

ნენ
913

ბერძნულ პრეტრი

პეტრე

ბერტოლტ ბრეტტი

პიესები

ხელოვნება • თბილისი • 1986

გერმანულიდან თარგმნეს გიორგი და აბრამო ჯორჯანელშვილებმა

შემდგენელი ლ. გრემბაძე

თვის რადიკალ
მოები მით უ
სგავსებულად
უღებელია. მ
კი მიიზიდო
ლის მსგელ
ლად სდებ
პირებთან
ვე ეს თ
ტი უარ
მოშვებ
დიცო

ნე ბერტოლტ ბრემსტი და მისი ქართული ინტერპრეტაციები

ბრემსტი ქართულ თეატრში ძალიან დაიგვიანა (და არა მარტო ქართულ, არამედ, საერთოდ, საბჭოთა თეატრში). ამ გერმანელი დრამატურგისადმი ჩვენი დამოკიდებულება გვაგონებს ჩვენსავე მიმართებას პაბლო პიკასოსადმი. ორივეს საფასებით ვენდობით მსოფლმხედველობის სფეროში, მაგრამ „გვა-შინებდა“ მათი მეთოდი, რომელიც ასე რადიკალურად განსხვავდებოდა ყოფითი, ემპირიული, მიმეტური რეალიზმის მეთოდისაგან. ბრემსტის „შემოშ-ვებას“ ჩვენს თეატრებში ალბათ ისიც უშლიდა ხელს, რომ დიდი იყო მარ-ჯანიშვილის, ახმეტელის, სოლო რუსეთში სტანიასლავსკის ტრადიციები (თუმცა რუსეთს შეიერსოდდც სომ. მყავდა!) და ბრემსტის თეატრალური ეს-თეტიკა რადიკალურად უპირისპირდებოდა ზემოთ ნახსენები რეჟისორების თეორიასა და პრაქტიკას. უფრო მეტიც: ბრემსტს დიდხანს არ აღიარებდნენ და არ სწყალობდნენ ჩვენი ლიტერატურათმცოდნეები და კრიტიკოსებიც. თითქმის განსხვავებული თეატრალური სკოლებისა და სტილთა თანაარსებო-ბა საზიანო იქნებოდა თეატრალური ხელოვნების განვითარებისათვის. ასეა თუ ისე, ფაქტია, რომ პერიკულ-რომანტიკული და ყოფით-რეალისტური თეატრის ადებტები ძალიან დიდხანს ჯიუტად უპკეფდნენ ბრემსტს ჩვენი თეატრების კარებს.

მას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა და ახლა საქართველოში ბრემსტს არა-თუ უბრალოდ იცნობენ, არამედ ის დღესდღეობით ყველაზე პოპულარული დრამატურგია ჩვენში და ეს, უპირველეს ყოვლისა, რეჟისორ რობერტ სტუ-რუას დამსახურებაა, რომელმაც აღზარდა ახალი თეატრის მაყურებელი, ძი-რითადად სძლია ჩვენი თეატრალუბის, თეატრმცოდნეების და, რაც მთავარია, მაყურებლების ესთეტიკურ კონსერვატიზმს, შეაფარა თავისებური ესთეტიკუ-

რი „იმუნიტეტი“, ნაწილობრივ „უშკურნალა“ ჩვენში ანტიბრე-
დროსს“ და ახალ თეატრალურ მიმართულებას, ახალ, ანტიილუ-
ტაჰიმეტურ თეატრს ჩაუყარა საფუძველი. სამართლიანობა მო-
აღინიშნოს, რომ საქართველოში ბრეჰტის პირველი დამდგმელ-
ლოდო ალექსიძე იყო. წინამდებარე კრებულშიც სწორედ ის პიესე
დღილი, რომლებიც ამ ორმა რეჟისორმა სხვადასხვა დროს განა-
რუსთაველის თეატრის სცენაზე.

1966 წელს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის ერთ-ერთ
ში დაიბეჭდა ამ ურნალის რედაქტირის საუბარი ქართველ გერმა-
ნიანტერებსა ამ საუბრის ერთი ადგილი:

„რედაქტორი: საქართველოში ბრეჰტი საერთოდ ცნობილია?

გერმანისტი: ბოლო ხანებში ის გაიცნეს, აქამდე ნაკლებად იცნო.
გაიცნეს მეტ-ნაკლებად მისი დრამატურგია, პიესები. მისი ლირიკა და პე-
თიქის მთლად უცნობია. ჩვენთან დაიდგა „სამგროშიანი ოპერა“. სპე-
ტაკლმა დიდი გამოხმაურება პოვა ჩვენს მაყურებლებში. ახლა სოციალ-
ბრეჰტს ბაძავს კიდეც... „ქართულად თარგმნილია „კავკასიური ცარცის
წრე“, მაგრამ ჯერ არ დაუდგამია“.

ბრეჰტს რომ გაუგო, მის პიესას და სპექტაკლს „გემოც“ რომ ჩაატანო,
საჭიროა ბრეჰტის დრამის თეორიისა და მისი თეატრალური პრაქტიკის ცოდნა
და, რაც მთავარია, ანტიილუზიური, ანტიმიმეტური თეატრით ტკბობის ჩვე-
ვა და ძველი, ტრადიციული ილუზიურ-მიმეტური, პეროაკულ-რომანტიკულ-
ი, მელოდრამატული და ა. შ. თეატრის მიხედვით შექმნილი ესთეტიკური
კატეგორიების დათმობა.

ბრეჰტს რომ გაუგო, ბრეჰტის ენა უნდა გესმოდეს, უნდა იცოდეს ბრეჰტის
დრამის „თამაშის წესები“.)

ყოველი ახალი, უჩვეულო, ის, რაც არ ესმანება, არ ეგარდება მაყუ-
რებლის დიდი ხნის წინათ ჩამოყალიბებულ გეგმონებს, ბუნებრივია, იწვევს
ფარულ და აშკარა წინააღმდეგობას, პროტესტს, აღშფოთებასაც კი.

საქართველოში ანტიილუზიურ, ანტიმიმეტურ თეატრს არავითარი ტრა-
დიციები არ ჰქონია. ჩვენში აქამდე ერთპიროვნულად ბატონობდა ილუზი-
ური თეატრი, განსაკუთრებით ამ თეატრის პეროაკულ-რომანტიკული და მე-
ლოდრამატული განსტოება (უნდა ითქვას, რომ ქართულ სცენაზე არაერ-
თხელ შექმნილა ამ განსრის შესანიშნავი სპექტაკლები: „ცხვრის წყარო“,
„აქაღობი“, „ურიელ აკოსტა“ და სხვ., მაგრამ განა ეს იმას გვაგალებდა, რომ
სხვა მიმართულების თეატრი ანტიქართულად გამოგვეცხადებინა და მისი
პრაქტიკულად არსებობისათვის ხელი შეგვეშალა?!).

ბრეჰტი ტრადიციულ მაყურებელს ურღვევს ჩვეულ, ბავშვობიდანვე
მოცემულ თეატრალურ ესთეტიკას, წარმოდგენებს; ასეთი მაყურებლის-

თვის რადიკალურად უცხოა თამაში თამაში, ფიქციაში ფიქცია. მას ნაწარ-
მოები მით უფრო მაღალმსატერული პიონა, რაც უფრო გარეგნულად მიმ-
სგავსებულად გამოსატყვის იგი საგანს — მკვეთრი დეფორმაციები მისთვის მი-
უღებელია. მას სურს, მსატყარმა ისე დახატოს ალუბლები, რომ პელურებიც
კი მიიზიდოს ასაკენკად, მას უნდა, რომ გულამოსკვნილი ტირილდეს სპექტაკ-
ლის მსვლელობის დროს და სჯეროდეს, რომ სცენაზე ყველაფერი ნამდვი-
ლად ხდება. ემოციური თანაგანცდის, კათარზისის, საკუთარი თავის მოქმედ
პირებთან იდენტიფიცირების გარეშე უჭირს სპექტაკლის აღქმა და ყოველი-
ვე ეს თეატრალური წარმოდგენის აუცილებელი ატრიბუტები პიონია (ბრეჰ-
ტი უარყოფდა როგორც კათარზისს, ასევე რელაქსაციას — ე. ი. „განძაბვას“,
მოშვებას, დამახულობის მოხსნას, უშუალო თანაგანცდას, გარდასახვის ტრა-
დიციული გაგებით და ა. შ.).

ერთი გერმანელი ავტორი თავის წერილში „შიში თანამედროვე ზელთე-
ნების წინაშე. გოეთედან პიკასა — დე“ წერს: „საინტერესო სახასიათა, თუ რას
განიცდიან გამოფენის მსახველები იმ ნამუშევრების მიმართ, რომლებიც მათ
არ ესმით. თვით ყველაზე წყნარი და უწყინარი ადამიანებიც კი კარგავენ
მთომინებას და ნერვიულობას იწყებენ უჩვეულო, ახლებურად შესრულებული
ფერწერული ნამუშევრების წინაშე მდგარი, ისინი შფოთავენ და ისე იქცე-
ვიან, თითქოს ამ მუნჯ საგნებს მათთვის შეურაცხყოფა მიეყენებინათ. დიას,
ადამიანები გულწრფელად არიან აღშფოთებულნი და გაგულისებულნი“.

ავტორი ცდილობს, ახსნას ადამიანთა ეს უცნაური საქცეული. ამ სპონ-
ტანური აფეთქების მიღმა, მისი აზრით, მოქმედებს შემდეგი ფაქტორი: მა-
ყურებელი ბრაზდება, აღშფოთდება იმის გამო, რომ მას არ ესმის ნაწარმო-
ები, ეს კი მასში შიშს ბადებს. აღშფოთება და გაბრაზება — ეს თავდცვის სა-
შუალებებია, თუ მას ნაწარმოები არ მოაგონებს სხვა ნაწარმოებს, უკვე ნაც-
ნობსა და ნანახს, თუ მას არ შეუძლია მისი სხვასთან მიმსგავსება, ნანახთან
და შეჩვეულთან შედარება, მაშინ მას შიში ეუფლება, შემდეგ კი ბრაზი. მა-
ყურებელმა იცის, რომ ვადაც სადღაც (განსაკუთრებით სპეციალისტები და
ე. წ. მცოდნენა) ამ ნამუშევარს დიდად აფასებს, მას კი სრულიად არ ესმის,
სრულიად არ მოსწონს იგი, მაშასადამე, მას რაღაც შინაგანი ნაკლი აქვს,
მაგრამ ამის შეგნება, აღიარება და ამ ნაკლის აღმოფხვრისათვის ზრუნვა
უჭირს. ამიტომ ადამიანს თავისი ნაკლი გარეთ გამოაქვს და სურათს „ადა-
ნაშაულებს“. ამით იგი თავისუფლდება, მაგრამ ეს განთავისუფლება მას სე-
ლოვნებას ამორებს.

ასევე ემართება ტრადიციულ მაყურებელს ბრეჰტთან შესვედრას. ეს
იყო პირველი სიძინელი, რომლის წინაშეც აღმოჩნდნენ ბრეჰტის დამდგმელი
ქართველი რეჟისორები.

მეორე სიძნელეს რეჟისორის წინაშე თავითონ თრთოლოქის ბრეჟტეანე-
ლები ქმნიან, რომლებიც ძველ კერპებს ამსხვრევენ, მაგრამ ბრეჟტის ასალ
კერპად სახავენ, მითითებენ ბრეჟტის არა მარტო არსების, არამედ მისი ყო-
ველი „დღომის“ ერთგულებას, მითითებენ ბრეჟტის სპექტაკლების უცვლელ
ან მიმსგავსებულ გამოთვლებს (ბრეჟტი ყოველგვარი ფეტიშიზაციის წინა-
აღმდეგი იყო, მაგრამ ბედის ირონია ის არის, რომ თავითონ ბრეჟტი აქციეს
ფეტიშად). ამიტომ მოხდა, რომ ბრეჟტის თეატრი კარგა ხანია დგას სამუ-
შეუშო, ნაფტალინწაყრილ თეატრად, ანდა სულაც თეატრ-სასაფლაოდ გა-
დაქცივის საფრთხის წინაშე, სადაც პომპეზური მონუმენტები დგას და აღარ
ქრის სიბხლის მაცოცხლებელი სით.

ამიტომ იყო, რომ რ. სტურუამ თავისი „კავკასიური ცარცის წრით“ ზო-
გიერთი დოგმატიკოსი და ფანატიკოსი ბრეჟტეანელების გულისწერომაც კი
დღივსასურა გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში.

ბირველად ბრეჟტის პიესა ქართულ სცენაზე 1964 წელს წარმოადგინეს.
ეს იყო რეჟისორ დიდი ალექსიძის შიერ დადგმული „სამგროშინი ოპერა“,
განსორციელებული რუსთაველის სახელობის თეატრში.

1975 წელს, ე. ი. თერთმეტი წლის შემდეგ, რომერტ სტურუამ, რომე-
ლიც აქამდე გაბედულ ექსპერიმენტებს მიმართავდა თავისი სპექტაკლებით
(„ხანუმა“, „ყვარყვარე“, „სენუანელი კეთილი ადამიანი“ და სხვ.), ერთბა-
შად ალაპარაკა სპეციალისტები ბრეჟტის „კავკასიური ცარცის წრის“ ასა-
ლა ინტერპრეტაციით, რომლის დიდება შალე გასცდა საქართველოსა და
საბჭოთა კავშირის ფარგლებს, ხოლო გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლი-
კასა და მექსიკაში ნამდვილი ფურორი მოახდინა.

ჩვენდა საბედნიეროდ, არ გამართლდა ბრეჟტის მეუღლისა და სახელო-
ვანი მსახიობის, აგრეთვე ზოგიერთი ქართველი გერმანისტის ვარაუდი, რომ
ქართულ თეატრში ბრეჟტის „კავკასიური ცარცის წრე“ თითქმის წინასწარ
იყო მარცხისათვის განწირული. რ. სტურუამ პიესას ისეთი გასაღები მოარ-
გო, რომ ეს მოსაზრება გააბათილა.

მიუხედავად დ. ალექსიძისა და რ. სტურუას რეჟისორულ-შემოქმდე-
ბით ინდივიდუალობებს შორის მკვეთრი განსხვავებისა (დ. ალექსიძე მაინც
უფრო პერთიკულ-რომანტიკული თეატრის წარმომადგენელია: „ოდიშოს
მეფე“, „მასტრონი“ და სხვ.), მათ მაინც რამდენადმე და ნაწილობრივ ერთი
და იგივე გზა ადრჩიეს და ბრეჟტის დრამატურგიას მეტ-ნაკლებად მსგავსი
გასაღები მოარგეს. ორივე შეეცადა ბრეჟტის დრამატურგია, რამდენადაც კი
შეიძლებოდა, ქართული თეატრის ტრადიციებზე დაეფუძნებინა და, მეორე
მხრივ, რადგან ბრეჟტის პიესები ქართველი მაყურებლისათვის (აგრეთვე
ბრეჟტისკული სპექტაკლებიც) მეტისმეტად პირქუში და „გაუცინარია“, აქ-
ცნები საწარმოების კომედიურ მხარეზე გადაიტანეს, რითაც ნაწილობრივ

შეასუსტეს პიესის ტრაგიკული პლანი (ბრეჟტის ყოველი პიესა ტრაგიკომე-
დიაა — ის არასოდეს არ არის წმინდა წყლის კომედია ან ტრაგედია).

დ. ალექსიძემ ბირველი ნაბიჯი გადადგა ბრეჟტის ქართული რეჟისო-
რის საქმეში. მან რამდენადმე შეამზადა ქართველი მაყურებელი ანტიილუზი-
ური, ანტიმიმეტური თეატრის აღქმა-მიღებისათვის, შეაჩვია მეტ-ნაკლებად
ემპირიული ნამდვილობის დამრღვევ, ანტიილუზიურ „ცივ შსაბებს“ (ზონგე-
ბი, წარწერები დაფებზე, პირობითი დეკორაციები, დისტანცირების მეთო-
დი, გაუცხოების ეფექტი, მოქმედების შეწყვეტა, მოქმედების კომენტირება,
უშუალო ზონტაქტი მაყურებელთან და სხვ.). დ. ალექსიძემ ჩაატარა ბრეჟტის
გაგებისათვის, ბრეჟტული სპექტაკლის აღქმისათვის, თუ შეიძლება ასე ით-
ქვას, „პრობლემატიკული“ სამუშაო; მან მაყურებელს ბრეჟტის და საერთოდ
თანამედროვე, ანტიილუზიური თეატრის დარგში ელემენტარული, დაწყე-
ბითი განათლება მისცა. ეს იყო საქართველოში ბრეჟტის რეცეფციის ბირ-
ველი საფეხური, ბირველი სტადია. დ. ალექსიძემ შეასრულა გზის გამკაფა-
ვის, ბიონერის მძიმე და ძნელი ამუშაო. და ერთი გერმანული ანდაზისა არ
იყოს — ყოველი ღმსაწყისი ძნელიაო, — მხედველობაშია მისაღები ისიც, რომ
ეს იყო არა მარტო ბირველი ქართული, არამედ, საერთოდ, ერთ-ერთი ბირ-
ველი საბჭოთა ბრეჟტული სპექტაკლი. „სამგროშინი ოპერა“ დაიდგა აგრეთ-
ვე მოსკოვის სტანისლავსკისა და ლენინგრადის კომკავშირის თეატრებში.
როდესაც დახვედრებულნი თეატრალური ჟურნალის „თეატერ პოიტეს“
კორესპონდენტი მოსკოვისა და ლენინგრადის თეატრების დადგმას რუსთა-
ველის თეატრის „სამგროშინი ოპერას“ ადარებდა, აღნიშნავდა — „ბრეჟტის ამ
პიესის საბჭოთა დადგმებს შორის დ. ალექსიძის სპექტაკლი ყველაზე ბრეჟ-
ტული იყო“ („თეატერ პოიტე“, 1976, 4 აპრილი, გვ. 40).

დ. ალექსიძემ, რასაკვირველია, შეინარჩუნა კურტ ვაილის მუსიკა, რად-
გან ეს მუსიკა ორგანული ნაწილია ბრეჟტის პიესისა. ამ პიესის ტექსტებზე
შექმნილმა მუსიკამ მთელი მსოფლიო მოიარა და „სამგროშინი ოპერის“ ზონ-
გებს პიესის გარეშეც ასრულებენ ამერიკასა და ევროპაში (განსაკუთრებით
პოპულარულია ე. წ. „მორიტატი“, ე. ი. ქუჩის მომღერლის სიმღერა ყანად
მეკიზე, რასაც ლუი არმსტრონგიც ასრულებდა). მხატვრობა ფარნაოზ ლაპი-
აშვილს ეკუთვნოდა. დეკორაციები მუნწი იყო, პირობითი, ბრეჟტული;
მხატვრის ერთ-ერთი იდეალიანი მიგნება იყო სცენაზე ჩამოკიდებული ბაწრე-
ბი, რომლებიც თავისებურ ფარდას ქმნიდნენ.

აღსანიშნავია, რომ „სამგროშინი ოპერა“ ბრეჟტის შედარებით ადრე-
ული პიესაა და, გარდა ამისა, იგი დრამატურგიის შემოქმედებაში გარდამავალ
საფეხურს წარმოადგენდა, სადაც ჯერ კიდევ არ არის სრულად გამოვლენი-
ლი „ეპიკური თეატრის“ თავისებურებანი. ამიტომ „სამგროშინი ოპერა“
თავისი მუსიკით, პიკანტურ-ექსცენტრული სიუჟეტით უახლოვდება მი-

უზიკლს და ბრეპტი მტკივნეულად განიცდიდა, რომ ისინი, რომელთა წინააღმდეგაც იყო მიმართული ეს პიესა, საამოვნებო უყურებდნენ და უსმენდნენ „სამგროშიან თებრა“. ქართული „სამგროშიანი თებრა“ კიდევ უფრო დაუახლოვდა მიუზიკლს და ხიბულელი პიესის პერსონაჟების მიმართ, აღმოცენდა მათ გამო, კიდევ უფრო შესუსტდა. უფრო მეტიც, ჩვენი მაყურებლები სიმბოთიით განიმსჭვალნენ მეკპითისადმი, რადგან რამაზ ჩხიკვაძე თამაშობდა არა ამაზრზენ, საზარელ ბოროტმოქმედს, არამედ მომხიბლავ, ცოტა დემონურ, მოსერსებულ, დარდიმანდ, მრავლისმნახველ და მრავლისგანმცდედ, ქალებისმოყვარულ მამაკაცს, რომელიც თავისი მუდმივი წარმატებულობით და ჩასპანდობით იზიდავდა მაყურებელს.

დახავლეთიგერმანული თეატრალური ჟურნალი ამის თაობაზე წერდა: „რამაზ ჩხიკვაძე მეკი მესერის როლში კავკასიური ფოლკლორის ყაჩაღს უფრო პეაგდა, ვიდრე სოპოს ცინიკურ განგსტერს. იგი მაყურებელზე მომხიბვლელად ზემოქმედებდა; მხიარული იყო და მამაცი, ყველა მას მიერ ჩადენილი სამდაბლე მსოლიდ მოჩვენებით გათამაშებულ ყალბაბანდობას პეაგდა. მეძვები ასე იქცეოდნენ, როგორც წესიერი ოჯახების კეკლეუცი ქალიშვილები, რომლებიც შემთხვევით მოსვდნენ ღამის ცოტა თავისუფალ წვეულებაზე...“

დახავლეთიგერმანული თეატრალური ჟურნალის რეცენზენტის ანალოგიურ შენიშვნაზე დოღო ალექსიძეს უპასუხია (თუკი რეცენზენტი ზუსტად გადმოცემს რეჟისორის ნათქვამს): „ეს ჩვენი ერთნული ხასიათითაა განსაზღვრული; ქართველი მაყურებლები შეჩვეულნი არიან რომანტიკულ, ხალხურ, თუნდაც რეალისტურ, მაგრამ უადრესად ზნეობრივ თეატრს: ქართული თეატრი ვერ იგუებს უწინაწერ ოსუნჯობას, ერთიულ ქარაგმებს, უხეშ სლენგს“.

დოღო ალექსიძე არ ყოფილა ბრეპტის პიესის უბრალო „ილუსტრატორი“, მას დრამატული მასალა უცვლელად არ გადმოუტანია სცენაზე, რეჟისორი თავის ჩანაფიქრს უმორჩილებდა როგორც პიესის ტექსტს, ასევე მის კომპოზიციასაც. მაგალითად, მან მიზანშეწონილად მიიჩნია, რომ მსოფლიოში განთქმული სიმღერა ყაჩაღ მეკიზე მის სპექტაკლში თვითონ მეკის ემღერა და არა მჟარლნეს, როგორც ბრეპტის პიესაშია.

რეჟისორმა სპექტაკლში შემოიყვანა სრულიად ახალი პერსონაჟი, სპექტაკლის თავისებური წამყვანი, ავტორის ტექსტისა და რემარკის პერსონიფიკაცია (მსახიობი ოთ. ზაუტაშვილი), რომელიც გროტესკული მანერით მოკლედ აჯამებდა და კომენტარს ურთავდა მოქმედებას, მომხდარსა და მოსახდენს.

ბევრი საინტერესო მიგნება პქონდა რამაზ ჩხიკვაძეს მეკი მესერის როლში. განსაკუთრებით ბრწყინვალედ ასრულებდა იგი სცენებს საპატამროში, გალიაში და გალიის გარეთ: „ორ ცეცხლს“, ორ მეტოქე ქალს შორის მყოფი

(მოლი, „მათხოვრების მეფის“, პიჩემის ქალიშვილი, მსახიობი მ. ლომიძე-პიჭკორია და ლუცი, შერიფ ბრაუნის ქალიშვილი, რომლის როლს ორი მსახიობი ასრულებდა: ლ. ჭავჭავაძე და ჟ. დუგლავი — აღსანიშნავია, რომ დედამი ბრაუნის ასულს ლუცი პქვია და ასე წარმოთქვამენ კიდევ გერმანელები ამ სახელს, ქართულ თარგმანში ლონდონის პოლიციის უფროსის ქალიშვილი ლუისის სახელით მოგვევლინა), რ. ჩხიკვაძე ცდილობს ლაჟირებას, მოტყუებით, ტკბილი სიტყვით, ერთხელ კი სიმბოლური წყლის შლანგის გამოყენებით მათ დამოშმინებას... გონებაბახვილურია მეკის საპატამროდან გაპარვის სცენა. ორიგინალური იყო მეკის გამოსვლა სცენის სიღრმიდან, ისე მოდიოდა, ისე ესალმებოდა უდარდელად აქეთ-იქით უხალავ ადამიანებს, თითქოს პრომენადზე იყო გამოსული ბულვარში, ნამდვილად კი საპატამროში მიჰყავდათ. აქაც და შემდეგაც, სახრჩობელაზე ასვლისას, რ. ჩხიკვაძე — მეკი არხეინად ოსუნჯობს, თითქოს სიტუაციისთვის შეუფერებლად არხეინი და უდარდელია — სწორედ მის მიმართ შეიძლება გამოვიყენოთ ცნობილი გერმანული გამოთქმა: სახრჩობელას იუმორი აქვსო, ე. ი. ძალიან მძიმე მდგომარეობაშიც კი არ კარგავს უმორის გრძნობას, რადგან ხედემა, ამა ქვეყნის ძლიერი მას — ყაჩაღსა და მძარცველს — როგორც „სოციალურად ახლოვებულ ელემენტს“ სასიკვდილოდ არ გაიმეტებენ და საბოლოოდ მართლაც ასე ხდება.

...რ. სტურუამაც ბრეპტის პიესა უფრო მეტად კომიკურ პლანში წარმართა. უნდა ითქვას, რომ ამის საშუალებას „სამგროშიანი თებრა“ უფრო მეტად იძლეოდა, რადგან, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ჯერ კიდევ 1928 წელს ერამ ენგელის მიერ დადგმული და შემდეგ აღდგენილი „სამგროშიანი თებრა“ ბრეპტისდა უნებურად მიუზიკლს უახლოვდებოდა. მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ მოწიფული ბრეპტის პიესებს შორის, რომლებშიაც უკვე სრულადაა გამოვლენილი ბრეპტის დრამატურგიის თავისებურებანი, „კავკასიური ცარცის წრე“ ყველაზე ოპტიმისტური, მხიარული და პარმონიულია.

ბრეპტი ერთგან ამბობს: „ცხოვრება სერიოზულია, ხელოვნება კი ხალისიანია“. რ. სტურუა თითქოს სიტყვაზე იჭერს „კავკასიური ცარცის წრის“ ავტორს და თავის სპექტაკლს ამ გამოთქვამის მიმართულებით წარმართავს. აქ რამდენიმე გარემოება უნდა გავითვალისწინოთ.

რეჟისორი რ. სტურუა არ არის ბრეპტის უბრალო „გადამთხრობელი“, მასი პიესის სცენაზე მექანიკურად გადამტანი — იგი დამოუკიდებელი რეჟისორია და მის მიზანს არ შეადგენს დრამატურგიის ტექსტის, პიესის სცენური გაშორება, მსოლიდ სცენური რეპროდუცირება.

ქართველი რეჟისორი ბრეპტის პიესის ახალ, მისეულ, ქართულ ინტერპრეტაციას გვთავაზობს. იგი ბრეპტის არც ორთოდოქსული, არც ეპიგონური და არც „მუწეუმური“ ინტერპრეტატორია. უფრო მეტიც, ავტორი რეჟი-

სორს იმპულსს, სტიმულს აძლევს, აღძრავს „შესამოქმედებლად“, მაგრამ ქართველი რევისორი, იყენებს რა დრამატურგის ლიტერატურულ მასალას, თავისი გზით მიდის, ბრეპტს საგრძნობლად შორდება, და ეს საფასებით გა-მართლებულია, რადგან ბრეპტის თეატრი არ არის არც მუსიუმი, რომ ყვე-ლა „ექსპონატი“ უცვლელად, ხელუხლებლად შეინარჩუნოთ და არც „ექსპო-სია“, რომ ყველამ ერთნაირად უწიროთ. ყოველი ნამდვილი რევისორი დრა-მატურგის თანაავტორი, თანაშემოქმედაა. იგი დრამატურგის მასალაზე ქმნის ფაქტურად ხელოვნების ახალ ნაწარმოებს, რადგან პიესა და სპექ-ტაკლი ორი სხვადასხვა სამყაროა.

რობერტ სტურუა, უპირველეს ყოვლისა, ქართველი რევისორია, თავი-სი გენეტიკური ფესვებით მჭიდროდ დაკავშირებული ქართულ კულტურას-თან, ქართულ ხელოვნებასა და თეატრთან, ქართულ ეროვნულ ხასიათსა და მენტალობასთან, ამიტომ, ბუნებრივია, იგი ბრეპტს ქართულად კითხუ-ლობს. „კავკასიურ ცარცის წრეს“ უკუეებს ქართულ ტემპერამენტსა და სუ-ლისკვეთებას, თუმცა ქართულ ეთნოგრაფიზმს სარკს არსად უხდის.

რ. სტურუა საკუთარი ხელწერის, დამოუკიდებელი მსოფლმხედველო-ბისა და ესთეტიკური მრწამსის მქონე რევისორია, რომელიც ქართული თე-ატრის ტრადიციებიდან გამოდის არსებითად და ამიტომ, ცხადია, იგი ბრმად, დოგმატურად ვერ გაპყვებოდა ბრეპტის დრამის თეორიასა და მის რევისო-რულ პრაქტიკას. ქართველი რევისორი ახდენს ბრეპტის მასალის ადაპტაცი-ას ქართულ ეროვნულ ხასიათსა და აგრეთვე საკუთარი რევისორული ესთეტიკის მიხედვითაც.

რ. სტურუა ცოტა „ახალისებს“, ცოტა უფრო მეტად „აღიმებს“, აგრა-ციულებს, აელეგანტურებს ბრეპტის უხამაულო, უჩუქურთმო, „ასკეტურ“ თეატრალურ წარმოდგენას. მაგრამ იმის მიუხედავად, რომ ქართული სპექ-ტაკლი უფრო დარღვიანდული, ლამაზი და „შუშუნაა“, ვიდრე ბრეპტის პი-ესებებს მიხედვით თვით ბრეპტისა და მისი თეატრის რევისორების მიერ შექ-მნილი თეატრალური წარმოდგენები, მაინც რ. სტურუას სპექტაკლს არა აქვს დაკარგული სოციალურ-პოლიტიკური სიმახვილე და გამაზნულობა!

რობერტ სტურუა თავის სპექტაკლს აგებს როგორც ხალხურ-კომედიურ, „ბალაგანურ“-თეატრალურ და საკარნავალო ხანაზაობას, მასში ჭარბად შე-აქვს მიუზიკლის, რეკიუს, შოუს ელემენტები. აქ დომინანტა კომედიურ, კომედიანტურ ტენდენციას ენიჭება. ამის გამო პიესის ტრაგიზმი შენიღბუ-ლი და ზოგან მთლად გამქრალია. ყოველივე ამის შედეგად „კავკასიური ცარ-ცის წრე“ მიახლოებულია „სამგროშიან ოპერასთან“ და საგულისხმოა, რომ გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში „კავკასიური ცარცის წრის“ სპექ-ტაკლი მიუზიკლად და „სამგროშიანი ოპერის“ თავისებურ სახესხვაობად თუ გარდაციად აღიქვას.

წარმოადგენთ ზოგიერთ ნაწყვეტს იქაური გაზუთების რეცენზიებიდან: „დოუსელდორფში ჩამოიტანეს ბრეპტი როგორც მიუზიკლი“.

„...ბრეპტის ცარცის წრე ვადაქცეულია ჯაზურ-როკულ მიუზიკლად“.

„სტურუამ ერთმანეთს შეურწყა ფოლკლორი და დასავლური ელემენ-ტები — ეს გამოვლინდა როგორც კოსტიუმებში, ასევე მუსიკაში, ჩართო იმ-პროვიზაციები, თანამედროვე შოუს ეფექტები და კომედი — დელარტეს გა-მაშასხველობითი საშუალებანი“.

„რამინიშე პოსტი“ ჩვენს „კავკასიურ ცარცის წრეს“ „ბოლოქარ სამკაპი-კიან ოპერას“ უწოდებს, რომელსაც მაყურებელი, ათი წუთის განმავლობაში აღტაცებული უკრავდა ტამსო. „სამკაპიკიანი ოპერა“ „სამგროშიანი ოპერის“ ანალოგიათაა წარმოებული (ჩვენში გროშის მიხსლოებითი ეკვივალენტი სომ კაპიკია) და ამით მინიშნებულია რ. სტურუას სპექტაკლის თვისებრივი სიახლოვე „სამგროშიან ოპერასთან“. შეიძლება ვედავოთ ქართველ რევი-სორს ბრეპტის გვიანდელი პიესისათვის ასეთი მანერა, ასეთი სტილი რომ შეურჩევია, მაგრამ რაც რევისორს მიზნად დაუსახავს, ის სრულყოფილიადაა სორცქესხმული.

რობერტ სტურუას სპექტაკლი რიტმული, მძაფრად დინამიკურია, რაც აღბათ, უფრო შეეფერება ქართულ ეროვნულ ტემპერამენტს, ქართულ სპექტაკლში არსად არ იგრძნობა მონოტონურობის ხიფათი. ბრეპტის ერთი ძველი მეგობარი იგონებს — ბრეპტის ბინის კარზე გაკრული აყო „სამინაო შინაგანაწესი“ ასეთი მინაწერით: სტუმრებს ვთხოვ, დაიცვან ჩვენი შინაგა-ნაწესი; სულ ქვემოთ კი ეწერა: მაგრამ მასპინძელი იმ აზრისაა, რომ წესები მხოლოდ მაშინ ცოცხლობენ, თუკი მათ ზოგჯერ არღვევენ.

იგივე ითქმის, სამართლიანად დასძენს მისი მეგობარი, ბრეპტის თეატ-რალურ წესებზეცო.

რობერტ სტურუა თითქმის ბრეპტის ამ „პოსტკრიპტუმის“ მიხედვით აქმედებს თავის რევისორულ პრაქტიკაში. იგი ბრეპტის „კავკასიურ ცარ-ცის წრეს“ დგამს ანტიილუზიურად და ანტიმიმეტურად, მაგრამ ერთგულია თავისი რევისორული ინდივიდუალობისა და ქართული თეატრის წიაღიდა-ნაცაა გამოხული, ამიტომ მას ბრეპტის წესების დარღვევაც უხდება.)

ყოველივე, ბრეპტის თეატრიც და რ. სტურუას ეს სპექტაკლიც რევისო-რის თეატრისა და სპექტაკლის ნიმუშია. უმთავრესად რევისორის დამსახუ-რებას უნდა მიეწეროს, რომ სპექტაკლში მონაწილე მსახიობები ანტიილუ-ზიური, ანტიმიმეტური თეატრის სკოლაგავლილი გვეგონებათ, ისე სუვერე-ნულად ფლობენ ისინი როლისაგან განზე განდგომის, გვერდიდან ყურების, გაუცხოების, განსასახიერებელი პერსონაჟებისადმი მიმართება — დამოკდე-ბულების დამყარების, პათეტიკისა და გრძნობამორევის „ჩაქრობის“, „გამაგ-რალებული“ და შოკისმომგვრელი საშუალებების გამოყენების ხელოვნებას.

მსახიობებმა მითთვის ჩვეული და დამახასიათებელი გარდასახვის, იდენტიფიკაციების, მიმეცისის (ემპირიული ცხოვრების, სინამდვილის მიაბამის) მეტოდით კი არ მუშაობენ, არამედ მიმართავენ თამაშის, თხრობის, ჩვენების მეთოდს. ისინი თამაშობენ ძუნწად, „უსამკაულოდ“, თითქოს განსახიერებულ პერსონაჟებს თვითონვე დასცინიანო; როლებში, პერსონაჟებში არ ითქვამფ-ბიან.

პაროდოლობა, პაროდოულ-ირონიული პლანი და ასპექტი ბოლომდე გახდევს მათ თამაშს; თითქოს საკუთარ თავს უცხო, გარეშე პირის თვალი-თაც უყურებენ, თითქოს პერსონაჟს კი არ ახახიერებენ, არამედ მასზე მოგვითხრობენ გარეშე დამკვირვებლის პოზიციიდან. ამ სპექტაკლის სცენური მოქმედება და მსახიობების თამაში მაყურებელში არ იწვევს ჩვეულ ესთეტიკურ ზემოქმედებას: მაყურებელს გული არ უჩუყდება, არც უკიდურეს აღფრთოვანებას განიცდის, მოქმედებაში არახოდეს ისე არ არის ჩათრეული, რომ სცენაზე ნაჩასთან დისტანციური დაშოკიდებულების დამყარება ვერ მოახერხოს. მსახიობებმა ემოციებს იწვევენ, მაგრამ არსებითად განსხვავებულ ემოციებს, ვიდრე ტრადიციული თეატრი იწვევდა. ეს არის არა სცენაზე წარმოსახულ ცხოვრებაში თანამონაწილეობის ილუზიით გამოწვეული საამოვნება, არამედ ესთეტიკური საამოვნება, რასაც მაყურებელი ღებულბს ემპირიული სინამდვილის დამრდვევი, ანტიილუზიური „ცივი მსახე-ბით“, რომელნიც პაროდოულ და ირონიულ პლანში რეალიზდებიან. პერ-სონაჟი, რომელშიც მსახიობი „ჩახასლდება“, რომელსაც იგი „მთავარმ-ნობს“, რომლის ხასიათსაც შეერწყმის, რასაკვარელია, მაყურებლისათვის გაცილებით ინტიმური, გულითადი, მიმზიდველი ხდება, ქართველი მაყურე-ბელი ამას შეჩვეული იყო, სხვაგვარად მას ვერ წარმოედგინა და უცვბ რთ-ბერტ სტურუამ მაყურებელს შესთავაზა სპექტაკლი, რომელიც თავიდან ბო-ლომდე სინამდვილის ილუზიის დამრდვევი, ანტიილუზიური საშუალებებში-თაა აგებული.

მეორე მხრივ, ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ სპექტაკლის საერთო მიმარ-თულების, საერთო სტილის შესაბამისად მსახიობთა თამაშშიც კომედიურ-კომედიანტური განხრა მიიღო და მათ შესრულებაში ჭარბად, უფრო მეტად ვიდრე სატირიკული გროტესკი, შეიჭრა შარჟი, ბურლესკი, ბუფონადა, არ-ლეკინადა, რაც აბსოლუტურად არ არღვევს სპექტაკლის საერთო ტონალო-ბას.

ასევე მხოლოდ კომიკურ პლანშია გახსნილი აზდაკის როლი რამაზ ჩხიკავაძის მიერ. შეიძლება ბრეჰტის რომელიმე ორთოდოქსი მიმდევარი არ დაეთანხმოს მსახიობს და რეჟისორს აზდაკის როლის ამგვარი ანტერპრე-ტაციის გამო, მაგრამ ის, რაც მათ მიზნად დაისახეს, ბოლომდე უზადოდაა განხორციელებული. ჩხიკავაძე — აზდაკის ჭკუამახილობა და ენაშოსწრებუ-

ლობა (ზოგჯერ იმპროვიზაციულიც), მისი ირონია სხვების მიმართ და თვით-ირონიაც საკარნავალო ფორიერვერკივით ელვარებს სცენაზე.

ბუფონადური მანერით ახრულებს გურამ საღარაძე ეფრეიტორის როლს (გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის ერთ-ერთი თეატრმცოდნის აზ-რით, საღარაძე — ეფრეიტორი მეტისმეტად „სამამათიურია“), ხოლო ყაზბე-გისა და ბერის განსახიერებისას იგი სატირიკულ გროტესკს მიმართავს და, საერთოდ, თავის ამ მსახიობურ „სამსახოვნებაში“ აქტიორული ნიჭის მო-ულოდნელ შესაძლებლობებსა და წახნაგებს ამჟღავნებს. ყაზბეგი — საღარაძე ამაზრუნეი და სამიშია; საღარაძე — ბერი ცინიკოსია, თუმცა კარვად იცის საკუთარი თავის ფასი და შეფარული თვითირონიით საკუთარ სიმდაბლესე ამადლებას ახერხებს, საღარაძე — ეფრეიტორი თითქოს გარეწარია, მაგრამ „სამამათიური“ გარეწარი — მისი გარეწრობისა თითქოს არ გვეყრა და არც მისი „გვეშინა“. ასევე „სამსახოვნად“ მოგვევლინა კარლო საკანდელიძე ამ სპექტაკლში: ბოლომდე ამაზრუნეი, ადამიანობისაგან დაცილი, ტიპური ბრეჰტული პერსონაჟია იგი მერძევე გლეხის როლში: თეატრალურ-ბურლე-სკული მინიატურის ნამდვილ შედეგს ქმნის იგი ლამზირა ჩხეიძესთან ერ-თად გაყრის მოხურფე სკლეროტული მოხუცი ცოლ-ქმრის როლში; მეტის-მეტად გაშარეებულია საკანდელიძისა და რეჟისორის მიერ მტარვალ, სა-ხიფათო, მრისხანე დიდი მთავრის ჯანდიერის სახე. „ორსახოვანია“ სპექ-ტაკლში ჯეშალ ლაღანიძე: ბრწყინვალეა იგი გრუმეს ძმის, ლაერენტის როლში. ორიგინალურია და სპექტაკლის საერთო სტილს შეესაბამება ლაღა-ნიძისეული როლის შესრულების „ქორეოგრაფიული“ მანერა. ერთი მხრივ, ცოლის ყურმოჭრილი მონა, ცოტა მაზოხისტური მიდრეკილებებით და, მე-ორე მხრივ, სხეების მიმართ დაუნდობელი „მგელი“, ცოლის გულის მოსავე-ზად ღვიძლ დასაც რომ გაიმეტებს გარეთ გასაგდებად. დიდებული რეჟისო-რულ-მსახიობური მოგნებაა ჯეშალ ლაღანიძის მიერ დის ქართული ცეკვის თანხლებით გათხოვება. ლაერენტის როლის ლაღანიძისეულ შესრულებაში მე ვხედავ, ერთი მხრივ, ცხადია, კომიკურ პლანში, ქართული პლასტიკურო-ბის, გრაციოზულობის გამოვლენას, ხოლო, მეორე მხრივ, შეფარულ ირო-ნიას ჩვენებური კუდაზიკობის, თავმოქმონეობის, ბაქიობის მიმართ.

რაც შეეხება მამამთილის როლს, ის თითქოს ირდილება და ხუნდება ლაერენტის როლთან შედარებით — მე გგონია, ლაღანიძე მამამთილის როლ-ში ვერ პოულობს ახალ, ორიგინალურ გამომსახველობით საშუალებებს.

მთლიანად რეჟისორისა და მსახიობ ჟანრი ლოლაშვილის გამოძერწი-ლია მოხრობელის, წამყვანის სახეც, რაც ბრეჰტის პიესის მომღერლის არ-კადი ჩეიძის (ჩხეიძის) სრული მეტამორფოზის შედეგს წარმოადგენს. ლოლა-შვილ-წამყვანს არათუ დისონანსი შეაქვს სპექტაკლში, არამედ თავისებუ-რად ამთლიანებს, კრავს მოქმედებას და ბიესის ორი მთავარი მოტივი —

გრუშება და აზღაკის მოტივები თითქოს საბოლოოდ მისი მეშვეობით ერწყმიან ერთმანეთს. მოხრობელი იწყებს სპექტაკლს, შემდეგ განწყევტულივ ჩართულია სცენურ ქმედებაში, ზოგჯერ გვერდზე გადგება და აბიექტური დამკვირვებლის პოზიციას ირჩევს, და ბოლოს ისევ მოხრობელი ამთავრებს, კრავს სპექტაკლს. ამ როლში ახალი ფერებით აელვარდა ჟანრი ლოლაშვილის თეითმყოფადი ნაჭი.

ლაშაში, მაცდუნებელი, მაგრამ დემონური, ვაშპირი ქალია მარინე თბილელი ნათელა აბაშვილის როლში. მ. თბილელის დამოკიდებულება აბაშვილისადმი მუდამ კრიტიკულია, დისტანციური, პაროდიული. მსახიობი ჩვენ თვალწინ ამხელს უსულგულო მშობელ დედას, რომლისთვისაც შეილი საშუალება და არა მიზანი, თავისებური „საქონელი“, სახარგებლო, მომგებიანი ნივთია და არა ღვიძლი ცოცხალი არსება, საკუთარი სისხლი და ხორცი. მარინე თბილელმა ამ როლით მკაფიო სტრიქონები ჩაწერა ქართულ სრეპტიანაში.

ტიპური ბრეჰტული პერსონაჟია ლეილა ძიგრაშვილის მიერ განსახიერებული იოსების დედა — იგი „პლემურ“ დონეზე იმეორებს ნათელა აბაშვილის მოტივს: მისთვისაც შეილი საქონელია, ყიდვა-გაყიდვის, ვაჭრობის აბიექტი. ძიგრაშვილის განსახიერების მანერაში ბურლესკს ჭარბობს სატირიკული გროტესკი. დედა — ძიგრაშვილი იმდენად ამაზრუნვია, რომ კომიკურ ეფექტს არ იწყევს, მაყურებელს არ ეცინება მასზე.

იზა გაგოშვილის გრუშე განჩაძე (დედნის მახვდვით განჩაძე) ბოლოსათვის იმიტომ შემოვიანსეთ, რომ მას პიესასა და სპექტაკლშიც თვისებრივად განსხვავებული, განსაკუთრებული ფუნქცია აკისრია: ის არის ამ სულიერად მასინჯი, უკეთური ადამიანების „მანდემონიუმში“, „ავსულთა“ ამ სამყოფელში თითქმის ერთადერთი ნათელი ფიგურა, ნათელი ადამიანი.

გაგოშვილის გრუშეს შემოაქვს „ჯოჯოხეთში“ სინათლე, პეროვნება, სიწმინდე, პოეტურობა, ლირიკულობა, გულითადობა — ის თითქოს თავის გარშემო წმენდს სოლმე არაადამიანობით, ვერაგობით, ბოროტებით დამძიმებულ ატმოსფეროს. მას თითქოს ოდნავადაც არ ეკარება ცხოვრების ჭუჭყი და სიმდაბლე.

ერთმა გერმანელმა თეატრმცოდნემ, რომელსაც გრუშეს როლის პირველი შემსრულებელიც ენახა, აღნიშნა, რომ ანგელიკა ჰურეცი უფრო მთლიანულ ქალს, დედას, დარბაისელ მატრონას თამაშობდა, სოლო იზას გრუშე ვატილებით პეროვნება, პოეტური, ქალწულებრივი და ლირიკული.

ჩემი აზრით, ბრწყინვალეა გოგი მესხიშვილის მხატვრობა. მუნწი, აბსტრაქტული, პირობითი, დიდი ტაქტიკა და გემოვნებით შესრულებული, მთლიანად თავისუფალი ეთნოგრაფიზმისაგან. უნდა ვაღიარო, რომ რ. სტურუას „კავკასიური ცარცის წრის“ აღქმის პირველ ეტაპზე ბრუჰტის ორთო-

ლოქია მიმდევრის პოზიციასზე ვაღეკი და სპექტაკლისათვის შეუფერებლად მივიჩნევი გ. ყანელიის მუსიკასა და ი. ზარეცკის ქორეოგრაფიას (იხ. „ცისკარა“, № 11, 1976). თანდათან ემოციურად აღვიქვი და დავრწმუნდი, რომ რ. სტურუასეულ ინტერპრეტაციას სწორედ ასეთი მუსიკა და ქორეოგრაფია შეესაბამებოდა — პაულ დესაუს დისონანსებისა და გროტესკულობის შემცველი მუსიკა შეუფერებელი აღმოჩნდებოდა უპირატესად კომიკური განსრისა და მიუზიკლს მიახლოებული სპექტაკლისათვის.

რ. სტურუას სპექტაკლი ერთ მთლიანობას წარმოადგენს — იგი უნდა მივიღოთ ასეთი, როგორიც არის, ერთი კომპონენტის ამოღება ან შეცვლა მთელის დაშლას გამოიწვევდა.

დღეს უკვე ვეღარავინ უარყოფს იმ ფაქტს, რომ რობერტ სტურუას ეს სპექტაკლი ქართული თეატრის ისტორიაში ახალი ეტაპის, ახალი სტადიის დაწყებას მოახწევებს.

ქართველი რეჟისორის დიდი გამარჯვებაა, რომ მან ახალ თეატრს მრავალი მაყურებელი შეხშინა, რომ მან მთელი თავისი რეჟისორული შემოქმედებით ახალი მაყურებელი აღზარდა. ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართულ თეატრში ანალოგიური ცდები მანამდეც იყო, მაგრამ ყველაფერი ეს ცალკეული ელემენტებისა და ტენდენციების დონეზე დარჩა, მათ დახრულებული სახე ვერ მიიღეს და ახალ უცხოებობაში, ახალ ხარისხში ვერ გადავიდნენ. ზოგ შემთხვევაში ეს იყო მოდისადმი მხოლოდ ხარკის გაღება, ახალ გამოშსხველობით საშუალებათა თვითმიზნური, სნობისტური გამოყენება, რაც არ გამოდინარეობდა თვით დრამატურგიული მასალის შინაარსიდან.

სწორედ რობერტ სტურუას შემოქმედებაში სრულიქმნა, ჩამოყალიბდა და დაგვირგვინდა, ცხადია, ქართულ ნიადაგზე, ახალი თეატრალური მსოფლმხედველობა და მეთოდი. „კავკასიური ცარცის წრის“ სპექტაკლში ჩვენ უკვე თვისებრივი ნახტომის მოწმენი გავხდით.

... წინამდებარე კრებულში მოთავსებული ორივე პიესის თარგმანი ჯორჯანელმა ეკუთვნის. უნდა ითქვას, რომ საქართველოში სრულებით არ ყოფილა ბრეჰტისებური ტექსტების (რომლებიც სავსეა ვულგარიზმებით, სლენგით, არგოტიზმებით, უწმაწური გამოთქმებით) თარგმანის ტრადიცია. ჯორჯანელმა მშვენივრად გაართვეს თავი ამ არცთუ ადვილ ამოცანას: მათ შექმნეს ბრეჰტის ტექსტების ადეკვატური თარგმანები, რომლებშიც ორიგინალის სურნელიცა შენარჩუნებული და მიღწეულია ბუნებრივი ქართული ელერადობაც. ამ სპექტაკლების წარმატება მნიშვნელოვნად განაპირობა კარგმა თარგმანმა.

ნოზარ კაპაბაძე

სამკრთობიანი

ოპერა

მოქმედი პირები

მაკკითი, შეტახელად მეკი-დანა.
 ჯონათან ჯერემიას პინემი, ფირმა „გლახის მეგობრის“ მფლობელი.
 ცელია პინემი, მისი ცოლი.
 პოლი პინემი, მისი ქალიშვილი.
 ბრაუნო, ლონდონის პოლიტიკის შეფი.
 ლუსი, მისი ქალიშვილი.
 ნაპირალა ჯემო,
 სპითი.
 მთაწმარი კიშკლი.
 ფილნი.
 მთხმტიალ მთაწმარი
 პინემი.
 მათხოვრები.
 პახაპი.
 კონსტანტინი.

პროლოგი

მეკი-დანას საზარელი რომანსი. გაზრთა სოჭოში. მათხოვრები მათხოვრობენ, ქურდები ქურდობენ, კახაპები კახაპობენ და მოხეტიალე მომღერალი მღერის:

თუ ზვიგენის კბილებს ყველა
 ხედავთ თქვენი თვალითა,
 მეკი-დანას ვერ იხილავთ
 ხელში თავის დანითა.

თუ სისხლს დაღვრის, ლაყურები
 ზვიგენს სისხლით ესვრება;
 მეკის ხელზე სისხლის კვალის
 ნახვას ვინ მოესწრება.

წელს სიკვდილმა ტემზის პირას
 ბევრს რომ ხელი დარია,
 რისი ჭირი, რის ქოლერა,
 მხოლოდ მეკის ბრალია.

თუ კვირა დღეს სტრენდზე კაცის
 გვამს იხილავთ, იცოდეთ,
 ბნელ შუკაში მეკი დაძრწის,
 ვინც არავის იცოდებს.

მაიერ შშული დიკარგა,
მის კვალს გაჰყვა მრავალი.
მეკი-დანამ იცის მათი
ახავალ-დასავალი.

მარჯვნიდან მარცხნივ სცენაზე სეირნობით ჩაივლის პიჩემი მეუღ-
ლე სა და ქალიშვილთან ერთად.

ჯენი ტრულერი ნახეს
მუცელგაბოფატრული.
სტრენდზე მეკი ატუზულა
ტემზის ჭვრეტით გართული.

სად გაქრა ალფონს გლაიტი,
ვინ გაიგებს ამას?
მეკიმ იცის, მაგრამ აბა,
პკითხეთ მეკი-დანასა!

სოპოში რომ სანძრისაგან
შვიდი ბავშვი დაიწვა,
მეკი იქვე სეირნობდა,
განა სადმე გაიქცა.

ახალგაზრდა ქვრივსაც ღამით
შეუმტვრია კარები;
ნუთუ პასუსს არ აგებენ
ქვეყნად მეკისთანები?!

კახკები იცინიან, მათ გამოეყოფა კაცი, რომელიც სწრაფად გადასე-
რავს მთელ მოედანს და გადის.

ნაძირალა ჯენი. მეკი-დანა იყო!

პირველი მოქმედება

I

ადამიანთა მზარდი გულქვაობისათვის რომ გაერთმია თავი, საქმის კაცმა
ჯ. პიჩემმა ატელეე გახსნა, სადაც უბედურთა შორის ყველაზე უბედურნი
ისეთ გარეგნობას იძენდნენ, რომელსაც სულ უფრო და უფრო გააგებული
გულების მოღობაც კი შეეძლო.

ჯონათან ჯერემია პიჩემის გლახაკთა გარდერობი
პიჩემის სადილაო ქორალი

გაიღვიძე, ცოდვის შვილო!
ბნელ საქმეებს მიჰყე ხელი,
შე ჯიბიდან გაგარდნილო,
ფიქრობ შეგრჩეს ყველაფერი?

ძმა გაყადე, ცოლსაც ყიდი;
არ შეგრჩება შენ ეს დიდხანს.
სულ არა გაქვს იმის რიდი,
ვინც ზეცაში განგვიკითხავს.

პიჩემი (დამსწრე საზოგადოებას მიმართავს). რამე ახალი უნდა ვი-
ლონო. მეტისმეტად ძნელ საქმეს კი მოგვიადე ხელი, რადგან ჩემი ხელობა
ადამიანური თანაგრძნობის გაღვიძება გახლავთ. ცოტა რამ მოიძიევა ისეთი,
დაიას, ცოტა რამ, რაც ადამიანს თავსარსა ხცევს, მაგრამ უბედურება ის არის,
რომ თუ სშირად გამოიყენე, უკვე აღარ მოქმედებს. ადამიანს რაღაც საში-
ნელი უნარი აქვს, როცა კი მოეპრიანება, უგრძნობელი გახდება. ამიტომ
ასეც ხდება ხოლმე, როდესაც გამგლევი პირველად დაინახავს ქუჩის კუთხე-
ში ატუზულ უხელო მათხოვარს, შემინებული მზად არის ათიოდე პენი აჩუ-
ქოს, მაგრამ მეორეჯერ მარტო ხუთსა იმეტებს, ხოლო თუ მესამეჯერაც
გადაეყარა, უკვე პოლიციას ეძახის გულარხეინად. ასევე ცვდება დამხმარე
ხულიერი საშუალებებიც. (ცხაურიდან დიდი დაფა ეშვება წარწერით: „გა-
ცემა გერჩიოს აღებას“) აბა, რა ყრია თვით ყველაზე მშვენიერ და ყველაზე
გამსჭვალავ აფორიზმებშიც კი, თუნდაც დახატო ისინი თვალწარმტაც და-
ფებზე, თუკი ასე სწრაფად გაცვდებიან. ბიბლიაში ოთხი, პა, ხუთი თქმა თუ
მოიძებნება, რომელიც გულს უჩუყებს ადამიანს და როგორც კი მათ დახარ-
ჯავ, პირწმინდად უღუკმაპუროდ რჩები. აი თუნდაც ლოზუნგი: „გაეცი და
მოგეცემა“ — სამი კვირაც არ ეკიდა, რომ დაძველდა. და სხვა რა ძალა გაქვს,

ისევ ახალი უნდა მოიგონო. ისევ ბიბლია უნდა მოიმარჯვო, მაგრამ ისიც როდემდე გეყოფა?

ვიღაც აგაკუნებს, პიჩეში აღებს კარს და შემოდის ყმაწვილი კაცი, სახელად ფილჩი.

ფილჩი. „პიჩეში და კომპანია?“

პიჩეში. პიჩეში გახლავართ.

ფილჩი. მაშ, ეს თქვენა ხართ ფირმა „გლახის მეგობრის“ მფლობელი? თქვენთან გამომგზავნეს. ვაჰ, ლოზუნგები! ეს მართლაც კაპიტალია! ალბათ მთელი ბიბლიოთეკა გაქვთ ამნაირი რაღაცეებისა? ეს უკვე სულ სხვა საქმეა. ჩვენ კი — აბა, საღ ჩვენი ძმა და საღ იდეები. განათლება არა გვაქვს და საქმეს როგორ დავაყენებთ?

პიჩეში. თქვენი სახელი?

ფილჩი. იცით, ბატონო პიჩემ, სიყრმიდანვე ბედი არა მწყალობდა. დედაჩემს გადაყლურწვა უყვარდა, მამა მითამამე იყო. პატარაობიდანვე ბედის ანაპარად მიმაგდეს და დედის მოყვარულ სელს მოკლეს სულ უფრო და უფრო ვეფლობოდი დიდი ქალაქის ჭაობში. მამის მზრუნველობა ან თჯახური მყოფდროება არ განმიცდია. და აი, ახლა თქვენ წინაშე ვარ.

პიჩეში. მერედა, ვინ არის ჩემ წინაშე?..

ფილჩი (აბნეულად). ...საარსებო წყაროს მოკლებული, საკუთარ ვნებათა მსხვერპლი.

პიჩეში. ღია ზღვაში მოტივტივე დამსხვრეული ხომალდის ნამუსრევი და ასე შემდეგ. ერთი მითხარით, ნამუსრევო, რომელ რაიონში პყვებით სოლმე ამ ბაღურ აბდაუბდას?

ფილჩი. არ მესმის, ბატონო პიჩემ?

პიჩეში. ამას ხომ საჯაროდ პყვებით სოლმე?

ფილჩი. დიას, იცით, ბატონო პიჩემ, სწორედ გუშინ ერთი პატარა უსამოვნო ინციდენტი შემემთხვა პაილენდ-სტრიტზე. ჩემთვის წყნარად და საცოდავად ვდგავარ კუთხეში, ქუდი მაქვს გაშვებული და აეს არაფერს მოველი...

პიჩეში (უბის წიგნაკს ფურცლავს). პაილენდ-სტრიტზე. პო, პო, სწორია. ესე იგი შენ ის ჯეელი ხარ, გუშინ პონიმ და სემმა რო ჩააგდეს. მაშ, თავხედობა გყოფნის მეთაე რაიონში გამვლელ-გამომვლელთ თავი მოაბეზრო? ამჯერად გვერდების დაზელება გაკმარეთ, რადგან მივიჩნიეთ, რომ უცოდინანრობით მოგივიდა, მაგრამ მეორედ თუ მოგასწარით, თთხში ამოგიდებთ, გესმის?

ფილჩი. მესმის, ბატონო პიჩემ, მესმის, მაგრამ აბა, რა უნდა ვქნა, ბატონო პიჩემ? იმ ბატონებმა მართლაც ისე მიმბრიავეს, რომ სულ დაღურ-

ჯებული ვარ და მერე თქვენი სადარბაზო ბარათი მომარჩენს. აი, კურტაკი რომ გავიხადო, ტალეებიანი ქარიყლაპია გეკონებით.

პიჩეში. ეჰ, ჩემო კარგო, რახან სვია თევზს არ დამსვავსებისარ, ეტყობა, ჩემი ბიჭები უნდილად გაიხარჯნენ. ამ ცინგლიანს პგონია, რომ საკმარისია, თათი გაიშვიროს და სათოხლავი უკვე ექნება. რას იტყვოდი, შენს გუბურაში საუკეთესო კალმახები სხვას რომ დაეჭირა?

ფილჩი. აბა, გუბურა მე ვინ მომაშავა, ბატონო პიჩემ.

პიჩეში. პოდა, ლიცენზიებს მხოლოდ პროფესიონალებს ვაძლევთ. (საქმიანი გამოთეტყველებით უჩვენებს ქალაქის გეგმას.) ლონდონი თხუთმეტ რაიონად გვაქვს დაყოფილი და ყველა, ვისაც კი ერთ-ერთ მთგანში მათხოვრობა სურს, უნდა ჯონათან ჯერემია პიჩემისა და კომპანიისგან მიიღოს ლიცენზია, თორემ ისე ყველა მოინდომებდა „საკუთარ ვნებათა მსხვერპლად“ გახდომას.

ფილჩი. ბატონო პიჩემ, რამდენიმე შილინგიდა დამრჩენია სრულ გაკოტრებადღე. უნდა რამე მიშველოთ. აი, ორი შილინგით სელში...

პიჩეში. ოცი შილინგი.

ფილჩი. ბატონო პიჩემ! (მუდართ მიუთითებს პლაკატზე, რომელზედაც წერია: „ყურად იღე სხვისი სიდუსჭირე“. პიჩეში მიუთითებს ვიტრინებიანი სტენდის წინ დაკადებულ ფარდაზე, რომელზედაც წერია: „გაცი და მოგეცემა“.) ათი შილინგი.

პიჩეში. და შემოსავლის ორმოცდაათი პროცენტი ყოველ კვირა, აღჭურვილობით კი სამოცდაათი პროცენტი.

ფილჩი. ეს აღჭურვილობა რაღაა, გეთავყათ? როგორია?

პიჩეში. ამას ფირმა ადგენს.

ფილჩი. რომელ რაიონში შეიძლება შევუდგე მუშაობას?

პიჩეში. ბეიკერ-სტრიტი, 2—104. იქ უფრო იაფადც გამოხვალთ. მხოლოდ ორმოცდაათი პროცენტი დაგიჯდებათ მომარაგებიანად.

ფილჩი. ყაბულხა ვარ. (ფულს აძლევს.)

პიჩეში. თქვენი სახელი?

ფილჩი. ჩარლზ ფილჩი.

პიჩეში. სწორია. (გასძახებს.) ქალბატონო პიჩემ!

შემოდის ქალბატონი პიჩეში.

ეს ფილჩია. სამსოთოხმეტი ნომერი. ბეიკერ-სტრიტის რაიონი. მე თვითონ გაეპარებ რეგისტრაციაში. ბუნებრივია, რომ სწორედ ახლა, დედოფლის კურთხევის ცერემონიალის წინ გინდათ საქმეს შეუდგეთ: ადამიანს სიცოცხლეში ერთხელ ეძლევა ასეთი შემთხვევა, როდესაც მართლაც შეიძლება ცოტაოდენი თანხა გაიკრა. აღჭურვილობა C (გადასწევს ტილოს ფარდას და

ვიტრინებიანი სტენდი გამოჩნდება, რომელშიაც სანთლის ხუთი ფიგურა დგას.)

ფილჩი. ეს რა არის?

პიჩეში. ეს გახლავთ სიმახინჯის ხუთი ძირითადი ტიპი, რომელთაც შეუძლიათ ადამიანს გული აუჩუყონ, მათ დანახვაზე ადამიანს ის არაბუნებრივი განწყობილება ეუფლება, როდესაც თანახმაა ფული გაიღოს.

აღჭურვილობა A. ტრანსპორტის განვითარების მსხვერპლი. მსიარული ხეივანი. (ბაძავს.) მარად მხნე, მარად უდარდელი. შთაბეჭდილებას აძლიერებს მოჭრილი მკლავი.

აღჭურვილობა B. ომის მსხვერპლი. განუწყვეტელი ცაცხასი კონტუზიის შედეგად. თავს აბეზრებს გამგლეგებს. მუშაობს ამაზრზენი გრძნობის გამოწვევას. (ბაძავს.) რასაც საპატიო ჯილდოთა ნიშნები არბილებს.

აღჭურვილობა C. მრეწველობის განვითარების მსხვერპლი. საწვავი. უსინათლო ანუ მათხოვრობის უმაღლესი სეოლა. (ბაძავს მანეკენს და პარდაპირ ფილჩისაკენ მიაბოტებს ტორტმანით, ისაა უნდა დაეჯახოს, რომ ეს უკანასკნელი შეძრწუნებული შეპყვირებს. პიჩეში უმაღლეს ჩერდება. გაკვირვებული აცქერდება ფილჩს და უეცრად აღმოსდება.) სიბრალულის გრძნობა აქვს! მთელი სიცოცხლე რომ ეცადოთ, თქვენგან გლახა ვერ გამოვა! სულ ზევრი, გამგლეგად თუ ივარგებო! მაშ ასე.

აღჭურვილობა D. ცელია, ისევ დაგიღვევია! თვალებიდან ვეღარ იხედები. ასოცდათქმეტი ნომერი თავის კლიფტს * უჩივის. რამდენჯერ ვითხარი, ჯენტლმენი ჭუჭყიან ტანისამოსს ვერ იტანს-მეთქი. მან ასალი კოსტიუმი შეგვიკეთა და ფულიც გადაიხადა, მაგრამ ასეთი კოსტიუმი დალაქავებული მაინც უნდა იყოს, რომ ვისიმე თანაგრძნობა გამოიწვიოს. ზედ სტეარინის სანთელი უნდა გაგეთიხონ ცხელი უთოთი, მაგრამ არაფერზე არ ფიქრობ! ყველაფრის გაკეთება მე მისდება! (ფილჩს.) გაისადე და აი, ეს ჩაიცვი, ოღონდ, იცოდე, გაუფრთხილდი!

ფილჩი. ჩემს ავლაღადებას რაღა მოუვა?

პიჩეში. ფირმის საკუთრება გახდება.

აღჭურვილობა E. ყმაწვილი კაცი, რომელსაც უკეთესი დღეები უნახავს, ან თუ გნებავთ, რომელსაც მშობლიური კერის სითბო არ განუცდია.

ფილჩი. ბიჭო, მაშ ამახაც იყენებ? რატომ არ შეიძლება, რომ მეც ვე ავირჩიო?

პიჩეში. იმიტომ, შვილოსა, რომ არავის არ სჯერა, როდესაც საკუთარ გასაჭირს პყვები. თუ მუცლის გვრება გაქვს და სულ ამას გაიძახი, ამით

* „გიმელის ენაზე“ პიჯავს ნიშნავს.

ყველას თავს მთაბეზრებ მხოლოდ. საუბროდ კი, ისა ხჯობია, კითხვებს თავი დაანებო და ამ ძონძებში გამოეწყო.

ფილჩი. ცოტა არ იყოს, ჭუჭყიანი ჩანს. (პიჩეში თვალს თვალში გაუყრის.) მაპატიეთ, გეთაყვათ, მაპატიეთ.

ქალბატონი პიჩეში. აბა, ცოტა მარდად მოიქეცი, ყმაწვილო, მობა-ისაღწლამდე ხომ არ მეჭირება შენი შარვალი.

ფილჩი (ერთბაშად, გაცხარებით). აი, ფეხსაცმელებს კი არ გავიხდი! არავითარ შემთხვევაში არ გავიხდი! მირჩევნია სულ უარი ვთქვა. საბრალო დედაჩემის ერთადერთი საჩუქარია და არასოდეს, არაფრის გულისათვის... ჯერ კიდევ ასე არ დავცემულვარ...

ქალბატონი პიჩეში. რეებს ჩმახავ, მე ხომ ვიცი, ჭუჭყიანი ფეხები გაქვს.

ფილჩი. სად უნდა დავიბანი ამ შუა ზამთარში?

(ქალბატონი პიჩეშს თეჯირის უკან მიჰყავს ფილჩი, შემდეგ სცენის მარცხენა ნაწილში ჯდება და უთოთი სტეარინის სანთელს ათხიბნის კოსტიუმის გულისძირს.)

პიჩეში. შენი ქალიშვილი სად არის?

ქალბატონი პიჩეში. პოლი? მაღლა.

პიჩეში. ის კაცი გუშინაც იყო? მაშინვე აქ განიდება ხოლმე, როგორც კი სახლიდან გავა!

ქალბატონი პიჩეში. რა ეჭვიანი ხარ, ჯონათან, იმაზე უფრო ზრდილი ჯენტლმენი არ მეგულება. ბატონ კეპტენს გულში ჩაუვარდა ჩვენი პოლი.

პიჩეში. არა, მართლა?!

ქალბატონი პიჩეში. და თუ თუნდაც ათიოდე პუნის რამე გამეგება, პოლისაც ძალიან მოსწონს.

პიჩეში. ცელია, ისე აფუქსავატებ შენს ქალიშვილს, თითქოს მილიონერი ვიყო! იქნებ გინდა გაათხოვო. ხომ არა გგონია, ჩვენი ჯაბახანა დუქანი ერთ კვირას მაინც გაძლებს, ლაწირაკ აგენტებს მარტო ჩვენი ფეხები და რომ შერჩეთ საყურებლად? ამ, სიძე! მაშინვე ბრწყალებს გაგვიყრის! სწორედ რომ გაგვიყრის! იქნებ ფიქრობ, რომ ლოგინში შენს ქალიშვილს შენზე მოკლე ენა ექნება?

ქალბატონი პიჩეში. საუცხოო წარმოდგენა კი გქონია შენს ქალიშვილზე!

პიჩეში. ცუდზე უცუდესი. უარესი რომ აღარ შეიძლება. ცარიელი გრძნობა და სხვა არაფერი!

ქალბატონი პიჩეში. ყოველ შემთხვევაში, შენ არა გგავს ამაში.

პიჩემი. მაშ, გავათხოვოთ, არა?! ჩემი ქალიშვილი ჩემთვის ის უნდა იყოს, რაც პურია მძიერისათვის. (ზიზღიან ფურცლავს.) ეს ბიბლიაშიც კი წერია სადღაც. გათხოვება კი საერთოდ დიდი ღირებულება. გაგიხარია, მე იმას გადავაფიქრებინო.

ქალბატონი პიჩემი. ჯონათან, რა გაუნათლებელი ხარ!

პიჩემი. გაუნათლებელიო. რა პქვია იმ ვაჟბატონს?

ქალბატონი პიჩემი. ყველა კეპტენს ეძახის.

პიჩემი. ნუთუ ურთხელ მაინც ნამდვილი სახელი არა ჰკითხეთ? საინტერესო ამბავია!

ქალბატონი პიჩემი. გავრიუბი ხომ არა ვართ, რომ დაბადების მოწმობაც მოვთხოვოთ, თუკი გამოსული ადამიანი ჩანს და ორივეს ოტელ „მელანთევზში“ გეპატიჟება შინაურულ საცეკვაო სადამოზე.

პიჩემი. სადა?

ქალბატონი პიჩემი. „მელანთევზში“, შინაურულ საცეკვაო სადამოზე.

პიჩემი. კეპტენი? ოტელი „მელანთევზი“? მაშ ასე...

ქალბატონი პიჩემი. ბატონი კეპტენი არც ჩემს ქალიშვილს და არც მე სხვაფრივ არ მოგვკარებია, თუ არა ლაიკის სელთათმანებით.

პიჩემი. ლაიკის სელთათმანები!

ქალბატონი პიჩემი. სხვათა შორის, მართლაც მუდამ სელთათმანები აცვია. სახელდობრ, თეთრები. თეთრი ლაიკის სელთათმანები.

პიჩემი. მაშ ასე, თეთრი სელთათმანები და სპილოს ძეგლის ბუნიკიანი ხელჯოხი, გამაშები, ლაქის ფესხაცმელი, მომწუსხავი ხასიათი და ნაჭრილობევი...

ქალბატონი პიჩემი. ყელზე. შენ საიდან იცნობ?

ფილჩი გამოდის თეჯირიდან.

ფილჩი. ბატონო პიჩემ, არ შეიძლება მეც რომელიმე ტიპი შემირჩიოთ? იმთავითვე სისტემის მომხრე ვიყავი. არ მიყვარს, შემთხვევით რაღაცეებს რომ არატუნებენ სოლმე.

ქალბატონი პიჩემი. ერთი უყურეთ, სისტემა მომინდომა!

პიჩემი. იდიოტის როლში ივარგებს. დღეს საღამოს მოდი ექვს საათზე და ყველაფერი, რაც საჭიროა, მზად დაგხვდება. ახლა კი მოუსვი!

ფილჩი. დიდად გმადლობთ, ბატონო პიჩემ, ურიცხვი მადლობა. (გადას.)

პიჩემი. ორმოცდაათი პროცენტი! სოლო ახლა კი გეტყვი, ვინც არის ის სელთათმანებიანი ბატონი — მეკი-დანა ვახლავს.

პოლის სამილე თთახისკენ მიმავალ კიბეზე აირბენს.

ქალბატონი პიჩემი. ღმერთო ჩემო! მეკი-დანა! ო, იესო! მოდი, გვეწვიე და მოგვფინე მაღლი შენი! — პოლი! რა დაემართა პოლის?

პიჩემი ნელა ბრუნდება უკან.

პიჩემი. პოლი? პოლი შინ არ დაბრუნებულა. ლოგინი სელუსლებელია.

ქალბატონი პიჩემი. ალბათ შალეულის ვაჭართან ერთად იყავს. უთუოდ ასეა, ჯონათან!

პიჩემი. ღმერთმა ქნას, რომ მართლაც შალეულის ვაჭართან იყოს!

ბატონი და ქალბატონი პიჩემი ავანსცენაზე გამოდიან და მღერაან „სასიმღერო“ განათება — ოქროსფერი შუქი. ორგანი სინათლის რკალშია. ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია: სიმღერა „მის ნაცვლად“

1

პიჩემი.

იმის ნაცვლად,

რომ შინ ისხდნენ დამდამობით ჩვენი ქალიშვილები,

რა ქნას კაცმა,

დროსტარებას მოითხოვენ სიყვარულის საღერდელაშლილები.

ქალბატონი პიჩემი.

სოპოს მოფარის შუქი ადგას ოქროსფერი,

ისმის ფიცი: „მხოლოდ შენთვის ძგერს ეს გული!“

„მე შენი ვარ, ჩემო ჯონი, მხოლოდ შენი!“

და ღამეში იბადება სიყვარული.

2

პიჩემი.

იმის ნაცვლად,

რომ ისხდნენ და გააკეთონ სახლში რამე,

რა ქნას კაცმა,

დიდ წუშეში ეფლობიან ყოველ ღამე.

ორივენი ერთად.

სოპო ღამის უკუნშია ჩამირული,
აღარ ისმის ვნებიანი ჯონის ფიცი;
წუმპეშია ამოსვრილი სიყვარული,
ღამღამობით სეტიალმა ასე იცის.

II

სოპოს ჯურღმულში ყაჩაღი მეკი-დანა ქორწილს ისდის პოლი პიჩემთან,
გლახაკთა მეფის ქალიშვილთან.

ცარიელი საჯინაბო

მათიასი (მეტსახელად „მათიას-მანეთიანი“; ანათებს საჯინაბოს,
ხელში რევოლვერი აქვს მომარჯვებული). აბა, ხელება მალლა, თუ ვინმე
ხარ!

მაკკითი შემოდის და რამპის გასწვრივ ჩაივლის.

მეკი. არის ვინმე?

მათიასი. ძე-სორციელი არა ჭაჭნებს! აქ არსეინად შეგვიძლია ქორ-
წილი გადავიხადოთ.

პოლი (საქორწინო კაბაში მორთული შემოდის). კი, მაგრამ ეს სომ სა-
ჯინაბო!

მეკი. ჯერჯერობით ბაგაზე ჩამოჯექი, პოლი. (დამსწრე საზოგადო-
ებას.) ამ საჯინაბოში დღეს შედგება ჩემი ქორწილი მის პოლი პიჩემთან, რო-
მელიც სიყვარულით გამომყვია და მზადაა ჩემი სიცოცხლის სიამტკბილობა
ბოლომდე გაიზიაროს.

მათიასი. ბევრი იტყვიან ლონდონში, რომ ეს ყველაზე კადნიერი
რამ იყო, რაც კი აქამდე ჩაგადენია — პიჩემის დედისერთა ქალიშვილის გა-
ტყუება მისი სახლიდან.

მეკი. ბატონი პიჩემი ვინდა?

მათიასი. თითონ მას რომ ჰკითხო, ყველაზე დატაკი კაცია ლონ-
დონში.

პოლი. კი, მაგრამ აქ გინდა ქორწილი გადავიხადოთ? ეს სომ სრული-
ად ჩვეულებრივი საჯინაბოა. აქ როგორ გინდა ბატონი მოძღვარი მოიყვანო,
თან ჩვენიც არ არის. ახალი ცხოვრება სხვის სადგომში შეჭრით არ უნდა
დაგვეწყო. მეკი! დღეს სომ ჩვენი ცხოვრების ყველაზე ბედნიერი დღეა.

მეკი. ჩემო სულიკო, ყველაფერი ისე იქნება, როგორც შენა გსურს.
ფეხს არ დაგაკარებინებ ამ ქვის იატაკზე. მალე ალბათ ყველაფერს მოიტა-
ნენ.

მათიასი. აგერ ავეჯი მოაქვთ.

ისმის, როგორ მოდიან და ჩერდებიან ვეება ფორნები. ექვსიოდე ჯეელი შე-
მოათრევს ხალიჩებს, ავეჯს, ჭურჭელს და ა. შ. საჯინაბო გადაჭარბებულად
მდიდრულ საქეიფო დარბაზად გადაიქცევა.

მეკი. რა ხარახურაა!

შემოსულები სცენის მარცხენა მხარეს ალაგებენ საჩუქრებს, ულოცავენ პა-
ტარძალს და ნეფეს უპატაკებენ.

ჯეკო ბი. მომილოცნია! ჯინჯერ-სტრიტზე 14-ი ნომრის პირველ
ხართულზე ხალხი იყო და ჯერ მათი ათესვა დაგეჭვრდა.

სერსუნა-როზეტო. გილოცავთ! სტრენდზე კონსტებლი გავასა-
ღეთ.

მეკი. უ, თქვე არიფებო!

ედო. ყველაფერი გავაკეთეთ, რაც შეგვეძლო, მაგრამ ვესტენდში სამი
კაცი მაინც ჩავარდა, მომილოცავს.

მეკი. არიფები ხართ, სუფთად ვერ მუშაობთ.

ჯიმი. ერთი მოსუცებული ცოტათი დაეწერეთ, მაგრამ ვგონებ, არაფე-
რი მოუვა. მომილოცავს.

მეკი. ხომ ვითხარით, სველ საქმეს ერიდეთ-მეთქი. გული მერევა სის-
ხლის სსენებაზე. თქვენგან საქმის ხალხი არ გამოვა. კაციჭამიები ხართ და
არა საქმოსნები!

უოლტერი (მეტსახელად „მტირალა ტირიფი“). გილოცავთ. ეს კლა-
ვისინი, ქალბატონო, ჯერ კიდევ ამ ნახევარი საათის წინ სომერსეტშირის
პერცივის მეუღლეს ეკუთვნოდა.

პოლი. ეს რა ავეჯია?

მეკი. მართლა, როგორ მოგწონს ეს ავეჯი, პოლი?

პოლი (ტირის). საწყალი ხალხი. ამ ავეჯის გულისხამთ...

მეკი. და ისიც რა ავეჯისათვის! ხარახურაა! მართალი ხარ, რომ ჯავ-
რობ! წითელი ხის კლავისინი და დივანი კიდევ რენესანსის სტილისა, მიუტე-
ჩებელია. მაგიდა კი სულაც არ მოგიტანიათ?

უოლტერი. მაგიდა?

ბაგებზე აწყობენ რამდენიმე ფიცარს.

პოლი. თუ, მეკი! რა უბედური ვარ! ნეტავი მოძღვარი მაინც არ მო-
ვიდოდეს.

მათიასი. აუცილებლად მოვა. გზა დაწვრილებით ავუწერეთ.

უოლტერი (მაგიდა შემოაქვს). აი, მაგიდა.

მეკი (ხედავს, რომ პოლი ტირის). ჩემს ცოლს ბოღმა ასრჩობს. დანარ-

ჩენი სკამები სადღა? კლავესინი გვაქვს და სკამები არა! არაფერზე არ ფიქრობენ. განა რა სჭირად ვისდი სოლმე ქორწილს? პირი მოკეტე, „მტირალა ტირიფო“! მე მინდოდა მეთქვა, განა რა სჭირად ვანდობთ სოლმე-მეთქი რამეს! ჩემს ცოლს კი ასლავე აუბედურებო.

ე დ ი. პოლი, საყვარელო...

მ ე კ ი. (თავში ჩასცხვებს და შლაპას წააგდებინებს). „პოლი, საყვარელო“! მე შენ გიჩვენებ „პოლი საყვარელო“! შე ზინტლიანო, შენა! უყურეთ ერთი, „საყვარელო“! რა, ხომ არ წოლილხარ მასთან?

პო ლ ი. გრცხვენოდეს, მეკი!

ე დ ი. თუ გინდა დავიფიცებ...

უო ლ ტ ე რ ი. მოწყალეო ქალბატონო, თუ კიდევ რამე გვაკლია, ჩვენ ერთხელ კიდევ...

მ ე კ ი. წითელი ხის კლავესინი გვაქვს და სკამები კი არა. (იციანს.) როგორც პატარძალი, რას იტყვი ამაზე?

პო ლ ი. რა მოხდა მერე, ყველაზე ნაკლებ ეგ მაღონებს.

მ ე კ ი. ორი სკამი და ერთიცი დივანი. გამოდის, რომ ნეფე-დედოფალი იატაკზე უნდა დასხდნენ!

პო ლ ი. პო, მართლაც ასე გამოდის!

მ ე კ ი. (როყიოდ). მოდით ამ კლავესინს ფეხები მოვასერხოთ! აბა, მარდალ!

ოთხნი კლავესინს ფეხებს ასერსავენ და თან მღერაან:

ბილი ლოჯინს ცოლად გაჰყვა ტურფა მერი საიერი,
და როდესაც მაგისტრატში ფორმდებოდა ხელმოწერა,
რომ გეკითხათ ბილისათვის, ვერ გეტყვოდათ ის ოსერი,
საქორწინო კაბა მერიმ ვისი ფულით შეიკერა!
საცოლემ კი რიგიანად არ იცოდა ქმრის სახელი.
პერი, პერი.

უო ლ ტ ე რ ი. მოწყალეო ქალბატონო, ხედავთ, ბოლოს რა კარგი მერი-სი გამოვიდა!

მ ე კ ი. ასლა კი ბატონებს ვთხოვდი ეს ჭუჭყიანი მონძები გაიძრონ და მოწესრიგდნენ! ბოლოს და ბოლოს, ჩემი ქორწილია და არა რომელიმე ვიგინდარასი. პოლი, შენ კი ვთხოვ, სათიხლავზე იზრუნო. აგერ, იმ კალათაშია.

პო ლ ი. ეს ქორწილის სორაგია? ნუთუ ყველაფერი მოპარულია, მეკი?

მ ე კ ი. რა თქმა უნდა, რა თქმა უნდა.

პო ლ ი. ნეტავი გამაგებინა, რას იზამ, ასლა რომ კარზე დააკაკუნონ და შერიფი შემოვიდეს?

მ ე კ ი. მაშინ ნახავ, როგორ იქცევა შენი ქმარი ამგვარ შემთხვევაში.

მა თ ი ა ს ი. დღეს ეგ სრულიად გამორიცხულია. მთელი ცხენოსანი პოლიცია, რასაკვირველია, დავენტრიშია. დედოფალს ასლავან. პარასკევს ხომ უნდა აკურთხონ.

პო ლ ი. ორი დანა და თოთხმეტი ჩანგალი! ყოველ სკამზე თითო დანა!

მ ე კ ი. როგორ ჩააფლავებს ყველაფერი! შეგირდებივით უცოდვლიათ, იმის მავივრად, რომ მოწიფული ოსტატებივით გარჯილიყვნენ! ნუთუ ოდნავ მაინც ვერ ერკვევით სტილში? „ჩაბენდელი“ „ლუი მეთოთხმეტისაგან“ როგორ ვერ უნდა გაარჩიოს კაცმა!

ყ ა ჩ ა ლ ე ბ ი უკან ბრუნდებიან, ამჯერად უკვე საღამოს კოსტიუმებში გამოწყობილნი, მაგრამ, სამწუხაროდ, მათი მიხრა-მოხრა ვერ ეგუება ელევანტურ ჩაცმულობას.

უო ლ ტ ე რ ი. ჩვენ, კაცმა რომ თქვას, ყველაზე ძვირფასი ნივთების წამოღებას ვცდილობდით. აბა, ამ ხეს შეხედე! რა ჯაგრიანი რამეა!

მა თ ი ა ს ი. სმენა იყოს და გაგონება! ნება მიბოძეთ, კეპტენ...

მ ე კ ი. პოლი, აბა, აქ მოდი.

ნეფე-დედოფალი მილოცვების მისაღებად საზეიმო პოზაში დგებიან.

მა თ ი ა ს ი. ნება გეიბოძეთ, კეპტენ, რომ თქვენი ცხოვრების უბედნიერეს დღეს, თქვენი კარიერის გაფურჩქნის ჟამს, მე მსურდა მეთქვა, გარდატეხის ჟამს-მეთქი, გადმოგცეთ უგულითადესი და ამასთანავე უმხურვალესი მილოცვანი და ასე შემდეგ. პირდაპირ აუტანელია ეს მაღალფარდოვანი ტონი. ასე რომ, მოკლედ მოეჭრი (ხელს ართმევს მეკის.) თავი მაღლა გეჭიროს, შე ძველო!

მ ე კ ი. გმადლობ, მათიას, რომ იცოდე, ძალიან მასიამოვნე.

მა თ ი ა ს ი. (ჯერ მეკის გადაესხევა გულაჩუყებული და მერე პოლის ართმევს ხელს). პო, გულით ვითხარი, რაც ვითხარი! ასე რომ, თავი სულ მაღლა გეჭიროს, შე ძველო, შენა! და, რაც მთავარია, ქალბატონო, პეპლაობაც მუდამ შეიძლოს!

სტუმრები ხარხარებენ. უეცრად მეკი ოდნავ შესამჩნევად მოძრაობით მათიასს ძირს დასცემს.

მ ე კ ი. პირი მოკეტე. მაგნირი უხამსი ანგლოზები შენი კიტისათვის შეინახე, იმ კალთაწამოხდილობათვის ზედგამოჭრილი იქნება.

პო ლ ი. მეკი, რა უსეში ხარ.

მა თ ი ა ს ი. მამ ასე! მე პროტესტს ვაცხადებ, რომ კიტის კალთაწამოხდილი უწოდე... (ძლივს დგება ზეზე.)

მეკი. არა, მართლა?

მათიასი. და საერთოდ მასთან არასოდეს არ ვლაპარაკობ უწმაწუ-
რად. საამისოდ მეტისმეტად პატივსაცემი ვცემ. მაგრამ აბა, ამას როგორ გაიგებ,
ისე ხარ მოწყობილი. შენ კი სწორედ რომ არ შეგიძლია, თუ არ გადაამლამე.
გგონია, ლუსიმ არ მითხრა, რაც უთხარი? შენთან შედარებით ნამდვილი ლა-
იკის სელათმანი ვარ!

მეკი თვალს თვალში გაუყრის.

ჯეკობი. აქეთ წამოდი, ქორწილია, ეე, ქორწილი!

ყაჩაღებს განზე გაჰყავთ მათიასი.

მეკი. რა დიდებული ქორწილია, არა, პოლი? გათხოვების დღეს ამდენ
სიბინძურეს ხედავ ირგვლივ. ალბათ ვერასოდეს ვერ წარმოიდგენდი, რომ
შენი ქმარი მეგობრებმა შეიძლება ასე მოაღორონ. ახლა გეცოდინება.

პოლი. რატომ, მე ყველაფერი მომწონს.

რობერტი (ხერხუნა-რობერტად წოდებული). სისულელეა. არავინ
არავის არ აღორებს. აზრთა სხვადასხვაობა ყველგან შეიძლება იყოს. შენი
კიტი სხვებს არაფრით ჩამოუვარდება. პოდა, ახლა მიდი, საქორწინო საჩუ-
ქარი გვაჩვენე, ბებერო ტურავ!

ყველანი. პო, მიდა, მიდი!

მათიასი (ნაწყენია). აი, ინებუთ.

პოლი. უი, საქორწინო საჩუქარი. მეტად ნასიამოვნები ვარ, ბატონო
მათიას-მანეთიანო. ნახე, მეკი, რა მშვენიერი ღამის პერანგია.

მათიასი. იქნებ ესეც უსამსობაა, კეპტენ?

მეკი. კარგი, გეყოფა. სულაც არ მინდოდა მეწყენინებინა შენთვის,
ისიც ამნაირ ბედნიერ დღეს.

უოლტერი. ეს როგორღა მოგწონთ? „ჩაბენდეილია“! (საბურველსა
სხნის „ჩაბენდეილის“ სტილის ვეება სადგარ საათს.)

მეკი. „ლუი მეთოთხმეტეა“.

პოლი. შესანიშნავია. რა ბედნიერი ვარ. სიტყვები არ მყოფნის. პირ-
დაპირ ზღაპრული ყურადღება გამოიჩინეთ. აფსუს, რომ ბინა არა გვაქვს
არა, მეკი?

მეკი. ეს ჯერ კიდევ დასაწყისია, ხოლო ყოველგვარი დასაწყისი ძნე-
ლია. შენც დიდად გმადლობ. უოლტერ. აბა, ახლა კი აალაგეთ ეს სარახურ
და ვივასშით!

ჯეკობი (იმ დროს, როდესაც დანარჩენები უკვე სუფრის გაშლით
არიან გართულნი). მე, რასაკვირველია, ისევ სელტარიელი მოვედი. (პოლი

მამართავს მხურვალედ). დამიჯერო, ა, ყმაწვილო ქალო, რომ ეს ამბავი მაღო-
ნებს.

პოლი. რა უშავს მერე, ბატონო ბარჯია-ჯეკობ.

ჯეკობი. ეს ჯეგლები აქეთ-იქით ფანტავენ საჩუქრებს, მე კიდევ ასე
ვდგავარ. შედით ჩემს მდგომარეობაში. ყოველთვის ასე შემართება, ადამიანო,
შემიძლია იმდენი შემოსევა ჩამოგივალოთ, რომ გაოგნდებით. აი, ამას წი-
ნათ ნაძირალა ჯენი შემხვდა და ვეუბნები: შე დამბალო-მეთქი... (უცრად
შენიშნავს, რომ მეკი მის ზურგს უკან დგას და უჩუქრად გაიძურწება.)

მეკი. (პოლი მიჰყავს მაგიდასთან და სვამს). ამნაირ დღეს ყველაზე
ნუგზარ საჭმელებს უნდა შეექცე, პოლი.

ყველანი საქორწინო სუფრას მიუსხდებიან.

ედო (ხერხუნა მიუთითებს). რა ლამაზი თეფშებია, თტელ „საფოისა“
გახლავთ.

ჯეკობი. მაიონეზით შეზავებული კვერცხები სელფორიჯისაა. მთელი
ტაპტი ბატის ღვიძლის პაშტეტით მოგვქონდა, მაგრამ გაჯავრებულ გუნება-
ზე ჯიშამ შეთქვლია გზაში, რადგან სროლაში იდებლა.

უოლტერი. წესიერ საზოგადოებაში არ ამბობენ „იდებლა“.

ჯიშამი. ედი, სულ შენ ნუ შესანსლე მთელი კვერცხები, ისიც ამნაირ
დღეს!

მეკი. არ გინდათ რაღაც ვიმღეროთ, რამე სანუკვარი?

მათიასი (სიცილისაგან იგუდება). სანუკვარი? რა ჯიგრიანად თქვი.
(მეკის მომწონს მხერხუნისაგან დაბნეულს ხმა ჩაუწყდება და უმაღლე
უნუქრად დაჯდება.)

მეკი (ერთ-ერთს ხელიდან გამოგლეჯს ლანგარს). კაცმა რომ თქვას,
ჯერ არ მინდოდა ვახშამს შევდგომოდი. მერჩივნა, ასე დამხეულებივით კი
არ დასტერებოდი საჭმელს, არამედ ჯერ რამე ისეთი მოგეწოთ, რაც გან-
წყობილებას შეგვიქმნიდა. ამნაირ დღეს ხალხში უთუოდ რამეს მოიგონებენ
სოლმე.

ჯეკობი. მაინც, რას, მაგალითად?

მეკი. ნუთუ ყველაფერი მე თვითონ უნდა მოვიგონო? ოპერა გამარ-
თეთ-მეთქი, კი არ მოვითხოვ, მაგრამ ისეთი რამ უნდა მოგეფიქრებინათ, რაც
მხოლოდ ჭამა-ყლაპვა და უწმაწური ანგლობა არ იქნებოდა. სწორედ ამნაირ
დღეს გამოჩნდება, რამდენად შეიძლება მშაყცების იმედი გქონდეს.

პოლი. დიდებული ორავულია, მეკი.

ედო. დიას, ასეთით ალბათ არასოდეს არ ჩაგოგოკლონინებიათ ყელი.
მეკი-დანას კი გამოუღებლად აქვს. ქერის ორმოში მოხვდით და ეგ არის.
ყოველთვის ვამბობდი, მეკი საუკეთესო საქმრო-მეთქი ისეთი ქალიშვილი-

მ. ზ. ბრეჭტი

სათვის, რომელსაც მაღალი მისწრაფებანი აქვს. აი, გუშინაც ლუის ვეუბ-
ნებოდი.

პოლი. ლუისა? ლუის ვინ არის, მეკი?

ჯეკობი (შეშფოთებული). ლუისა? აჰ, იცით, სერიოზული არაფერია,
გულთან ასლოს არ გაიგაროთ.

მათიასი სუფრას ტოვებს, პოლის ზურგს უკან დგება და ხელების ქნევით ჯე-
კობს ანიშნებს, გაჩუმდით.

პოლი (მათიასის შესტიკულაცეას შენიშნავს). რამე მოგაწოდოთ? მა-
რილს სომ არ ინებებთ?... ბატონო ჯეკობ, მგონი, რაღაცის თქმას აპირებ-
დით.

ჯეკობი. თ, არაფრისა, სულაც არაფრისა. მე მართლაც მინდოდა,
რომ არაფერი მეთქვა, რამე წამოგცდებოდა და...

მეკი. რა გიჭირავს ხელში, ჯეკობ?

ჯეკობი. დანა, კეპტენ.

მეკი. და თეფშზე რაღა გიდევს?

ჯეკობი. კალმასი, კეპტენ.

მეკი. მაშ, გამოდის, რომ დანითა ჭამ კალმასს, ასე არ არის? ეს სომ
გაუგონარი ამბავია, ჯეკობ. გინახავს, პოლი, ამნაირი რამ ხადმე? თევზს და-
ნითა ჭამს! ნამდვილი ღორთბაა. ესენი სისხლს გაგიშრობენ, პოლი. იოლი
საქმე როდია ეს სანახევ გოდრები ადამიანებად აქციო. საერთოდ რიგიან საკ-
რებულოში თუ ყოფილხარ ოდესმე?

უოლტერი. საკრებულოში თუ საროსკიბოში?

პოლი. ფუი, ეგ რა თქვით, ბატონო უოლტერ!

მეკი. ესე იგი, არ გინდათ, რამე იმდეროთ, რომ ამით მაინც შეამკოთ
დღევანდელი დღე. ესეც ისეთივე მოსაწყენი, შეჩვენებული და ბინძური იყოს,
როგორიც ყველა დანარჩენი? და თანაც გარეთ რატომ არავინა დგას? ამაზე-
დაც მე უნდა ვიზრუნო, არა? იქნებ მე თვითონ დავდგე კართან ამნაირ
დღეს, რომ თქვენ აქ კარგად ამოიყორით მუცლები ჩემს ხარჯზე?

უოლტერი (ბუზღუნით). ჩემს ხარჯზეო? მაგითი რა გინდა თქვა?

ჯიმი. კარგი, გაჩერდი, უოლტერბენ. მე გავალ. ნეტავი ვის მოგეზრე-
ბია თავი, აქ მოვიდეს!

ჯეკობი. რა ოინი იქნება, ამნაირ დღეს რომ მთელი მექორწინენი
მოგვაყურონ!

ჯიმი (შემორბის). არიქა, კეპტენ, ატანდა!

უოლტერი. ბრაუნ-აფთარი!

მათიასი. სისულელეა, ეს მისი მაღალღირსება კიმბლია.

შემოდის კიმბლი.

ჯეკობი (ერთხმად იხუფლებენ). სადამო მშვიდობისა, თქვენი მა-
ღალღირსება კიმბლ!

კიმბლი. უჰ, ძლივს არ მოგაგენით. უბრალო ქოხია, რომელშიაც
გპოვეთ, მაგრამ, სამაგიეროდ, საკუთარი ფუძე აქვს და კერა.

მეკი. პერცოვ დევონშირისაა.

პოლი. გამარჯობათ, თქვენი მაღალღირსება, აჰ, რომ იცოდეთ, რა
ბედნიერი ვარ, რომ მისი მაღალღირსება ჩვენი ცხოვრების უბედნიერეს
დღეს...

მეკი. პოდა, ასლა გთხოვთ მისი მაღალღირსების მოსვლა მცირედი
კანტატით აღვნიშნოთ.

მათიასი. რას იტყვით, „ბილი ლოჯინი და მერი საიერი“ არ ივარ-
გებს?

ჯეკობი. „ბილი ლოჯინი“, ვგონებ, მართლაც შედგამოჭრილია.

კიმბლი. აჰა, ერთი ლაზათიანად დასძახეთ, ბიჭებო.

მათიასი. დავიწყეთ, ბატონებო.

სამნი წამოდგებიან და გაუბედავად, უნდილად და უგეშურად მდერაან.

საქორწინო სიმღერა ღარიბთათვის

ბილი ლოჯინს ცოლად გაჰყვა ტურფა მერი საიერი;
ღმერთმა ხელი მოუშართოთ, იყვნენ მარად ბედნიერნი;
მაგრამ, როცა მაგისტრატში ფორმდებოდა ხელმოწერა,
რომ გეკითხათ ბილისათვის, ვერ გეტყვოდათ ის ოხერი,
საქორწინო კაბა მერამ ვისი ფულით შეიკერა,
საცოლემ კი რიგიანად არ იცოდა ქმრის სახელი.
ჰერი, ჰერი!

ბილის ჰკითხეს: — ერთგულია, ბილი ლოჯინ, შენი ცოლი? — არა!
— შენ კი დათმობ გარყვნილებას, მისი ერთგული იქნები? — არა!
ღმერთმა ხელი მოუშართოთ, იყვნენ მარად ბედნიერნი.
ის, რაც ბილიმ მითხრა გუშინ, არ გეგონოთ მონაჭორი:
რაც მე მიყვარს, იმას სხვაგან არ ტოვებსო ჩემი ცოლი!
ღორი.

ჰერი, ჰერი!

მეკი. სულ ეს არის? უბადრუკი რამ იყო!

მათიასი (სულმთუქმელად, ლამის დაახრჩონ სიტყვებმა). უბადრუ-
კიო, მართლაც რომ სწორედ თქვა, ბატონებო, მართლაც რომ უბადრუკია.

მეკი. მოკეტე პირი!

მათიასი. არა, მხოლოდ ის მინდა ვთქვა, რომ აღმაფრენა გვაკლდა,
იესლ და სხვა მისთანანი.

პოლ. ბატონებო, თუ არავის გსურთ რამე შეასრულოთ, მაშინ მე გიჩვენებთ ერთ პატარა რაღაცას. სახელდობრ, მინდა გოგონა განვახსოვრო, რომელიც ერთხელ სოფოში ვნახე, ერთ-ერთ ოთხპენიან სამიკიტნოში. ჭურჭლის მრეცხავი გოგო იყო და, წარმოვიდგენიათ, ყველანი დასცინოდნენ. ის კი ისე მიმართავდა კლიენტებს და ისეთ რამეებს ეუბნებოდა, რომ... თუმცა ახლაც გიმდერებთ ყველაფერს. მაშ, წარმოიდგინეთ, რომ ეს პატარა, საშინლად ჭუჭყიანი დახლია, რომელთანაც გოგონა დიდიდან საღამომდე იდგა. ეს სათლია, რომელშიც ჭურჭელს ავლებდა, ხოლო ეს კიდეც ჩვარი, რომლითაც ჭიქებს წმენდდა. მანდ, სადაც თქვენ სხედხართ, კაცები ისხდნენ და დასცინოდნენ. თქვენც შეგიძლიათ გაიკინოთ სოფო, რომ ზუსტად ისე გამოვიდეს. მაგრამ თუ არ შეგიძლიათ, მაშინ საჭირო არ არის. (ერთიმ ჭიქებს ამშრალეებს და თან ხმადაბლა დიღინებს.) ხოლო ახლა კი ერთ-ერთმა თქვენგანმა (უთლტერზე მიუთითებს.) მაგალითად, თქვენ შემეკითხეთ: პა, ჯენი, მაინც როდის მოვა შენი სომალდი-თქო!

უოლტერი. პა, ჯენი, მაინც როდის მოვა შენი სომალდი?

პოლ. სოლო ვინმე სხვამ, მაგალითად, თქვენ თქვით: „ისევ ჭიქებს რეცხავ, ჯენი, მეკობრეთა სასძლოვ?“

მათიასი. ისევ ჭიქებსა რეცხავ, ჯენი, მეკობრეთა სასძლოვ?

პოლ. ასე, პოდა, ახლა მე დავიწყებ.

„სასიძლერთ“ განათება — ოქროსფერი შუქი. ორგანო სინათლის რკალშია. ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

მეკობრე ჯენი

1

დღისით აქ რომ ჭიქებს ვრეცხავ,

ღამით სტუმრებს ლოგინს ვუშლი,

და ამაში თუკი ჩემთვის გემეტებათ

ზოგჯერ გროში,

მადლიერი სახით შევთხოვთ კვლავ მეწვიით

ამ უბადრუკ სასტუმროში.

რომ იცოდეთ, ვინა ვარ და რა მაქვს გულში!

მაგრამ ერთხელ ღრინცელი რომ ატყდება ნავსადგურში

და აგიტანთ შიშის ზარი,

თუნდაც ნახოთ, რომ სიცილით ვწმენდავ ჭიქებს,

მიზეზს მაინც ვერ გაიგებთ.

და სომალდი ორმოცდაათ ზარბაზანით,

36

ზედ რვა აფრა აშვებული, ზათქით-ზარით
მოადგება უცებ ნაპირს.

2

— დავვირეცხე ჭიქებით, — მეც ვიღებ და ვრეცხავ ჭიქებს;

— გამოვვართვი ეს გროშით, — გროშაც ვიღებ;

— გაგვიშალე ლოგინით, — გიშლით ლოგინს,

თუმც იმ ღამეს შიგ ვერავინ დაიძინებთ.

რომ იცოდეთ, ვინა ვარ და რა მაქვს გულში!

მაგრამ ღამით ჯახაჯუსი რომ ატყდება ნავსადგურში

და აგიტანთ შიშის ზარი,

დამინახავთ ფანჯარასთან გაცინებულს

და იკითხავთ: — რა აკინებს, ეს ვინ არი?!

და სომალდი ორმოცდაათ ზარბაზანით,

ზედ რვა აფრა აშვებული, ზათქით-ზარით

ცეცხლის აღში გახვევს ქალაქს.

3

სად გექნებათ თქვენ სიცილზე ფიქრის თავი,

როცა ქალაქს მოერღვევა გალავანი,

როცა პირქვე დამსობა ყველა სახლი,

უბადრუკი სასტუმრო კი უვნებელი კვლავ იდგება ძველ ადგილზე.

და იმ დილით ყველა თქვენგანს ერთი კითხვა ეკერება

მსოლოდ პირზე:

— ეს სასტუმრო ნეტავ რატომ დაინდესო.

და რომ მნახავთ სასტუმროდან გამომაგალს,

ბნელი ეჭვი აღეძვრება თქვენში მრავალს

და შიშისგან ტანში გააფრიალებს.

და სომალდი ორმოცდაათ ზარბაზანით,

ზედ რვა აფრა აშვებული, ზათქით-ზარით

ანძის წვერზე ალაშს ააფრიალებს.

4

შუადღისას სომალდიდან მეზღვაურნი

გადმოვლენ და ჩრდილში ჩამწკრივდებიან,

სათითაოდ დაიჭერენ ყოველ თქვენგანს

37

და შემდეგ კი ბორკილგაყრალთ მოგრეპავენ

ჩემს წინაშე უმოწყალოდ.

და მეტყვიან: — აბა, ჩვენო დედოფალო,

გვიბრძანეთ, თავი რომელს წავაცადოთ?

ნაფსადგურში სიჩუმე რომ ჩამოგვება გულისხმეთქი,

მე ღიმილით ვბრძანებ მაშინ: ყველას-მეთქი!

და თავები პანტაფუნტით რომ დაცვივა,

იქვე მყოფი შემოფახებ „ვამას“ მაშინ.

და ხომალდი ორმოცდაათ ზარბაზანით,

ზედ რვა აფრა აშვებული; ზათქით-ზარით

ჩემთან ერთად შეცურდება ისევ ზღვაში.

მათიასი. კაი რამე იყო, არა? რა ნუგბარად ჩაარაკრაკა ჩვენმა პატარძალმა!

მეკი. ნუგბარადო? მაგითი რა გინდა თქვა? „ნუგბარი“ აქ რა მოსატანია, შე იდიოტო?! ეს ხელოვნებაა და არა ნუგბარი. მართლაც შესანიშნავად გამოგივიდა, პოლი. მაგრამ ამ ვირებმა, მომიტყვევთ, თქვენო მაღალღირსებაჲ, რა იციან, ხურმა რა სილია! (ხმადაბლა, პოლის.) საერთოდ კი არ მომწონს, რომ მსახიობობის მიდრეკილება გაქვს. სამერმისოდ გაითვალისწინე, გეთავ-ვა. (სუფრაზე სიცილი ატყდება. ყაჩაღები მოძღვარს დასცინიან.) რა გიჭირავთ ხელში, თქვენო მაღალღირსებაჲ?

ჯეკობი. ორი დანა, კეპტენ.

მეკი. თეფშზე რაღა გიდევთ, მაღალღირსებაჲ?

კიშბლი. გგონებ, ორაგული.

მეკი. მაშ, გამოდის, რომ დანით მიირთმევთ ორაგულს, ასე არ არის?

ჯეკობი. გინახავთ სადმე ასეთი რამ? თევზს დანითა ჭამს, ვინც ამას აკეთებს, უბრალოდ...

მეკი. ღორია-მეთქი, გესმის, ჯეკობ? ხალხში მოქცევა ისწავლე.

ჯიმი (შემორბის). არიქა, კეპტენ, ატანდა! თვითონ შერიფია.

უოლტერი. ბრაუნი, ბრაუნ-აფთარი!

მეკი. დიას, ბრაუნ-აფთარი, სწორია. ეს ბრაუნ-აფთარი გახლავთ ლონდონის მთავარი შერიფი და ინგლისის პოლიციის ბურჯი, ასლა აქ რომ შემოაბიჯებს, კეპტენ მაკპითის უბადრუკ ქოსხასში. ისწავლეთ-მეთქი ჭკუა ისწავლეთ!

ყაჩაღები იმალებიან.

ჯეკობი. ნაღდი სახრჩობელა გვიჭირავს და ეს არის.

შემოდის ბრაუნი.

მეკი. პელოუ, ჯეკი!

ბრაუნი. პელოუ, მეკ! ბევრი დრო არა მაქვს. ასლავე უკან უნდა გავ-ტრიალდე. მაინცდამაინც აუცილებელი იყო, რომ სხვის საჯინბოში შეჭრი-ლიყავით? ესეც სომ იგივე სახლის გატეხაა!

მეკი. პო, ჯეკი, მაგრამ მეტად მარჯვე ადგილზეა. გამესარდა, ქორწილ-ზე რომ მოხვედი, შენი ძველი მეგობარი არ დამივიწყე. ასლავე გაგაცნობ ჩემს მეუღლეს. ქალიშვილობის გვარი პიჩემია. პოლი, ეს ბრაუნ-აფთარია, არა, შე ძველო? (მხარზე ხელს უტყაპუნებს შერიფს.) სოლო ესენი ჩემი მე-გობრები არიან, ჯეკი, შენ ალბათ ადრეც შესვედრისარ ამათ.

ბრაუნი (შეურევბული). მე სომ დღეს სტუმარი ვარ, მეკ.

მეკი. ესენიც. (უძახის. ყაჩაღები სამალავეებიდან გამოდიან, ხელები მაღლა აქვთ აწეული.) პელოუ, ჯეკობ!

ბრაუნი. ეს სომ მარჯია-ჯეკობია, ოხერზე ოხერი ვინმე.

მეკი. პელოუ, ჯიმი, პელოუ, რომერტ, პელოუ, უოლტერ!

ბრაუნი. ჯანდაბას, დღეს ნუ გავისხენებთ ნურაფერს.

მეკი. პელოუ, ედი, პელოუ, მათიას!

ბრაუნი. დასხედით, ბატონებო, დასხედით!

ყველანი. მაღლობას მოგასხენებთ, ბატონო!

ბრაუნი. მოხარული ვარ, რომ მეკის, ჩემი ძველი მეგობრის ტურფა მეუღლე გავიცანი.

პოლი. ოპ, რასა ბრძანებთ, ბატონო!

მეკი. ღვჯექი, ძველო კატარღა და გეზი პირდაპირ ვისკისკენ აიდე! — პოლი, ბატონებო! დღეს ჩვენს შორის შედავთ ადამიანს, რომელიც მეფის მი-უწოდომელმა განგებამ სხვა ადამიანებზე აღამაღლა და რომელიც, მიუსედა-ვად ამისა, მაინც ჩემი მეგობარი დარჩა ქარტესილებითა და სიფათით აღსავ-სე ცხოვრების გზაზე და ასე შემდეგ... თქვენ უწყით, ვისაც ვგულისხმობ, და შენც ალბათ იცი, ვინცა მყავს მხედველობაში, ბრაუნ. ეპ, ჯეკი, გახსოვს, როგორ ვმსახურობდით ერთად ინდოეთში, შენც ჯარისკაცი და მეც ჯარის-კაცი? მოდი, ჯეკი, ჯარისკაცთა სიმღერა ვიმღეროთ. (ორივენი მაგიდაზე სსდებიან.)

„სასიმღერო“ განათება — ოქროსფერი შუქი. ორგანო სინათლის რკალშია. ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

ჯარისკაცთა სიმღერა

1

ჯონთან ერთად გაიწვიეს ჯარში ჯიმი და ჯორჯი კი უკვე ხერჯანტად არი. ვის ანადგვებს ჯარისკაცის გასაჭირი, როცა ჯარი საბრძოლველად მზად არი.

და კაპიდან
ვიდრე კაურ-ბეჰარამდე
ზარბაზნები დაგვაქვს ყველგან,
პოდა, გზაში თუკი ნავსად
შემოგვსვდება უცხო რასა,
სულ ერთია, თუ რა ფერი:
გინდა შავი, გინდ ყვითელი,
მას უმაღლვე საკატლეტე სორცად ვკეპავთ.
ასე გვგნებავს.

2

რადგან ჯონი წუწუნებდა ყველაფერზე,
ბნელ ფიქრებმა ჯიმიც აიყოლიეს;
ჯორჯი დარჩა მოწოდების სიმაღლეზე,
მეგობრულად ამხნევებდა ორივეს.
და კაპიდან
ვიდრე კაურ-ბეჰარამდე
ზარბაზნები დაგვაქვს ყველგან,
პოდა, გზაში თუკი ნავსად
შემოგვსვდება უცხო რასა,
სულ ერთია, თუ რა ფერი:
გინდა შავი, გინდ ყვითელი,
მას უმაღლვე საკატლეტე სორცად ვკეპავთ.
ასე გვგნებავს.

3

ჯონი მოკვდა, ჯიმიც მალე გაჰყვა ჯონის,
მათთან ერთად ჯორჯსაც დაიფიცებენ.
სისხლი ისევ ისე ფასობს და, მე მგონი,
არმიაშიც ისე იწვევენ.
(ისევ სხედან, მაგრამ ფეხებს მარშს აყოლებენ.)
და კაპიდან
ვიდრე კაურ-ბეჰარამდე
ზარბაზნები დაგვაქვს ყველგან,
პოდა, გზაში თუკი ნავსად
შემოგვსვდება უცხო რასა,

სულ ერთია, თუ რა ფერი:
გინდა შავი, გინდ ყვითელი,
მას უმაღლვე საკატლეტე სორცად ვკეპავთ.
ასე გვგნებავს.

მეკი. თუმცა ცხოვრების მდინარეებამ სიყრმის მეგობრები ერთმანეთს
დაგვაშორა, თუმცა ჩვენი პროფესიული ინტერესები სრულიად განსხვავებუ-
ლნი, ან როგორც ზოგიერთები იტყოდნენ, პირდაპირ საწინააღმდეგონიც კია,
მაგრამ ჩვენმა მეგობრობამ ყველაფერს გაუძლო. ასე რომ, თქვენთვის ჭკუის
სასწავლი მაგალითია. კასტორი და პოლიდეკე, პეტორი და ანდრომაქე და
ასე შემდეგ. თითქმის არ ყოფილა ისეთი შემთხვევა, რომ მე, ერთი უბრალო
გაყარდნილი ყაჩაღი — თქვენ, მე მგონი, გესმით როგორც ვამბობ ამას — ცო-
ტადენი ნადავლით დაებრუნებულიყავი და ამისთვის, ჩემი მეგობარი ბრა-
უნისათვის, იქიდან მოზრდილი წილი არ მიმეცა, ნიშნად და საბუთად ჩემი
ურდვევი ერთგულებისა. და ასევე არასოდეს არ მომხდარა, — დანა პირიდან
გამოიღე, ჯეკობ, — რომ მას, ყოვლისშემძლე პოლიციის შეფს, ალყა შემოე-
ტყახ და წინასწარ არ შეეტყობინოს ჩემთვის, თავისი სიყრმის მეგობრისათ-
ვის. პოდა, ასე და ამნაირად, ხელი ხელსა ბანს. ესეც კარგი ჭკუის სასწავლი
მაგალითია თქვენთვის. (მელაგში ხელს წააგლეხს ბრაუნს.) პო, შე ძველო,
ძალიან გამეხარდა, რომ მოხვედი. მეგობრობაც ასეთი უნდა. (ქაუზა. ბრაუნი
შეურევებული ათვალისკრებს ხალიჩას.) ნამდვილი შირაზისაა.
ბრაუნ. „აღმოსავლეთის ნოსების“ კომპანიისა.

მეკი. კი, ჩვენ ყოველთვის იქიდან მოგვაქვს. იცი, ჯეკი, დღეს აუცი-
ლებლად აქ უნდა მყოლოდი. იმედი, რომ მიუსხედავად თანამდებობისა, ეს
ერთობ საჩოთირო არ არის შენთვის.

ბრაუნ. განა არ იცი, რომ უარი არაფერზე არ შემიძლია გითხრა.
მაგრამ ახლა უკვე წასასვლელი ვარ. თავბრუ მესხვევა იმდენი საქმე მაქვს.
დედოფალი უნდა აკურთხონ და უმნიშვნელო რამეც რომ მოხდეს...

მეკი. იცი, ჯეკი, ჩემი სიმაბრი ერთი აუტანელი ვინმეა, ნამდვილი ბე-
ბერი ჯავლაგია, ჩემზე რომ ყოამყრალი თომარი დაიწყოს, სკოტლენდ-იარ-
დში ჩემზე რამე მასალა ხომ არ მოიძებნება?

ბრაუნ. სკოტლენდ-იარდში შენს წინააღმდეგ არაფერი არ მოიძებნა.

მეკი. რა თქმა უნდა.

ბრაუნ. მე ხომ ყველაფერი მოვსაქ. ღამე მშვიდობისა.

მეკი (ყაჩაღებს). იქნებ ფეხზე წამოდგომა იკადრით, ა?

ბრაუნ. (პოლის). ყოველივე კეთილს გისურვებთ! (ბრაუნ. გადის
მეკის თანხლებით.)

ჯეკობი (რომელიც მანამდე მათიასსა, უთლტერსა და პოლისთან სა-

უბრობდა). გამოგიტყდებით, მაგრამ შეეფიქრებოდა, როდესაც თქვენს, ბრაუნ-
აფთარი მოდისო.

მათიასი. ხედავთ, მოწყალეო ქალბატონო, ხელისუფლების მესვე-
ურებთანაც კი გვაქვს კავშირი გაბმული.

უოლტერი. კი, მეკის ყოველთვის მოემეცება ისეთი თულფი, რაზეც
ჩვენ წარმოდგენაც კი არა გვაქვს. მაგრამ ამჯერად ჩვენც გვაქვს მისთვის
ერთი რამ შემონახული. ბატონებო, უკვე ათის ნახევარია.

მათიასი. პოდა, მაშ ახლა ყველაზე კაი რამეს გიჩვენებთ.

ყველანი სცენის მარცხენა მხარეს მიაშურებენ და ხალიჩის უკან იმალებიან,
რომელიც რაღაც საგანს ფარავს. შემოდის მეკი.

მეკი. ბიჭოს, რა მოხდა?

მათიასი (ხალიჩის მიღმა). კიდეც ერთი პატარა სიურპრიზი გვაქვს
თქვენთვის, კეპტენ.

ხალიჩის მიღმა „ბილი ლოჯინის“ სიმღერას მღერიან, გრძნობით, მაგრამ
ხმადაბლა; ხოლო, როდესაც სიტყვებთან „ქმრის სახელი“ მიატანენ, მათიასი
ხალიჩას ჩამოგლეჯს და ყველანი მჭექარედ განაგრძობენ სიმღერას, თან სა-
წოლს უტყაპუნებენ ხელებს, რომელიც ხალიჩის უკან მდგარა.

მეკი. მაღლობელი ვარ, ძმებო, მაღლობელი.

უოლტერი. ახლა კი სტუმრები უჩუმრად დაიშლებიან.

ყველანი გადიან, მეკისა და პოლის გარდა.

მეკი. ხოლო ახლა გრძნობებს მიეუზღოთ, რაც ეკუთვნით, თორემ ისე
ადამიანი გახედნილ პირუტყვად იქცევა. დაჯექი, პოლი! ხედავ, მთვარე რო-
გორ ღანათის სოპოს?

მუსიკა.

პოლი. ვხედავ, საყვარელო, გესმის, როგორ სცემს ჩემი გული?

მეკი. მესმის, სულზე უტკბესო.

პოლი. ჩვენ ვერაფერი ვერ დაგვაშორებს.

მეკი. თვით სიკვდილიც კი ვერ გაგვყრის.

ორივენი.

ქორწინების ცნობა არ გვაქვს და არც ჯვარი არ დაგვწყერეს,
ბედმა მაინც ერთად დაგვაბინავა.

მე არ ვიცი, შენ ეგ კაბა ვისი ფულით შეიკერე;

შენ კი, მგონი, არც ის იცი, ვინა ვარ!

ვარდს სურნელი თუ წაუვა დროზე მალე,
სიბრყველა კვლავ რომ მკერდზე ვატაროთ;
სიყვარულს კი სიცოცხლეს ნუ ვანაცვალებთ,
ვიგემოთ და შემდეგ ქარს გავატანოთ!

III

პიჩემისათვის, რომელიც წუთისოფლის უღმობლობას იცნობს, ქალიშვილის
დაკარგვა პირწმინდად გაკოტრებას ნიშნავს.

პიჩემის გლახაკთა გარდერობი

სცენის მარჯვენა ნაწილში პიჩემი და ქალბატონი პიჩემი არიან.
კართან პოლი დგას, პალტოსა და შლაპაში გამოწყობილი, ხელში სამგზავ-
რო ჩანთა უჭირავს.

ქალბატონი პიჩემი. მაშ, გათხოვდი? ათასწაირ კაბებს აცმევს
შლაპებით, ხელთათმანებით, ქოლგებით და სხვა ზიზილ-პიპილებით ამკობს,
რომელიც ლამის იგივე ღირს, რაც მთელი აფრებიანი სომალდი, ეს კი მიდის
და ნაკელის გროვასე ეგდება, თითქო დამპალი კიტრი იყოს. არა, მართლა გა-
თხოვდი?

„სასიმღერო“ განათება — თქროსფერი შუქი. თრგანო სინათლის რკალშია.
ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

სიმღერა, რომელითაც პოლი მშობლებს ახვედრებს, რომ
ყაჩაღ მაკპითს მისთხოვდა

1

კარგად მახსოვს ჩემი ქალიშვილობისას
განუწყვეტილ მქონდა ერთი საზრუნავი:
თუკი ვინმე მოვიდოდა და ხელს მოსოვდა,
როგორ უნდა დამეჭირა მასთან თავი.

გინდ პქონოდა ბევრი ფული,
გინდაც კალმით ყოფილიყო დასატული,
გინდაც მუდამ სცმოდა სუფთა ტანსაცმელი
და პქონოდა ყოფაცქევა რაინდული,
მაინც მეთქვა მტკიცედ „არა“.

გულცივი და უგრძნობელი უნდა იყო,
რომ ვერ გაჭრას ვერც სვეწნამ და ვერც მუდარამ.

ბევრი-ბევრი შეიძლება ერთხელ ღამით
მთვარის შუქზე სასეირნოდ გაჰყვე ნავით.
მხოლოდ მტკიცედ კი გეჭიროს უნდა თავი;
არ ივარგებს მყისვე ქვეშ თუ გაუგორდი.
უგულო და ცივი უნდა დარჩე მარად,
თორემ ამას შეიძლება რა არ მოჰყვეს,
თუ მაშინვე არ მიუგებ მტკიცედ „არას“.

2

პირველი, ვინც მოვიდა და ხელი მოსოვა,
ყველაფრით რომ მართლაც ნამდვილ საქმროს ჰგავდა;
სამი გემი მომაყენა კარს მეორემ,
მესამე კი ჩემთვის ღამის გონს კარგავდა.
და თუმც ბევრი ჰქონდათ ფული,
და თუმც იყვნენ მართლაც კალმით დახატულნი,
და თუმც ეცვათ მუდამ სუფთა ტანსაცმელი,
ყოფაქცევაც ჰქონდათ სწორედ რაინდული,
მე სამივეს მივახალე მტკიცედ „არა“.
გულცივი და ულმობელი დავრჩი მათთან,
ვერ გამტეხა ვერც ხვეწნამ და ვერც მუდარამ.
ეს კია, რომ სამივესთან მარტომ ღამით
მთვარის შუქზე ვისეირნე ერთხელ ნავით.
მხოლოდ მტკიცედ კი მეჭირა მათთან თავი;
არ ივარგებს, მყისვე ქვეშ თუ გაუგორდი.
უგულო და ცივი უნდა დარჩე მარად,
თორემ ამას შეიძლება რა არ მოჰყვეს,
თუ მაშინვე არ მიუგებ მტკიცედ „არას“.

3

მაგრამ აი, ერთ მშვენიერ დღესაც, ვნახოთ,
მოვიდა ის, ვინც არაფერს არა მოსოვდა:
ჩემს სენაკში ჩამოჰკიდა ქუდი დინჯად;
მე არაფრის თავი უკვე აღარ მქონდა.
და თუმც სულ არ ჰქონდა ფული,
და არც კალმით იყო იგი დახატული,
არც თდესზე სცმია სუფთა ტანსაცმელი,
და არ ჰქონდა ყოფაქცევა რაინდული,

ვერ ვუთხარი მტკიცედ „არა“.
გულცივი და ულმობელი ვერ ვიყავი,
არ დასჭირდა ივერს ხვეწნა და მუდარა.
და თუმც მთვარი ჩაოგბდა მთელი ღამით,
სასეირნოდ არ წაჰუღვართ სადმე ნავით.
ვერც, მტკიცედ კი მეჭირა მასთან თავი,
ივლიე და ნებით გვიჩიო მივუწევი.
რა ვქნა, ველარ მოგიქცევი მე სხვაგვარად,
ვამ, ამას შეიძლება რა არ მოჰყვეს,
რადგან მყისვე ვერ მივუგე მტკიცედ „არა“.

პ ი ჩ ე მ ი. მაშ ასე, იმ გარეწრის ნათრეველა გახდა ჩვენი ქალი. რა
კარგია, რა მშვენიერია!

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. თუ იმდენად უზნეო ხარ, რომ გათხოვება
გინდა, რაღა მაინცდამაინც ცხენიპარია და შარავნის მძარცველი აგირჩევია.
დაიცე, ძვირად დაგიჯდება! არა, აღრევე უნდა მცოდნოდა. პატარაობიდანვე
თავი ისე გეჭირა, თითქოს ინგლისის დედოფალი ყოფილიყო!

პ ი ჩ ე მ ი. მართლა გათხოვილა და ეს არის!

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. ჰო, გუშინ, საღამოს სუთ საათზე!

პ ი ჩ ე მ ი. ცნობილ ბოროტმოქმედზე. კარგად რომ ჩაუფიქრდე ადამიანი
ამ ამბავს, ნამდვილად დიდ გამბედაობას იჩენს ის კაცი. მე რომ ჩემი ქალი-
მეილი, ჩემი მოხუცებულობის უკანასკნელი იმედი, ასე გავაჩუქო, მაშინვე
დაემსობა ჩემი სახლი და დედაბუდიანად ყველანი მიმატოვებენ. თუ ჩემს სა-
იდუმლოებებს გავცემ, შიმშილით სიკვდილი არ ამცდება, დიას, თუ სამივეს
ერთადერთი მორი გვეყო მთელ ზამთარს, მაშინ იქნებ მომავალ წელსაც მო-
ვესწროთ.

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. ჰოდა, რა გინდა, რომ იღონო? წყალში გა-
დაგვეყარა ამოდენა ამბავი, იონათან. ღამის ჭკუიდან შევიშალო. თავბრუ მეს-
იქვა. თავს ველარ ვიმაგრებ. ვაიმე! (გული მისდის.) ერთი სირჩა კონიაკი!

პ ი ჩ ე მ ი. ხედავ, სადამდე მიიყვანე დედაშენი. ჩქარა!

პ ო ლ ი გადის.

მაშ ასე, იმ გარეწრის ნათრეველა გახდა. რა კარგია, რა მშვენიერია! საკ-
ვრეველია პირდაპირ, როგორ განიცადა ამ საწყალმა ქალმა. (პოლი უკან
ბრუნდება და ბოთლით კონიაკი შემოაქვს.) აი, ესღა არის საბრალლო დედაშე-
ნისათვის ნუგეში.

პ ო ლ ი. მეორე სირჩაც დაუსხი. როცა დედაჩემი ცუდად არის, ორმაგ

დოზას იტანს. ხელად ფეხზე წამოაყენებს ხოლმე. (პოლის მთელი ამ სცენის განმავლობაში ბედნიერი სახე ჰქონდა.)

ქალბატონი პიჩეში (გრძნობაზე მოდის). ოჰ, ასლა ისე მოიკატუნებს თავს, ვითომ ძალიან შესტიკვა გული და ჩემზე ზრუნავს კიდეც!

შემოდის სუთი მათხოვარი.

მათხოვარი. იცოდეთ, საჩაფლელად მოვედი. ეს ტაკვი კი არა, ტაკუნაა. თანაც ისე ყარს, რომ საღორეშიც არ იქნება ამნაირი სუნი. ამ მიქარვაში ფულს ვერ გადაფერი.

პიჩეში. რა გინდა, ეს ტაკვი სხვისაზე რითია ნაკლები, ოღონდ სუფთად უნდა შეინახო.

მათხოვარი. კარგი, მაშ სხვებზე ნაკლებს რატომ ვშოულობ? ვერა, აგრე იოლად ვერ გაბაცრუებთ. (ტაკვს განზე გადაადგმის.) მირჩევნია ნამდვილი ფეხი მოვიჭრა, ვიდრე ეგ მიქარვა ვატარო.

პიჩეში. არა, მაინც ჩემგან რა გინდათ? მე რა შემძლია, თუკი ადამიანებს რიყის ქვახავით უგრძნობელი გული აქვთ? სუთ-სუთ ტაკვს ხომ ვერ დაგირიგებთ ყველას? სუთიოდე წუთში ადამიანს ისეთ გასაცოდავებულ საფრთხობელად ვაქცევ, რომ იმის დამნაშავე ძაღლიც კი აწყმუტუნდება და რა ჩემი ბრალია, თუ ადამიანები არ ტირიან?! აი, აჰაანდე, კიდეც ერთი ტაკვი, თუკი ეგ არა გყოფნის. მაგრამ მოუარე ხოლმე შენს ნივთებს!

მათხოვარი. ამას კიდეც არა უშავს რა.

პიჩეში (პროტეზის უსინჯავს მეთრე მათხოვარს). ტყავი არ ვარგა, ცელია, რეზინი უფრო ამაზრზენია. (მესამეს.) კოპი უკვე დაგცხრობია და თანაც ეგ უკანასკნელია. ასლა ისევ თავიდან უნდა დავიწყოთ. (თან მეოთხეს სინჯავს.) რასაკვირველია, ნამდვილი ქეცი როგორ მოვა სელოფურთან. (მესუთეს.) ეს რას დამსგავსებისარ? ეტყობა, მაგრად იფორავ მუცელს, ისე გატიკნილხარ, სანიმუშოდ უნდა დავსაჯოს კაცმა.

მათხოვარი. ბატონო პიჩეშ, ლამის სული ამოშდეს შიმშილისაგან, მაგრამ რა ვქნა, სიმსუქნისაკენ ავადმყოფური მიდრეკილება მაქვს, ჩემი ბრალი არ არის.

პიჩეში. ჩემი ხომ სულ არ არის და არ არის, გამითავისუფლებებისარ. (ისევ მეთრე მათხოვარს.) „შეძრწუნებასა“ და „ნერვებზე მოქმედებას“ შორის, რა თქმა უნდა, განსხვავებაა, ჩემო ძვირფასო. დიან, მე დავხვეწილი ოსტატები მჭირდება. მარტოოდენ მათ ძაღუდით დღეს ვისიმე გული შეაძრწუნონ. რაგინადა რომ მუშაობდეთ, საზოგადოება ტაშით დავაჯილდოებდით! შენ კი თავში არაფერი მოგდის! ასე რომ, იძულებული ვარ შენთან დადებული ხელშეკრულების ვადა აღარ გავაგრძელო.

მათხოვრები გადიან.

პოლი. ერთი შეხედე ამას, იქნებ გგონია, რომ ლამაზია? ხომ ხედავ, რომ არა. მაგრამ შეძლება აქვს. კარგად შემიანახავს! შესანიშნავი ქურდია, მორსმჭვრეტელი და გამოცდილი ყაჩაღი. ზუსტად ვიცი, აი შემძლია გიოსხრა კიდეც, რამდენს შეადგენს დღეისათვის მისი დანაშოგი. კოდეც რამდენიმე საქმის ბედნიერად დაგვირგვინება და ჩვენ შეგვეძლება სადმე ქალაქ-გარეთ დავბინავდეთ პატარა სახლში, არცთუ ბატონ შექსპირზე ნაკლებად, რომელსაც მაშა ასე აფასებს.

პიჩეში. მაშ, ყველაფერი იოლად მოგვარებულა; გათხოვდი. რას აკეთებენ, როცა გათხოვდებიან? ეჰ, აბა, შენ რას მოიხზრებ! იყრებთან, ასე არ არის? ნუთუ ეს ასე ძნელი მისახვედრია?

პოლი. არ მესმის, რას გულისხმობ.

პიჩეში. გაყრას.

პოლი. კი, მაგრამ რომ მიყვარს, როგორ შემძლია გაყრაზე ვიფიქრო?

ქალბატონი პიჩეში. ნუთუ ოდნავ მაინც არა გრცხვენია?

პოლი. დედიკო, თუ ოდესმე შეყვარებული ყოფილხარ...

ქალბატონი პიჩეში. შეყვარებული! იმ წყვეული წიგნების კითხვამ სულ მთლად გადაგრა. ყველა ასე აკეთებს, პოლი!

პოლი. მაშინ მე გამონაკლისი გყოფილვარ.

ქალბატონი პიჩეში. ერთი კარგისას მოგაყოლებ მაგ კურტუმში და მაშინ ვნახავთ რა გამონაკლისიცა ხარ!

პოლი. პო, ყველა დედა ასე იქცევა, მაგრამ ამით საქმეს ვერა ეშველება რა, კურტუმს არას დაგიდევენ, როცა შეყვარებულები არიან.

ქალბატონი პიჩეში. ნუ ჩაგვიფლავებ ყველაფერს.

პოლი. ნებას არ მოგცემთ სიყვარული წამართვათ.

ქალბატონი პიჩეში. ხმა გაკმინდე, თორემ სილას გაგაწნავ.

პოლი. ამქვეყნად სიყვარულზე ამაღლებული არა არის რა.

ქალბატონი პიჩეში. იმ ყმაწვილს საერთოდ ბლომადა ჰყავს ქალები. გინდაც ჩამოახრჩონ, ერთი რატომ ნახევარი დუჟინი ქვრივი მაინც წამოყოფს თავს და ყოველ მათგანს რატომ თითო ღლაპი მაინც არ ეყოფება ხელზე ატატებული, ვაიმე, ჯონათან!

პიჩეში. ჩამოახრჩონთ? ეგ როგორ მოიფიქრე? ეგ რა გარგი რამე მოიფიქრე! პოლი, აბა გარეთ გადი. (პოლი გადის.) სწორია. ნაღდ ორმოც გირსიქას გავიკრავთ.

ქალბატონი პიჩეში. მესმის, შერიფთან რომ დავაბეზლოთ.

პიჩეში. რასაკვირველია. თანაც ჩამოახრჩობენ კიდეც. ჩვენ არაფერს არა გვარგავთ, პირიქით, ორ კურდღელს დავიჭერთ. ოღონდ ჯერ უნდა გავიგოთ, სად იმალება.

ქალბატონი პიჩემი. შავას მე გეტყვი დანამდვილებით, ჩემო ძვირფასო, უთუოდ თავის კახებთან იქნება.

პიჩემი. პო, მაგრამ ისინი რას გაცემენ.

ქალბატონი პიჩემი. რა გინდა; ეს საქმე მე მომანდე. ფული განაგებს ქვეყანას. ახლავე ტარნბრიჯში წავალ და გოგოებს მოველაპარაკები. თუ ის ვაჟბატონი ორიოდ საათის შემდეგ თუნდაც ერთ-ერთ მათგანს მაინც შეხვედება, მისი წირვა გამოსულია.

პოლი (კარს უკან იდგა და ისმენდა). დედიკო, ამაოდ ნუ დაშვრები. მეკი თავისი ფეხით უფრო მივა თლდ ბეილის ციხეში, ვიდრე ისეთ უნამუსობთან საქმეს დაიჭერს. მაგრამ თუნდაც მართლა რომ მივიდეს თლდ ბეილში, შერიფი კოკტილით გაუმასპინძლებს, სიგარებს გააბოლებენ და მავან და მავან დაწესებულებაზე ისაუბრებენ, რომელიც ამ ქუჩაზეა და, რომელშიც ყველაფერი რიგზე არ უნდა იყოს, რადგან, მაგილო, ის შერიფი ჩვენს ქორწილში იყო და ბევრიც იმსიარულა.

პიჩემი. რა გვარია?

პოლი. მისი გვარი ბრაუნია, მაგრამ შენ ალბათ როგორც ბრაუნ-აფთარს იცნობ, ვინაიდან ყველა, ვისაც კი საფუძველი აქვს მისი ეშინოდეს, ბრაუნ-აფთარს უწოდებს. ჩემი ქმარი კი, წარმოიდგინე, ჯეკის ეძახის, რადგან მისთვის უბრალოდ ჯეკია. სიყვარული მეგობრები არიან.

პიჩემი. მაშ ასე, მაშ, მეგობრები არიან? შერიფი და ყველაზე დიდი ბოროტმოქმედი! ალბათ ერთადერთი მეგობრები არიან ამ ქალაქში.

პოლი (გატაცებით). როდესაც ერთად შეექცევიან კოკტილის, ერთმანეთს ლოყებზე უტყაპუნებენ სელებს და ეუბნებიან: თუ შენ ერთს კიდე გავაპყრავ, მაშინ მეც თანახმა ვარ კიდევ ერთი გადავხურო. ხოლო თუ ერთმა გარეთ გასვლა მოინდომა, მეორეს მაშინვე უწყლიანდება თვალები და ამბობს: თუ შენ ხადმე გასვლა გინდა, მეც მოვდივარო. სკოტლენდ-იარდში მეკიზე მასალა არ მოიძევება.

პიჩემი. მაშ ასე, ასე. ოთხშაბათ საღამოს ბატონმა მაკპითმა, ეჭვს გარეშეა, უკვე მრავალჯის დაქორწინებულმა, ცოლად შერთვის საბაბით შინიდან გაიტყუა ჩემი ქალიშვილი პოლი პიჩემი და დილაშდე პყავდა. ერთი კვირაც არ გაგა, რომ ამ საბაბით სასრნობელაზე აიყვანენ, რასაც დიხაც იმსახურებს. „ბატონო მაკპითო, ოდესღაც თეთრი ლაიკის სელთათმანებსა და სპილოს ძვლის ბუნიკიან სეფჯოსს ატარებდით, ნაჭრილობევი გაჩნდათ ყელზე და ოტელ „მელანთევზში“ სშირად დაიარებოდით. ახლა კი მხოლოდ ნაჭრილობევი შემოგრჩათ, ყველაზე ნაკლებად ღირსეული რამ თქვენი დაბახსიათებელი ნიშნებიდან, და გისოსებს მიღმა თუ დადისხართ. ხოლო სულ მალე კი აღარსად არ ივლით“...

ქალბატონი პიჩემი. ეჰ, ჯონათან, მაგას შენ ვერ შეძლებ. საქმე

სომ მეკი-დანას ესება, რომელსაც ლონდონის ყველაზე დიდ ბოროტმოქმედს უწოდებენ. რასაც მოინდომებს, ყველაფერი იმისია.

პიჩემი. მეკი-დანა ვინა გდია! აბა, მარდად მოემზადე, ჩვენ ლონდონის შერიფთან წავალთ, შენ კი ტარნბრიჯისაკენ გასწი.

ქალბატონი პიჩემი. იმის კახებთან!

პიჩემი. რადგან იმდენად უკუდმართია წუთისოფელი, რომ ან ფეხები უნდა დაგწყდეს ვაიუბედურებასა და ჯახირში, ანდა იმავე ფეხებს ტყუილ-უბრალოდ აგწყანინან.

პოლი. მამა, მე სიამოვნებით ვინახულებ ბატონ ბრაუნს და სელსაც ჩამოვართმევ.

სამივენი ავანსცენაზე გამოდიან და „სასიმღერო“ განათებაში მღერიან პირველ ფინალს. დაფებს აწერია.

პირველი სამგროშიანი ფინალი

იმის შესახებ, რომ ადამიანთა ურთიერთდამოკიდებულება არასაიმედოა. პოლი.

რა იქნება მუდამ სხვაზე
არ მრჩებოდეს შურით თვალი,
რომ მეც მყავდეს სახლში ქმარი
ამ უკუდმართ ქვეყანაზე.

პიჩემი (ბიბლიით ხელში).

ადამიანს უფლება აქვს იყოს ქვეყნად ბედნიერი,
რადგან ასე ხანმოკლეა დღენი მისი სიცოცხლისა;
ქვის მაგივრად ხელთა პქონდეს მუდამ ლუკმა გემრიელი,
მოზიარე იყოს ყველა ამქვეყნიურ სიამისა.
მისი წმინდა უფლებაა იყოს ქვეყნად ბედნიერი,
მაგრამ ჩვენდა სავალალოდ ეს არ ხდება მუდამ ასე:
ვისაც რისი უფლება აქვს თავისათვის იმას კრეფდეს.
ვინ იტყოდა ნეტავ უარს მაშინ თავის უფლებაზე,
ჩარხი ჩვენი ცხოვრებისა ნავსად რომ არ ტრიალებდეს?

ქალბატონი პიჩემი.

განა რა მაქვს, სულზე ტკბილო,
ქვეყნად შენთვის დასაშური?
ჩემი სიბო, ჩემი სული
შენ ერთს მინდა შემოგწირო.

პ ი ჩ ე მ ი.

ქვეყნად კეთილ კაცად ყოფნა ვის არ სურს და ვის არ უნდა, რომ ღარიბებს და ქვრივ-ობლებს მისცეს, რაც კი აბადია, მაგრამ ეს რომ ასე მოხდეს, ხომ სამოთხე დაგვიბრუნდა და უფალმაც ყველა ჩვენი შეცოდება გვაპატიო. ქვეყნად კეთილ კაცად ყოფნა ვის არ სურს და ვის არ უნდა, მაგრამ ჩვენდა საფალალოდ ამ ჩვენს ცოდვილ პლანეტაზე არც სახსრები აღარ გვყოფნის, აღარც გული აღარ გულობს. ვის არ სურდა კაცთა მრდგმა გაეყვანა ფართო გზაზე, უფსკრულისკენ რომ არ გვიჩნდეს დასავალი უსასრულო?

პო ლ ი და ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი.

სამწუხაროდ, ეს ამაში მართალია სრულიად, რომ განწირულ სამყაროში კაციც განწირულია!

პ ი ჩ ე მ ი.

სამწუხაროდ, მე ამაში მართალი ვარ სრულიად, რომ განწირულ სამყაროში კაციც განწირულია! ვინ იტყოდა ამქვეყნიურ სამოთხეზე უარს ნეტავ, ამისათვის საფუძველი რომ გააჩნდეს ჩვენს პლანეტას? ვის არ უნდა მეგობრობა? განა ვინმე იტყვის „არას“? მაგრამ შენი დვიძლი ძმაც კი, გასაყოფი თუ გაქმთ რამე, არ დაგიდევს უკვე ძმობას, შემოგხვდება სადმე ღამე და გაგიყრის გულში დანას. ვის არ უნდა ერთგულება? განა ვინმე იტყვის „არას“? მაგრამ ცოლი რომ ცოლია, თუ მოაკელ შენ სიამე, არ დაგიდევს ერთგულებას, მყის გაგყიდის სადმე ღამე, ან გაგიყრის გულში დანას. ვის არ უყვარს დვიძლი შვილი? განა ვინმე იტყვის „არას“? მაგრამ თუკი სიბერის ჟამს მოაკელი სახლში რამე, რას დაგიდევს მშობლის ამავს, გამოგაგდებს გარეთ ღამე, ან გაგიყრის გულში დანას. ქვეყნად გულკეთილობაზე განა ვინმე იტყვის „არას“?!

პო ლ ი და ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი.

დიას, ამ სიღუხჭირეს ვერ უშველის ვერავინ; დიას, ამ ბოროტებას ვეწირებით ყველანი; სამწუხაროდ, ეს ამაში მართალია სრულიად, რომ განწირულ სამყაროში კაციც განწირულია!

პ ი ჩ ე მ ი.

სამწუხაროდ, მე ამაში მართალი ვარ სრულიად, რომ განწირულ სამყაროში კაციც განწირულია! ვინ იტყოდა ამქვეყნიურ სიკეთეზე უარს ნეტავ, ამისათვის საფუძველი რომ ჰქონოდა ჩვენს პლანეტას?

ს ა მ ი ე ე ნ ი ე რ თ ა დ.

დიას, ფუჭი ყოფილა ქვეყნად მართლაც ყოველი და ჩვენც ამ ცხოვრებაში კარგს აღარას მოველით.

პ ი ჩ ე მ ი.

სამწუხაროდ, მე ამაში მართალი ვარ სრულიად, რომ განწირულ სამყაროში კაციც განწირულია!

ყ ვ ე ლ ა ნ ი ე რ თ ა დ.

პოი, ამ სიღუხჭირეს ვერ უშველის ვერავინ; პოი, ამ ბოროტებას ვეწირებით ყველანი! დიას, ფუჭი ყოფილა ქვეყნად მართლაც ყოველი, დიას, ამ ცხოვრებაში კარგს აღარას მოველით!

მეორე მოქმედება

1

სუთშაბათია, ნაშუადღევია. მეკი-დანა ცოლს ეთხოვება და შაიგეიტის ჭაობში აპირებს გაქცევას, რათა სიმამრს თავი დააღწიოს.

ს ა ჯ ი ნ ბ ო

ბოლი (შემოდის). მეკი, მეკი, არ შეგეშინდეს.

მეკი (საწოლზეა გაშოტილი). რა იყო, რა მოგივიდა, პოლი?

ბოლი. ბრაუნთან ვიყავი და მამაჩემიც იქ იყო. შენი დაჭერა უნდათ. მამაჩემი რაღაც საშინელით დაემუქრა, ბრაუნი ჯერ შენს მხარეზე იყო, მაგრამ მერე მოტყდა და ახლა მასაც მიაჩნია, რომ სასწრაფოდ უნდა მიიშალო რამდენიმე ხნით, მეკი, ახლავე უნდა აიბარგო.

მეკი. ავიბარგო? აჰ, რა სისულელეა. მოდი ჩემთან, პოლი, ბარგის ჩალაგების მაგიერად სულ სხვა რამეთი მინდა გავერთოთ.

ბოლი. არა, რა დროს ეგ არის. ისე შეშინებული ვარ. სულ სასწრაფოდ უნდა ვიკერათ პირზე.

მეკი. არ მიყვარს, როცა ჟინიანობას იწყებ. სკოტლენდ-იარდში ჩემზე მასალა არ მოიძეება.

ბოლი. პო, გუშინ შეიძლება არ მოიძეებოდა, მაგრამ დღეს ერთბაშად აუარებელი რამ დაგროვდა. საბრალოდებლო აქტი თან წამოვიდე. შენ თურმე... რა ვიცი, ყველაფერს რა გამახსენებს, იმოდენა სიახ, რომ ბოლო არა აქვს... ორი ვაჭარი დადილუპია, ოცდაათზე მეტი სახლი გაგიტყვია, ოცდასამჯერ ქუჩაში დასხმისარ ხალხს თავს. ახლა რამდენი ხანძრის გაჩენა, წინასწარგანსრულებული მკვლელობა, საბუთების გაყალბება, ცრუ მოწმობა და

ყოველივე ეს წელიწადნახევარში. საშინელი ვინმე ხარ, სოლო ვინჩესტერში ორი მცირეწლოვანი და შევიცდენია.

მეკი. მე მითხრეს, ოც წელზე მეტისანი ვართო. ბრაუნმა რა თქვა? (ნელა წამოდგება და სცენის მარჯვენა მხარეს სტვენით გაივლის რამპის წინ.)

ბოლი. ვესტიბიულში დამეწია და მითხრა, რომ ახლა უკვე ვეღარაფრით ვერ დაგეხმარება. ვაიმე, მეკი! (ყელზე შემთევლობა.)

მეკი. მაშ კარგი, თუ გაქცევით უნდა გუშელო თავს, მაშინ საქმეებს შენ უნდა გაუძღვე.

ბოლი. რა დროს საქმეებზე ლაპარაკია, მეკი. მათი გაგონებაც კი არ შემოიძლია. ერთხელ კიდევ აკოცე შენს საბრალო პოლის და შეპოცე, რომ არასოდეს, არასოდეს... (მეკი უკმეხად აწყვეტილებს სიტყვას, მიჰყავს მაგიდასთან და ერთ-ერთ სკამზე სვამს.)

მეკი. აი, ეს მთავარი დაუთარია, კარგად დამიგდე ყური. ეს ჩემი ხალხის სიაა. (კითხულობს.) მაშ, ბარჯია-ჯეკობი. წელიწადნახევარია აყვანილი მყავს. აბა, ვნახოთ, რა აქვს მოტანილი. ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი ოქროს საათი. ბევრი არ არის, მაგრამ სუფთა ნამუშევარია. მუსლებზე ნუ მჯდება. მაგის გუნებაზე არა ვარ. შემდეგ მოდის უოლტერი, მეტსახელად „მტირალა ტირიფი“. ხანდო არ არის ის ძალდი. ჩუმ-ჩუმად თავისთვის წაბნის! სამი კვირაც აღდროვ. სასწრაფოდ სომ მაინც ვერხად წაუვა. მერე გააგდე. ბრაუნს მოახსენე და მორჩა.

ბოლი (სლუკუნით). ბრაუნს მოვასხენო და მორჩა.

მეკი. ჯიმი II, ურცხვი ჯეელია. შოენით შოულობს, მაგრამ ნამუხის ბეწვი გაცვენილი აქვს. საუკეთესო საზოგადოების ქალებს ზეწრებს აცლის კურტუმის ქვემოდან. ავანსი მიეცი.

ბოლი. ავანსი მიეცი.

მეკი. ხერხუნა-რობერტი წვრილმან საქმეზე დადის. ნიჭის ნატამალიც არ გააჩნია. სასწრაფოდ ვერ მოხედება, მაგრამ შემკვიდრობასაც ვერ დატოვებს.

ბოლი. შემკვიდრობას ვერ დატოვებს.

მეკი. სხვათაგან კი ისევე ისე მოიქეცი, როგორც აქამდე იქცეოდი. შეიძლება ადგები, პირს დაიბან, აბაზანას მიიღებ და ა. შ.

ბოლი. სწორია, გული უნდა გავიმუხრო და საქმეს მივსედო. რაც შენია, ახლა ჩემიც არის, განა ასე არ არის, მეკი? შენს ოთახებს რაღა გუყვარ? უარი სომ არა ვთქვა? აფსუსია, ამდენი ქირა ტყუილად რატომ უნდა ვიხადო?

მეკი. არა, ოთახები კიდევ დამჭირდება.

ბოლი. კი, მაგრამ რისთვის? ხუმრობა საქმეა, ცოტა ფული სომ არ გვიჯდება.

მეკი. შენ, როგორც ჩანს, ფიქრობ, რომ საერთოდ აღარ დავბრუნდები?

პოლი. რას ამბობ! მერე სომ შეგიძლია ისევ დაიქირავო! მეკი... მეკი, მეტი აღარ შემიძლია. პირში შემოგცქერი და კი არ მეყურება, რას ამბობ. სომ ჩემი ერთგული იქნები, მეკი?

მეკი. რასაკვირველია, ერთგული ვიქნები. სომ იცი, რასაც დასთეს, იმას მოიმკი. ნუთუ გგონია, რომ არ მიყვარხარ? თღონდ შენზე უფრო შორს ვიხედები.

პოლი. რა მაღლიერი ვარ შენი, მეკი! ჩემზე ზრუნავ, როდესაც შენზე მეტბარი ძაღლებით არიან დაგეშილნი...

„შემძვარი ძაღლების“ გაგონებაზე მეკი ერთ ადგილზე გაშეშდება, შემდეგ დგება, სცენის მარჯვენა მხარეს მიდის. პიჯაკს გაიძრობს და ხელებს ებანს.

მეკი (ნაჩქარევად). სუფთა მოგებას კვლავინდებურად ჯეკ პულის საბანკო სახლს გადაუგზავნი სთლმე მანჩესტერში. ჩვენს შორის დარჩეს და რამდენიმე კვირაში ალბათ სულ საბანკირო საქმიანობაზე გადავა. უფრო საიმედოც არის და უფრო შემოსავლიანიც. სულ ბევრი, ორი კვირის შემდეგ ფული უნდა ამოვიღოთ ჩვენი საქმიდან. მაშინ ბრაუნთან მისვალ და ამ სიას პოლიციას გადასცემ. და, სულ ბევრი, ოთხ კვირაში კაცობრიობის ეს ნაპირალები ოლდ ბეილის დილეგებში გაუჩინარდებიან.

პოლი. პო, მაგრამ, მეკი, როგორ შეგიძლია მათ სახეში შესედო, თუ ყველას ხაზი გადაუსვი და სახრჩობელა არ ასცდებათ? როგორ შეგიძლია მათ ხელი ჩამოართვა?

მეკი. ვის? სერსუნა-რობერტს, მათიას-მანეთიანს, ბარჯია-ჯეკობს? იმ გარეწრებს?

შემოდინ გიმელეკი.

ბატონებო, დიდად მახარებს თქვენი ნახვა.

პოლი. გამარჯობათ, ბატონებო.

მათიასი. კეპტენ, მე დედოფლის კურთხევის განრიგი ჩავიგდე ხელში. უნდა მოვასხნოთ, რომ მაგარი მუშაობა მოგველის, ნახევარ საათში კენტერბერის არქივებისკომისიის ჩამოღის.

მეკი. როდის?

მათიასი. სუთ საათსა და ოცდაათ წუთზე. ასლავე უნდა შეგუდგეთ საქმეს, კეპტენ.

მეკი. პო, თქვენ ასლავე უნდა შეუდგეთ საქმეს.

რობერტი. რას ნიშნავს „თქვენო“?

მეკი. პო, რაც შემეხება მე, სამწუხაროდ, იძულებული ვარ ცოტა ხნით გავემგზავრო.

რობერტი. დვთის გულისათვის, ნუთუ თქვენი მოყურება უნდათ?

მათიასი. არა, რაღა მაინცდამაინც ასლა, დედოფლის კურთხევის წინ! კორონაცია უთქვენოდ იგივეა, რაც ფაფა უკოვზოდ.

მეკი. პირი მოგეტე! ამის გამო საქმის ხელმძღვანელობას ცოტა ხნით ჩემს მეუღლეს ვაკისრებ. პოლი! (წინ გამოჰყავს ცოლი, თვითონ კი სცენის სიდრემში მიდის და იქიდან ადევნებს თვალყურს.)

პოლი. ბიჭებო, მე მგონი, ჩვენს კეპტენს შეუძლია არხეინად გავემგზავროს. საქმეს უიმისოდაც მოვაბამთ თავს, თანაც საკმაოდ შანსიანადაც, არა, ბაჭებო?

მათიასი. საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს, მაგრამ არ ვიცი, შეძლებს თუ არა ქალი და ისიც ასეთ დროს... ამით თქვენ კი არ მინდა გაწყენინოთ, ქალბატონო.

მეკი (სცენის სიდრემიდან). აბა, რას იტყვი ამაზე, პოლი?

პოლი. ოპ, შე ზინტლიანო, ასე იწყებ განა? (უყვარის.) აბა, ერთი გაბედე და მაწყვინე, ნახავ, ეს ბატონები რომ მაშინვე შარვალს ჩაგხდიან და რბილ ადგილებს აფიჭრელებენ. სომ მართალს ვამბობ, ბატონებო?

ხანმოკლე პაუზა. შემდეგ ყველანი შლეგურად უკრავენ ტაშს.

ჯეკობი. ხედავ, რა ყოფილა, როგორ დაგიცაცხანა.

უოლტერი. ყოჩაღ, მისის კეპტენს ენაზე ჭავლი არ წამოედება! ვაშა პოლის!

ყველანი. ვაშა პოლის!

მეკი. ვაგლახ, რომ დედოფლის კურთხევაზე არ ვიქნები! ასპროცენტიანი საქმეა. დღისით მთელი ბინები ცარიელი იქნება, ღამე კი მთელი მაღალი საზოგადოება გაღებული. მართლა, მათიას, ძალიან ბევრსა სვამ. გასულ კვირას გადაკვრით ვითქვამს, რომ გრინვიჩში ბავშვთა საავადმყოფოს შენ წაუკიდა ცეცხლი. თუ კიდევ განმეორდა ასეთი რამე, იცოდე, მოგხსნი. ვინ წაუკიდა ცეცხლი ბავშვთა საავადმყოფოს?

მათიასი. მე, არა?

მეკი (დანარჩენებს). ვინ წაუკიდა ცეცხლი?

დანარჩენები. თქვენა, ბატონო მაკპით.

მეკი. მაშ, ვინა?

მათიასი (ბუზღუნით). თქვენ, ბატონო მაკპით. ასე, რა თქმა უნდა, კერც ერთი ჩვენგანი ვერასოდეს ვერ ამოღლდება.

მეკი (ხელებით გამოსახავს, როგორ ჩამოასრჩობენ მათიასს). შენ მაინც ნაღდად ამოღლდები, თუ ფიქრობ, რომ ჩემთან გატოლება შეგიძლია. გა-

ნა გაგონილა, რომ თქსფორდელმა პროფესორმა თავის მეცნიერულ რატარუტზე რომელიმე ასისტენტს მოაწერიოს სელი? პროფესორი თვითონ აწერს სოლმე სელს.

რთბერტი. ქალბატონო, ვიდრე თქვენი მეუღლე აქ არ იქნება, თქვენს განკარგულებაში გვიგულვეთ. ანგარიშსწორება სუთშაბათობით იყოს, ქალბატონო.

პოლი. სუთშაბათობით იყოს, ბიჭებო.

გომელეგი გადიან.

მეკი. ახლა კი ნახვამდის, ჩემო სულიკო. თავს მოუარე და არ დაგავიწყდეს, ყოველდღე ფერუშარილი წაიცხო სოლმე, თითქოს მე აქ ვიყო. ეს ძალზე არსებითია, პოლი.

პოლი. შენ კი დამპირდი, რომ არც ერთ ქალს არ შეხედავ, მეკი, და დაუყოვნებლივ გაემგზავრები აქედან. გჯეროდეს, შენი პატარა პოლი ამას ეჭვიანობის გამო კი არ გეუბნება, არამედ ამას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მეკი. აბა, მე რაში მენადვლება, რამდენი ძირგავარდნილი სათლია ამქვეყნად. მე სომ მხოლოდ შენ მიყვარხარ. როდესაც კარგად შებინდდება, ჩემს შავლეგა ცხენს გამოვიყვან რომელიმე საჯინიბოდან და ვიდრე შენს სარკმელში მთვარე გამოჩნდებოდეს, უკვე პაიგეიტის ჭაობს მიდმა ვიქნები.

პოლი. აჰ, მეკი, ლამის გული გამერღვეს შენი სიყვარულისაგან. დარჩი ჩემთან და ბედნიერი ვიქნებით.

მეკი. მეც მაგ დღეში ვარ, მაგრამ უნდა წავიდე და ვინ იცის, როდის დავბრუნდები.

პოლი. რა ხანმოკლე იყო ყველაფერი, მეკი.

მეკი. ნუთუ გათავდა ყველაფერი?

პოლი. აჰ, გუშინ სიზმარი ვნახე, თითქოს შესახვევიდან სიცილი გავიგონე. გამოვადე ფანჯარა და ჩვენი მთვარე დავინახე, ისეთი თხელი, ისეთი სიფრთხანა, როგორც სიქაგადაცლილი პენი. არ დამივიწყო, მეკი, უცხო მხარეში.

მეკი. რა თქმა უნდა, არ დაგივიწყებ, პოლი, მაკოცე, პოლი.

პოლი. ნახვამდის, მეკი.

მეკი. ნახვამდის, პოლი. (გასვლისას.)

სიყვარულს კი სიცოცხლეს ნუ ვანაცვლებთ, ვიგემოთ და შემდეგ ქარს გავატანოთ.

პოლი (მარტოკა). აღარ დაბრუნდება.

ყოველივე, როგორც იყო,
ნეტავ სულ არ შეცვლილიყო;
მაგრამ დღეს კი მისი სახე
სჯობს გულიდან ამოვიღო.
რას მიშველის მე საბრალოს
ტირილი და ოსვრა-კვნესა,
ჩემზე ადრე ყოველივე
თუ გადახდა დედაჩემსაც.

ისმის ზარების რეკვა.

მალე ლონდონში შემოვა დედოფალი ინგლისისა,
სად ვიქნებით ჩვენ ნეტავი მისი მეფედ კურთხევისას?

ოცმერმედი

ფარდის წინ გამოდიან ქალბატონი პიჩემი და ჩამიჩალა ჯენი.

ქალბატონი პიჩემი. მაშ ასე, როგორც კი მეკი-დანას ნახავთ, მაშინვე პირველსავე კონსტებლთან მიიბრუნეთ და გასცემთ.

ჯენი. პო, მაგრამ ჩვენ როგორღა გვენახება, თუკი პოლიცია ეძებს. თუ დასდევენ, ჩვენთან აღარ მოვა დროს გასატარებლად.

ქალბატონი პიჩემი. მე კი გეუბნები, ჯენი, რომ თუნდაც მთელი ლონდონი დასდევდეს, მეკი ისეთი კაცი არ არის, რომ ამის გამო თავის ჩვეულებებს უღალატოს. (მღერის.)

ბალადა სორციელი ვნების ვერაგობაზე

ხედავთ, აი ამ უტიფარ ვერაგსა და გაიძვერას,
თავის მონა-მორჩილებად რომ გვაქცია თითქმის ყველა;
რკინასაც კი რომ ინელებს და ცხოვრებას აღარ გვაცლის,
თვითონ მას ვინ მოთოვავს და მოინელებს? დედაკაცი!
ქალთან უკვე ვერ ასცდება დამარცხება უეჭველი,
რადგან მასზე ვერაგია ქვეყნად ვნება სორციელი.

აპამპულებს ბიბლიას და ჩირად უდირს სამართალი,
ლამის თავის საკუთრებად მიიჩნიოს დედამიწა;
ქალთაგან კი რამდენადაც შეუძლია მანძილს იცავს,

რადგან იცის: არეგია მათგან მრავალს გზა და კვალი.
მაგრამ მაინც ამ სიფრთხილით დიდად თავს ნუ გამოიდებს,
დღეს თუ სვალე უსათუოდ ზურგზე ვინმეს აიკიდებს.

განა ცოტა გვინახია ბრძენთა შორის რჩეულები,
მეძავეების სათამაშო ტიკინებად ქცეულები.
და ისინიც, ვინც შორიდან დასცინიან საცოდავებს.
მეძავეები იმათზედაც ჯაფრს იყრიან დღეს თუ სვალე.
რაც არ უნდა იჩაღიონ ვერ უშველით ვერაფერი,
რადგან მათზე ვერაგია ქვეყნად ვნება სორციელი.
ეს კოდექსებს იშეპირებს, ის კანონებს სულ არ იცნობს;
ერთი ვითომ ქრისტიანობს, მეორე კი ანარქისტობს;
ერთიც მარსევს ეძალება, შიმშილობს და ამით ხარობს,
ეშინია, არ მოეწყდეთ იდეების ვრცელ სამყაროს.
ამგვარ მკაცრი პრინციპებით დიდად თავს ნუ გამოიდებს,
დღეს თუ სვალე უსათუოდ ზურგზე ვინმეს აიკიდებს.

II

დედოფლის კურთხევის ზარები ჯერ არ მიწყნარებულა, რომ მეკი-დანა
უკვე ტარნბრაიჯის კახებთან იჯდა! მეძავეები ცასცემენ. სუთშაბათი საღამოა.

ტარნბრაიჯის სართისკიპო

ჩვეულებრივი სადაგი დღეა: როსკიპები, მეტწილად პერანგის ამარა,
საცვლებს იუთოვებენ, ქაღალდს თამაშობენ, იბანენ. ბიურგერული იდილია
სუფევს. ბარჯი-ა-ჯეკობი გაზეთს კითხულობს, მას ზედაც არავინ
უყურებს, უფრო კი ფეხებში ედება ყველას.

ჯეკობი. დღეს არ მოვა.

როსკიპი. რაო?

ჯეკობი. მე მგონი, აქ ის საერთოდ აღარ მოვა.

როსკიპი. აფსუსი კია.

ჯეკობი. არა, მართლა? მე რომ მას ვიცნობ, უკვე ქალაქის მიჯნას
გაცილებული იქნება. საქმე ისეა, რომ ნაღდად აითესებოდა.

შემოდის მაკპითი, შლაპას ლურსმანზე ჰკიდებს და დივანზე ედება.

მეკი. აბა, ჩემბური ყავა.

ვიქსენი (აღტაცებული გაიმეორებს). „ჩემბური ყავა“!

ჯეკობი (შეძრწუნებული). როგორ, ჰაიგიტიში არ წასულხარ?

მეკი. დღეს სომ ჩემი დღეა, სუთშაბათი. ამნაირი სისულელების გამო
მეც ჩვეულებებს სომ ვერ ვუღალატებ. (იატაკზე დაანარცხებს საბრალო
მეგბლო აქტს.) თანაც გარეთ წვიმს.

ჯენი (საბრალოდმეგბლო აქტს კითხულობს). „სახელითა მეფისათა კეპ-
ტენ მაკპითის ბრალი ედება სამმაგი“...

ჯეკობი (ხელიდან გამოჰგლეჯს). მეც სომ არა ვარ შიგ?

მეკი. რასაკვირველია, მთელი ჩვენი ხალხია ჩამოთვლილი.

ჯენი (მეორე როსკიპს). სედავ, საბრალოდმეგბლო აქტია.

პაუზა

მეკი, აბა შენი ხელი მომეცი.

მეკი ხელს გაუშვერს.

დოლლი. პო, ჯენი, ხელზე უმკითხავე. შენ კარგად მკითხაობ.
(ჩვეთის ლამპას მიაწათებს.)

მეკი. მდიდარ მეშვეიდრეობას მივიღებ?

ჯენი. არა, მდიდარი მეშვეიდრეობა არა ჩანს.

ბეტი. როგორი სახე გაქვს, ჯენი, ადამიანს ტანში გააფრუოლებს.

მეკი. შორს გავემზავრები მოკლე ხანში?

ჯენი. არა, შორს არა.

ვიქსენი. მაშ, რას სედავ?

მეკი. ოღონდ, იცოდე, მხოლოდ კარგი თქვი, ავი რამ არ მითხრა!

ჯენი. ეჰ, რა ვქნა, კარგი არაფერია. ბნელეთი შემოგდგომია და სიყ-
მურულიც ცოტაა. აი, კიდევ დიდი „ც“, რაც ქალის ცბიერებას ნიშნავს. კი-
მეკი...

მეკი. მოიცა, რაც შეესება ბნელეთსა და ქალის ცბიერებას, მე მსურს
მეწვილებით ვიცოდე, თუნდაც იმ ცბიერი ქალის სახელი.

ჯენი. მე მხოლოდ ვხედავ, რომ „ჯ“-ზე იწყება.

მეკი. მაშ, სწორი არ ყოფილა, „პ“-ზე იწყება.

ჯენი. მეკი, დედოფლის კურთხევის უამს ვესტმინსტერის ზარები რომ
მიეკვას ატეხენ, შენ შავ დღეში იქნები.

მეკი. გარკვევით მითხარი. (ჯეკობი გამაყრუებლად ხარხარებს.) რა
აქო? (მიიღებს ჯეკობთან და ისიც საბრალოდმეგბლო აქტში ისედება.) მტკნარი
ხიცრუება, მხოლოდ სამნი იყვნენ.

ჯეკობი (იცინის). აბა, კაცო!

მეკი (როსკიპებს). ლამაზი საცვლები გაქვთ.

როსკიპი. აკვნიდან დაწყებული სამარის კარამდე საცვლებია ყველა-
ზე მთავარი!

ხანდაჲმ ული რთსკიპი. აბრეშუმს არ ვიცვამ, ბატონებს მაშინ-
ვე პეონიათ, რომ აფადა ხარ.

ჯენი კარისკენ მიიპარება.

მეორე რთსკიპი (ჯენის). სად მიდიხარ, ჯენი?

ჯენი. ახლავე გაივებო. (გადის.)

მოლლი. შინაქსოვი ტილოც რომ აფრთხობთ?

ხანდაჲმ ული რთსკიპი. რა ვიცი, მე ძალიან მესმარება.

ვიქსენი. მაშინ ბატონი კლიენტები შინაურულად გრძნობენ თავს.

მეკი (ბეტიის). შენ კი ისევ შავარშიებიანი გაცვია?

ბეტი. პო, ისევე.

მეკი. შენ როგორიღა?

მეორე რთსკიპი. თუ, მე პირდაპირ მრცხვენია. ჩემს ოთახში ვე-
რაღინ მიმიყვანია, რადგან მაშიდაჩემი გიჟდება კაცებზე. და სადარბაზო შე-
სასვლელებში კი, მოგესხნებათ, საცვლები სულაც არ მჭირდება და არც
ვიცვამ.

ჯეკობი იცინის.

მეკი. მორჩი?

ჯეკობი. არა, ჯერ მხოლოდ გაუპატიურებებზე ვარ.

მეკი (ისევ დივანზე ზის). ჯენი რა იქნა? ქალბატონებო, იმაზე ბევრად
უფრო ადრე, ვიდრე ჩემი ფარსკვლავი ამ ქალაქზე ამობრწყინდებოდა...

ვიქსენი. „ვიდრე ჩემი ფარსკვლავი ამ ქალაქზე ამობრწყინდე-
ბოდა“...

მეკი. დიდ სიღუფში ვცხოვრობდი ერთ-ერთ თქვენთაგანთან, ლამაზ-
მანებო, და თუმცა დღეს მეკი-დანა მქვია და ბედნიერიც ვარ, მაინც არასო-
დეს არ დაფიქვებ ჩემი შავი დღეების თანამგზავრთ და, უწინარეს ყოვლისა
კი, ჯენის, რომელიც ქალებში ყველაზე ძალიან მიყვარდა. ყური დამიდევთ!
(ვადრე მეკი მღერის, მარჯვნივ ფანჯარასთან ჯენი გამოჩნდება და
ხელს უქნევს კონსტებლ სმითს. შემდეგ მას უერთდება ქალბატონიპი-
ჩემიც. სამივენი ფარნის ქვეშ დგებიან და სახლს უთვალთვალენ.)

სუტენერის ბაღადა

მეკი.

მე კარგად მახსოვს ოდესღაც, წინათ,

შენი სხეული და ჩემი თავი

აქ ერთმანეთით ცხოვრობდნენ ტკბილად

და სულ იმაზე გვეჭირა თვალი,
გვექონოდა მეტი შემოსავალი.
რაც კი შემეძლო ვიჩენდი უნარს,
კვლავაც გვეწვიეთ, — შევთხოვდი სტუმარს,
ფუნაწილებდი ყველას ზიარად
მე მის სარეცელს თავაზიანად.
ასე გაგრძელდა მრავალი დღენი
საროსკიპოში ცხოვრება ჩენი.

კარებში გამოჩნდება ჯენი, მას მოსდევს სმითი.

ჯენი.

ასეც მომხდარა ოდესღაც, წინათ,
როდესაც ფული აღარა გვექონდა,
იგი ჩემს საცვლებს აგირავებდა;
უსაცვლებოდ კი რა ფასი მქონდა!
ცთხოვდი: მთლად შიშველს ნუ დამტოვებდა,
და რადგან სიტყვას მიჰდებდა ბანზე,
ბევრჯერ დავტოვე მე იგი მშრალზე.
ამის გამო კი ისე მხვდებოდა,
მეგონა, სული ამომსდებოდა.

ორივენი.

ასე გაგრძელდა მრავალი დღენი
საროსკიპოში ცხოვრება ჩენი.

(ორივენი ერთად და რიგრიგობით.)

ჩვენ კარგად გვახსოვს ოდესღაც, წინათ,
აქ ერთმანეთით ვცხოვრობდით ტკბილად.

მეკი.

დღეს ის დრო ჩემთვის ოცნებად იქცა.

ჯენი.

თუმც მხოლოდ დღისით ვიწექით ერთად.

მეკი.

რადგანაც ღამით სულ სხვასთან იწვა,
ჩვენ ერთად წოლა დღისით დაგვჩემდა.

ჯ ე ნ ი.

მაგრამ ფეხმძიმედ რომ შევიქენი...

მ ე კ ი.

მაშინ ზემოდან ვიწვენდი ჯენის.

ჯ ე ნ ი.

შიშობდა ბავშვი არ გაეჭყლიტა.

მ ე კ ი.

და მაინც წირვა გამოუვიდა...

ასე ვაგლიეთ მეკიმ და ჯენიმ,

საროსკიპოში ცხოვრება ჩენი.

ცეკვავენ, მეკი იღებს ხელჯოხს, რომელიც ამავე დროს მისი დანის ქარქაშიც არის, ჯენი აწედის შლაპას და მეკი ცეკვას განაგრძობს. მაშინ სმითი მიდის მასთან და მხარზე ხელს ადებს.

ს მ ი თ ი. მორჩა და ვათავდა. ასლა შეგვიძლია გზას გაუდგეთ!

მ ე კ ი. ნუთუ აქამდე ისევ მხოლოდ ერთი გასასვლელი აქვს ამ ბო-სელს?

სმითს უნდა მაკპითს ბორკილები დაადოს ხელებზე, მაგრამ მეკი ერთს ისეთ-სა პერანგს მკერდში ხელს, რომ უკან დაიხევს ტორტმანით, მეკი ფანჯრიდან გარეთ გადასტემა, სადაც ქალბატონი პიჩემი ელოდება პოლი-ცი ე ლ ე ბ თ ა ნ ერთად.

მ ე კ ი (თავშეკაებით, ერთობ თავაზიანად). დღე მშვიდობისა, მოწყალეო ქალბატონო.

ქალბატონი პიჩემი. აა, ძვირფასო ბატონო მაკპით, ჩემი ქმარი ამტკიცებს, რომ მხოლოდ ისტორიის უდიდესი გმირები წაფთხილებულან ამ მცირე ზღურბლზე.

მ ე კ ი. ნება მიბოძეთ, შეგვეკითხოთ, როგორ ბრძანდება თქვენი მეუღ-ლე?

ქალბატონი პიჩემი. ასლა ისევ კარგად გასლავთ. სამწუხაროდ, თქვენს ტურფებთან გამოთხოვება მოგისდებათ. პელოუ, კონსტებლებო, წა-აბრძანეთ ეს ვაჟბატონი თავის ასალ სამკვიდრებელში. (მეკი გაჰყავთ. ქალ-ბატონი პიჩემი ფანჯარაში შესასხებს.) ქალებო, თუ მისი ნახვა მოგენატრე-ბათ, ყოველთვის შეგიძლიათ სახლში ნახოთ. ეს ვაჟბატონი ამიერიდან თლდ ბეილში იცხოვრებს. აკი ვამზობდი, თავის კახპებთან დასუსულებს-მეთქი. ანგარიშს მე გავასწორებ. კარგად იყავით, ქალებო. (გადის.)

ჯ ე ნ ი. ეი, ჯეკობ, ნახე რა მოხდა?

ჯ ე კ ბ ი (კითხვით გართულმა ვერაფერი ვერ შენიშნა). მეკი რა იქნა?

ჯ ე ნ ი. კონსტებლები იყვნენ აქ.

ჯ ე კ ბ ი. ღმერთო ჩემო, მე კი ვკითხულობ და ვკითხულობ... ბიჭო, ბიჭო, ბიჭო! (გადის.)

III

მეძავების მიერ გაცემული მაკპითი კიდევ ერთი ქალის სიყვარულის წყალო-ბით მაინც გამოდის ციხიდან.

თლდ ბეილის საპატრიმრო, გისოსებიანი საკანო.

შემოდის ბრაუნი.

ბ რ ა უ ნ ი. რა იქნება, ჩემმა ბიჭებმა რომ ვერ ჩაავლონ. ღმერთო, შენი სახელის ჭირიმე, ნეტავი ასლა პაიგეიტის ჭარბი უკან პქონდეს მოტოვებული და თავის ჯეკიზე ფიქრობდეს. მაგრამ ის ისეთივე დაუდევარია, როგორც ყველა დიდი ადამიანი. ასლა რომ აქ გამოიყვანონ და თავისი ერთგული მე-გობრული თვალებით შემომხედოს, ღმერთმანი, ვერ გაუფლდებ. კიდევ კარგი, რომ მთვარე მაინც ანათებს; თუ ჭაობს გადახერავს, ბილიკიდან მაინც არ და-უცდება ფეხი. (სცენის უკან ხმაური ისმის.) ეს რა არის? ღმერთო ჩემო, მოჰ-ყავთ!

მსხვილი თოკებით შეკრული და ექვსი კონსტებლის თანხლებით შე-მოდის მეკი. თავი ამაყად უჭირავს.

მ ე კ ი. ესეც ასე, მელტონებო. როგორც იქნა, დვთის შეწვევით, ისევ ჩვენს ძველ ვილაში ვიმყოფებით. (შენიშნავს ბრაუნს, რომელიც საკანის ყვე-ლაზე შორეულ კუნჭულში მიიყუშა.)

ბ რ ა უ ნ ი (ხანგრძლივი პაუზის შემდეგ, ვიდრე ლაპარაკობს, მეკი გამსჭვალავ მხერას არ აციალებს). აჰ, მეკი, ჩემი ბრალი არ არის... ყველაფე-რი გავაკეთე, რაც... ვერე ნუ მიყურებ, მეკი... ვერ გაუძლებ... შენი ღუმი-ლიც მზარავს. (დაუღრიალებს ერთ-ერთ კონსტებლს.) თოკით რას ვწევო; შე-ლორო!.. თქვე რამე, რა, მეკი, რამე უთხარი შენს საბრალო ჯეკის... ერთი სი-ტყვა მაინც გაიმეტე მისი ამდგრეული ხულის... (კედელზე მიაყრდნობს თავს და ტირის.) ერთი სიტყვის ღირსიც არ გამსადა. (გადის.)

მ ე კ ი. ეს საცოდავი ბრაუნი მქენჯნავი სინდისის განსახიერებაა. და ასეთ ალუას უნდა პოლიციის შეფი იყოს. კიდევ კარგი, რომ არ დაფუყვირე. ჯერ დავაბარე, მაგრამ მერე დროულად მოვიასრე, რომ მომწესსავი მხერა უფრო მოაღორებდა. კარგად გამოვიდა. დაგაცქერდი და მწარედ აღრიალდა. ეს ილეთი ბიბლიიდან მაქვს ნახვავლი.

რაო, ბატონო ზედამხედველო, უფრო მძიმეები აღარა გაქვთ? თქვენი გულკეთილობა რომ ვიცი, ერთ წყვილ უფრო კომფორტულ ბორკილს ვითხოვდი. (ჩეკების წიგნაკს ამოიღებს.)

ს მ ი თ ი. ყველანაირი გვაქვს, ბატონო კეპტენ. რა ფასიანიც გნებავთ. ერთი გინეიდან ათ გინეამდე.

მ ე კ ი. სულ არ გაკეთება რაღა ღირს?

ს მ ი თ ი. ორმოცდაათი.

მ ე კ ი (ჩეკს უწერს). მაგრამ ყველაზე უარესი ის არის, რომ ასლა ლუ-სის ამბავიც გამოშვებულა. იცოცხლეთ, გააფთრდება ბრაუნი, თუ შე-იტყობს, რომ მეგობრის ზურგს უკან მე მის ქალიშვილთან რაღაც ანგარიშე-ბი მქონდა.

ს მ ი თ ი. დიას, რასაც დასთეს, იმას მოიმკი.

მ ე კ ი. ნაღდად უკვე გარეთ იცდის ის ჩლარტიანი. რა საამური დღეები მელის სიკვდილით დასჯის წინ!

ბატონებო, აღარ ვიცი ასლა რაღა მეშველება.

ცხოვრებისგან გარიყული, როგორც ხედავთ, ცრხები მშრალზე.

მე ჯერ კიდევ ბავშვობაში შევისწავლე ერთი მცნება,

ფუფუნებით ვინცა ცხოვრობს, ის ნეტარებს ქვეყანაზე!

„სასიძღვრო“ განათება — თქვითფერი შუქი. ორგანო სინათლის რკალშია. ზე-ვიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

ბ ა ლ ა დ ა ს ა ნ ე ტ ა რ ო ც ხ ო ვ რ ე ბ ა ზ ე

1

ბრძენკაცების ცხოვრებასი მიჰყვებითო შინ და გარეთ,

ამა ქვეყნად ეს არისო უმაღლესი ნეტარება.

ბრძენკაცნიო?! ბრძენკაცებს სომ შიმშილისგან სული სძვრებათ!

არა, არა, ეგ საკენკი თქვენს წიწილებს დაუყარეთ!

ამნაირი არაკებით საკმაოდ ვარ დაქანცული;

ჩემგან კმარა, გაჭირვება ასლა სხვისთვის დამითმია.

თუკი სიბრძნემ ერთხელ მაინც შეგიპყრო და ჩავითრია,

ერთ დღის საგზლად არ გეყოფა მთელი მისი საგანძური.

ეშმაკებსაც წაუღიათ ფიქრი თავისუფლებაზე,

ფუფუნებით ვინცა ცხოვრობს, ის ნეტარებს ქვეყანაზე!

2

კაცთმოყვარულ იდეების მქადაგებელ გმირთა გმირებს თუ სიცოცხლე მოაქვთ მსხვერპლად სხვათა თავისუფლებისთვის, კაცმა რომ თქვას, ისინი სომ ირჯებიან მხოლოდ მისთვის, რომ როგორმე სიმაშაცე შთაუნერგონ ფილისტერებს. გათოშილი ცოლი უცდის სახლში მშვიდ მეუღლესა, ბრუნდება შინ მეზობლნი, პირში წყალდაგუბებულნი, ცივ ლოგინში იძინებენ და ჰგონიათ, რომ აღთქმული ჯალდოები მიეცემათ სუთითას სუთას წელსა. გვეითებებით, ვის რას მისცემს სიარული ასეთ გზაზე? ფუფუნებით ვინცა ცხოვრობს, ის ნეტარებს ქვეყანაზე!

3

მეც კი მსურდა ვყოფილიყავ სპეტაკი და ბრძენთა ბრძენი, მათი იდეებისადმი მისწრაფება მქონდა დიდი, მაგრამ როცა მათ ცხოვრებას მე ასლოდან დავაკვირდი, ჩემს თავს ვუთხარ: არ გაბრიყვდე, ქვეყნად სიბრძნე რას გიშველის? ბრძენი თუ ხარ, მე შენ გეტყვი, კუჭი არ გაქვს ცარიელი; სპეტაკი და გმირი თუ ხარ, მე შენ გეტყვი, გაქვს ვინმე. ასლა კმარა, სიცოცხლეში რაც კი რამე გაიჭირვე, მაგ უგემურ ცხოვრებაზე სჯობს აიღო დროზე ხელი. ნეტარების ეს პრობლემაც გადაწყდება მაშინ ასე: ფუფუნებით ვინცა ცხოვრობს, ის ნეტარებს ქვეყანაზე!

შემოდის ლ უ ს ი.

ლ უ ს ი. ოჰ, შე არამზადავ, შენა! როგორ შეგიძლია სახეში მიყურო ყო-ქლივე იმის შემდეგ, რაც ჩვენს შორის იყო.

მ ე კ ი. ლუსი, ნუთუ გული არ გაგაჩნია? შენს ქმარს ამ დღეში ხედავ და...

ლ უ ს ი. ქმარსაო! უ, შე გაოხრებული! იქნებ გგონია, რომ არაფერი იცო, რა ამბებშიც ხარ მის პიჩემთან! თვალებს ამოგაკაწრავდი, რომ შემეძ-ლოს!

მ ე კ ი. სერიოზულად გეუბნები, ლუსი, შენ სომ იმდენად სულელი არა ხარ, რომ პოლიზე იეჭვიანო?

ლ უ ს ი. ვითომ არც ცოლად შეგირთავს, არა, შე მხეცო?

მ ე კ ი. შეგირთავსო! რა კარგია! მათთან სახლში დავდივარ. ესაუბრობ სთლმე მასთან. ზოგჯერ შეიძლება პაჩიც ვუყო და ასლა იმ ტუტრუცანა გო-

გომ ლამის ქვეყანა შეძრას, ცოლად შემირთოთ. ლუსი, ხაყვარელო, თუ მართლა გჯერა, რომ დაგქორწინდით, მზადა ვარ ყველაფერი გავაკეთო შენს დასამშვიდებლად. ამაზე უკეთესი რაღა შეუძლია ჯენტლმენს გითხრას? მეტს ვერაფერს ვერ გეტყვობ.

ლუსი. ო, მეკი, მე მხოლოდ ის მინდა, რომ პატიოსან ქალად ვიქცე. მეკი. თუ ფიქრობ, რომ პატიოსან ქალად ჩემზე გათხოვებით იქცევი, მე მზადა ვარ, ამაზე უკეთესი რაღა შეუძლია ჯენტლმენს გითხრას? მეტს ვერაფერს ვერ გეტყვობ!

შემოდის პოლი.

პოლი. ჩემი ქმარი სად არის? ოჰ, მეკი, აი თურმე სადა ყოფილხარ. რა განზე იყურები. ჩემი რისა გრცხვენია, მე სომ შენი ცოლი ვარ.

ლუსი. ოჰ, შე არამზადავ, შენა!

პოლი. ვაიმე, მეკი, ციხეში ხარ! რატომ არ გაიქეცი პაიგეიტის ჭაობის მიღმა? სომ დამპირდი, რომ აღარ წახვიდოდი ქალებთან. ვიცოდი, რასაც გიწყობდნენ, მაგრამ არაფერი აღარ გითხარი, რადგან მჯეროდა შენი. მეკი, სამარის კარამდე შენს გვერდით ვიქნები. ხმას არ იღებ, მეკი, და ზედაც არ მიყურებ? ო, მეკი, აბა დაფიქრდი, როგორ იტანჯება შენი პოლი, როდესაც ასეთ მღვთაშობაშია გსედავს.

ლუსი. აჰ, ის უნამუსო ყოფილა!

პოლი. რაო, რა თქვა, მეკი, ან საერთოდ ვინ არის ეს ქალი? უთხარი მაინც, ვინა ვარ. უთხარი, გეთაყვა, რომ შენი ცოლი ვარ. განა ასე არ არის? აბა, თვალეში შემომხედე, განა შენი ცოლი არა ვარ?

ლუსი. მაშ, ორი ცოლი გყავს, შე გაიძვერა? შე ურჩხულო, შენა!

პოლი. მითხარი-მეთქი, მეკი, განა შენი ცოლი არა ვარ? განა ყოველივე შენთვის არ გავაკეთე? უმანკო ვიყავ, როცა მოგთხოვდი, შენ ეს იცო. შემდეგ გიმელები ჩამაბარე და ყველაფერს ისე ვიქმოდი, როგორც მოვილაპარაკეთ. ჯეკობსაც გადავეცი, რომ მან...

მეკი. ორიოდე წამით რომ მაინც შეწყვეტდეთ ენის ტარტალს, ყველაფერი გამოირკვეოდა.

ლუსი. არა, არ შემიძლია არ ვიტარტალო, ამას ვერ ავიტან და ვერც ვერავინ აიტანს, ვისაც სორცი ასხია და ძარღვებში სისხლი უდღუღს.

პოლი. პო, ჩემო კარგო, რა თქმა უნდა, ცოლის მხარეზეა...

ლუსი. ცოლის მხარეზეა?!

პოლი. ...გარკვეული უპირატესობა. სამწუხაროდ, ჩემო კარგო, შეიძლება მხოლოდ გარეგნულად ჩანდეს ასე, თორემ ისე ლამის თავგზა აგებნას ადამიანს ამდენი საზრუნავისაგან.

ლუსი. კარგი საზრუნავი კი გქონია, შენმა მზემ! (მეკის.) უკეთესი

ვერავინ ნახე? სად მოძებნე ეს ჭიანჭაში ნაყოფი? რა ტურფა ვინმე მოგიხიბლია! ამაზე ამბობდნენ, სოპოს მშვენება არისო?!

„სასიმღერო“ განათება — ოქროსფერი შუქი. ორგანო სინათლის რკალშია. ზევიდან ლატანზე დაშავებული სამი ნათურა ეშვება. დაფებს აწერია:

ეჭვიანთა დუეტა

1

ლუსი

სოპოს მშვენება, გამოდი გარეთ,
მაღირსე კოსტა ფესების ნახვა;
მეც მსურს ვისილო ლამაზი რამე,
და ლამაზი სომ მხოლოდ შენა ხარ!
შენ არ მოხიბლე თვით ჩემი ქმარი?!

პოლი.

განა სტყუიხარ? განა სტყუიხარ?

ლუსი.

შენ კი გაგისმეს ეგ კახა თავი!

პოლი.

განწირული ხარ, განწირული ხარ!

ლუსი.

ჰმ, სასაცილო არ იქნებოდა?!

პოლი.

რა იქნებოდა, რა იქნებოდა?

ლუსი.

მეკი რომ მართლაც გაგებდეს რამედ...

პოლი.

მეკი რომ მართლაც მაგებდეს რამედ?

ლუსი.

ხა, ხა, ხა, ვის რად უნდა ნეტავი,
შენებრ შტერი და შეუსედავი.

პოლი.

მოიცა, ამას ჯერ კიდევ ვნახავთ.

ლ უ ს ი.

ღიახ, ჩვენ ამას ჯერ კიდევ ვნახავთ.

ო რ ი ვ ე ნ ი.

მე ჩემს მეკის ვერ წამართმევს ვერავინ;
ჩემ გულისთვის მიატოვა ყველანი.
პოლა, ჩვენთან ვის რა ესაქმება,
და ან, ხალხნო, განა შეიძლება,
რომ, ვისაც კი მოეპრიანება,
ქმრის წართმევა დამიპიროს?
ხა, ხა, ხა!

2

პ ო ლ ი.

მე მძახიან სოპოს მშვენებას,
ჩემს კოსტა ფეხებს ვინ აღარ აქვებს.

ლ უ ს ი.

ასე გგონია? ასე გგონია?

პ ო ლ ი.

არც მგონია და არც მეჩვენება,
იცნობენ პოლი პიჩემის სახელს.

ლ უ ს ი.

შენ კი გაგიხმეს ეგ კახა თავი!

პ ო ლ ი.

კარგად იციან, კახა ვინც არი!
ღიახ, მოვხიბლე მე ჩემი ქმარი.

ლ უ ს ი.

ეს სომ ჭორია, ეს სომ ჭორია!

პ ო ლ ი.

მე შენ გჯობივარ, დაგვესოს თვალი!

ლ უ ს ი.

ასე გგონია, ასე გგონია?

პ ო ლ ი.

ჰმ, სასაცილო არ იქნებოდა?!

ლ უ ს ი.

რა იქნებოდა, რა იქნებოდა?!

პ ო ლ ი.

მე რომ მეკი არ მაგდებდეს რამედ.

ლ უ ს ი.

შენ რომ მეკი არ გაგდებდეს რამედ?

პ ო ლ ი (დამსწრე საზოგადოებას).

ხომ არ ვგონივარ მართლაც ნეტავი
ვინმეს შტერი და შეუხედავი?!

ლ უ ს ი.

მოიცა, ამას ჯერ კიდევ ვნახავთ.

პ ო ლ ი.

ღიახაც, ჩვენ ამას ჯერ კიდევ ვნახავთ.

ო რ ი ვ ე ნ ი.

მე ჩემს მეკის ვერ წამართმევს ვერავინ,
ჩემ გულისთვის მიატოვა ყველანი.
პოლა, ჩვენთან ვის რა ესაქმება.
და ან, ხალხნო, განა შეიძლება?
რომ, ვისაც კი მოეპრიანება,
ქმრის წართმევა დამიპიროს?
ხა, ხა, ხა!

მ ე კ ი. ლუსი, საყვარელო, დამშვიდდი, კარგი? პოლი უბრალოდ სრი-
კებს გვიწყობს, სურს ერთმანეთს დაგვაშოროს. მე რომ ჩამომასრჩობენ, ჩემს
ქვრივად უნდა თავი გაასაღოს. მართლაც, პოლი, განა ახლა მაგის დროა?

პ ო ლ ი. ნუთუ გეყოფა თავსელობა, რომ უარი თქვა ჩემზე?

მ ე კ ი. თუ შენ გეყოფა თავსელობა, რომ შარი მომდო, ჩემზე დაქორ-
წინდაო? რად გინდა, პოლი, ჩემი უბედურება კიდევ უფრო გაზარდო? (თავს
აქნევს საყვედურის ნიშნად.) ეჰ, პოლი, პოლი!

ლ უ ს ი. მართლაცდა, მის პიჩემ, თქვენ თვითონვე აყენებთ თქვენს

თავს უხერხულ მდგომარეობაში და თანაც, ესეც არ იყოს, ყოვლად მიუტყევე-
ბელია, რომ ასეთ მდგომარეობაში მყოფ კაცს ზედმეტად აწერია უღებო!

პოლი. მე მგონი, უნდა იცოდეთ, პატივცემულო მის, რომ ზრდილობის
ელემენტარული წესები მამაკაცთან მეტ თავდაჭერილობას მოითხოვს, მით
უმეტეს, როდესაც ცოლი ახლავს.

მეკი. ზუმრობის გარეშე, პოლი, შენმა თინებმა უკვე ყველაფერს გადა-
აჭარბა.

ლუსი. და თუ თქვენ, ქალბატონო, აქ, ციხეში, დებოში გინდათ მო-
აწყობა, იძულებული ვიქნები ზედამხედველს დავუძახო, რათა აქედან მიგაბრ-
ძანოთ, თუმცა დიდად კი ვწუხვარ, მოწყალეო მის.

პოლი. მისის-მეთქი! მისის-მეთქი! მისის-მეთქი! ნება მიბოძეთ კიდევ
მოგახსენოთ, მოწყალეო მის, რომ ასეთი საქციელი არ შეგფეროთ. მე მოვალე
ვარ ჩემს მეუღლესთან დაგჩე.

ლუსი. რაო, რას პრუტუნებ? რას პრუტუნებ? (წასვლა არ ნებას! აგ-
დებენ და მაინც ადგილიდან ფეხს არ იცვლის.) იქნებ უფრო გარკვევით უნდა
გითხრა?

პოლი. შენ ეი, გეყოს! დააყენე ეგ მყრალი ენა, თორემ თუ ჩაგცხე მაგ
დრუნჩში!.. ერთი „მოწყალეო მისს“ დამისხედეთ!

ლუსი. გაგდებენ და მაინც ძალაზე ხარ?! რაც შეიძლება უცერემონი-
ოდ უნდა მოგექცეს ადამიანი. დელიკატური მოპყრობა არ გადის შენთან.

პოლი. ამის დელიკატურობას დამისხედეთ! ძალიან ვცდები, რომ თავს
გეყადრებ! თავს ემიცირებ მხოლოდ... ნამდვილად ემიცირებ... (ხმამალლა მო-
თქვამს.)

ლუსი. ჩემს მეუღლეს მაინც შეხედე, შე უნამუსო! როგორ ფიქრობ,
სუფთა ჰაერის ყლავით სდებიან სოლმე ასე? ჰა, ახლა მაინც არ აგეხილა
თვალები?

პოლი. თბო, გუნებნაქცევადაც ყოფილხარ! მაგითი გინდა ფონს გახ-
ვადე? ნუ ჩაიწვენი ლოგინში და არც არაფერი არ დაგეძარბებოდა, კდემა-
მოხილო ლედი!

მეკი. პოლი!

პოლი. ეს კი უკვე შეტისმეტია, მეკი. აქამდე არ უნდა მიგეყვანა საქმე.
რა ვქნა, აღარ ვიცი.

შემოდის ქალბატონი პიჩემი.

ქალბატონი პიჩემი. ასეც ვიცოდი, თავის გულის ვარდთან გდია.
აბა, ახლავე აიბარგე აქედან, შე გათახსირებულო, შენა! შენს სატრფოს
რომ ჩამოჰკიდებენ, მერე შენც შეგიძლია თავი ჩამოიხსრით. აი, სადამდე მიიყ-

ვანე დარბაისელი დედაშენი, ციხეებში უნდა გდიოს. თან ორი ერთადა ჰყავს
ამ ნერონს, ამასა!

პოლი. თავი გამანებე რა, დედა, შენ სომ არ იცი...

ქალბატონი პიჩემი. ახლავე შინ გასწი.

ლუსი. რატომ არ გესმით, როცა დედათქვენი ჭკუას გარიგებთ?

ქალბატონი პიჩემი. გასწი-მეთქი.

პოლი. კარგი, თღონდ ჯერ... ჯერ უნდა მეკის რაღაცა ვუთხრა... მარ-
თლა, მართლა, იცი, ძალზე მნიშვნელოვანი რამ.

ქალბატონი პიჩემი (სილას გააწნავს). ესეც ძალზე მნიშვნელო-
ვანია! გასწი-მეთქი!

პოლი. ო, მეკი!

ქალბატონი პიჩემს ძალით გაჰყავს.

მეკი. ლუსი, შესანიშნავად გეჭირა თავი. სოლო მე, რა თქმა უნდა, მე-
ცოდებოდა. ამიტომ საკადრისად ვერ გაფუსწორდი. ჯერ სომ მართლა დაიჯე-
რე, რომ სიმართლის ნახახი ერია მის ნათქვამში? სწორი ვარ, თუ არა?

ლუსი. პო, ჯერ მართლა დავიჯერე, საყვარელო.

მეკი. რამე მაგდაგვარი რომ ყოფილიყო, განა დედამისი ამ დღეში ჩა-
მაგდებდა? სომ გაიგონე, როგორ შემაჩვენა. სიძეს ასე ვინ მოეპყრობა? უკე-
თეს შემთხვევაში ქალიშვილი უნდა შეაცდინო, რომ დედამისი ასე მოგეპყ-
რას.

ლუსი. რა პედნიერი ვარ, თუ მაგას გულისთ ამბობ. მე სომ ისე ძალიან
მიყვარხარ, რომ მიჩენენა სახრჩობელაზე გნახო, ვიდრე სხვა ქალთან ჩაკო-
ნებული. განა ეს საკვირველი არ არის?

მეკი. ლუსი, მინდა სიცოცხლე შენ მარუქო.

ლუსი. რა მშვენივრად თქვი. აბა, კიდევ გაიმეორე.

მეკი. ლუსი, მინდა სიცოცხლე შენ მარუქო.

ლუსი. გსურს შენთან ერთად გამოვიქცე, საყვარელო?

მეკი. კი, მაგრამ, სომ იცი, ერთად რომ გავიქცეთ, დამალვა უფრო გაგ-
ვიძნელდება. როგორც კი ძებნას შეწყვეტენ, მაშინვე შენ თავსაც ჩამოგაყვა-
ნინებ სასწრაფოდ. გესმის?

ლუსი. რითი შემიმძლია გიშველო?

მეკი. შლაპა და ხელჯოხის მომიტანე!

ლუსი გადის, შლაპა და ხელჯოხის შემოაქვს და საკანში შეუყრის.

ჩვენმა სიყვარულის ნაყოფმა, რომელსაც მკერდის ქვეშ ატარებ,
სამარადისოდ დაგვაკავშირა.

ლუსი გადის. შემოდის სმითი და საკანში შედის.

ს მ ი თ ი. ჯოხი მომეცით.

სანმოკლე გაწამაწიის შემდეგ, რომლის დროსაც ს მ ი თ ი სკამითა და ძალა-
ყინით დასდევს შეეის, მეკი გამოვარდება გისოსიდან. მას კონსტე-
ლ ე ბ ი დაედევნებან.

ბ რ ა უ ნ ი ს ზ მ ა. პელოუ, მეკი! მეკი, სმა გამეცი, გეთაყვა, მე ჯეკი
ვარ. მეკი, გეხვეწები, სმა გამეცი. მეტის ატანა აღარ შემიძლია.

შემოდის პ ი ჩ ე მ ი.

ბ რ ა უ ნ ი. მეკი! ეს რა ამბავია?! გაქცეულა, მაღლობა დმერთს! (ტასტ-
ზე ჩამოჯდება.)

შემოდის პ ი ჩ ე მ ი.

პ ი ჩ ე მ ი (სმითს). მე გვარად პიჩემი ვასლავარო. იმ ორმოცი გირვან-
ქის წახადებად მოვედი, რომელიც ყანად მაკპითის დაჭერისათვის იყო აღ-
თქმული. (გისოსს შიადგება.) პელოუ! ბატონი მაკპითი ბრძანდებით? (ბრა-
უნი დუმს.) ბიჭოს, ეტყობა, ის ვაჟბატონი სახეირნოდ წასულა. კაცი ბოროტ-
მოქმედის სანახავად მოვედი და ვისა ვსედავ გალიაში — ბატონ ბრაუნს! ბრა-
უნ-აფთარი ზის, ხოლო მისი მეგობარი მაკპითი კი არა.

ბ რ ა უ ნ ი (კენესით). ო, ბატონო პიჩემ, ჩემი ბრალი არ არის.

პ ი ჩ ე მ ი. რა თქმა უნდა, თქვენი არ არის. თქვენ თვითონ ამას როგორ
იზამდით... ამნაირ მდგომარეობაში თქვენი ნებით როგორ ჩაიყენებდით
თავს... შეუძლებელია, ბრაუნ.

ბ რ ა უ ნ ი. ბატონო პიჩემ, პირდაპირ აღარ ვიცი, რა ვქნა.

პ ი ჩ ე მ ი. წარმომიდგენია, რა უჟმურ გუნებაზე იქნებით.

ბ რ ა უ ნ ი. დიას, სწორედ ეს უძლურებით მოგერილი უგუნებობაა,
ადამიანს სიქას რომ აცლის. ჩემი ბიჭები, რაც უნდათ, იმას აკეთებენ. საში-
ნელებია, საშინელებია.

პ ი ჩ ე მ ი. იქნებ ცოტა ხანს წამოწვეთ? თვალეზს მილულავთ და თავს
ისე დაიჭერთ, ვითომც არაფერი მომხდარა, ვითომც მწვანე მდელოზე იმყო-
ფებით და ზევიდან პატარა თეთრი ღრუბლის ქულები გადმოცქერაინ. მთა-
ვარია, არ იფიქროთ იმ საზარელ ამბებზე, რაც უკვე მოხდა და, უწინარეს
ყოვლისა კი, იმაზე, რაც უნდა მოხდეს.

ბ რ ა უ ნ ი (შეფიქრიანებული). მაგითი რა გინდათ თქვამ?

პ ი ჩ ე მ ი. საარაგო გამძლეობა გქონიათ. თქვენს ადგილზე დამბლა და-
მეცემოდა, ლოგინად ჩავვარდებოდი და ცხელი ჩაის სმითდა თუ ვიჯერებდი
გულს. უპირველეს ყოვლისა კი, ვიზრუნებდი ვინმეს შუბლზე სელი დაეფა-
რებინა.

ბ რ ა უ ნ ი. დალხვროს ეშმაკმა, რა ჩემი ბრალია, თუ ის ჯეკლი აითე-
სა. რა ქნას პოლიციამ ამ შემთხვევაში?

პ ი ჩ ე მ ი. მაშ ასე, რა ქნას პოლიციამ ამ შემთხვევაში, არა? ხომ არ
გგონიათ, რომ ბატონ მაკპითის აქ ველარ ვისილაფთ? (ბრაუნი მხრებს აიჩე-
ჩავს.) მაშინ საშინელი უსამართლობა დაგატყდებათ თავს. მაშინ, რასაკვირ-
ველია, ისევე დაიწყებენ ლაპარაკს, რომ პოლიციას ის სელიდან არ უნდა გა-
ეშვა. დიას, მე როგორც ვსედავ, ბრწყინვალე კორონაციას ის არაფის უქადის.

ბ რ ა უ ნ ი. ეს რაღას ნიშნავს?

პ ი ჩ ე მ ი. ნება მიბოძეთ, აქ ერთი ისტორიული ფაქტი მოგაგონოთ,
რომელმაც თუმცა თავის დროზე, სახელდობრ, თოთხმეტი საუკუნით ადრე
ქრისტეს დაბადებამდე, დიდი აურზაური გამოიწვია, მაგრამ დღეს ფართო
წრეებისათვის უცნობია. როდესაც ეგვიპტის მეფე რამზეს მეორე გარდაიც-
ვალა, ნინევიის, ანუ შესაბამისად ასლანდელი კაიროს პოლიცმაისტერმა უმ-
ნიშვნელო რაღაცით მოსახლეობის დაბალი ფენები განარისხა. ამგვარ დანა-
შაულობებს უკვე მაშინაც მოხდევდა საშინელი შედეგები. პოდა, ტასტის მემ-
კვიდრის, სემირამიდას დედოფლად კურთხევის დროს საზეიმო მსვლელობა,
როგორც მატთანებშია ნათქვამი, „მოსახლეობის დაბალი ფენების ერთობ
მსურვალე მონაწილეობის გამო კატასტროფათა მთელ სერიად იქცა“. ისტო-
რიკოსები თავზარდაცემულნი მოგვითხრობენ, რა საშინლად გაუსწორდა სე-
მირამიდა თავის პოლიცმაისტერს. კარგად აღარ მახსოვს, მაგრამ, ვგონებ,
გველები დასხსა მკერდზე და დააგესლინა.

ბ რ ა უ ნ ი. არა, მართლა?

პ ი ჩ ე მ ი. დმერთი იყოს თქვენი შემწე, ბრაუნ! (გადის.)

ბ რ ა უ ნ ი. ასლა მხოლოდ რკინის მუშტიდა თუ მიშველის. უნდა მარი-
ფთო გამოვიჩინო. აბა, სერჟანტებო, თათბირზე გამოცხადდით, განგაში ატე-
სეთ!

ფარდა. მაკპითი და ნაძირალა ჯენი ავანსცენაზე გამოდიან და
„სასიძღერო“ განათებაში მღერაინ.

მეორე სამგროშიანი ფინალი

„მაშ როგორღა გააქვს თავი?“

მეკი.

პატიოსან ცხოვრებას რომ გვიქადაგებთ დღე და ღამე,
რათა ბოროტ საქმეთათვის ჩვენ პასუხი აღარ ვავოთ;
უმჯობესი არ იქნება, სათოსლავი მოგვცეთ რამე,
ზნეობრივი ცხოვრება კი უკვე შემდეგ გვიქადაგოთ.
თქვენ, რომელნიც ქვეყანაზე დღენიადაც ცხოვრობთ ლხენით

და მსურველედ მოგვიწოდებთ წმინდა სათნოებისაკენ,
რაც არ უნდა იქადაგოთ, იმას ვერსად გაექცევით,
რომ მთავარი საჭმელია და შემდეგ კი სისპეტაკე.
სჯობს ჯერ იმას მიაღწიოთ, თუ შეგტკივათ მართლაც გული,
რომ საწყალ ხალხს სანატრელი არა ჰქონდეს ლუკმაპური.

ხ მ ა ს ც ე ნ ი ს მ ი ღ მ ი დ ა ნ.

ადამიანს ცხოვრებაში მამ როგორღა გააქვს თავი?

მ ე კ ი.

ცხოვრებაში ადამიანს მხოლოდ იმით გააქვს თავი,
რომ სხვებს ჩაგრავს, სულს უხუთავს, აწამებს და ისდის მონად,
და სრულიად ავიწყდება, ბატონებო, რომ მათსავე
ადამიანს წარმოადგენს ამა ქვეყნად ის თვითონაც.

გ უ ნ დ ი.

ამის შემდეგ ალბათ ყველა უყოყმანოდ დაგვთანხმდება,
რომ საფუძვლად ჩვენს ცხოვრებას უდევს ბოროტმოქმედება!

2

ნ ა ძ ი რ ა ლ ა ჯ ე ნ ი.

ასე მკაცრად რატომ კიცხავთ, ბატონებო, გარყვნილ ქალებს
და რად ფიქრობთ, რომ ამისთვის მათ პასუხი უნდა ავონ?
უმჯობესი არ იქნება, სასუსნავი მოგვცეთ რამე,
ზნეობრივი ცხოვრება კი უკვე შემდეგ გეიქადაგოთ.
თქვენ, რომელნიც ალერსსა და დროსტარებას ვერ ელევით
და მსურველედ მოგვიწოდებთ წმინდა სათნოებისაკენ,
რაც არ უნდა იქადაგოთ, იმას ვერსად გაექცევით,
რომ მთავარი საჭმელია და შემდეგ კი სისპეტაკე.
სჯობს ჯერ იმას მიაღწიოთ, თუ შეგტკივათ ჩვენზე გული,
საცოლაფებს სანატრელი არა გვქონდეს ლუკმაპური.

ხ მ ა ს ც ე ნ ი ს მ ი ღ მ ი დ ა ნ.

ადამიანს ცხოვრებაში მამ როგორღა გააქვს თავი?

ნ ა ძ ი რ ა ლ ა ჯ ე ნ ი.

ცხოვრებაში ადამიანს მხოლოდ იმით გააქვს თავი,
რომ სხვებს ჩაგრავს, სულს უხუთავს, აწამებს და ისდის მონად,

და სრულიად ავიწყდება, ბატონებო, რომ მათსავე
ადამიანს წარმოადგენს ამა ქვეყნად ის თვითონაც.

გ უ ნ დ ი.

ამის შემდეგ ალბათ ყველა უყოყმანოდ დაგვთანხმდება,
რომ საფუძვლად ჩვენს ცხოვრებას უდევს ბოროტმოქმედება!

მეხსიერება

I

იმავე ღამეს პიჩემი გამოსვლისათვის ემზადება. უპოვართა და უბედურთა დემონსტრაციით დედოფლის კურთხევის ცერემონიალს სურს ხელი შეუშალოს.

პიჩემის გლახაკთა გარდერობი.
მათხოვრები მომცრო დაფებს საღებავებით აწერენ ისეთ გამოთქმებს, როგორიცაა: „თავალი ჩემი ხელმწიფეს შევწირე“ და ა. შ.

პიჩემი. ბატონებო, ამჟამად ჩვენს თერთმეტ ფილიალში დრური-ლეინიდან ტარნბრიჯამდე ათას ოთხასოცდათორმეტი კაცი მუშაობს ასეთივე პლაკატებზე. მათაც სურთ, ჩვენი დედოფლის კურთხევას დაესწრონ. (გაღის.)

ქალბატონი პიჩემი. მარდად იმუშავეთ, მარდად! ვინც არ მუშაობს, ის არც მათხოვრობს, შენ უსინათლოდ მოგაქვს თაფი და ხეირიანად „ა“-ს დაწერას კი ვერ ახერხებ? ბავშვური ხელი უნდა იყოს, ამას ხომ ბერი-კაცი წაიდებს.

დაფდაფების ხმა ისმის.

მათხოვარი. დედოფლის დაცვა მწყრივდება. რა იციან, რომ დღეს, მათი სამხედრო ცხოვრების საუკეთესო დღეს, ჩვენთან ექნებათ საქმე.

შემოდის ფილჩი.

ფილჩი (მოახსენებს). ღამის გვრიტები მომსევრდნენ, ქალბატონო პიჩემ, ღამის მთელი დუჟინი იქნება. ფული გვერუებაო, იძახიან.

შემოდის როსკიპეტი.

ჯენი. ქალბატონო...

ქალბატონი პიჩემი. რასა ჰგავხართ, როგორ ამოწმურტლურხართ! ფულისთვის მოეთრიეთ, თქვენს მაკპითში რომ გერგებათ, არა? გახვრეტილ გროშაზე ვერ მიიღებთ, გასაგებია? ვერ მიიღებთ!

ჯენი. ეს როგორ გავიგოთ, მოწყალეო ქალბატონო?

ქალბატონი პიჩემი. სახლში მეჭრებიან ამ გვიან ღამეს! აბა, უთენიას ვინმე მიდის წესიერ სახლში? არ გერჩინათ, ჯერ გამოგვძინათ ნამუშევართ! რასა ჰგავხართ, რას, გული მერევა თქვენ შემყურეს.

ჯენი. ესე იგი, ქალბატონო, გამოდის, რომ უარს ამბობთ გადაგვისადლოთ ის პონორარი, რომელიც შეთანხმებისამებრ მაკპითის დაჭერაში გვერგება?

ქალბატონი პიჩემი. სწორედ რომ აგრეა. იუდას გასამრჯელოს კი არა, ჩიტის სკინტლსაც ვერ მიიღებთ.

ჯენი. მერედა, რატომ, ქალბატონო?

ქალბატონი პიჩემი. იმიტომ, რომ ის თქვენი პატიოსანი ვაჟბატონი მაკპითი ისევ ცამ ჩაყლაპა, თუ დედამიწამ, არავინ იცის. პოდა, ასლა გთხოვთ, აქედან მიბრძანდეთ, ქალბატონებო...

ჯენი. ეს კი უკვე მეტისმეტია. როგორ გვიბედავთ. იცოდეთ, შეიძლება სხვებთან გაგსვლიათ ეგეთები, მაგრამ ჩვენთან არ გავივით.

ქალბატონი პიჩემი. ფილჩ, ქალები გთხოვენ, კარამდე მიგვაციელო.

ფილჩი მიუახლოვდება ქალებს, მაგრამ ჯენი ხელის კვრით მოიშორებს.

ჯენი. ძალიან გთხოვთ ზედმეტად ნუ ატარტალებთ მაგ მყრალ ენას, თორემ ხომ იცით...

შემოდის პიჩემი.

პიჩემი. რა ამბავია? იმედია, ფული არ მიგიცია ამათთვის. პო, მაშ, როგორ არის საქმე, ქალიშვილებო, ზის ბატონი მაკპითი, თუ არა?

ჯენი. რა გული გამოწყალეთ თქვენი ბატონი მაკპითით. თქვენ მის ფრჩხილადაც არ ღირხართ. წუხელ ერთი კლიენტის დათხოვნაც კი მომიხდა, რადგან ბალიშში მქონდა თავი ჩარგული და ვტირთდი, რომ ისეთი ჯენტლმენი მოგვადეთ. დიას, ქალებო, და როგორ გგონიათ, ამ დილით რა მოხდა? ერთი საათიც არ იქნებოდა გასული მას შემდეგ, რომ ტირილში ჩამეძინა და მძინარეს სტვენა ჩამესმა. გადავისხედე გარეთ და რა დავინახე: ქუჩაში სწო-

რედ ის ვაჟკაცი იდგა, ვიზუდაც ეს-ეს არის გტიროდი, და გასაღები ჩამო-
მიგდევ, მოსოვდა. როდესაც შემდგომ გულში მიკრავდა, უნდოდა ის ბორო-
ტება დაევიწყებინა ჩემთვის, რომელიც მე დავატეხე თავს. ქალებო, ის უკა-
ნასკნელი ჯენტლმენია ლონდონში. და თუ ჩვენი კოლეგა სიუკი თოდრი ამ-
ჟამად ჩვენთან ერთად აქ არ იმყოფება, ეს იმის გამო, რომ ის ჯენტლმენი
ჩემგან ახლა მასთან წავიდა, რათა ისიც ენუგეშებინა.

პ ი ჩ ე მ ი (თავისთვის). სიუკი თოდრი...

ჯ ე ნ ი. ახლა სიმ გესმით, რომ იმის ფრჩხილადაც არა ღირსართ, თქვე
სულმდებლანო ჯამუშნო, თქვენა!

პ ი ჩ ე მ ი. ფილჩ, სასწრაფოდ გაიქეცი პოლიციის უახლოეს საგუშაგო-
ში. ბატონი მაკპითი მის სიუკი თოდრისთან არის-თქო; (ფილჩი გადის.) ქალ-
ბატონებო, მაინც რაზე ვდავობთ, ვერ გამოვივა? ცეცხლი, საყვარელო, ამდენ
ყაყანს, არა სჯობია წახვიდე და სტუმრებს ყავა მოუმზადო?

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი (გასვლისას). სიუკი თოდრი! (მღერის მესა-
მე სტროფს „სტორციელი ვნების ვერაგობის ბალადიდან“.)

თითქმის უკვე სასრჩობელის ქვეშ დგას იგი დასახველად,
გასანთლული თოვის მარყუჟს ვერ ასცდება გაიძვერა;
თვითონაც კი კარგად იცის, რომ საშველი არსად არი,
თავში კი რა უტრიალებს, არ იკითხავთ? ისევ ქალი!
ახლაც კი არ შეუძლია, რომ აიღოს მასზე ხელი,
ო, იმდენად ძლიერია ქვეყნად ვნება სტორციელი!
გაჰყადეს და საბოლოოდ უკვე ხელი მოეცარა,
ვერაფერი ვეღარ იხსნის, ქვას ახალს თუნდაც თავი;
და თვითონაც, როგორც იქნა, მისვდა უკვე აბეზარი,
საბოლოოდ მას სამარე რომ დიაცმა გაუთხარა,
მაგრამ მაინც საკუთარ თავს რაც არ უნდა ბრეყავდ თვლიდეს,
გამოძვინის ვინმე სხვას და მასაც ზურგზე აიკიდებს.

პ ი ჩ ე მ ი. აბა, მარდად, მარდად-მეთქი! ტარნბრიჯის ჯურდმულებში
ამოგძვრებოდათ ყველას სული, მე რომ დამეხდა თეთრად არ გამეთენებინა
ხოლმე იმაზე ფიქრით, როგორ შეიძლება თქვენი სიდატაკიდან კაცმა გროშე-
ბი ამოქაჩოს. და აი მოვიასწრე კიდეც, რომ თუმცა ამა ქვეყნის ბატონ-პატ-
რონთ ძალუბთ სიღარიბე და გაჭირვება თესონ, მაგრამ მისი ყურება კი არ
შეუძლიათ, ვინაიდან დონდლოები და უტვინთნი არიან, სწორედ ისევე, რო-
გორც თქვენ. მართალია, სასმელ-საჭმელი ისე თხრავდა აქეთ, რომ სამარის
კარამდე ეყოფათ და შეუძლიათ იატაკსაც კი წასცხონ კარაქი, რათა მათი
სუფრიდან გადაცვნილი ნამცეცხებიც კი ნაზუქებივით მსუყე იყოს, მაინც და-

ლა არ შესწევთ შიმშილისაგან მოლასლასე აღამიანს გულგრილად შეხედონ,
რასაკვირველია, თუ მათი სახლის წინ დალასლასებს.

შემოდის ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. ხელში ყავისსერვიზიანი სინი უჭი-
რავს.

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. სვალ თუ აქეთ მოხვდებით, შეგიძლიათ შე-
მოიაროთ და ფული მიიღოთ, თოდრდ დედოფლის კურთხევის შემდეგ.

ჯ ე ნ ი. ქალბატონო პიჩემ, სიტყვებს ვერ ებოულობ, რომ...

პ ი ჩ ე მ ი. დაეწყვეთ! ერთი საათის შემდეგ ყველანი ბუკინგემის სასახ-
ლესთან ვიკრიბებით. აბა, გაინძერით!

გ ლ ა ხ ე ბ ი ეწყობიან.

ფ ი ლ ჩ ი (შემოვარდება). ატანდა! საგუშაგომდე ვერ მივადწიე. პოლი-
ცია უკვე აქ არის!

პ ი ჩ ე მ ი. დაიშაღეთ! (ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ პ ი ჩ ე მ ს.) წაიყვანა მთელი ეს გუნდი
და როგორც კი ვიტყვი „უენებელნი“-მეთქი, გესმის, „უენებელნი“...

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. უენებელნი? არაფერი არ მესმის.

პ ი ჩ ე მ ი. პო, რა თქმა უნდა, შენ როგორ გაიგებ რამეს. ესე იგი, რო-
გორც კი ვიტყვი „უენებელნი“-მეთქი...

კ არ ზ ე აკაკუნებენ.

ღმერთო ჩემო, „უენებელნი“ ნიშანია, გაიგე? პოლა, მაშინვე რაიმე მუსი-
კას დაუკრავთ. გასწით!

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი და მ ა თ ს ო ვ რ ე ბ ი გადიან. დანარჩენი გ ლ ა-
ხ ე ბ ი თავიანთი ავლადიდებით მარჯვენა, სცენის სიღრმეში მდგარი ტანისა-
მოსის საკიდის უკან იმალებიან, ვარდა გოგოსი, რომელსაც პლაკატი — „სამ-
ხედრო თვითნებობის მსხვერპლი“ — უჭირავს. შემოდიან ბ რ ა უ ნ ი და
კ ო ნ ს ტ ე ბ ლ ე ბ ი.

ბ რ ა უ ნ ი. ასე, ბატონო გლახის მეგობარო, ახლავე საქმეს შევუდგებით.
აბა, ამას ხელბორკილები დაადეთ, სმით! ბიჭოს, ეს რა მშვენიერი პლაკატი-
ბია. (გოგოს.) „სამხედრო თვითნებობის მსხვერპლი“? — ეს თქვენა ხართ?

პ ი ჩ ე მ ი. დილა მშვიდობისა, ბრაუნ, დილა მშვიდობისა. წუხელ ხომ
კარგად გეძინათ?

ბ რ ა უ ნ ი. რაო?

პ ი ჩ ე მ ი. დილა მშვიდობისა-მეთქი, ბრაუნ.

ბ რ ა უ ნ ი. მე მეუბნება, თუ თქვენ გიცნობთ რომელიმეს? არა მგონია,
მქონდეს ბატივი თქვენი ნაცნობობისა.

პ ი ჩ ე მ ი. მაშ, არა, ბრაუნ? დილა მშვიდობისა.

ბ რ ა უ ნ ი. ერთი ამას შლახა მოაძრეთ თავიდან!

ს მ ი თ ი ასრულებს ბრძანებას.

პ ი ჩ ე მ ი. რახან გვერდით ჩაგვიარეთ, ბრაუნ, და გვინახულებო, ვიშე-
ორებ, რახან გვერდით ჩაგვიარეთ-მეთქი, შესაძლებლობა მეძლევა გთხოვოთ,
რომ ბოლოს და ბოლოს, დააბატონოთ ვინმე მაკპითი.

ბ რ ა უ ნ ი. სომ არ გაგიჟებულა ეს კაცი. სმით, ნუ იცინით, აბა მითხა-
რით, სმით, შეიძლება განა, რომ ისეთი პირწავარდნილი ავაზაკი თავისუფ-
ლად დასეირნობდეს ლონდონში?

პ ი ჩ ე მ ი. რატომაც არა, ბრაუნ, თუკი თქვენი მეგობარია!

ბ რ ა უ ნ ი. ვინ არის ჩემი მეგობარი?

პ ი ჩ ე მ ი. ვინა და მეკი-დანა. მაშ, მე სომ არ ვიქნები. ბოროტმოქმედი
სომ არა ვარ. მე ერთი ლატავი კაცი ვარ, ბრაუნ. მე ვერაფერს დამიშავებთ.
თქვენ კი თქვენი ცხოვრების უმძიმესი ჟამი მოგელით. ყავას სომ არ ინე-
ბებთ? (როსკიპებს.) შვილებო, ერთი ყლუბი ბატონ პოლიციის შეფსაც უწი-
ლადეთ, თორემ უზრდელობაში ჩაგვეთვლებო. ერთმანეთი უნდა გავიტანოთ.
განა ყველანი კანონს არ ვემორჩილებით?! სოლო კანონი მხოლოდ და მხო-
ლოდ იმათი ექსპლოატაციისათვის არის მოგონილი, ვისაც არ გაეგება, ანდა
გაჭირვების გამო იძულებულია დაარღვიოს იგი. მაშასადამე, ვისაც უნდა ამ
ექსპლოატაციით სელი მოითბოს, თვითონ უნდა შეატყუოს იცავდეს კანონს.

ბ რ ა უ ნ ი. ესე იგი, გამოდის, რომ ჩვენი მოსამართლეები მოსყიდულე-
ბი არიან, არა?

პ ი ჩ ე მ ი. პირიქით, ბატონებო, პირიქით! ჩვენს მოსამართლეებს ვერა-
ვინ ვერ მოისყიდის. ვერანაირი თანხით ვერ აიძულებთ სამართალი არ და-
არღვიონ

ისევ დაფდაფების სმა ისმის.

ჯარები ცერემონიალისათვის ემზადებიან. დედოფლის გზის გასწვრივ
ცოცხალი კედელი უნდა აღმართონ. ღარიბთა შორის უღარიბესთა მსვლელო-
ბა კი ნახევარი საათის შემდეგ დაიწყება.

ბ რ ა უ ნ ი. დიას, მართალსა ბრძანებთ, ბატონო პიჩემ. ნახევარი საათის
შემდეგ მართლაც დაიწყება ღარიბთა შორის უღარიბესთა მსვლელობა ოლდ
ბეილის სატუსალოსკენ. მათი ზამთრის რეზიდენციისაკენ. (კონსტებლებს.)
აბა, ბიჭებო, ყველას აქ მოუყარეთ თავი, ვინც კი პატრიოტი ნახოთ (მათხო-
რებს.) ალბათ გავიგონიათ ბრაუნ-აფთარი, არა? წუსელის, პიჩემ, მე გამოსავალი
მოვიძებნე და შემიძლია ვთქვა, რომ მეგობარი სიკვდილისაგან ვისხენი. მთლი-
ანად მოვსპობ თქვენს ბუდეს და ყველას ციხეში ჩავყრი. მოიცა, რა საბაბით?

პო, ქუჩა-ქუჩა მათხოვრობისათვის. თქვენ, ვგონებ, გადაკვრით მითხარით,
რომ დღეს გლახების წახისიანებას გვიპირებდით მე და დედოფალს. პოდა, აი
სწორედ იმ მათხოვრებს ყველას დავიჭერ. შენთვის კი ეს ჭკუის სასწავლი
გაკვეთილი იქნება.

პ ი ჩ ე მ ი. ძალიან კარგი, მაგრამ... რომელ გლახებს?

ბ რ ა უ ნ ი. რომელსა და აი, ამ სახიჩრებს. სმით, ამ ვაჟბატონებს ახლა-
ვე თან წაგიყვანთ.

პ ი ჩ ე მ ი. ბრაუნ, მე უნდა გაგაფრთხილოთ, არ აჩქარდეთ და წინდაუ-
სედავი ნაბიჯი არ გადადგათ; მაღლობა ღმერთს, რომ ჩემთან მოხვედით.
იცით, ბრაუნ, თქვენ, რა თქმა უნდა, შეგიძლიათ ეს რამდენიმე ადამიანი და-
აბატონოთ, მაგრამ ესენი სომ უწყინარნი არიან, უწყინარნი...

მუსიკა დაიქუხებს, სახელდობრ, „ადამიანის მისწრაფებათა ამოებების“ სიმ-
ღერა, სულ რამდენიმე ტაქტი გაისმის.

ბ რ ა უ ნ ი. ეს რაღა?

პ ი ჩ ე მ ი. მუსიკას უკრავენ. ცდილობენ, რაც შეუძლიათ. „ადამიანის
მისწრაფებათა ამოებების“ სიმღერა არ გავიგონიათ? ჭკუის სასწავლი რაზმა.

„სასიმღერო“ განათება — ოქროსფერი შუქი. ორგანო სინათლის რკალშია.
ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

ა დ ა მ ი ა ნ ი ს მ ი ს წ რ ა ფ ე ბ ა თ ა ა მ ა ო ე ბ ი ს ს ი მ დ ე რ ა

1

მარტო თავის თავით აბა,
ქვეყნად კაცი რას გააწყობს,
მარტო თავის თავით ალბათ
მკებენარებს თუ გამოადლობს.

ვინაიდან მას იმდენი
ემშაგობა არა ჰყოფნის,
რომ შეიგნოს ცხადად მთელი
სიაგაკაცე წუთისოფლის.

2

დაისახე დიდი გეგმა,
იყავ თუნდაც ბრძენთა ბრძენი;
მაგრამ მთელ ამ თავისტყუას
რა აზრი აქვს?—არაფერი!

ვინაიდან აღამიანს
ვერაგობა არა ჰყოფნის,
მაშ, როგორღა შეუძლია
მას დაძლევა წუთისოფლის?

3

და ან განა ბედის დევნას
კაცი რამეს გამოტრეხა?
ბგონია, რომ ბედს ეწევა,
მაგრამ ბედი უკან რჩება.

ვინაიდან აღამიანს
თავმდაბლობა არა ჰყოფნის;
ეს კი იმის ბადალია,
რომ მონაა წუთისოფლის.

პ ი ჩ ე მ ი. თქვენი გეგმა, ბრაუნ, გენიალურია, მაგრამ განხორციელებით კი ვერ განხორციელდება. თქვენ მართლაც შეგიძლიათ ეს რამდენიმე ასალგაზრდა დააბატიმროთ, რომლებმაც; დედოფლის კორონაციით გაზარებულიებმა, პატარა მასკარადი მთაწვეს, მაგრამ ნამდვილი გაჭირვებულები თუ გამოვიდნენ, აქ არც ერთი მათგანი არ არის, წარმოგიდგენიათ, ისინი ხომ ათასობით იქნებიან. აი, ეს არის მთავარი. თქვენ დაგავიწყდათ, რა ბევრნი არიან ღარიბები. თუ ყველანი ტაძრის წინ ჩამწკრივდნენ, არცთუ საზეიმო სანახაობა იქნება. იმ ხალხს ცუდმადი შესახედაობა აქვს. იცით, რა არის წითელი ქარი, ბრაუნ? მაშ, აბა წითელი ქარით შემკული ასოცი სახე წარმოიდგინეთ! ასალგაზრდა დედოფალს წითელ ვარდებზე აქვს თვალი მიჩვეული და არა წითელ ქარზე. ახლა ის სახიჩრები ტაძრის კარიბჭესთან! განა არა სჯობს თავიდან ავიცილოთ ეს ყველაფერი, ბრაუნ? ალბათ მეტყვეით, პოლიცია გაგისწორდებათ ღარიბებსაო, მაგრამ ეს სომ თვითონაც არ გჯერათ. ან აბა რას ეძგვანება, რომ ცერემონიალის დროს ექვსასიოდე საბრალო სეიბარს პოლიციელები ხელკეტებით დაერიონ. ვერაფერი სანახაო იქნება. სამარცხვინო სანახაო იქნება. ამაზრუნეიც კი. ლამის ცუდად გავსდეს ამის გაფიქრებაზე, ბრაუნ. სკამი მოიტათ, გეთაყვათ.

ბ რ ა უ ნ ი (სმიოს). ეს მუქარაა, გაიგე, გამომალევა. ამ კაცს სელს ვერ ახლებ. ამ კაცს სელს ვერ ახლებ, რომ საზოგადოებრივი წესრიგი არ დაირღვეს. გაუგონარი ამბავია.

პ ი ჩ ე მ ი. ახლა სომ გაიგონეთ. ერთი რამ მინდა გითხრათ: ინგლისის

დედოფალთან შეგიძლიათ ისე მოიქცეთ, როგორც გსურთ, მაგრამ ლონდონის უღარიბეს კაცს ფეხის თითებზე ნუ დააბიჯებთ, თორემ მაშინვე გადაბრუნდებით, ბატონო ბრაუნ.

ბ რ ა უ ნ ი. მაშასადამე, მეკი-დანა უნდა დავაბატიმრო, არა? სათქმელად იოლია. ჯერ უნდა დაიჭიროთ კაცი, რომ დაბატიმრება შეგეძლოს.

პ ი ჩ ე მ ი. თქვენ თუ მაგ აზრისა ხართ, მე რაღა მეთქმის. სხვა გზა არ არის, უნდა ხელში ჩაგაგდებინოთ ის კაცი. ვნასთო ერთი, კიდევ არსებობს პატიოსანი ხალხი ქვეყანაზე, თუ არა. ჯენი, სად იმყოფება ამჟამად ბატონი მაკპითი?

ჯ ე ნ ი. ოქსფორდ-სტრიტის 21-ში, სიუკი თოდრისთან.

ბ რ ა უ ნ ი. სმით, დაუყოვნებლივ წადით ოქსფორდ-სტრიტის 21 ნომერში, სიუკი თოდრისთან, შეიპყარით მაკპითი და ოლდ ბეილში წაიყვანეთ. ამასობაში მე სააღლუმოდ გამოვეწყობი. ასეთ დღეს ვალდებული ვარ სააღლუმო მუნდირი მეცვას.

პ ი ჩ ე მ ი. თუ ექვს საათზე უკვე ჩამოსრჩობილი არ იქნება...

ბ რ ა უ ნ ი. ო, მეკი, არაფერი არ გამოვიდა. (გადის კონსტებლებთან ერთად.)

პ ი ჩ ე მ ი (მიამახებს). კარგი ჭკუის სასწავლი გაკვეთილი კი მიიღეთ აი, ბრაუნ!

მესამედ ისმის დაფაფების ხმა.

მესამედ მისცეს ნიშანი. მსვლელობის ორიენტირი შეიცვალა. მიმართულება ახალია: გეზი ოლდ ბეილის საპატიმროსაკენ უნდა გეჭიროთ. აბა, გასწით!

მ ა თ ხ ო ვ რ ე ბ ი გადიან.

პ ი ჩ ე მ ი (მღერის).

ბოროტია კაცი? მერე
შენც ეგ მუშტი მზადა გქონდეს;
ერთი ყბაში მოაკერე,
ნახავ, როგორ გამოსწორდეს!
ვინაიდან აღამიანს
ბოროტებით გააქვს ლელო,
ჩვენც სხვა რაღა დაგვრჩენია —
ყბაში უნდა მოვაკეროთ!

ფარდა. ფარდის წინ ჯ ე ნ ი გამოდის არღნით ხელში და მღერის.

1

გაგეგონებთ სოლომონ ბრძენი
და ალბათ იცით, რაც მოუვიდა,
ცოდნის ძეგნაში გალია დღენი,
მაგრამ გაჩენის დღეს იწყველიდა.
კაცობრიული ყველა საქმენი
ამაოებად შერაცხა ბრძენმა.
გამოდის, იგი სულ ფუჭად ცდილა,
ამას უმაღლვე მისვდება ყველა.
ეს სიბრძნემ უყო. ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

2

თქვენ კლეოპატრაც გაგეგონებთ
და ალბათ იცით, რაც მოუვიდა.
ორი მრისხანე იმპერატორი
მას თავის გულის დედოფლად თვლიდა.
სილამაზეში არ ჰყავდა ტოლი
და მაინც ამან ვეღარ უშველა.
გამოდის, იგი სულ ფუჭად ცდილა,
ამას უმაღლვე მისვდება ყველა.
სიტურფემ უყო. ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

3

თქვენ კეისარიც გაგეგონებთ
და ალბათ იცით, რაც დაემართა.
როცა დიდებას ეწია უკვე,
და ეგონა, რომ ტოლი არ ჰყავდა,
მას შეთქმულებმა ბოლო მოუღეს
და სიამაცემ ვეღარ უშველა.
გამოდის, იგიც სულ ფუჭად ცდილა,
ამას უმაღლვე მისვდება ყველა,
გმირობამ უყო. ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

4

თქვენ ყოვლად ცოდნისმოყვარე ბრეჰტი,
გაგეგონებთ, თქმა აღარ უნდა.
ხშირად უკითხავს: ღარიბის ხარჯზე
რატომ ცხოვრობსო მდიდარი მუდამ?
და ამიტომაც მოსწყვეტეთ ასე
შეუბრალებლად მშობლიურ კერას.
ცოდნის სიყვარულს რომ შეეწირა,
ამას უთუოდ მისვდება ყველა,
პოდა, ამიტომ ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

5

თქვენ წინაშე მყოფ ბატონ მაკპიტის კი,
დიახაც კარგად იცნობთ ყველანი.
ქურდობაში და ავსტორცობაში
ვერ აჯობებდა ქვეყნად ვერავინ.
თავს გაუვიდა და უკვე მაშინ
გაიძვერობამ ვეღარ უშველა.
გამოდის, იგიც სულ ფუჭად ცდილა,
ამას უმაღლვე მისვდება ყველა.
ეს ავსტორცობამ უყო. ნეტავ მას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

II

ბრძოლა საკუთრებისათვის

ქალიშვილის ოთახი ოლდ ბეილში. ლუსი. შემოდის სმითი.
სმითი. მის, ქალბატონ პოლი მაკპიტის სურს თქვენი ნახვა.
ლუსი. ქალბატონ მაკპიტის? შემოიყვანე.

შემოდის პოლი

პოლი. გამარჯობათ, მოწყალეთ მისის. მოწყალეთ მისის, საღამო!
ლუსი. რა გნებავთ, გეთაყვა?
პოლი. ვერ მიცანით?
ლუსი. რა თქმა უნდა, გიცანით.

პოლი. მე დღეს მოვედი, რომ ბოდიში მოვიხადო თქვენთან გუშინდელი საქციელისათვის.

ლუსი. საინტერესოა.

პოლი. კაცმა რომ თქვას, გუშინდელი საქციელისათვის ბოდიშს ალბათ ვერაფერი მომხდის, გარდა ჩემი უბედურებისა.

ლუსი. დიას, დიას.

პოლი. ქალბატონო, უნდა მომიტყუოთ. გუშინ საშინლად გამწარებული ვიყავი ბატონ მაკპითის საქციელით. მართლაცდა, ისეთ მდგომარეობაში არ უნდა ჩავეყენებინეთ, განა სწორს არ ვამბობ? თქვენც შევიძლიათ უთხრათ, როდესაც ნახავთ.

ლუსი. მე... მე... მას არ ვნახავ.

პოლი. არა, ნახავთ.

ლუსი. მე არ ვნახულობ მას.

პოლი. უკაცრავად.

ლუსი. თქვენ სომ ძალიან უყვარხართ.

პოლი. რასა ბრძანებთ, მხოლოდ თქვენ უყვარხართ, კარგად ვიცი.

ლუსი. ერთობ თავაზიანი ხართ.

პოლი. ეჰ, მოწყალეო ქალბატონო, მამაკაცს ყოველთვის აშინებს ქალი, რომელსაც ზომაზე მეტად უყვარს იგი. რასაკვირველია, გაურბის ასეთს და ბოლოს ტოვებს კიდეც. იმწამსვე შევნიშნე, რომ თქვენგან რაღაცით იყო დავალებული. ისეთი რამით, რაზედაც მე, რა თქმა უნდა, წარმოადგენაც არ მქონდა.

ლუსი. გულწრფელად ამბობთ ამას?

პოლი. რა თქმა უნდა. ნამდვილად ძალიან გულწრფელად გეუბნებით, ქალბატონო, გთხოვთ, მერწმუნოთ.

ლუსი. ძვირფასო პოლი, ჩვენ ორივეს ზომაზე მეტად გვიყვარდა იგი.

პოლი. შეიძლება. (პაუზა.) და აი ასლა, ქალბატონო, მინდა აგისხნათ, როგორ მოხდა ყოველივე. ამ ათი დღის წინათ პირველად ენახე ბატონი მაკპითი ოტელ „მელანთევზში“. დედაჩემი მასლდა. სოლო ხუთიოდე დღის შემდეგ, უფრო ზუსტად კი გუშინწინ დავექორწინდით. გუშინ შევიტყვე, რომ მრავალი დანაშაულის გამო პოლიცია დაეძებს და დღეს კი უკვე აღარ ვიცი, რა მოგველის. ასე რომ, მოწყალეო ქალბატონო, ამ თორმეტიოდე დღის წინათ ვერც კი წარმომედგინა, რომ შეიძლებოდა ოდესმე მამაკაცს დავნებებოდი.

პაუზა.

ლუსი. მესმის თქვენი, მის პიჩემ.

პოლი. მისის მაკპით.

ლუსი. მისის მაკპით.

პოლი. ამ ბოლო დროს ძალიან ბევრს ვფიქრობ ამ კაცზე. არცთუ ისე იოლი საქმეა მისი ამოცნობა. იცით, მის, პირდაპირ მშურს თქვენი, როდესაც მაგონდება, როგორ ეჭირა თავი გუშინ თქვენ წინაშე, როდესაც იძულებული გახდით დამეტოვებინა, რაც დედაჩემმა მაიძულა, წარბიც არ შეუხრია, ოდნავდაც არ დაფანტებოდა. იქნებ ცული სულაც არა აქვს და მკერდში გულის მაგივრად ქვა უდევს? თქვენ როგორ ფიქრობთ, ლუსი?

ლუსი. დიას, ძვირფასო მის. თუმცა კი არ ვიცი, ყველაფერში მხოლოდ ბატონი მაკპითია დამნაშავე, თუ არა. თქვენი წრე არ უნდა მიგეტოვებინათ, ძვირფასო მის.

პოლი. მისის მაკპით.

ლუსი. მისის მაკპით.

პოლი. მართალს ამბობთ. ანდა, ყოველ შემთხვევაში, ყველაფრისათვის საქმიანი გარიგების სახე უნდა მიმეცა, როგორც მამაჩემს სურდა.

ლუსი. უთუოდ.

პოლი. (ტირის). მეკი სომ ჩემი ერთადერთი საკუთრებაა.

ლუსი. ჩემო კარგო, მაგნიარი მარცხი უჭკვიანეს ქალსაც კი შეიძლება შეეშინებოდეს. მაგრამ ფორმალურად სომ მაინც მისი ცოლი ხართ, ამით შევიძლიათ თავი იწუგოთ. საბრალო ბავშვო, ისე დათრგუნვილი ხართ ამ ამბით, რომ ვეღარ გიყურებთ. რამე სომ არ გინდათ?

პოლი. მაინც რა?

ლუსი. საჭმელი რამე.

პოლი. ო, ეს კი, გეთაყვათ. ცოტათოდენს მართლაც შეგჭამდი რამეს. (თავისთვის, მას შემდეგ, რაც ლუსი გადის.) რა კუდიანია!

ლუსი. (ყავა და ნამცხვარი შემთქმევს). ასე, ვგონებ, ეს იკმარებს.

პოლი. ვაიმე, როგორ გაწუხებთ, ქალბატონო. (პაუზა. ნამცხვარსა და ყავას შეეძქვეიან.) რა კარგი პორტრეტი გაქვთ მისი. როდის ამოგიტანათ?

ლუსი. როგორ თუ ამოგიტანა?

პოლი. (გულუბრყვილოდ). მე მინდოდა მეთქვა, აქ როდის დაჰკიდებოდა.

ლუსი. მას არ დაუკიდია.

პოლი. პირდაპირ ამ ოთახში მოვცათ?

ლუსი. ამ ოთახში ის სულ არ ყოფილა.

პოლი. მართლაც? თუმცა რა მოხდებოდა, რომ ყოფილიყო კიდეც, არა? ბედისწერას ბილიკები სომ ასე საშინლად არიან ერთმანეთში გადახლართულნი.

ლუსი. კმარა ამდენი სისულელეების ჩმასვა. თქვენ სომ აქ მხოლოდ დასაზერად ხართ მოსული.

პოლი. ხომ მართალია, რომ იცით, სად იმყოფება?

ლუსი. მე? თქვენ კი არ იცით?

პოლი. ახლავე მითხარით, სად არის?

ლუსი. წარმოდგენაც არა მაქვს.

პოლი. მაშ, არ იცით, სად იმყოფება? პატიოსან სიტყვას იძლევი?

ლუსი. არა, არ ვიცი. და ნუთუ თქვენც არ უწყით?

პოლი. არა, წარმოდგენიან? (პოლი იცინის, სოლო ლუსი აცრემლდება.) ორივეს წინაშე ვალდებულია და ის კი სადღაც გადაიკარგა.

ლუსი. მეტის ატანა აღარ შემიძლია. აჰ, პოლი, რა საშინელებაა.

პოლი (გასარებულად). ძალიან მიხარია, რომ ამ ტრაგედიის ბოლოს ასეთი მეგობარი შევიძინე. კიდევ კარგი. აღარაფერს ინებებ? ცოტათუდენი ნამცხვარი მაინც შეჭამე!

ლუსი. ცოტათუდენი ნამცხვარი მაინცო! ეჰ, პოლი, ასე გულთბილი ნუ ხარ ჩემდამი, მე არ ვიმსახურებ. ეჰ, პოლი, მამაკაცები ამის ღირსნი არ არიან.

პოლი. რა თქმა უნდა, არ არიან, მაგრამ რა უნდა ქნა ადამიანმა?

ლუსი. არა! ახლა გუდას პირი უნდა მოვსხნა და ყველაფერი პირწმინდად ამოვალავო. პოლი, ძალიან სიამოვნება მაქვს, რომ გაბრაზდები?

პოლი. რაო?

ლუსი. ნამდვილი როდია.

პოლი. რა არ არის ნამდვილი?

ლუსი. აი, ეს. (მუცელზე დაიდებს ხელს.) და ყველაფერი კი იმ ავაზაკის გულისათვის მოვიმოქმედო.

პოლი (იცინის). უი, რა შესანიშნავია! მაშ, განგებ გაიკეთე, მოსატყუებლად! დიდი კუდიანი ყოფილხარ! გამიგონე, გინდა მეკი? მიჩუქნია შენთვის. წაიყვანე. თუ იპოვი სადმე! (გარედან ლაპარაკისა და ნაბიჯების ხმა ისმის.) რა ამბავია?

ლუსი (ფანჯარაში იხედება). მეკი! ისევ დაუჭერიან!

პოლი (ჩაიკეცება). მაშ, ყველაფერი გათავებულია.

შემოდის ქალბატონი პიჩეში.

ქალბატონი პიჩეში. აჰ, პოლი, აი თურმე სადა ყოფილხარ. ახლავე გამოიცვალე ტანსაცმელი. შენ ქმარს სადაცაა ჩამოხრჩობენ. ქვრივის კაბა წამოვიდე. (პოლი იცვლის კაბას.) კალმით ნახატი ქვრივი იქნები, ოღონდ ცოტა მაინც გამსიარულდი.

პარასკევია, დილის ხუთი საათი. მეკი-დანა, რომელიც ისევ მივიდა როსკი-ბებთან, განმეორებით გასცეს მეძავებმა და ახლა ჩამოხრჩობა ელის.

სიკვდილმისჯილთა საკანო.

ვესტმინსტერის ზარები რეკავენ. კონსტებლებს ბორკილგაყრილი მაკჰითი შეჰყავთ საკანში.

სმითი. აქეთ მოიყვავთ. ვესტმინსტერის ზარებმა პირველად უკვე დარეკეს. რიგიანად დაიჭირეთ თავი, ვერ გამოგია, ასე რამ მივასიკუდილათ, ალბათ გრესვენით საკუთარი თავისა. (კონსტებლებს.) ვესტმინსტერის ზარები მესამედ რომ დარეკავენ, ესე იგი ექვსი საათი რომ შესრულდება, უკვე ჩამოხრჩობილი უნდა იყოს. ყველაფერი მოამზადეთ.

ერთ-ერთი კონსტებლი. ნიუგეიტის მთელი ქუჩები უკვე მეთხედი საათია ისეა ხალხით გაჭედილი, რომ გავლა შეუძლებელია.

სმითი. საკვირველია, ასე უცებ როგორ გაიგეს?

კონსტებლი. ასე თუ გავრძელდა, კიდევ ერთი მეთხედი საათის შემდეგ მთელ ლონდონს ეცოდინება. მაშინ ის ხალხი, ვინც დედოფლის კურთხევის ცერემონიალს უნდა დასწრებოდა, აქეთ მოაწყდება. დედოფალს კი ცარიელ ქუჩებში მოუსდება გავლა.

სმითი. ამიტომ მარად უნდა მოვიქცეთ. თუ ექვს საათზე ყველაფერს მოვრჩებით, მაშინ ხალხი შეიდი საათისათვის კიდევ მიუსწრებს საზეიმო სვლას. აბა, გასწით!

მეკი. პელოუ, სმით, რა დროა ახლა?

სმითი. თვალები არა გაქვთ? ექვსის ოთხი წუთია.

მეკი. ექვსის ოთხი წუთი.

სმითი გარედან კეტავს კარს და ამ დროს ბრაუნს შემოდის.

ბრაუნს (ზურგშექცევით დგას საკანთან და ისე ეკითხება სმითს). აქ არის?

სმითი. გინდათ ნახოთ?

ბრაუნს. არა, არა, ღვთის გულისათვის, არა. თქვენ თვითონ გააკეთეთ ყველაფერი. (გადის.)

მეკი (ერთბაშად გაბმით იწყებს ხმადაზლად). მაშ ასე, სმით, მოქრთამვას არ გიპირებთ, არ შეგეშინდეთ, ყველაფერი ვიცი. თავი რომ მომასყიდვინოთ, სულ მცირე, საზღვარგარეთ გაქცევა მოგიხდებათ. დიას, აუცილებლად მოგიხდებათ. ამისათვის კი მთელი თქვენი სიცოცხლე უნდა უზრუნველყოთ.

ათასი გირვანქა გეყოფოდათ, არა? არაფერი არ მითხრათ, ოც წუთში გეტყვით შესაძლებელია თუ არა, რომ ეს თანხა დღეს შუადღემდე მიიღოთ. არ მინდა გაცდუნოთ. გადით გარეთ და კარგად მოიფიქრეთ. სიცოცხლე საჩუქრად, სოლო ფული ცოტა. და ხეერთოდ ისიც არ ვიცი, რამდენის შოვნას შევძლებ. ოღონდ ყველანი შემოუშვით, ვინც ჩემს ნახვას მოისურვებს.

ს მ ი თ ი (ნელა). სისულელეა, ბატონო მაკპით. (გადის.)

მ ე კ ი (ხმადაბლა და ძალზე სწრაფად).

მეგობრებო, დღეს მაკპითი თანაგრძნობას შეგთხოვთ ყველას.

ის წიფლნარში კი არა წევს, ან ბაღასზე კი არ სძინავს;

არა, არა, როგორც ხედავთ, უკუღმართმა ბედისწერამ

გასწირა და უღიმღამო აკლდამაში მოამწყვდია!

ღმერთმა ქნას, რომ ჩემს ძახილზე ეს კედლები და ეს ჭერი

გაიღვეს და შეისმინოთ საბოლოო თხოვნა ჩემი:

როცა მოგკედე, ნურასოდეს მომიგონებთ, ძმებო, ძვირად.

ჭიქა ღვინით მაცხონეთ და დამიტირეთ ცხარე ცრემლით,

მაგრამ ვიდრე ცოცხალი ვარ, გევედრებით ნუ გამწირავთ

და საშინელ ტანჯვათაგან დამისხენით, დამისხენით!

დერეფანში მ ა თ ი ა ს ი და ჯ ე კ თ ბ ი გამოჩნდებოდნენ, მაკპითთან შესვლა უნდათ, მათ სმითი გამოელაპარაკება.

ს მ ი თ ი. ვაი, ბიჭო, გამოწევილ ტარანს არა ჰგავსარ!

მ ა თ ი ა ს ი. მას შემდეგ, რაც კეპტენი ჩვენიან აღარ არის, ჩვენი ქალების დაორსულება მე მიხდება, რომ შეურაცხადობის ცნობა მიიღონ. ბუღასავით უნდა იყო კაცი, ამნაირ სამუშაოს რომ გაუძლო. კეპტენს მინდა ფელაპარაკო.

ორივენი მეკისთან მადიან,

მ ე კ ი. ექვსის ოცდასუთია. თქვენ კი სულ არ ჩქარობთ.

ჯ ე კ თ ბ ი. რა ვქნათ, ბოლოს და ბოლოს იძულებული გავხდით...

მ ე კ ი. ბოლოს და ბოლოს, ბოლოს და ბოლოს ჩამომასრჩობენ, შე კაი კაცო! მაგრამ ასლა თქვენთან ჩხუბის დრო არა მაქვს. ექვსის ოცდარვა წუთია. ახე რომ, რამდენი შევიძლიათ დაუყოვნებლივ გაიღოთ თქვენი პირადი სამალავიდან?

მ ა თ ი ა ს ი. ჩვენი პირადი სამალავიდან, დილის სუთ საათზე?

ჯ ე კ თ ბ ი. ნუთუ მართლა აქამდე მივიდა საქმე?

მ ე კ ი. ოთხასი გირვანქა შევიძლიათ?

ჯ ე კ თ ბ ი. კი, მაგრამ ჩვენ? რაღა დაგვრჩება? მებაზე მეტი არც არის იქ.

მ ე კ ი. ვინ უნდა ჩამოასრწონ, თქვენ თუ მე?

მ ა თ ი ა ს ი (აღელვებული). სიუკი თოდრისთან ვინდა იწვა, იმის მაგერად, რომ ათესილიყო? ჩვენ ვიწვეით, თუ შენ?

მ ე კ ი. პირი მოკეტე. ძალე სულ სხვა ადგილას ვიწვები და არა იმ უნა-მუსოსთან. ექვსის ნახევარია.

ჯ ე კ თ ბ ი. პა, ნულარ ვაჭიანურებო, მათიას.

ს მ ი თ ი. ბატონი ბრაუნი ბრძანებს, საჭმელად რას ინებებთო.

მ ე კ ი. თავი გაშანებო. (მათიასს.) აბა, ყაბულსა ხარ, თუ არა? (სმითს.) სატაცური-თქო.

მ ა თ ი ა ს ი. რას მიყვითხართ. ყვირილის უფლებას არავის მივცემ.

მ ე კ ი. მერე როდის გიყვირი? მხოლოდ ესაა, რომ... მოკლედ, მათიას, გამიმეტებ, რომ ჩამომასრწონ?

მ ა თ ი ა ს ი. რა თქმა უნდა, ვერ გავიმეტებ. ამას ვინ ამბობს? მაგრამ მაგის მეტი არაფერი გავგანია. მართლაც ოთხას გირვანქაზე მეტი არა გვაქვს გადანახული. მე მგონი, ამის თქმის უფლება მაინცა მაქვს.

მ ე კ ი. სუთი საათი და ოცდათვრამეტი წუთია.

ჯ ე კ თ ბ ი. ცოტა მარდად მოვიქცეთ, მათიას, თორემ მერე უკვე გვიან იქნება.

მ ა თ ი ა ს ი. თუ როგორმე გავაღწიეთ. მთელი ქუჩები გაჭედულია სალ-ხით.

მ ე კ ი. ექვსს რომ სუთი წუთი დააკლდება, თუ აქ არ გაჩნდით, ვეღარ მიხილავთ. (დაუყვარებს.) მაშინ ვეღარ მიხილავთ...

ს მ ი თ ი. უკვე წაფილნენ. როგორ არის საქმე? (ხელით ისეთ მოძრაობას აკეთებს, თითქოს ფულს ითვლიდეს.)

მ ე კ ი. ოთხას იძულებიან. (სმითი მხრებს აიჩეჩავს და გადის. მეკი მიაძახებს.) ბრაუნის ნახვა მინდა.

შემოდის ს მ ი თ ი კ თ ნ ს ტ ე ბ ლ ე შ ი ს თანხლებით.

ს მ ი თ ი. საპონი გაქვთ?

ე რ თ-ე რ თ ი კ თ ნ ს ტ ე ბ ლ ი. მაქვს, მაგრამ ისეთი არა.

ს მ ი თ ი. იცოდეთ, ათ წუთში მზად უნდა იყოს ყველაფერი.

კ თ ნ ს ტ ე ბ ლ ი. ფეხქვეშ გამოსაცლელი ფიცარი არ მუშაობს.

ს მ ი თ ი. არაფერი არ ვიცი. უკვე მეორეჯერ დარეკეს.

კ თ ნ ს ტ ე ბ ლ ი. ციხე კი არა, საღორეა.

მ ე კ ი.

როგორც ხედავთ, საქმეები უკუღმართად მიდის, ძმებო, გაკოტრებულ მაკპითისთვის აღსასრულის დადგა ვამი, და რას ფიქრობთ, მაგ გაზინტლულ ფულისათვის შეშლილებო,

ნუთუ უნდა მოგვდეს იგი და საშველი არსად არის?!
არა, არა, ჯერ კიდევ არ დაღუპულა ყველაფერი.
რას უყურებთ, მყის დედოფალს სასახლეში ეახლენით,
თვინიერი ღორებივით ყველამ ერთად ხდიეთ კუდში
და როგორმე შეავედრეთ განწირული თავი ჩემი.
გეხეწებით, უპატრონოდ ნუ დამტოვებთ ამ ჯურღმულში
და საშინელ ტანჯვათაგან დამიხსენით, დამიხსენით!

შემოდის პოლი.

სმითი. ვერ შევიშვებთ მასთან, რიგით მხოლოდ შეთქმულზე ხართ.
თქვენი რიგი ჯერ არ მოსულა.

პოლი. რა დროს რიგია. ბიუროკრატია სომ არა ხართ? მისი ცოლი ვარ
და მინდა გნახო.

სმითი. კარგით, მაგრამ იცოდეთ, მხოლოდ სუთი წუთი.

პოლი. სუთი წუთი რა სათქმელია! მტკნარი ხისულელება. სუთი წუთი!
ასე უცებ რის თქმას მოვასწრებ. იოლი საქმე როდია, კაცს საშუალოდ ვე-
თხოვები. ასეთ დროს ცოლ-ქმარს უსასრულოდ ბევრი რაჟა აქვს სათქმელი...
ხად არის?

სმითი. რა, განა ვერ ხედავთ?

პოლი. პო, რასაკვირველია. დიდად გმადლობთ.

მეკი. პოლი!

პოლი. პო, მეკი, აქა ვარ, შენთან.

მეკი. კი, რა თქმა უნდა!

პოლი. თავს როგორა გრძნობ? ძალიან დათრგუნვილი ხარ? რა საში-
ნელებაა!

მეკი. კი, შენ რას იზამ? რა მოგელის?

პოლი. არაფერია, მეკი. ჩვენი ფირმა შესანიშნავად მუშაობს. ძალიან
ნერვიულობს?.. მაშაშენი ვინ იყო ნეტავი? რამდენი რამ არ გაიმზნია ჩემთვის.
არ მესმის შენი. შენ სომ მუდამ ჯანმრთელი ადამიანი იყავი.

მეკი. გამიგონე, პოლი, არ გინდა რითიმე დამესხარო, რომ აქედან გა-
მოვიდე?

პოლი. როგორ არა!

მეკი. ფული მჭირდება, რა თქმა უნდა. მე აქ ზედამხედველთან...

პოლი (ნელა). ფული საუთშემტონში გადავაგზავნე.

მეკი. და აქ არაფერი არა გაქვს?

პოლი. არა, აქ არაფერი მაქვს. მაგრამ იცი, მეკი, შემძლია ვინმესთან
მივიდე... შეიძლებოდა, მაგალითად, პირადად დედოფლისათვის მიმემართა.
(თავს ველარ იკავებს.) ვაიმე, მეკი!

სმითი (გაჰყავს პოლი). პა, რა ქენით, შეაგროვეთ თუ არა ათასი გირ-
ვანქა?

პოლი. მშვიდობით, მეკი! ბედს შეურიგდი და არ დამივიწყო! (გადის.)

სმითსა და კონსტებლებს მაგიდა შემოაქვთ, ზედ ერთი თეფში სა-
ტაცური დევს.

სმითი. კარგად არის სატაცური მოხარშული?

კონსტებლები. კარგად გახლავთ. (გადიან.)

შემოდის ბრაუნ და სმითთან მიდის.

ბრაუნი. სმით, არ იცით, რა უნდა ჩემგან? კარგია, რომ საუზმე ჩემს
მოსვლამდე გადავიდით. მაგიდა შევუტანოთ და ისე შევიდეთ, რომ დაინა-
ხოს, როგორ ვექცევით. (ბრაუნსა და სმითს შეაქვთ საკანში მაგიდა. სმითი
გადის.)

ბაუნა.

პელოუ, მეკი, აი სატაცური მოგიტანეთ. არ გინდა? ცოტა მაინც შეჭამე.

მეკი. ნუ წუხდებით, პატონო ბრაუნ, გამოიძებნებიან ადამიანები, რომ-
ლებიც უკანასკნელ პატივს დამდებენ.

ბრაუნი. ეჰ, მეკი!

მეკი. ანგარიში გამისწორეთ! თან ამასობაში ნება მომეცით ვისაუზმო.
ბოლოს და ბოლოს, ეს ჩემი უკანასკნელი საუზმეა. (სატაცურს შეექცევა.)

ბრაუნი. გაამოს. ეჰ, მეკი, გავარგარებულ რკინასავით მშანთავს შენი
ხიტყვები.

მეკი. ანგარიში გავასწოროთ-მეთქი, სურ, გეთაყვათ, ანგარიში. გულის
ანუყება არ იყოს.

ბრაუნი (ოხვრით იღებს ჯიბიდან პატარა უბის წიგნაკს). აი, თან წა-
მოვიდე, მეკი. აქა მაქვს ბოლო ნახევარი წლის ანგარიში.

მეკი (მკვასხედ შეაწყვეტინებს). თბო, აქაც იმიტომ მოხვედით, რომ კი-
დედ ფულები ამოქაჩოთ?

ბრაუნი. ვანა არ იცი, რომ ეს ასე არ არის?..

მეკი. გეთაყვათ, თქვენ რატომ უნდა იზარალოთ. აბა, რამდენი მმარ-
თებს? თღონდ გთხოვთ, დაწვრილებით მიაგარიშოთ, მუსლეების მიხედვით.
ცხოვრებამ უნდობელი გამხადა... თქვენზე უკეთ ვინ გამოგებს ამას.

ბრაუნი. მეკი, როცა ვგრე მელაპარაკები, თავგზა მეზნევა და ვეღარ
ვაზროვნებ.

სცენის მიღმა ძლიერი კაკუნი ისმის.

სმითის ზმა. აი ასე, ასლა გაუძლებს.

მეკი. ანგარიში-მეთქი, ბრაუნ.

ბრაუნი. კეთილი, თუკი არ იშლი. მაშ, ჯერ ერთი, თანხები მკვლელობის შეპყრობისათვის, რაც შენი ან შენი სალხის სელშეწყობით განხორციელდა. სულ სახელმწიფოსათვის შენი მიიღე...

მეკი. სამი შემოსევა იყო ასეთი. თითოში ორმოცი გირვანქა მოგვცეს, სულ კი ასოც გირვანქას შეადგენს. აქედან მეოთხედი თქვენ გაკუთვნით. ესე იგი, თქვენი ოცდაათი გირვანქა გვმართებს.

ბრაუნი. დიას, დიას, მაგრამ ღმერთმანი, არ ვიცი, მეკი, შეიძლება თუ არა ამ უკანასკნელ წუთებში...

მეკი. კარგი, გაანებეთ თავი მაგ ზედმეტ რატარუტს. ოცდაათი გირვანქა და დოვერშიაც რომ იყო, იმაში რვა.

ბრაუნი. მარტო რვა რანაირად, იქ სომ...

მეკი. გვერათ ჩემი, თუ არა? ამრიგად, სულ თუ შევაჯამებთ, ამ უკანასკნელ ნასევარი წლის მანძილზე ოცდათვრამეტი გირვანქა გერგებათ.

ბრაუნი (ხმამაღლა ზღუქუნებს). მთელი ჩემი სიცოცხლე... შენ...

ორივენი. შემოგციტინებდი თვალეში.

მეკი. სამი წელი იანდოეთში, — „ჯონთან ერთად გაიწვიეს ჯარში ჯიმი“, — სუთი წელიც ლონდონში, და აი, მადლობა ყველაფრისათვის. (თან გამოსახავს, რას ეშვანება ჩამოხრჩობილი.)

მეგობრისგან გაყიდული აქ პეიდია დღეს მაკითხი, ცხოვრებაში ვინც ყველასთან იყო მუდამ გულმართალი, და საკუთარ კისერზე გრძნობს სახრჩოებლის თოკზე იგი, ბატონებო, მთელ სიმძიმეს საკუთარი უკანაღის.

ბრაუნი. მეკი, მაშ ეგრე, არა?... ვინც ჩემს ღირსებას ესხმის თავს, ის მე მესხმის. (გამწარებული გამოფარდება გალიიდან.)

მეკი. შენს ღირსებას...

ბრაუნი. დიას, ჩემს ღირსებას. სმით, საქმეს შეუდექით! სალხი შემოუშვით! (შეკის.) მაპატიე, გეთყვება.

სმითი (სწრაფად, მაკითხს). ასლა კიდევ შემიძლია გაგაპართო, მაგრამ ერთი წუთის შემდეგ უკვე გვიან იქნება. შეაგროვეთ ფული თუ არა?

მეკი. კი, თუ ჩემი ბიჭები დაბრუნდებიან.

სმითი. არა ჩანან. ასე, გათავდა ყველაფერი.

შემოუშვებენ სალხს. შემოდიან ქალბატონი პინემი, პოლი, ლუისი, როსკიპეი, მოძღვარი, მათიასი და ჯეკობი.

ჯენი. ჩვენი შემოშვება არ უნდოდით, მაგრამ მე ვუთხარი: თუ ასლავე თქვენს ზინტილიან ქუდეშს თავიდან არ მოიშვლებთ, ნაძირალა ჯენისთან გექნებათ-მეთქი საქმე.

შემოდის პინემი.

პინემი. მე მისი სიმამრი ვარ. მომიტევეთ, გეთყვავთ, რომელია აქ ბატონი მაკითხი?

მეკი (წარუდგენს თავის თავს). მაკითხი გასლავართ.

პინემი (წინ ჩაუვლის გალიას და მარჯვნივ დგება, ასევე ქცევას შემდეგ დანარჩენებიც). განგებამ ასე იწება, ბატონო მაკითხი: ჩემი სიძე ისე გახდით, რომ არც კი გამიცნისხართ. სოლო გარემოება, რომელმაც თქვენთან პირველად შემახვედრა, ერთობ სავალალოა. ბატონო მაკითხი, ოდესღაც თეთრი ლაიკის სელთათმანები გეცვათ, სპილოს ძვლის ბუნიკიანი სელჯოხი გეჭირათ და ნაჭრილობები გაჩნდათ ყელზე. ჩვეულებრივ ოტელ „მელანთევსში“ დაიარებოდით. ასლა კი მხოლოდ ნაჭრილობები შემოგრჩათ. დიასაც ყველაზე ნაკლებდარეშული რამ თქვენი დამახასიათებელი ნიშნებიდან და გისოსებში თუ დადისხართ. სოლო სულ მალე კი აღარსად არ ივლით...

პოლი ტირილით ჩაუვლის გალიას და მარჯვნივ ჩერდება.

მეკი. რა ლამაზი კაბა გაცვია.

მათიასი და ჯეკობი წინ ჩაუვლიან გალიას და მარჯვნივ ჩერდებიან.

მათიასი. ვერ გავადწიეთ, ისეთი ჭეჭყვავა ქუჩებში. ისე მოგრბოდით, რომ მეშინოდა, ჯეკობს სისხლი არ ჩაექცეს-მეთქი. თუ არ გჯერა...

მეკი. ჩემი ბიჭები რას ამბობენ? კარგ ადგილებზე არიან?

მათიასი. იცით, კეპტენ, ჩვენ დაწმუხნებულები ყოფივით, რომ გაგვიგებდით. მოგესხენებათ, დედოფლის კურთხევა ყოველდღე არ არის... ბიჭებს უნდათ ცოტა რამ იშოვონ. მოკითხვას ვითვლიან!

ჯეკობი. უგულითადესს!

ქალბატონი პინემი (ჩაუვლის გალიას და მარჯვნივ დგება). ბატონო მაკითხი, ვინ იფიქრებდა ამას, როცა ერთი კვირის წინათ ოტელ „მელანთევსში“ უანსტებს ვცეკვავდით.

მეკი. დიას, უანსტებს.

ქალბატონი პინემი. მაგრამ ბედისწერა უღმობელია.

ბრაუნი (სცენის სიღრმეში, მოძღვარს). და აი, ამ კაცთან აზერბაიჯანში მხარდამხარ ვმდგარვარ ცხარე ბრძოლაში.

ჯენი (ჩაუვლის გალიას). ჩვენ დრური-ლეინში ყველანი ძალიან განვიცდით. მე-სორციელი არ წასულა დედოფლის კურთხევაზე. ყველას შენი ნახვა სწადია.

მეკი. ყველას ჩემი ნახვა სწადია.

სმითი. აბა, დავიძრათ, ექვსი საათია. (გალიიდან გამოუშვებს.)

მეკი. სალხს ნულარ ვაცდევინებთ. ქალბატონებო და ბატონებო, თქვენ

ხედავთ წარმავალი წოდების წარმავალ წარმომადგენელს. ჩვენ, წვრილ ხე-
ლოსნებს, რომელნიც ალალი ძალაყინით ეტეხთ წვრილი მუდუქნების მო-
ნიკელეზულ სალაროებს, მსხვილი მეწარმეები გველაპყენ, რომელთა უკან
ბანკები დგას. აბა, რას წარმოადგენს ქურდის სატეხი აქცეასთან შედარებით?
ან ბანკზე თავდასხმა ბანკის დაარსებასთან შედარებით? ან კიდევ კაცის მო-
კვლა — კაცის სამუშაოზე მოწყობასთან შედარებით? მე გეთხოვებით, თანა-
მოქალაქენო, და მაღლობს გიხდით, რომ მოხვედით. თქვენგან ზოგიერთი
ერთობ ახლოს იყო ჩემთან. ამბობენ, ჯენიმ გაგცაო, ეს დიდად მაოცებს. ეს
კიდევ ერთი თვალსაჩინო დამამტკიცებელი საბუთია იმისა, რომ ქვეყანა
კვლავ იგივეა მარად. რამდენიმე უკეთური ვარემოების თანხედრამ ძირს
დამცა და აი, ვიდულები. დაე, მოხდეს, რაც მოსახდენია!

„სასიმდერო“ განათება — თქნოსთერი შუქი. თრგანო სინათლის რკალშია.
ზევიდან ლატანზე დამაგრებული სამი ნათურა ეშვება, დაფებს აწერია:

ბ ა ლ ა დ ა , რ თ მ ე ლ შ ი ა ც მ ა კ შ ი თ ი ყ ვ ე ლ ა ს პ ა ტ ი ე ბ ა ს
ს თ ხ ო ვ ს

თქვენ, ვინც ჩვენს შემდეგ ალბათ დიდხანს იცხოვრებთ კიდევ,
ნურც ისე მკაცრად განგვიკითხავთ და შეგვიწყალებთ,
და ნურც ბრიყვეულად უღვაშებში ნუ ჩაიციინებთ,
სიკვდილისჯილდებს ეშაფოტზე რომ აგვიყვანენ.
და თუნდაც ვიყოთ გარყვნილი და ზნედაცემულინი,
ნუ განგვიკითხავთ, ბატონებო, მსაჯულთა დარად.
ბევრი კი იცით თქვენ ამ ცოდვილ მიწაზე განა,
სიკეთითა და სათნოებით იყოს მორჭმული?
ჩვენი სიკვდილი ნუ ჩაივლის თქვენთვისაც უქმად
და ჩემს შენდობა-პატიებას შესთხოვდეთ უფალს.

წარდგენა წაგვლეკავს და ჩვენს სხეულს გაასუფთავებს,
მოვლა-პატივის რომ არ ვაკლდებით, როგორც მონები,
ამოგვკორტნიან სადაცაა შავი ყორნები
მრავალი რამის მნახველ, მაგრამ მაინც ხარბ თვალეებს.
ჩვენ ჭეშმარიტად მუდამ მაღლა მივისწრაფოდით
და ქედმაღლობის გამო კიდევ ვკიდევართ მაღლა,
რას ვიფიქრებდით, ჩონჩითრიგის მსგავსად თუ ახლა
ხვალების მიერ დასაკორტნად ძირს ვეყრებოდით.
ეს მაგალითი ნუ ჩაივლის თქვენთვისაც უქმად.
და ჩემს შენდობა-პატიებას შესთხოვდეთ უფალს.

გოგონებს, ვინც გროშის ფასად
ნებდებიან ყველგან ყველას,
და ყმაწვილებს, ვინც მათ ხარჯზე
ნებიფრობენ უზურნველად,
ყველა კასპას და მათსოვარს,
მათ მაჭანკლებს, ქურდებს, მკვლელებს,
ჯიბგირებს და გზის ყაჩაღებს —
ყველას შეგთხოვთ: მომიტევეთ,
პოლიციელებს კი არა...
ან რა გული უნდა მქონდეს
მაგ მაღლებზე, როცა მარად
ტანჯვით მიმასხიანძლებოდნენ.
შემერისხა ღირდა მართლაც
მე ისინი წყველა-კრულვით,
მაგრამ მოდი დღეს იმათაც
პატიებას შევთხოვ გულით.

ო, ყ ვ ე ლ ა ა მ ა რ ა მ ზ ა დ ა ს
ა მ თ ხ ა დ ო უ ნ დ ა ს უ ლ ი,
მ ა გ რ ა მ, რ ა ვ ქ ნ ა, დ ღ ე ს ა მ ა თ ა ც
პ ა ტ ი ე ბ ა ს შ ე ვ თ ხ ო ვ გ უ ლ ი თ.

ს მ ი თ ი. გთხოვთ, ბატონო მაკბით.
ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. პოლი და ლუსი, აღსასრულის ჟამს მხარში
ამოუდევით თქვენს ქმარს.
მ ე კ ი. რაც იყო, იყო, ქალბატონებო, ჩვენს შორის...
ს მ ი თ ი (მიპყავს). წინ!

მ ს ვ ლ ე ლ ბ ა ს ა ხ რ ი ბ ე ლ ი ს ა კ ე ნ.

ყველანი გადიან მარცხენა კარიდან, რომელიც საპროექტით სიბრტყეშია. შემ-
დეგ ისევ შემოდინ სცენაზე მოპირდაპირე მხრიდან, ხელში ყველას ფარანი
უპყრია. როგორც კი მ ა კ შ ი თ ი სახრჩობელაზე ადის, პ ი ჩ ე მ ი დამს-
წრე საზოგადოებას მიმართავს.

პ ი ჩ ე მ ი.

პატივცემულნო, დროა მოვრჩეთ ჩვენ წარმოდგენას,
საცაა მაკბითს აიყვანენ სახრჩობელაზე
და თავის თვალთ დარწმუნდება უთუოდ ყველა,

რომ კაცს ცოდვები არ შერჩება ამ ქვეყანაზე.
მაგრამ იმისთვის, რომ ჩვენზეც არ იფიქროს ხალხმა,
რომ ამგვარ აზრით და მორალით ვართ გამსჭვალულნი,
აღარ დასჯიან ბატონ მაკპიტოს, რადგანაც ასლა
სულ სხვანაირი მოვიგონეთ ჩვენ დასასრული.
უკეთეს ხალხმა თბერაში ისილოს მაინც,
როგორ შედრეკება მოწყალების წინ სამართალი
და ამიტომაც მაცნედ ამგვარ კეთილი ნების
გამოცხადდება თქვენ წინაშე შიკრიკი მეფის.
დაფებს აწერია: „ც ხ ე ნ ო ს ა ნ ი მ ა ც ნ ე ს გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა“

მეხაბე სამკროშინი ფინალი

გუნდი

ეი, ჩუმად, ეს ვინ მოიჩქარის?
მეფის ცხენოსანი მაცნე მოიჩქარის!

ცხენზე გადაშვდარი ბ რ ა უ ნ ი — მეფის მაცნე გამოდის სცენაზე.

ბ რ ა უ ნ ი. მეფედ კურთხევასთან დაკავშირებით დედოფალი ბრძანებს,
რომ კებტენ მაკპითი დაუყოვნებლივ განთავისუფლებულ იქნეს. (ყველანი
აღტაცებულნი არიან.) ამავე დროს შთამომავლობითი აზნაურობა ებოძოს.
(აღტაცების გამომხატველი შეძახილები.) აგრეთვე მარმარელის ციხე-დარ-
ბაზი და ათი ათასი გირვანქა რენტა სიკვდილამდე. აქ დამსწრე ახალდაქორ-
წინებული კი მისი უდიდებულესობა მეფურ მოკითხვასა და საუკეთესო სურ-
ვილებს უთვლის.

მ ე კ ი. გადავრჩი, გადავრჩი! დიას; ჩემს თავზე გამოვცადე, რომ სადაც
გაჭირვება დიდია, იქ გზავ ზოგჯერ სსნილია.

პ ო ლ ი. გადარჩა! ჩემი საყვარელი მეკი გადარჩა, რა ბედნიერი ვარ!

ქ ა ლ ბ ა ტ ო ნ ი პ ი ჩ ე მ ი. ასე რომ, ბოლოს ყოველივე ბედნიერად
დაბოლოვდა. რა იოლი და მშვიდი იქნებოდა ჩვენი ცხოვრება, მეფის ცხენო-
სანი მაცნეები მუდამ ასე რომ ცხადდებოდნენ.

პ ი ჩ ე მ ი. ამიტომ ნუ დაიშლებით და ყველამ ღარიბთა შორის უდა-
რიბესთა ქორალი იმდერეთ, რომელთა მძიმე ცხოვრებაც დღეს აჩვენეთ, სწო-
რედ მათი ბოლო არის სოლმე სავალალო. მეფის ცხენოსანი მაცნეები ერთობ
იშვიათად ცხადდებიან, როდესაც ნაცემ-ნაგვემნი უპოვარნი თვითონაც მო-

იქნევენ სოლმე ხელს. ამიტომ მეტისმეტი თავგამოდებით არ უნდა ვსდიოთ
უსამართლობას.

ყ ე ე ლ ა ნ ი ო რგანოს აკომპანეშენტი მღერიან და თან წინ, მაყურებლისა-
კენ, მიაბიჯებენ.

ერთობ ნუ კიცხავთ ბოროტებას, მას საკუთარი
სუსხი მოაშთობს უეჭველად ადრე და მალე.
სჯობს წუთისოფლის სიღუჭჭირეს მიაპყროთ თვალი
და მის დაზაფრულ გლოვის ველზე იფიქროთ რაზე.

კავკასიური

ცარცის

წიგნი

მოქმედი პირები

გიორგი აბაშვილი, გუბერნატორი.
მისი მძულე ნათესა.
მსუქანი თამაღი ყაზაშვი.
ორი მძიმი, ნიკო მიქაძე და მისა ლოლაძე.
ადიუტანტი.
გმოსანი.
მუსიკოსები.
გრუშე პანნამ, ჭურჭლის მრეცხაუ.
სიმონ ნახაშა, ჯარისკაცი.
არქიტექტორები.
მარო, გაღია.
მზარეული.
მეჯინები.
გმრიკაცი.
ორი პანთვანი.
მეფუნდუმი.
მოჯაგაბირე.
მუხამბირი.
გლეხი და მისი ცოლი.
სამი მათარი.
ლაპრენტი პანნამ, გრუშე მძა.
მისი ცოლი ანდო.
გლეხის ძალი, რომელიც შემდგომ გრუშეს
დედამთილი ჰდება.

მისი მათი იოსები.

გმრი.
ქორწილზე მოსული სტუმრები.
მისილი, გუბერნატორის ვაჟი.
გაგმები.
სოფლის მფრალი ავღაბი.
პოლიციური შალვა.
დიდი თავადი.
გიგმრგან ყაზაშვი, მსუქანი თავადის ძმის-
წული.
მძიმი.
ინვალიდი.
ქოჭლი.
გამომგალველი.
მშენა, მეფუნდუკის რძალი.
სამი გოგონა გლეხი.
მოსუცხელი დედაპირი.
ყაჩაღი.
მზარეული ძალი.
ორი მძიმი, ილი შუბლაძე და სანდრო
თბილაძე.
დრამა მოსუცხელი ცოლ-მძარი.
მთხოვარი და მთხოვნელი.
ჯარისკაცი.
გმრისანი.
მსახური.
პროლოგის მონაწილენი.

ილიუმი

პროლოგი ხე ხე სიყვარული ხე: @.

ყუმბარებისაგან იავარქმნილ კავკასიურ სოფელში, ნანგრევებს შორის, წრედ
სხედან, ღვინოს სვამენ და თამბაქოს ეწევიან ორი საკოლმეურნეო სოფ-
ლის დელეგატები, შეტწილად, ქალები და ხანში შესული კაცები; მაგრამ
არის რამდენიმე ჯარისკაციც. მათ შორისაა აგრეთვე დედაქალაქიდან ჩა-
მოსული აღდგენით სამუშაოთა სახელმწიფო კომისიის წარმომადგენელი.

მარცხნივ მჯდომი გლეხის ქალი (უჩვენებს). აგერ იქ,
ბორცვებს შორის, ჩვენ ნაცისტების საში ტანკი დავაკავეთ, მაგრამ ვაშლის
ნარგავები უკვე განადგურებული იყო.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი. ახლა ჩვენი სანაქებო რძის
ფერმა ნახეთ! ნანგრევებზე არის ქცეული.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი. ეს მე წავუკიდე ცე-
ცხლი ფერმას, ამხანაგო.

პაუზა.

წამომაღელედი. ახლა ოქმი მოვისმინოთ. ნუქაში ჩამოვიდა
მეცხვარეობის კოლმეურნეობა „აშხეთის“ დელეგაცია. როდესაც პიტლერის
არმიები წინ მოიწევდნენ, კოლმეურნეობამ, სელებისუფლების ბრძანებით, თა-
ვისი ცხვრის ფარები აღმოსავლეთით გარეკა. ამჟამად კი-იგი უკან დაბრუნე-
ბის საკითხს განიხილავს მისმა დელეგატებმა ინახულეს სოფელი და ირგე-
ლივ მდებარე მამულები. დაადგინეს, რომ ნგრევის მასშტაბები ძალზე დიდია.

მარჯვნივ მჯდომი დელეგატები დასტურის ნიშნად თავს უქნევენ.

მეზობელ მეხილეობის კოლმეურნეობას — „როზა ლუქსემბურგს“ (მარჯვნივ
მსხდომთ მიმართავს.) წინადადება შემოაქვს, რომ კოლმეურნეობა „აშხეთის“

ადრინდელი საძოვრები, რომლებიც ხეობაშია და საბალახოდ არ ვარგა, გამოყენებულ იქნას მეხილეობისა და მევენახეობისათვის. როგორც აღდგენით სამუშაოთა კომისიის წარმომადგენელი, მე წინადადებას ვამდევთ ორივე საკოლმეურნეო სოფელს თვითონ გადაწყვიტონ ერთმანეთში, დაბრუნდეს თუ არა იქ კოლმეურნეობა „აშხეთი“.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. უწინარეს ყოვლისა, მე ერთხელ კიდევ ვაცხადებ პრეტესტს შეზღუდული რეგლამენტის გამო. კოლმეურნეობა „აშხეთიდან“ აქამდე სამი დღე-ღამის სავალია. ამოდენა გზა გამოგვოვლია და თქვენ კი ნახევარ დღეში გინდათ, კამათი დაამთავროთ?!

მარცხნივ მჯდომი დაჭრილი ჯარისკაცი. ამხანაგო, ჩვენ ასლა იმდენი სოფელი და იმდენი მუშახელი კი აღარა გვყავს და აღარც იმდენი დრო გვაქვს.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი. ყველა სიამე ნორმის მიხედვით უნდა განაწილდეს. თამბაქო ნორმიითაა, ღვინოც ნორმიითაა და დისკუსიაც ნორმით უნდა იყოს.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი (ამოიოხრებს). წყეულიმც იყვნენ ფაშისტები! კარგი, მაშ, პირდაპირ საქმეზე გადავალ და ავისხნით, რატომ გვინდა ხეობის უკან დაბრუნება. საამისოდ უამრავი მიზეზი გვაქვს, მაგრამ ყველაზე უბრალოთი დაიწყო. მაკინე აფაქიძე, ერთი ამოიღე გულის ყველი!

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი გვება კალათიდან იღებს ნაჭერში გახვეულ უსარმაზარ ყველის კერს. ტაში და სიცილი.

მიმართვით ამხანაგებო, გასინჯეთ როგორია.

მარცხნივ მჯდომი მოსუცი გლეხი (უნდობლად). ეს რა, ზემოქმედების მოსახდენად არის გამიზნული?

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი (საერთო სიცილში). როგორ შეიძლება ეს ზემოქმედების მოსახდენად იყოს გამიზნული, პა, ზურაბ, შე ხევის მიმტაცებელი, შენა?! სო ყველამ იცის, როგორიცა ხარ. ყველსაც აიღებ და ხეობაზეც არ იტყვი უარს. (სიცილი.) შენგან მხოლოდ პატიოსან პასუხს მოვითხოვ: მოგწონს თუ არა ეს ყველი?

მარცხნივ მჯდომი მოსუცი. კარგი, გიპასუხებ. მომწონს.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. მაშ ასე. (მწარედ.) რითი ვერ გავიგებ, რომ შენ ყველისა არაფერი გაგეგება.

მარცხნივ მჯდომი მოსუცი. რატომ არ გაშვებ? ხომ გეუბნები, მომწონს-მეთქი.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. იმიტომ, რომ არ შეიძლება მოგწონოს. იმიტომ, რომ ეს ყველი ის აღარ არის, რაც უწინ იყო. და რის გამოა, რომ ის აღარ არის? იმის გამო, რომ ჩვენს ცხენებს ახალი საბალახოები ისე არ მოსწონს, როგორც ძველი მოსწონდა? ყველი ყველად არ ვარგა, რადგან ბალახი ბალახად არ ვარგა. აი, ეს არის საქმე. გთხოვთ შეიტანოთ თქმში.

მარცხნივ მჯდომი მოსუცი. კი, მაგრამ თქვენ მშვენიერი ყველი გაქვთ, კაცი.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. მშვენიერი კი არა, საშუალოც ძლივს არის. რამდენიც არ უნდა ილაპარაკონ ახალგაზრდებმა, ახალი საძოვრები კაპიკად არ ვარგა, მე გეუბნებით, რომ იქ ცხოვრება არ შეიძლება.

ზოგი იცინის.

წარმომადგენელი. გული არ მოგივიდეს მაგათ სიცილზე! მათ დიხსაც ესმით შენი. ამხანაგებო, რატომ უყვართ სამშობლო? იმიტომ, რომ იქაური პური უფრო გემრიელია, იქაური ცა უფრო მაღალია, პური უფრო სურნელოვანია, ხმებიც იქ უფრო მჭექარეა და დედამიწასაც უფრო მეტი სვავი და ბარაქა აქვს. განა ასე არ არის?

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. ხეობა ოდითგანვე ჩვენ გვეკუთვნოდა.

მარცხნივ მჯდომი ჯარისკაცი. რას ნიშნავს „ოდითგანვე“? არავის არ შეიძლება რაიმე ოდითგანვე ეკუთვნოდეს. როცა ახალგაზრდა იყავი, საკუთარი თავიც კი არ გეკუთვნოდა. შენ მაშინ თავად ყაზბეგის საკუთრება იყავი.

მარჯვნივ მჯდომი პერიკაცი. განა სულ ერთია, რომელი ხე დგას იმ სახლის გვერდით, სადაც დაიბადე? ანდა მეზობლად ვინა გყავს, განა ეს სულ ერთია? ჩვენ უკან დაბრუნება გვსურს, თუნდაც იმიტომ, რომ ჩვენი კოლმეურნეობის მეზობლად თქვენა გვგავდეთ, თქვე სევის მიმტაცებლებო, თქვენა! ასლა შევიძლიათ ამაზედაც ვაიციანთ.

მარცხნივ მჯდომი მოსუცი (იცინის). მაშ, რატომ არ გინდა მშვიდად მოისმინო, რას იტყვის ხეობის შესასებ შენი „მეზობელი“ და ჩვენი აგრონომი კატო ვახტანგაძე?

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი. ჩვენ ჯერ ყველაფერი არ გვითქვამს, რაც საოქმედი გვაქვს ჩვენს ხეობაზე. ყველა სახლი როდია დანგრეული და რძის ფერმიდანაც, სულ მცირე, საძირკველი მაინც არის გადარჩენილი.

წარმომადგენელი. თქვენ შევიძლიათ სახელმწიფოზაგან დახმარება მიიღოთ — აქაც და იქაც. ეს თქვენ იცით.

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი. ამხანაგო რწმუნებუ-
ლო, აქ ვაჭრობისათვის კი არა ვართ მოსულნი. მე არ შემძლია ქუდი მოგ-
ხადო და სხვა გამოვიწოდო, ესა სჯობია-მეთქი, სხვა შეიძლება უკეთესიც
იყოს, მაგრამ შენ შენი უფრო მოგწონდეს.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი. მიწის ნაკვეთი სხვაა
და ქუდი სხვაა, ამხანაგო. ჩვენს ქვეყანაში მაინც ეს ერთი და იგივე არ არის.

წარმომადგენელი. ნუ ცხარობთ, ამხანაგებო, სწორია, რომ მიწის
ნაკვეთი უფრო წარმოების საშუალებად უნდა მივიჩნიოთ, რომელითაც სასარ-
გებლო პროდუქტები იქმნება, ვიდრე სხვა რამედ, მაგრამ სწორია ისიც, რომ
ანგარიში უნდა გავუწიოთ ადამიანთა სიყვარულს მიწის გარკვეული ნაკვეთი-
სადმი. რაც შემესება მე, სიამოვნებით მოვისმენდი უფრო დაწვრილებით, რას
უპირებთ თქვენ (მარცხნივ მჯდომი მიმართავს.) ხეობას.

დანარჩენები. პო, კატომ თქვას.

წარმომადგენელი. ამხანაგო აგრონომო!

კატო (დგება, ტანთ სამხედრო ხალათი აცვია). ამხანაგებო, გასულ
ზამთარს, როცა ჩვენ, პარტიზანები, აქ, მთებში ვიბრძოდით, ელპარაკობდით,
გერმანელთა განდევნის შემდეგ როგორ აღგვედგინა ჩვენი მეხილეობა და
ათვერ როგორ გავგეფართოვებინა ჩვენი სიღის ბაღები. მე სარწყავი სისტე-
მის პროექტი შევიმუშავე. ტბაზე კაშხალის აგება შესაძლებელს გახდის, რომ
სამასი ჰექტარი უნაყოფო მიწა მოიწყვას. მაშინ ჩვენი კოლმეურნეობა შეძ-
ლებს მისდითს არამხოლოდ მეხილეობას, არამედ მევენახეობასაც. მაგრამ
პროექტი მხოლოდ მაშინ იქნება გამართლებული თუ კოლმეურნეობა „აშხე-
თის“ სადავო ნაკვეთი ჩვენს განკარგულებაში გადმოვა. აი, დაანგარიშებულია
ყველაფერი. (საქალაქდეს აწვდის წარმომადგენელს.)

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი. შეიტანეთ თქმში, რომ ჩვენს
კოლმეურნეობას განზრახული აქვს ასალი ცხენსაშენი შექმნას.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი. ამხანაგებო, პროექ-
ტი მოფიქრებულია იმ დღეებსა და ღამეებში, როდესაც ჩვენ იძულებული
გავხდით მთებში გავსიზნულიყავით და სწორად ტყეებიც აღარ გვექონდა იმ
თრიოდე შაშხანისათვის, რომლებიც ჩვენ გაგვანდა. თვით ფანქრის შონაც
კი ძნელი საქმე იყო მაშინ.

ტაში თრივე მხრიდან.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი. ჩვენი მადლობა ამხანაგებს,
როზა ლუქსმბურგის სახელობის კოლმეურნეობიდან და ყველას, ვინც სამ-
შობლოს იცავდა.

კოლმეურნენი ხელს ართმევენ ერთმანეთს და ესევეიან.

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი. როგორც პოეტმა მაი-
აკოესკიმ თქვა: საბჭოთა ხალხის სამშობლო გონიერების სამშობლოც უნდა
იყოს!

მარჯვნივ მჯდომი დელეგატები, ბერიკაცის გარდა, ყველანი დგებიან
და წარმომადგენელთან ერთად აგრონომის ნახაზებს ათვალიერებენ.

შემახილე ბი. რატომ არის ვარდნის სიმაღლე ოცდათორი მეტრი?

— აი, ამ კლდეს ააფეთქებენ!

— არსებითად მათ მხოლოდ ცემენტი და დინამიტი სჭირდებათ!

— აქ ისინი აიძულებენ წყალს დაბლა დაეშვას, ბიჭო, ხედავ, რა ეშმაკუ-
რად არის მოფიქრებული!

მარჯვნივ მდგომი ყმაწვილი მუშა (ბერიკაცს მიმარ-
თავს). მთელ მინდვრებს მორწყავენ, ბორცვებს შორის რომლებიც კია. მიდი
ერთი ნახე, ალექო.

ბერიკაცი. არაფერსაც არ ვნახავ. ისედაც ვიცოდი, რომ პროექტი
კარგი იქნებოდა. მე ნებას არ მიცემ, რომ დამზანა დამადონ გულზე.

წარმომადგენელი. დამზანას კი არა, მხოლოდ ფანქრის წვერს
გადებენ გულზე.

სიცილი.

ბერიკაცი (მოღუშული დგება და ნახაზების დასათვალიერებლად
მიდის.) ამ ყაჩაღებმა, სამწუსართოდ, ძალიან კარგად იცინან, რომ ჩვენთან არ
შეუძლიათ გულგრილად შესვდნენ მანქანებსა და პროექტებს.

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი. ალექო ბერიშვილო, შენ
თვითონ ყველაზე აუტანელი ხარ ხოლმე, როცა რაიმე ასალი პროექტი გაქვს
გასატანი. ეს ყველა იცის.

წარმომადგენელი. ჩვენს თქმს რაღა ვუყო? შემძლია ჩაწერო, N
რომ თქვენი კოლმეურნეობა თანახმაა დათმოს წინათ მისი კუთვნილი ხეობა
ზემოაღნიშნული პროექტის გამორ?

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი. მე თანახმა ვარ. შენ
რაღას იტყვი, ალექო?

ბერიკაცი (ნახაზებს დასცქერის). მე მოვითხოვ, რომ ნახაზების
ასლები მოგვცეთ.

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი. მაშინ შეგვიძლია ვისა-
დილოთ. როცა ეგ ნახაზებს მოითხოვს განსახილველად, საქმე უკვე გათავ-
შულია. მე ვიცნობ მაგას. ჩვენთან ყველანი ეგეთები არიან.

დელეგატები სიცილით ესევეიან ერთმანეთს.

მარცხნივ მდგომი მოსუცი. გაუმარჯოს კოლმეურნეობა „ამ-
ხეთს“! გისურვებთ წარმატებას ახალი ცხენასაშენის მოწყობაში!

მარცხნივ მდგომი გლეხის ქალი. ამხანაგებო, კოლმეურ-
ნეობა „ამხეთის“ დელეგატებისა და რწმუნებულის პატივსაცემად ჩვენ და-
გეგმილი გვაქვს სპექტაკლი მგოსან არკადი ჩხეიძის მონაწილეობით. პიესა
ჩვენს საღაფო საკითხთან არის დაკავშირებული.

ტაში. ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი მგოსნის მოსაყვანად გარბის.

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი. ოღონდ, ამხანაგებო,
თქვენი წარმოდგენა კარგი უნდა იყოს, ჩვენ სიმამრებში სეობას ვიძლევი.

მარცხნივ მდგომი გლეხის ქალი. არკადი ჩხეიძემ ოცდა-
ერთი ათასი სტრიქონი ლექსი იცის ზეპირად.

მარცხნივ მდგომი მოსუცი. ჩვენ ეს პიესა მისი სელმძღვა-
ნელობით დავისწავლეთ. იოლი საქმე კი არ არის არკადის სელში ჩაგდება.
(წარმომადგენელს.) თქვენი საგეგმო კომისია, ამხანაგო, უნდა ზრუნავდეს,
რომ უფრო სწრაფად ჩამოვიდეს ხოლმე ჩვენთან, ჩრდილოეთში.

წარმომადგენელი. ჩვენ არსებითად უფრო ეკონომიკითა ვართ
გართულნი.

მარცხნივ მდგომი მოსუცი (დიმილით). ვაზის ლერწმისა და
ტრაქტორების განაწილებას აწესრიგებთ და რატომ სიმღერათა განაწილე-
ბაშიც არ შეიძლება ჩაერიოთ?

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალს წრეში შემოჰყავს მგოსანი არკადი ჩხეიძე.
უბრალო შესახედაობის ჩასხმული კაცი. მას მოჰყვება თხის მუსიკოსი საკ-
რავებით. ხელოვნების წარმომადგენელთა ტაშისკერით ესალმებიან.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი. ეს ამხანაგი რწმუნე-
ბულია, არკადი.

მგოსანი ესალმება ირგვლივ მდგომთ.

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი. დიდ პატივსა მღებს
თქვენი გაცნობა. თქვენი სიმღერების ამბავი ჯერ კიდევ სკოლის მერსზე
მაქვს გაგონილი.

მგოსანი. ამჯერად ჩვენ გაჩვენებთ სპექტაკლს სიმღერებით. თითქმის
მთელი კოლმეურნეობა მონაწილეობს. ჩვენ ძველი ნიღბები გვაქვს
თან ჩამოტანილი.

მარჯვნივ მდგომი ბერიკაცი. რა, რაიმე ძველი თქმულება
სომ არ არის?

მგოსანი. დიას, ძალიან ძველი თქმულებაა. „ცარცის წრე“ ეწოდება
და ჩინეთშია შეთხზული, მაგრამ ჩვენ შეცვლილი სახით წარმოვიდგენთ.
იურა, აბა ნიღბები გვიჩვენე.

მარჯვნივ მდგომი ბერიკაცი (იცნობს ერთ-ერთ ნიღბს).
ერთი უყურეთ, თავადი ყაზბეგი!

მგოსანი. ამხანაგებო, ჩვენთვის დიდად საპატიოა თქვენ წინაშე გა-
მოსვლა ესოდენ სერიოზული პაექრობის შემდეგ. იმედია, აღიარებთ, რომ
ძველი პოეტის ხმა საბჭოთა ტრაქტორების ჩერთშიც კარგადაა ჟღერს. სხვა-
დასხვა დღინობის აღრევა შეიძლება არ ვარგოდეს, მაგრამ ძველი და ახალი
სიბრძნე შესანიშნავად ერწყმის ერთმანეთს. ჯერ კი, იმედია, ყველას დაგვა-
ნაყრებენ. ეს, სომ იცით შველის.

სმეზი. რასაკვირველია!

— ყველანი კლუბში წამოდიო!

ვიდრე ყველანი აიშლებოდნენ, წარმომადგენელი რაღაცას ეუბნება ახალ-
გაზრდა ტრაქტორისტ ქალს.

წარმომადგენელი (მგოსანს). ვრცელი ამბავია, არკადი? მე უნ-
და ამაღამვე დაგბრუნდე თბილისში.

მგოსანი (შეუჩერებლად). კაცმა რომ თქვას, აქ ერთი კი არა, ორი
ამბავია. რამდენიმე საათს გასტანს.

წარმომადგენელი (შინაურული გულწრფელობით). უფრო მოკ-
ლედ არ შეიძლება?

მგოსანი. არა.

ყველანი მხიარულად მიდიან სასადილოდ.

ქართლშობილი ყრმა

მგოსანი (მუსიკოსთა წინ მიწაზე ზის, მხრებზე შავი ნაბადი აქვს მოგდებული და გაცვეთილ უბის წიგნაკს ფურცლავს).

გარდასულ დროებში, სისხლიან დროებში,
„წყუღლად“ წოდებულ ამა ქალაქში
ბატონობდა გუბერნატორი, სახელად გიორგი აბაშვილი.
ის კრესტოზით მდიდარი იყო;
და პყავდა ლამაზი ცოლი,
და პყავდა ჯანმრთელი ყრმა.
არც ერთ გუბერნატორს მთელ საქართველოში
არ მოეძებნა იმდენი ცხენი ბაგაზე მიბმული,
იმდენი მათხოვარი კარებზე მიმდგარი,
იმდენი მათხოველი ეზოს შიგნით დაყუდებული.
ვით შემიძლია ავიწეროთ მე თქვენ გიორგი გუბერნატორი?
იგი ტკბულობდა უქმი ცხოვრებით.
და ერთ მშვენიერ აღდგომა დღესა
ის გაემართა თვისი ოჯახით
ცელესიისკენ.

სასახლის თაღის ქვეშ ნაკადად მოედინებოდა მათხოვარი და მთხოვნელები,
თან მალლა იშვერუნ გაძვალტყავებულ ბავშვებს, ყვარჯნებსა და თხოვნის წე-
რილებს. მათ მოსდევთ ორი რკინის პერანგში გამოწყობილი სპა, შემდეგ
გამოინდება ძვირფასად მორთული გუბერნატორის ოჯახი ამალით.

მათხოვარი და მთხოვნელები.

— შეგვივრდომეთ, თქვენო მოწყალებავ, გადასახდმა ლამის წელში გაგვწყვიტოს.

— მე ფეხი დაგკარგე სპარსეთის ომში და სად შემიძლია...

— ჩემი ძმა უდანაშაულოა, თქვენო მოწყალებავ, გაუგებრობა მოხდა.

— შიმშილით მიკვდება საბრალო...

— გემუდარებით, გაათავისუფლეთ ჩემი შვილი სამხედრო ბეგარისაგან.
მე ერთილა შემჩნა.

— მოგვხედეთ, თქვენო მოწყალებავ, წყლის ინსპექტორი მოსყიდულია.

ერთი მსახური არზებს აგროვებს, მეორე კი ქისიდან ფულებს არიგებს. ჯა-
რისკაცები მძიმე ტყავის მათრახების ქნევით ბრბოს უკან ახვეინებენ.

ჯარისკაცი. უკან დაიწით! საყდრის შესავალი გაათავისუფლეთ!
გუბერნატორისა და მისი მეუღლის ამაღის უკან, თაღის ქვეშ, გამოჩნდება
გუბერნატორის ყრმა, რომელიც ძვირფასად მორთული ეტლით მოჰყავთ.
ბრბო მის დასანახავად ისევ წინ მოიწევს.

მგოსანი (იმ დროს, როდესაც ჯარისკაცები მათრახებით ისევ უკან
ერეკებიან ხალხს).

ბირველად სწორედ ამ აღდგომა დღეს იხილა ხალხმა
ჩველი მეშვეილდრე.

ორი ექიმი ფეხდაფეხ სდევდა ყრმას კეთილშობილს,
თვალისჩინივით უფროსილდებოდნენ.

შეძახილები ბრბოდან. აგერ, აგერ, ბავშვი!

— მე ვერა ვხედავ, ნუ მაწვებით!

— გწყალობდეთ ღმერთი, თქვენო მოწყალებავ!

მგოსანი. თვით ყოვლისშემძლე თავადმა ვაზბეგმა
საყდრის კარიბჭესთან თაყვანი სცა მას.

მსუქანი თავადი გამოდის წინ და ესალმება გუბერნატორის ოჯახს.

მსუქანი თავადი. ბედნიერ აღდგომას გისურვებთ, ქალბატონო
ნათელა.

ისმის ბრძანება. შემორბის მსუქარი და გუბერნატორს აწვდის დაგრაგ-
ნილ ქალაქებს. გუბერნატორი ანიშნებს ადიუტანტს, ლამაზ ყმაწვილ კაცს,
ისიც მაშურებს მსუქარს და აკაგებს მას. ჩამოვარდება ხანმოკლე დუმილი,
რომლის განმავლობაშიც მსუქანი თავადი ეჭვის თვალით უჭვრეტს მსუქარს.

მსუქანი თავადი. რა მშვენიერი დღე დადგა! მე კი, წუხელ რომ წვიმა წამოვიდა, უკვე მეგონა, ცუდი დღესასწაული დაგვიდგება-მეთქი, მაგრამ ამ დილით ცა მოიწმინდა. მიყვარს მოწმენდილი ცა, ქალბატონო ნათელა, მე უბრალო კაცი ვარ. ერთი უფურთე პატარა მიხეილს, ზედგამოჭრილი გუბერნატორია, ტი-ტი-ტი (უდიტინებს ბავშვს.) ბედნიერ აღდგომას დაესწარი, პატარა მიხეილ, ტი-ტი-ტი.

გუბერნატორის მეუღლე. რას იტყვით, არსენ, გიორგიმ როგორც იყო გადაწყვიტა აღმოსავლეთის მხარეს ახალი ფრთედის მშენებლობის დაწყება. მთელ გარეუბანს, სადაც ამჟამად უბადრუკი ქოსმახები, აიღებენ, რათა იქ ბაღი გაშენდეს.

მსუქანი თავადი. ეს კარგი ახალი ამბავია ამდენი ცუდი ცნობების შემდეგ. თმისა რა ისმის, ძმაო გიორგი? (გუბერნატორის უგულუბელ-მყოფელ ჟესტზე.) სტრატეგიული უკანდასვლათ, ყური მოვკარი. ვგ არა უშავს, ვითარების უმნიშვნელო გაუარესება ყოველთვის შეიძლება მოხდეს. სულ სომ აღჩუ არ დაჯდება. ცვალებადია თმის ბედი. ამ უკანდასვლას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, სომ მართალია?

გუბერნატორის მეუღლე. დაახველა! გიორგი, გაიგონე? (უკმესად ორივე ექიმს, ორ ღირსებით აღსავსე მამაკაცს, რომლებიც იქვე, ბავშვის ეტლის უკანა დგანან.) ახ, ელებს.

პირველი ექიმი (მეორეს). ჩემ თავს ნებას მივცემ, ნიკო მიქაძე, და გაგახსენებთ, რომ მე თბილი აბაზანის წინააღმდეგი ვიყავი, მცირეოდენი შეცდომა იქნა დაშვებული საბანაო წყლის ტემპერატურაში, თქვენო მოწყალებავ.

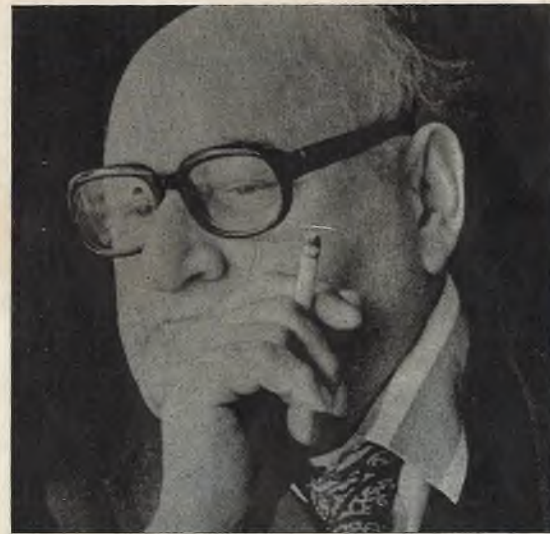
მეორე ექიმი (ასევე ძალიან ზრდილობიანად). ვერასგზით ვერ დაგეთანხმებით, მისა ლოლაძე, საბანაო წყლის ასეთ ტემპერატურას გვირჩევენ ჩვენი დიდად სახელოვანი და ძვირფასი მიშიკო თბოლაძე. უფრო, მე მგონი, დამე დაჰკრა ორპირმა ქარმა, თქვენო მოწყალებავ.

გუბერნატორის მეუღლე. ბავშვს მიხედეთ, მგონი, სიცხე უნდა პქონდეს, გიორგი.

პირველი ექიმი (ბავშვზეა დახრილი). უსაფუძვლოდ თავს ნუ შეიწუხებთ, თქვენო მოწყალებავ, ოდნავ უფრო ცხელი აბაზანა და ყველაფერი გაუვლის.

მეორე ექიმი (გესლიან მხერას ესერის პირველს). ეს მე არ დამა-ეიწყდება, ძვირფასო მისა, ამაოდ თავს ნუ შეიწუხებთ, თქვენო მოწყალებავ.

მსუქანი თავადი. აი-აი-აი-აი! მე როცა ღვიძლში ჩსვლეთას დამიწყებს სოლმე, ყოველთვის ვამბობ: ორმოცდაათი დარტყმა ექიმს ფეხის გულზე-მეთქი, და ისიც მხოლოდ იმიტომ, რომ განაზებულ ეპოქაში ვცხოვრობთ. წინათ ამისათვის მაშინვე თავს წააგდებინებდნენ.

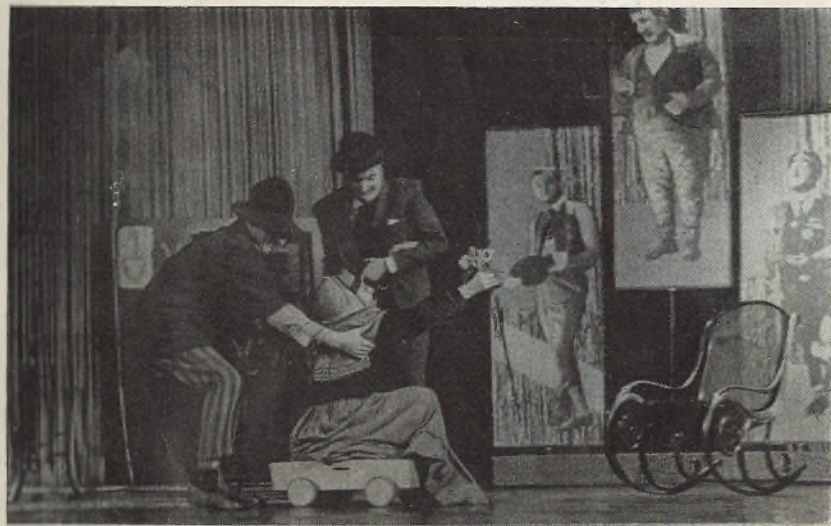
სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, შ. რუსთაველის პრემიის ლაურეატი რეჟისორი დ. ალექსიძე.

ბ. ბრეჰტი. „სამგროშიანი ოპერა“, სცენა სპექტაკლიდან, რეჟისორი დ. ალექსიძე. 1964.

პოლი პიჩემი — მ. ლომიძე-პაჭკორია, ცელთა
პიჩემი — თ. თარხნიშვილი, ჯონათან პიჩემი —
მ. გუგუქორი.

სცენა სპექტაკლიდან.

მეკი მესერი — რ. ჩხიკვაძე.

სცენები სპექტაკლიდან.

სცენა სპექტაკლიდან.

ქალბატონი პიჩეში — თ. თარხნიშვილი, ჯენი — მ. შიქელაძე, ბეტი — ი. გიგოშვილი.

სცენა სპექტაკლიდან:

სცენა სპექტაკლიდან. პოლი — მ. ლომიძე-პაჭკორია.

ლუსი — ლ. ჭავჭავაძე, პოლი — მ. ლომიძე-
პაჭკორია. ჯენი — ლ. კაპანაძე, მეკი — რ. ჩხიკვაძე.

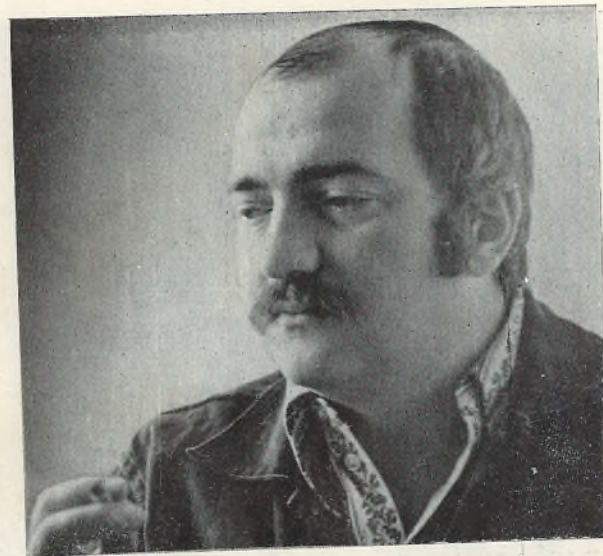
სცენა სპექტაკლიდან.

ლუბი — შ. დუგლაძე, მეკი — რ. ჩხიკვაძე.

სცენა სპექტაკლიდან.

სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, შ. რუსთაველის პრემიის ლაურეატი, რეჟისორი რ. სტურუა.

ბ. ბრეჭკი. „კავკასიური ცარცის წრე“, მთხრობელი — შ. ლოლაშვილი, რეჟისორი — რ. სტურუა. 1975.

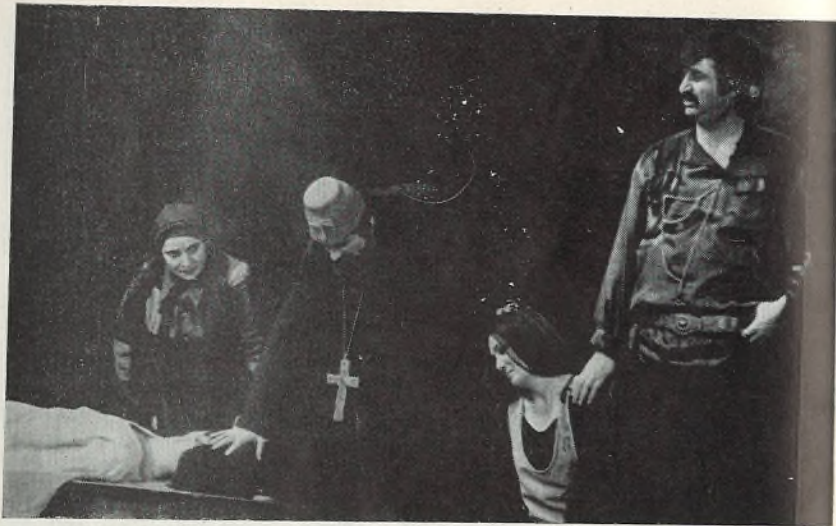
გორგი აბაშვილი — გიორგი სალარაძე, თავადი უაზბეგი — გურამ სალარაძე, ნათელა აბაშვილი — მარინე თბილელი.

ეფრეიტორი — გ. სალარაძე, გრუშე — ი. გიგოშვილი, ჭარისკაცი — ი. გოგიტიძე.

ეფრეიტორი — გ. სალარაძე, ჭარისკაცი — ი. გოგიტიძე.

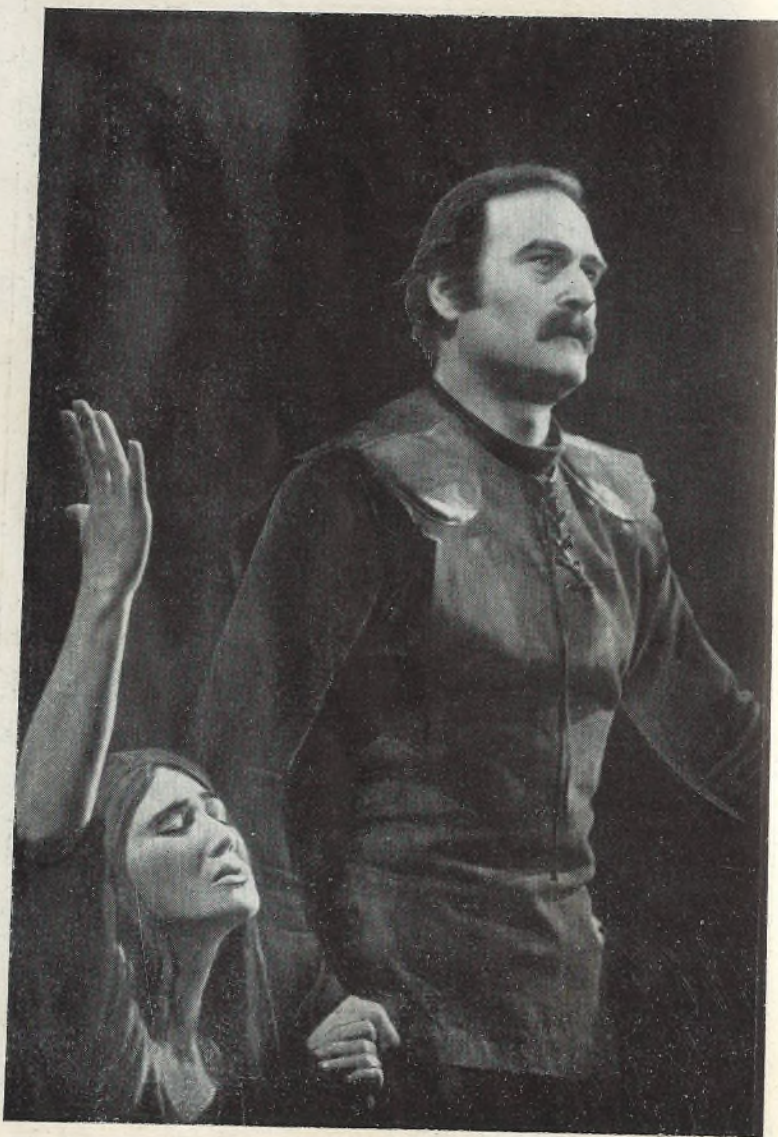
სტენა სპეტაკლიდან.

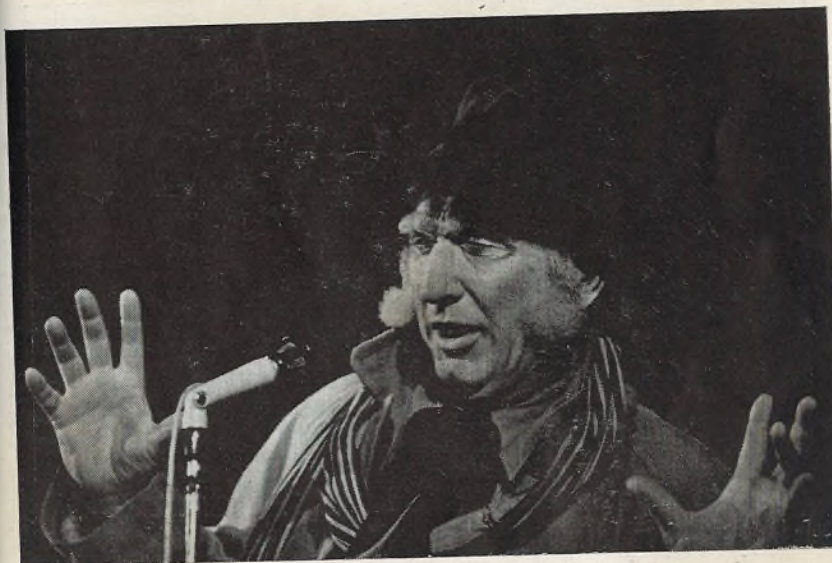
აზლაკი — რ. ჩხიკვაძე, დიდი თავალი — კ. საკანდელიძე.

აზლაკი — რ. ჩხიკვაძე.

გრუშე ვანაძე — ი. გიგოშვილი, სიმონ ჩაჩავა — კ. კავსაძე.

აზღა — ე. მანჯგალაძე.

სცენა სპექტაკლიდან.

სცენა სექტაილიდან.

მოსკოვის გასტროლები. დასს მიესალმება ე. გოგოლევა.

გუბერნატორის მეუღლე. ეკლესიაში შევიდეთ, თორემ აქ
თრბირი ქარია.

გუბერნატორის ოჯახისა და მსახურთა პერსონალისაგან შემდგარი პროცესია
უხვევს ეკლესიის კარიბჭისაკენ. მსუქანი თავადიც მისდევს მათ. ადიუტანტი
გამოეყოფა მსვლელობას და მხედარზე მიუთითებს.

გუბერნატორი. ღვთისმსახურების წინ არ შემიძლია, გოგი.

ადიუტანტი (მხედარს). გუბერნატორს არ სურს ღვთისმსახურების
წინ მაგ ცნობების კითხვით დაიმძიმოს თავი, მით უმეტეს, რომ ჩემი ვარა-
უდით, არცთუ გასახარებელი უნდა იყვნენ ისინი. სამზარეულოში წადი და
უთხარი დაგაპურონ, მეგობარო.

ადიუტანტი პროცესიას უერთდება, მხედარი კი ლანძღვით მიაშურებს
სასახლეს. სასახლიდან გამოდის ჯარისკაცი და თადის ქვეშ ჩერდება.

მკოხანი.

ქალაქში სიწყნარე სუფევს.

ეკლესიის წინ მოედანზე დაგოგმანებენ მტრედები ლაღად.

სასახლის მცველთაგან ერთი ჯარისკაცი

მზარეულ გოგოს ეარშიყება,

მდინარეზე რომ ყოფილა და ბრუნდება უკან.

ჭურჭლის მრეცხავი გოგო გრუშე ვაჩნაძე თადის ქვეშ აპირებს
გაგლას. იდლიის ქვეშ დიდ მწვანე ფოთლებში გამოხვეული რაღაც უჭირავს.

ჯარისკაცი. ეს როგორ, ქალიშვილი საყდარში არ წასულა და წირ-
ვას აცდენს?

გრუშე. ის იყო უკვე ჩავიცვი, რომ სააღდგომო ნადიმისათვის ბატი
დასჭირდათ და დამავალეს მისი მოტანა. მე კარგად ვიცი ბატების ცნობა.

ჯარისკაცი. ბატი? (ვითომ არ სჯერა). მე ჯერ უნდა ვნახო ის ბატი.

გრუშე ვერ სვდება, რას ეუბნებიან.

ჯარისკაცი. დიაცნი ხანდონი არ არიან. იტყვიან, ბატის მოსატა-
ნად ვიყავით და მერე აღმოჩნდება, რომ სულ სხვა რამეზე ყოფილან.

გრუშე (ჯიქურად მიაშურებს და ბატს უჩვენებს). აი, შეხედეთ, და თუ
ეს ბატი ერთი თსუთმეტი გირვანქა მაინც არ გამოვა და სიმინდით არ არის
გასუქებული, მზადა ვარ ამის ბურტყლი სულ მე შევჭამო.

ჯარისკაცი. მართლაც მეფური ბატი! რაღვან თვითონ გუბერნატო-
რი მიართმევს. მაშ, ქალიშვილი ისევ იყო მდინარის პირას?

გრუშე. კი, საფრინველეში.

ჯარისკაცი. აა, გასაგებია, საფრანგულში, ქვევით მდინარეზე, ხოლო ცოტა უფრო ზევით კი, დინების აღმა, სადაც მისთვის ცნობილი ტერიფებია?

გრუშე. ტერიფებთან სომ მარტოოდენ მაშინა ვარ სოლმე, როცა სარეცხსა ერეცხავ.

ჯარისკაცი (მრავალმნიშვნელოვნად). აი, სწორედ ეგ არის საქმე. გრუშე. რა „საქმე“?

ჯარისკაცი (თვალს უკრავს). რა საქმე და სახელდობრ ის, რომელიც არის.

გრუშე. რატომ არ შეიძლება, რომ ტერიფებთან ვრეცხავდე სარეცხს? ჯარისკაცი (ჩაისითხითებს). „რატომ არ შეიძლება, რომ ტერიფებთან ვრეცხავდე სარეცხს?“ ეს შესანიშნავია, მართლაც რომ შესანიშნავია. გრუშე. არ მესმის ბატონი ჯარისკაცისა. რა უნდა იყოს ამაში შესანიშნავი?

ჯარისკაცი (ეშმაკურად). მავანმა და მავანმა ქალიშვილმა რომ იცოდეს, რაც მე ვიცი, ალბათ ტანში გააცეცხდა და გააცხელდება.

გრუშე. არ ვიცი, რა შეიძლება გავცა იცოდეს იმ ტერიფების შესახებ.

ჯარისკაცი. მაშინაც არა, თუ მათ პირდაპირ ბუჩქნარია, საიდანაც ყველაფერი ჩანს? ყველაფერი, რაც იქ ხდება, როდესაც მავანი და მავანი ქალიშვილი „სარეცხს რეცხავს“!

გრუშე. მერედა, განა რა ხდება იქ? ბარემ თქვას ბატონმა ჯარისკაცმა, რასაც გულისხმობს და მორჩა და გათავდა.

ჯარისკაცი. ალბათ ხდება ისეთი რამ, რის დროსაც რაღაცის დახსნა შეიძლება.

გრუშე. ბატონი ჯარისკაცი იმას სომ არ გულისხმობს, რომ ცხელ დღეებში ფეხის თითებს ვყოფ სოლმე წყალში, თორემ მეტი იქ არა ხდება რა.

ჯარისკაცი. სწორედ რომ მეტი. ფეხის თითებსაც და კიდევ მეტსაც.

გრუშე. მეტს სხვას რაღას? შეიძლება ზოგჯერ მთელი ტერფიც ჩავყო.

ჯარისკაცი. ტერფიცა და ცოტათი მეტიც. (გულიანად იცინის.)

გრუშე (გაჯაგრებული). გრაცხენოდე, სიმონ ჩაჩავა, ბუჩქებში ზიხარ და ელოდები, ვიდრე ცხელ დღეში ქალი მდინარეში ფეხებს ჩაყოფდეს. ალბათ ისიც ვინმე სხვა ჯარისკაცთან ერთად. (გარბის.)

ჯარისკაცი (მაძახებს). არა, სხვასთან ერთად არა!

და მაშინ, როდესაც მგოსანი განაახლებს თხრობას, ჯარისკაცი უკან დაედევნება გრუშეს.

მგოსანი.

სიწყნარე სუფევს ქალაქში, მაგრამ რატომ დადიან აბჯარასხმულნი? გუბერნატორის სრა-სახსლესი მყოფდროებაა გამეფებული, მაგრამ რად ჰვავს ის ციხესიმაგრეს?

მარცხნივ ეკლესიის კარიბჭიდან სწრაფი ნაბიჯით გამოდის მსუქანი თავადი. ჩერდება და აქეთ-იქით იყურება. მარჯვნივ, თაღის წინ, ორი აბჯროსანი იცდის. თავადი შენიშნავს მათ, ნელა ჩაუვლის გვერდით და თან რაღაცას ანიშნებს. ერთი მათგანი თაღის ქვეშ შედის, მეორე კი მარჯვნივ მიდის. სცენის სიღრმეში სხვადასხვა მხრიდან ყრუდ ისმის შეძახილები: „ადგილებზე!“ სასახლე გარშემორტყმულია. თავადი სწრაფად გადის. შორიდან ეკლესიის ზარების რეკვა მოისმის. გუბერნატორის ოჯახისა და ამაღლისაგან შემდგარი პროცესია ეკლესიიდან უკან ბრუნდება.

მგოსანი.

აი, დაბრუნდა სასახლეში გუბერნატორი.

აი, საფანგად იქცა მისი ციხესიმაგრე.

აი, გაბუტეს და შებრაწეს აღდგომის პატი,

აი, მათ ველარ მიიღოვეს პატი,

აი, შუადღეს ველარ დახსდნენ უკვე სადილად.

აი, შუადღე გადაიქცა სიკვდილის ჟამად.

გუბერნატორის მეუღლე (თან მიდის). მართლაც შეუძლებელია ამ ქოხმასში ცხოვრება, მაგრამ გიორგი, რასაკვირველია, მხოლოდ თავისი პატარა მიხეილისათვის აშენებს და არა ჩემთვის. მიხეილი მისთვის ყველაფერია, ყველაფერი მიხეილისათვის უნდა.

გუბერნატორი. გაიგონე, როგორ მოგვილოცა ჩვენმა ყაზბეგმა — ბედნიერ აღდგომას ვისურვებთო! ძალიან კარგი და ძალიან მშვენიერი, მაგრამ, რამდენადაც ვიცი, ნუქაში წუხელ წვიმა არ ყოფილა. ხოლო სადაც ჩვენი ყაზბეგი იყო, იქ კი წვიმადა. ნეტა სად იყო ჩვენი ყაზბეგი?

ადიუტანტი. უნდა გამოვიძიოთ.

გუბერნატორი. პო, დაუყოვნებლივ. სვალე.

პროცესია თაღისკენ უხვევს. მსედარი, რომელიც ამ დროს სასახლიდან ბრუნდება, მიდის გუბერნატორთან.

ადიუტანტი. სომ არ ინებებთ მოუსმინოთ დედაქალაქიდან დილით წარმოგზავნილ შიკრიკს, თქვენო აღმატებულება? იგი ამ დილით ჩამოვიდა საიდუმლო ქაღალდებით.

გუბერნატორი (არ ჩერდება). ჭამის წინ ვერა, გოგი!

ადიუტანტი (მხედარს. ვიდრე ლაპარაკობს, პროცესია სასახლეში უჩინარდება და ალაყაფის კარებთან მხოლოდ თრი აბჯროსანი რჩება სასახლის დაცვიდან). გუბერნატორს არ სურს ჭამის წინ გული გაუწყალონ სამხედრო ცნობებით, ხოლო დღის მეორე ნახევარს მისი აღმატებულება მიუძღვნის გამოჩენილ სურთომოდგერებთან მოლაპარაკებას, რომლებიც აგრეთვე სადილადაც არიან დაპატიჟებულნი. აგერ ისინიც.

შემოდის სამი არქიტექტორი. მხედარი მიდის, ადიუტანტი კი ახალმოსულთ ესალმება.

ბატონო ჩემო, მისი აღმატებულება სადილზე მიგვლით. მთელ თავის დროს თქვენ დავითმობთ. თქვენა და დიად ახალ გეგმებს! აბა, ვიჩქართო!

ერთ-ერთი არქიტექტორი. ჩვენ აღტაცებულნი ვართ, რომ მის აღმატებულებას, მიუხედავად შემაშფოთებელი ხმებისა სპარსეთში თმის ცუდი მსვლელობის შესახებ, განზრახული აქვს მშენებლობა დაიწყოს.

ადიუტანტი. უფრო სწორი იქნებოდა, გვეთქვა: „შემაშფოთებელი ხმების გამო“. ეს არაფერია, სპარსეთი შორს არის. აქაური გარნიზონი კი მზადაა სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე იბრძოლოს თავისი გუბერნატორისათვის.

სასახლიდან ხმაური ისმის, შემდეგ — ქალის გაყენავე წივილი და ბრძანებები. შემკრთალი ადიუტანტი თაღისკენ გაემართება. წინ გამოდის ერთ-ერთი აბჯროსანი და ლახვარს უღერებს.

რას მიჰქარავ! იქით წაიდე ლახვარი, ძაღლო! (გამძვინვარებული სასახლის მცველი.) განაიარაღეთ! ვერ ხედავთ, გუბერნატორს ესხმიან თავს?

სასახლის მცველი აბჯროსანნი არ ემორჩილებიან. გულგრილად, ცივად უყურებენ ადიუტანტს და დანარჩენ ამბებსაც ჩაურევლად ადევნებენ თვალს. ადიუტანტი ბრძოლით იკაფავს გზას სასახლისაკენ.

ერთ-ერთი არქიტექტორი. ეს თავადების თინები! წუხელ დედაქალაქში შეიკრიბნენ თავადები, რომელნიც დიდი თავადისა და მისი გუბერნატორების წინააღმდეგნი არიან. ბატონო ჩემო, სჯობია დროზე მოვუსვით აქედან.

სწრაფად გადიან.

მგოსანი.

პოი, რაოდენ ბრძანად არიან სელისუფალნი ამა ქვეყნისა! უკვდავთა მსგავსი გულდაჯერებით დაბიჯებენ მორჩილთა მხრებზე. დაქირავებულ მუშტს ენდობიან და იმედი აქვთ ძალმოძრეობის, ფიქრობენ, რომ მათ ხანგრძლივ პარპაშს არ აქვს საზღვარი, მაგრამ ხანგრძლივი არ ნიშნავს მარადს. ჰე, დროებათა ცვალებადობაჲ, ჟამთა ტრიალო! შენ, სასოებაჲ და საღბუნო წამებულ ხალხის!

თაღის ქვეშ გამოდის გუბერნატორი, ბორკილები აქვს გაყრილი, სასეზე მკედრისფერი დასდებია, აქეთ-იქით თრი კბილებამდე შეიარაღებული ჯარი სკაცი მოსდევს.

დაგვილოცნია გზა სამუდამო, აწ უკვე შენთვის, დიდო ბატონო! ეცადე წელში გამართულმა გამოიარო! შენ სასახლიდან მრავალ მტერთა თვალები გიმზერს! სურთომოდგერები აღარ გჭირდება, აწ კმარა შენთვის მესაფლავენიც. ვედარ აიგებ ახალ სასახლეს, გელის პატარა თხრილი მიწაში. უკანასკნელად მოავლე თვალი, შენს საბრძანებელს, ო, თვალდავსილო!

შეპყრობილი აქეთ-იქით ისედება.

მოგწონს ყოველი, რაც გავაჩნდა? აღდგომა დღესა? ცისკრის წირფასა და სადილს შორის, მიღისარ იქა, საიდანაც არვინ ბრუნდება.

გუბერნატორი გაჰყავთ. სასახლის დაცვაც მის ბადრავს უერთდება. ისმის შუკის საგანგაშო ხმა. თაღის უკან ხმაური.

თდეს დიდკაცის სახლი ინგრევა, მის ჭერქვეშ ბევრი მღაბიოც ჰყვება. ბედნიერებას მისას ეინც არ იზიარებდა, უბედურების მოზიარე ხდება ის სმირად. თან მიაქანებს გაოფლილ ცხენებს ეტლი უფსკრულში გადაჩეხილი.

თაღის ქვეშ გამოვბიან პანიკით მოცული მსახურნი.

მსახურნი (ერთმანეთს არ აცლიან). არიქათ, კალათები! ყველაფერი მესამე ეზოში გადაიტანეთ! ხუთი დღის საგზალი გვინდა.

— ქალბატონი გულწასული გდია.
 — უნდა როგორმე გამოვიყვანოთ, მისი აქ დარჩენა არ შეიძლება.
 — მერედა, ჩვენ?
 — ჩვენ ქათმებივით წაგვაცლიან თავებს, ეს ნაღია.
 — დედაო ღვთისა, რა გვეშველება?
 — ქალაქში, როგორც ამბობენ, სისხლის მორევი დააყენეს უკვე.
 — სისულელეა, გუბერნატორს მხოლოდ ზრდილობიანად სთხოვეს თავდათა თავყრილობაზე გამოცხადდეს. ყოველივე კეთილად მოგვარდება, პირველი წყაროდან წიცი.

აგრეთვე თრივე ექიმშიც გამორბის ეზოში.

პირველი ექიმი (ცდილობს შეაჩეროს მეორე). ნიკო მიქაძე, თქვენი, როგორც მკურნალის, მოვალეობაა ქალბატონ ნათელას დახმარება აღმოუჩინოთ.

მეორე ექიმი. ჩემი მოვალეობაა, თუ თქვენი?

პირველი ექიმი. დღეს ვინ უნდა იყოს ბავშვთან, ნიკო მიქაძე, მე თუ თქვენ?

მეორე ექიმი. ნუთუ თქვენ მართლაც ფიქრობთ, რომ იმ ცინგლიანის გულსთვის თუნდაც ერთ წუთს კიდეც გავჩერდები ამ შეჩვენებულ სასლში?

შეებმებიან ერთმანეთს.

პირველი ექიმი. თქვენ ღალატობთ თქვენს მოვალეობას!

მეორე ექიმი. რა მოვალეობა, რის მოვალეობა! (მეორე ექიმი ისე გაარტყამს პირველს, რომ წააქცევს.) ეშპაკსაც წაუღისარ! (გარბის.)

შემოდის ჯარისკაცი სიმონ ჩაჩავა და მოხიშხიშე ბრბოში გრუშეს ეძებს.

მსახურნი. სადამომდე დრო გვაქვს, მანამდე ჯარისკაცები არ დათვრებიან.

— ვინ იცის, იქნებ ჯერ არც კი აჯანყებულან.
 — სასახლის მცველები ცხენებზე შესხდნენ და გაქუსლეს.
 — ნეტავი არავინ იცის, რა ხდება?

გრუშე. მეთევზე მგელიკა ამბობს, დედაქალაქში კუდიანი ეარსკვლავი დაინახესო. მთლად წითელი კუდი პქონდა თურმე. ეს უბედურებას მოასწავებს.

მსახურნი. როგორც ამბობენ, გუშინ დედაქალაქში გამოუცხადებიათ, სპარსეთში ომი პირწმინდად წავაგეთო.

— თავადებს საყოველთაო აჯანყება მოუწყვიათ. დიდი თავადი, როგორც ამბობენ, უკვე გაქცეულა. მის ყველა გუბერნატორს სიკვდილით სჯიან.

— პატარა სალხს ხელს არ ახლებენ.

— მე ძმა აბჯროსანი მყავს.

ადიუტანტი (თაღის ქვეშ გამოჩნდება). ყველაფერი მესამე ეზოში გაიტანეთ! ყველანი ბარგის ჩალაგებაში მიეხმარეთ! (ერეკება ბრბოს.)

სიმონი როგორც იქნა პოულობს გრუშეს.

სიმონი. აი, თურმე სად ხარ, გრუშე, რას აპირებ?

გრუშე. არაფერს. თუ გაჭირდა, მე ძმა მყავს მთაში, რომელსაც იქ კარმიდამო აქვს. შენ კი რა მოგელის?

სიმონი. მე რა უნდა მომელოდეს? (კვლავ ცერემონიული მოკრძალებით.) გრუშე ვაჩნაძე, შენი შეკითხვა ჩემი გეგმების თაობაზე გულს კმაყოფილებით მივსებს. მე ნაბრძანები მაქვს მცველად გავყვე გუბერნატორის ცოლს, ნათელა აბაშვილს.

გრუშე. კი, მაგრამ განა სასახლის დაცვა არ აჯანყებულა?

სიმონი (სერიოზულად). აჯანყდა.

გრუშე. მერე სასიფათო არ არის გუბერნატორის ცოლის ხლება?

სიმონი. თბილისში იციან სოლმე თქმა, დანას ჩხვლეტიხა როდი ეშინიათ.

გრუშე. შენ სომ დანა არა ხარ, შენ ადამიანი ხარ, სიმონ ჩაჩავა. რა გესაქმება იმ ქალთან?

სიმონი. არაფერიც არ მესაქმება, მაგრამ მიბრძანეს და მეც მივემგზავრები.

გრუშე. მაშინ ბატონი ჯარისკაცი შტერი ყოფილა, რომ ტყუილ-უბრალოდ განსაცდელში იგდებს თავს.

გრუშეს სასახლიდან ეძახიან.

მე უნდა მესამე ეზოში წავიდე. მეჩქარება.

სიმონი. რახან გეჩქარება, მაშინ ნუ ვიცამათებთ, რადგან კარგი კამათისათვის დროა საჭირო. შეიძლება ვიცითსოთ, ჰყავს თუ არა ქალიშვილს მშობლები?

გრუშე. არა, მართო ძმა მყავს.

სიმონი. ვინაიდან დრო ცოტა გვაქვს, მეორე კითხვა ასეთი მექნება: ჯანმრთელია ქალიშვილი თუ არა? ისეთი საღია, როგორც თევზი წყალში?

გრუშე. აი სანდასან მარჯვენა მხარში გამტეხავს სოლმე, თორემ სხვაფრივ ყოველგვარი სამუშაოსათვის მეყოფა ძალა, ჯერ არავინ არ მყოლია მომღურავი.

ს ი მ ო ნ ი. პო, ეს ვიცი. თუ აღდგომა დღეს ვინმეს პატზე ვაგზავნა დას-
ჭირდათ, მაშინ მას აგზავნიან. მესამე შეკითხვა: სულწასული ხომ არ არის
ქალიშვილი? მარწყვი ხომ არ მოუნდება შუა ზამთარში?

გ რ უ შ ე. სულწასული არა, მაგრამ, როდესაც კაცი სულ ტყუილუბრა-
ლოდ მიდის ომში და მერე მისგან არავითარი ამბავი არ მოდის, ეს კი არ
ვარგა.

ს ი მ ო ნ ი. ამბავი მოგივა. (სასახლიდან ისევ ეძახიან გრუშეს.) დაბო-
ლოს მთავარი შეკითხვა...

გ რ უ შ ე. სიმონ ჩაჩავა, ვინაიდან მესამე ეზოში უნდა წავიდე და ძალიან
მეჩქარება, მე ახლავე გასუსობა, პო-მეთქი.

ს ი მ ო ნ ი (ძალზე დარცხენილი). ამბობენ, აჩქარება ქარსა ჰგავს, რო-
მელიც სარაჩოებზე ქრისთ. მაგრამ იმახაც იტყვიან, მდიდარს არ ეჩქარებათ.
მე წარმოშობით ვარ...

გ რ უ შ ე. ოდიშიდან.

ს ი მ ო ნ ი. ქალიშვილს უკვე გამოუძიებია ჩემი ვინაობა. მე ჯანმრთე-
ლი ვარ, შესანახი არავინა მყავს, თვეში ას პიასტრს ვიღებ, ხოლო თუ საზი-
ნადრად დამაყენეს, ორასხაც ავიღებ და სულით და გულით გთხოვ ცოლად
გამომეყვე.

გ რ უ შ ე. სიმონ ჩაჩავა, მე თანახმა ვარ.

ს ი მ ო ნ ი (ყელიდან ისხნის ძეწვეს, რომელზედაც პატარა ჯვარი აქი-
დაა). ეს ჯვარი დედაჩემის ნაქონია, გრუშე, ძეწვე ვერცხლისაა, გთხოვ,
ატარო.

გ რ უ შ ე. დიდი მადლობა, სიმონ.

ს ი მ ო ნ ი (თან ძეწვეს ჰკიდებს). სჯობია ქალიშვილი წავიდეს მესამე
ეზოში, თორემ შეიძლება უსიამოვნება შესვდეს. მეც აი, უნდა ცხენები შევა-
ბა, ეს ხომ გასაგებია ქალიშვილისათვის?

გ რ უ შ ე. პო, სიმონ.

დგანან და ყოყმანობენ.

ს ი მ ო ნ ი. მე მხოლოდ სამშვიდობოზე გავიყვან გუბერნატორის მეუღ-
ლეს, იქ, სადაც ჯარი აჯანყებულთა მხარეზე არ გადასულა. როცა ომი დამ-
თავრდება, უკან დავბრუნდები ორ ან სამ კვირაში. იმედია, ჩემი დანიშნული
არ მოიწყენს, ვიდრე დავბრუნდებოდე.

გ რ უ შ ე. სიმონ ჩაჩავა, გწამდეს მე შენ დაგელოდები.

გულარხიანად წადი ომში, ჩემი მეტრძოლო,
სისხლიან ომში, უღმობელ ომში,
რომელსაც ყველა ვერ გადურჩება.
როს დაბრუნდები, მე აქ დავხვდები,

დაგელოდები მწვანე თელასთან,
დაგელოდები შიშველ თელასთან,
დაგელოდები, ვიდრე ყველა არ დაბრუნდება
და მერეც კიდევ.
ხოლო, როდესაც ომიდან მოხვალ,
სარეცელს ჩემსას უბიწოდ პოვებ,
ჩემს სასთუმალზე არვინ იწვება
და ჩემს პაგეზე უნდ ერთი კოცნაც
კი არ ექნება სხვას აღბეჭდილი.
როს დაბრუნდები, როს დაბრუნდები,
შენ შეგეძლება თქვა, ყველაფერი
ისევ ისა, ვით იყო წინათ.

ს ი მ ო ნ ი. გმადლობ, გრუშე, აბა, ნახვამდის!

იგი მდებლად უკრავს თავს გრუშეს. გრუშეც, თავის მხრივ, ასევე მდებლად
დაუკრავს თავს. შემდეგ უკან მოუხედავად სწრაფად გარბის. თაღის ქვეშ გა-
მოდის ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი.

ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი (უხეშად). რაღას უყურებ, შეაბი ცხენები დიდ ოთხ-
თელაში, ბრწყინ!

სიმონ ჩაჩავა გაჭიმული დგას, მერე გადის. თაღის ქვეშ გამოჩნდება ორი
მ ს ა ს უ რ ი, რომელთაც, წელში ოთხად მოხრილებს, უშველებელი ზანდუ-
კები მოაქვთ. მათ უკან ბორძიკით შემოდის თავის პირფარეშ ქალებზე დაყრ-
დნობილი ნ ა თ ე ლ ა ა ბ ა შ ვ ი ლ ი. შემდეგ ერთ-ერთ მოასლეს შემოჰყავს
მისი ბ ა ვ შ ვ ი.

გ უ ბ ე რ ნ ა ტ ო რ ი ს მ ე უ ლ ლ ე. ყველამ დვითის ანაბრად მიმატოვა.
პირდაპირ, აღარ ვიცი, თავი სად მახია. მიხეილი რა იქნა? როგორ უშნოდ
გიჭირავს! ზანდუკები ოთხთვალაზე დააწყვეთ! გუბერნატორისა არაფერი ის-
მის, გოჭი?

ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი (თავს გააქნევს). თქვენ დაუყოვნებლივ უნდა გაემგზავ-
როთ.

გ უ ბ ე რ ნ ა ტ ო რ ი ს მ ე უ ლ ლ ე. რამე ამბავი მოვიდა ქალაქიდან?
ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი. არა, ჯერჯერობით სრული სიმშვიდეა, მაგრამ არც ერთი
წუთის დაკარგვა არ შეიძლება. ზანდუკები ვერ დაიტევა ოთხთვალაზე. ამო-
არჩნეთ, რაცა გჭირდებათ. (სწრაფად გადის.)

გ უ ბ ე რ ნ ა ტ ო რ ი ს მ ე უ ლ ლ ე. მხოლოდ ყველაზე აუცილებელი

უნდა წავიღო!.. შენერდით! მარდად ვახსენით ზანდუკები! მე გეტყვით, რაც თან უნდა წავიღო.

მსახურნი ზანდუკებს ძირს დგამენ და ხსნიან.

გუბერნატორის მეუღლე (ფარჩის კაბეზე მოუთითებს). აი, ეს მწვანე და, რასაკვირველია, ესეც, ბეწვით გაწყობილი! ექიმები სად არიან? ისევ საშინელი თავის ტკივილი ამიფარდა, ყოველთვის საფეთქლებიდან მეწყება ხოლმე. აი, ესეც, მარგალიტისდიდიებიანი...

შემორბის გრუშე.

გუბერნატორის მეუღლე. შენ გეტყობა არ გეჩქარება, არა? ახლავე სათბურები მომიტანე.

(გრუშე გარბის და ცოტა ხნის შემდეგ უკან ბრუნდება სათბურებით სელში. გუბერნატორის მეუღლე მუნჯურად ხელის ნიშნებითა და შეხედვით ხან რაზე ასაქმებს მას და ხან რაზე.)

გუბერნატორის მეუღლე. ნელა, სახელო არ გახით.

მოხამსასურე გოგო. არხეინად ბრძანდებოდეთ, მოწყალეო ქალბატონო, აი შეხედეთ, კაბას არაფერი არ მოსვლია.

გუბერნატორის მეუღლე. ეს იმიტომ, რომ დროზე გტაცე ხელი. უკვე დიდი ხანია თვალყურს გადევნებ. თავში სხვა არაფერი ვიტრიალებს, იმის გარდა, რომ შალვა აზრეთელს თვალები როგორ დაუბრცო! მოგკლავ, შე ძუენა ძაღლო, შენა! (სცემს.)

ადიუტანტი (უკან ბრუნდება). გთხოვთ აჩქარდეთ, ქალბატონო ნათელა, ქალაქში სროლის ხმა ისმის. (ისევ გადის.)

გუბერნატორის მეუღლე (მოსამსახურე გოგოს ხელს გაუშვებს). დმერთო, სახიერო! როგორა გგონიათ, ჩვენ ხელს გვახლებენ? რისი გულისთვის? რისი გულისთვის? (ყველა დუმს. თვითონ იწყებს ზანდუკში ქექვას.) ფარჩის წელზედა მოძებნე! იმას დაეხმარე! მიხეილი რას შვრება? სძინავს?

მოახლე, რომელსაც ბავშვი უჭირავს. დიას, მოწყალეო ქალბატონო.

გუბერნატორის მეუღლე. მაშინ ერთი წამით დაბლა დააწვინე და ზაბილე ოთახიდან ტარსიკონის წაღები მომიტანე, ჩემს მწვანე კაბას უხდება. (მოახლე ბავშვს აწვენს და გარბის. მოსამსახურე გოგოს.) შენ რაღას გაჩერებულხარ, პა?

გოგო გარბის.

შესდექ, თორემ ვუბრძანებ, ჩამოგახრჩონ! (პაუზა.) როგორ არის ჩალაგებულა, უსიყვარულოდ დე უგუნურად. ყველაფერი შენ თვითონ უნდა უთხრა. ასეთ დროს გამოჩნდება ზოლმე სწორედ, როგორი მსახურები გყავს. ჭამა-ყლაპვა იცინა მართო, მადლიერების გრძნობა კი არ გააჩნიათ. ამას დაევიმარსოვრებ.

ადიუტანტი (ძალზე აღელვებული). ნათელა, ახლავე გაემგზავრეთ. ეს-ეს არის უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე ამბოხებულმა ფეიქრებმა ჩამოახრჩეს.

გუბერნატორის მეუღლე. რატომ? ევრცხლისფერი უნდა თან წავიღო, ის ათასი პიასტრი დაჯდა. აი ესეც და ყველა ბეწვიც. შვინდისფერი სადღაა?

ადიუტანტი (ცდილობს მოაცილოს ტანისამოსის გროვას). ქალაქის გარეუბანში მღელვარება დიწყო. უნდა დაუყოვნებლივ გავემგზავროთ, ბავშვი სად არის?

გუბერნატორის მეუღლე (ემპის მოახლეს, რომელიც გადიის მოვალეობას ასრულებს). მართ! ბავშვი მოამზადე! რა იქენი?

ადიუტანტი (თან გადის). ალბათ ოთხთვალაზე უარის თქმა და ცხენებით წასვლა მოგვიხდება.

გუბერნატორის მეუღლე კაბეში იქექება. მათგან ზოგიერთს იმ გროვაში მყრის, რომლის თან წაღებასაც აპირებს. მერე ისევ უკან იღებს. ისმის ხმა-ური, დაფდაფების ცემა. ცის კაბადონი წითლად იღებება.

გუბერნატორის მეუღლე (სასოწარკვეთილი კვლავ კაბეში ურევს ხელებს). ვერა და ვერ მიპოვნია შვინდისფერა. 'მსახურთაგან ერთი გარბის. მხრების აჩევით პარველ მოახლეს.' აიღე ეს მთელი გროვა და ოთხთვალასთან მიიტანე. მართ რატომ არ დაბრუნდა? თქვენ რა, ყველანი შეიშალენით? აი, ხომ ვამბობდი, ყველაზე დაბლა დეზულა.

ადიუტანტი (უკან ბრუნდება). აბა, ჩქარა, ჩქარა!

გუბერნატორის მეუღლე (პარველ მოახლეს). გაიქეცი! პირ-დაპირ ჩაყარე ოთხთვალაში!

ადიუტანტი. ოთხთვალათი ვერ წავალთ, წამოღით, თორემ მე მართო გავემგზავრები.

გუბერნატორის მეუღლე. მართ! ბავშვი აიყვანე! (პარველ მოახლეს.) მართ მოძებნე, მართ! არა, ჯერ კაბეა წაიღე ოთხთვალაში, რა სიხულელეა, არაფრის გულისათვის ცხენებით არ გავემგზავრები! (უკან მოტრიალდება, ხედავს ხანძრის ალით შეღებილ ცის კაბადონს და თავზარი ეცემა.) იწყის!

ადიუტანტს გაჰყავს. პირველი მოახლე თავის ქნევით მისდევს უკან და თან მიაქვს კაბების მთელი ზღუჯა. თაღის ქვეშ გამოდიან მსახურნი.

მზარეული ქალი. ეს, მგონი, აღმოსავლეთის კარი იწვის.

მზარეული. წავიდნენ. სანოვანით დატვირთული ოთხთვალაც კი მიატოვეს. ახლა ჩვენ როგორღა უნდა დავაღწიოთ თავი?

მეჯინიბე. პო, ერთხანს მაინც ამ სახლში გაჩერება შეუძლებელი იქნება, სულიკო, მე რამდენიმე საბანს წამოვიდებ და მოვუსვამ აქედან.

მართ (თაღის ქვეშ გამოდის, ხელში წაღები უჭირავს). აი, მოწყალეო ქალბატონო!

სქელი ქალი. უკვე გაუმგზავრა.

მართ. მერედა, ბავშვი? (მიიღებს ბავშვთან და ხელში აიყვანს). დატოვეს მაგ მსცემა? (გრუშეს გაუწვდის.) დამიჭირე ერთი წამით. (გრუშე) წავალ ოთხთვალას დაგხედავ. (დაედევნება გუბერნატორის მეუღლეს.)

გრუშე. რა მოუვიდა ჩვენს ბატონს?

მეჯინიბე (ყელზე ხელს გაისვამს). სინი-სინი უყვებს.

მსუქანი ქალი (მეჯინიბეს ეესტზე ისტერია დაემართება). ვაიმე, ღმერთო, ღმერთო! ჩვენი ბატონი გიორგი! ჯერ კიდევ ცისკრის წირვაზე საღ-საღამოთი იყო და ახლა კი... წამიყვიათ, წამიყვიათ აქედან. ჩვენ ყველანი დაღუპულები ვართ, უნდა დავისოცნეთ ცოდვების გამო. როგორც ჩვენი ბატონი გიორგი აბაშვილი.

სულიკო (აწყნარებს). დამშვიდდით, ნინო, თქვენ ხელს არ გახლებენ, თქვენ ცუდი არავისთვის არ გაგაკეთებიათ.

მსუქანი ქალი (ვიდრე სცენიდან გაჰყავთ). ვაიმე, ღმერთო, ღმერთო, ღმერთო! ჩქარა, ჩქარა, წავიდეთ აქედან, ვიდრე მოვიდოდნენ!

ემაწვილი ქალი. ნინომ უფრო გულთან მიიტანა, რაც მოხდა, ვიდრე გუბერნატორის მეუღლემ, თვით მათი მიცვალებულიც კი სხვამ უნდა დაიტყუოს! (შენიშნავს ბავშვს, რომელიც ისევ გრუშეს უჭირავს.) ბავშვი! შენ რატომ გყავს?!

გრუშე. დატოვეს და...

ემაწვილი ქალი. ღვთის ანაბრად მიაგდეს, არა? მისხილი, რომელსაც სულ ახლახან ცივ ნიაფსაც კი არ აკარებდნენ.

მსახურნი ბავშვის ირგვლივ იყრიან თავს.

გრუშე. იღვიძებს.

მეჯინიბე. შენ ეი, ხეობია ეგ სადმე მიაგდო, თორემ გაფიქრებისაც კი შეშინა, რა დღეს დააყრიან იმას, ვისაც ხელში მაგ ბავშვს უნახავენ. მე

წამოვიდებ ჩვენს ბარგი-ბარხანას, თქვენ კი აქ დამიცადეთ. (შეღის სასახლეში.)

მზარეული ქალი. მართალს ამბობს. როცა ეგენი ატყდებიან, ერთმანეთს მთელ ოჯახებს უშლენ სოლმე. მირჩენია ავიკადო ჩემი გულანაბადი.

ყველა მიდის. მხოლოდ ორი ქალი რჩება და გრუშე ბავშვით ხელში.

სულიკო. ვერ გაიგონე, რაც გითხრეს? მოიშორე ბავშვი თავიდან!

გრუშე. გადიამ მთხოვა ერთი წამით ხელში დაიჭირო.

მზარეული ქალი. ის აღარ დაბრუნდება, შე სულელი!

სულიკო. ხელი აიღე, რა ძალა გადგია.

მზარეული ქალი. მაგას უფრო დაუწყებენ ძებნას, ვიდრე გუბერნატორის მეუღლეს. ეგ სომ მეძვედრება. გრუშე, შენ კეთილი გულისა ხარ, მაგრამ ჭკვიანს კი ვერ კიბახებს ადამიანი. გეუბნები, კეთროვანიც რომ იყოს, უფრო საშიში არ იქნებოდა. ფრთხილად იყავი, უბედურებას არ გადაეყარო.

მეჯინიბე უკან ბრუნდება ბოხებით დატვირთული და ურბებს ქალებს. გრუშეს გარდა, ყველანი წასასვლელად ეშხადებიან.

გრუშე (ჯიუტად). სულაც არ არის კეთროვანი. ადამიანური გამოხედვა აქვს.

მზარეული ქალი. შენც ნუ უყურებ. ისეთი სულელი ხარ, რომ ყველაფერი შეიძლება თავს მოგახვიოს კაცმა. რაზეც არ უნდა დაგსაქმონ, მაშინვე რაც ძალი და ღონე გაქვს გარბიხარ სოლმე ასასრულებლად, თითქო მუქთა ფეხები გქონდეს. ჩვენ ურმით მივდივართ. შენთვისაც მოიძებნება ზედ ადგილი, თუ იქპარებ და მოგვისწრებ. თ, იესო, ახლა, როგორც ჩანს, უკვე მთელი კვარტალი იწვის!

სულიკო. შენ რა, ბარგი ჯერ შეგრული არა გაქვს? იცოდე, საღაცაა აბჯროსიანიც მოცვივდებიან ყაზარშიდან.

ორივე ქალი და მეჯინიბე გადიან.

გრუშე. მეც მოვიფარ (ბავშვს დაბლა აწვეს, ერთხანს ზედ დასცქერის, მერე იქვე მდგარი ზანდუკებიდან იღებს რომელიღაც ტანსაცმელს, აფარებს ბავშვს, რომელიც კვლავ ძილს განაგრძობს, და შერბის სასახლეში თავისი ნივთების გამოსატანად.)

ისმის ცხენების თქარათქური და ქალების წივილი. შემოდის მსუქანი თავადი მთვრალ აბჯროსიანთა თანხლებით. ერთ-ერთ მათგანს

მუბზე წამოგებული გუბერნატორის თავი მოაქვს!

მ ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი. აი, აქ, შუაში!

ერთ-ერთი ჯარისკაცი მხრებზე ადგება მეორეს, იღებს მოჭრილ თავს და სინჯავს თაღზე რომელ ადგილზე მიაკრას.

არა, ვერე შუაში არ იქნება, მარჯვნივ გასწიე. ზო, ახლა კარგია. მე რასაც ვაკეთებ, ძვირფასებო, ყოველთვის ლაზათიანად ვაკეთებ.

ჯარისკაცი ჩაქურის და ლურსმანს მოიმარჯვებს და მოჭრილ თავს თმით ამავრებს.

ღღეს დილით საყდრის კარიბჭესთან გიორგი აბაშვილს ვუთხარი: „მოწმენდილი ცა მიყვარს-მეთქი, მაგრამ, კაცმა რომ თქვას, მე უფრო მეხი მიყვარს, მოწმენდილი ციდან ჩამოვარდნილი. აფსუს, რომ ბიჭის წაყვანა მოასწრეს, უთუოდ ხელში უნდა ჩავიგდო, მთელ საქართველოში ეძებეთ! ათას პიასტრს ვიძლევი! (გადის ა ბ ჯ რ თ ს ა ნ ე ბ თ ა ნ ერთად.)

ისევე ცხენების თქარათქური მოისმის. თაღის ქვეშ შემოდის გ რ უ შ ე. ხელში ბოხჩა უჭირავს. ფრთხილად ისედება აქეთ-იქით და საყდრის მიმართულებით მიდის. გასასვლელთან უკვე სულ ახლოს მყოფი უკან ტრიალდება, რათა ნახოს ბავშვი ისევე იქ არის, თუ არა. აქ მგოსანი იწყებს სიმღერას.

გრუშე გაუნძრევლად დგას.

მ გ თ ს ა ნ ი.

და აი, როცა წასასვლელად უკვე მზად იყო, მოეჩვენა, რომ გაიგონა ბავშვის ჩუმი სმა.

ის მოუხმობდა, კი არ ტიროდა, ეგედრებოდა ალალი სიტყვით:

„მიშველე, ქალო, დამისხენი დაღუპვისაგან!“

და განაგრძობდა, — კი არ ტიროდა, ეგედრებოდა ალალი სიტყვით:

„იცოდე: ქალო, გაჭირვებულს ვინც პირს არიდებს,

ვინც მის ძახილზე ყურს იყრუებს შეუბრალებლად,

ის ვერასოდეს ვერ მოისმენს სატრფოს ტკბილ ჩურჩულს,

ვერც განთიადზე შაშვის ჭახჭახს, ვერც შვეებით ფშვინვას

მწუხრის ჟამს შრომით დამაშვრალი მევენახისა.

ეს რომ ისმინა...

გრუშე რამდენიმე ნაბიჯს გადადგამს ბავშვისაკენ და მისკენ დაიხრება.

უკან დაბრუნდა, რათა ბავშვი ერთხელ მაინც კიდე ენახა.

დარჩენილიყო მასთან მხოლოდ რამდენიმე წამს,

ვიდრე სხვა ვინმე გამოჩნდებოდა, ან ბავშვის დედა და ან კიდეც სხვა რომელიმე.

იგი ბავშვის გვერდით ჯდება და ზანდუკს ეყუდება.

წასვლის წინ, რადგან საშიშროებით იყო აღსაფხვე მთელი ქალაქი, შიგ ბოზოქრობდა ხანძარი და უბედურება.

სინათლე კლებულობს, თითქოს საღამო და მერე ღამეც ჩამომდგარიყოს. გ რ უ შ ე სასახლეში შედის, იქიდან ფარანი და რძე გამოაქვს და ბ ა ვ შ ე ს ასმევს.

მ გ თ ს ა ნ ი (ს მ ა მ ა ლ ლ ა).

საშინელია, როს სიკეთე გაცდუნებს კაცსა!

ჩანს, როგორ ფსიზლობს გრუშე. იგი ღამეს უთევს ბავშვს, ხან ფარანს ანთებს, რათა მძინარე ბავშვს დახედოს, ხან უფრო თბილად ფუთნის, თანაც გამუდმებით ყურ უგდებს და აქეთ-იქით ისედება, ხომ არავინ მოდისო.

ხანგრძლივად იჯდა იგი ჩვილ ყრმასთან.

დადგა საღამო, ჩამოდგა ღამეც,

მერე ინათლა და ის კი ისევ

ჩვილ ყრმასთან იჯდა.

ღიდხანს უჭვრეტდა მის წყნარ სუნთქვას, პაწია მუშტებს,

ვიდრე ცდუნებამ არ წახდლია და განთიადზე

პაწია ბაღლი ოხვრით ხელში არ აიტაცა

და არ განშორდა იქაურობას.

გრუშე იქმს იმას, რასაც მგოსანი აღწერს.

როგორც ნადავლი მკერდზე ისე მიიკრა ბავშვი და როგორც ქურდი, გაიპარა მერე იქიდან.

გადცევა ჩრდილოეთის მთებში

მ გ ო ს ა ნ ი.

როცა ქალაქი მიატოვა გრუშე ვაჩნაძემ
და საქართველოს სამხედრო გზას დაადგა იგი,
შორს ჩრდილოეთით მიმავალი მაღალ მთებისკენ,
ის ერთ სიმაღლეს მღეროდა და რძეს ყიდულობდა.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი.

ადამიანი როგორ უნდა დაუსხლტეს ამდენ
სისხლისმსმელ ძაღლებს და საფანგის გულბოროტ დამკებთ?
ის მიდიოდა უკაცრიელ მწვერვალებს შორის,
ის მიდიოდა საქართველოს სამხედრო გზაზე,
თან ერთ სიმაღლეს მღეროდა და რძეს ყიდულობდა.

გრუშე ვაჩნაძეს ზურგზე წამოკიდებულ ტომარაში უზის ბავშვი, ცალ
ხელში ბოხჩა უჭირავს, მეორეში გეგბა ჯოხი და ისე მიდის.

გრუშე (მღერის).

ერთხელ ოთხმა გენერალმა
საოშრად ირანს გასწია.
ერთი ომს თავს არიდებდა,
მეორე ვერ იმარჯვებდა,

მესამემ ამინდს უყურა,
მეთხუეს ჯარმა უმტყუნა
და ვერც ერთმა გენერალმა
სახლში ვეღარ მიაღწია.

ერთხელ სოსო რობაქიძემ
საოშრად ირანს გასწია.
ის იბრძოდა ძლიერ მარჯვენად.
მან უმაღლე გაიმარჯვა.

მან არც ამინდს არ უყურა,
მას არც ჯარმა არ უმტყუნა.
ჩვენი სოსო რობაქიძე
გმირთა გმირი ვაუკაცია.

~~გზაზე გამჩნდებოდა გლეხის ქოხი.~~

გრუშე (ბავშვს). შუადღეა. ხალხი ამ დროს სადილობს. აბა, მოდი აქ
ბალახზე დაესხდეთ და დაველოდოთ, ვიდრე ჩვენი კეთილი გრუშე ერთ პა-
ტარა ტოლჩა რძეს გააჩენდეს. (ბავშვს მიწაზე სვამს და ქოხის ჯარზე აკაკუ-
ნებს. მოსუცი გლეხი უღებს კარს.) ერთ პატარა ტოლჩა რძეს სომ ვერ მომ-
ცემ, პაპა, და შეიძლება ერთი მჭადის კვერცხი გქონდეს?
მ ო ს უ ც ი. რძე? ჩვენ რძე ვინ მოგვცა! ქალაქიდან მოსულმა ბატონმა
ჯარისკაცებმა წაასხეს ჩვენი თხები. ბატონ ჯარისკაცებთან მიდი, თუ რძე
გინდა.

გრუშე. კი, მაგრამ ერთი პაწაწკინტელა ტოლჩა მაინც გექნებათ კი-
დე. ბავშვისთვის მინდა, პაპა.

მ ო ს უ ც ი. მერედა, „ღმერთი გადაგიხდისო“ — ამის ფასად, არა?

გრუშე. ადამიანი, ვინ გითხრა „ღმერთი გადაგიხდისო“? (საფულეს
იღებს.) ჩვენ თავადურად ვიცით ფულის გადახდა. პირს არ შევირცხვენთ.

გლესს ბუზლუნით გამოაქვს რძე.

რამდენი უნდა მოგცე მაგ ტოლჩაში?

მ ო ს უ ც ი. სამი პიასტრი. რძე ასლა ძალიან ძვირია.

გრუშე. სამი პიასტრი? ამ ერთ ყლუპში?

მოსუცი უსიტყვოდ ზედ ცხვირწინ მოუსურავს კარს.

მიხეილ, გაიგონე? სამი პიასტრი! არ შეიძლება ამის უფლება მივცეთ
ჩვენს თავს. (უკან ბრუნდება ბავშვთან, ჯდება და ძუძუს უღებს პირში.) მო-
დი ისევ ძველებურად ვცადოთ. მოსწოვე და თანაც სამი პიასტრზე იფიქრე!

მაგ არაფერია, მაგრამ თავს მოიტყუებ და ეგვი უკვე რამეს ნიშნავს. (ხედავს, რომ ბავშვი აღარა სწოვს და თავს იქნევს, მერე დგება, კართან მიდის და ისევ აკაკუნებს.) პაპა, გააღე კარი, ფულს მოგცემთ. (ხმადაბლა.) გაწყდეს შენი ხინსილა!

მოსუცი კარს აღებს.

მე მეგონა, ნახევარ პიასტრზე მეტი არ ეღირება-მეთქი, მაგრამ რას იზამ, ბავშვს ხომ რძე უნდა დაეალევიანო. ერთ პიასტრს არ დასჯერებ?

მოსუცი. ორზე ნაკლები არ იქნება.

გრუშე. მოიცა, ისევ არ დასურთ კარი. (დიდხანს იქექება საფულეში.) აპაინდე, ორი პიასტრი. ნუთუ რძე არ გაიაფდება, ჩვენ ჯერ კიდევ იმოდენა გზა გვაღებებს წინ. ეს ხომ ყელას გამოჭრავს ჩვენთვის და შეცოდება ღმერთის წინაშე.

მოსუცი. ჯარისკაცები დახოცეთ, თუ რძე გინდათ გქონდეთ.

გრუშე (ასმევს ბავშვს). ძვირად კი გვიჯდება ეგ შენი ერთი ყელის ჩაკოკლოზინაგება, მაგრამ დაღი, მიხეილ. ეს ჩემი ნახევარი კვირის ჯაბაკია. ამ ხალხს პგონია, რომ ჩვენ ფული უკანალითა გვაქვს ნაშთი. ეპ, მიხეილ, მიხეილ, ეს რა ტვირთი ავიკიდე! (ფარჩის მოსასხამს ათვალთქვებს, რომელშიც ბავშვია გამოხეული.) ათასპიასტრიან ფარჩის საბანში ხარ გამოხეული და რძისათვის კი ერთი პიასტრიც არ გაგვანია. (სცენის სიღრმეში ისეღება.) იქ კი, მაგალითად, მდიდარი ლტოლვილების ოთხთფალა დგას. მოდი ჩვენც იქ წავიდეთ.

ფუნდუკის წინ ორი ბანოვანი დგას. მათთან მიდის გრუშე, თავზე ფარჩის მოსასხამი ახვევია და ხელში ბავშვი უჭირავს.

ო, ალბათ ქალბატონებიც აქ აპირებენ ღამის გათევას. რა საშინელებაა, აქაურობა ყველგან ხალხით არის გაჭედილი და თანაც ეკიპაჟსაც ვერ იშოვი ადამიანი. ჩემმა მეეტლემ არც აცოცა, არც აცხელა, ისე გატრიალდა უკან და მე მთელი ნახევარი ვერსის ფეხით გამოვლა მომიხდა. თანაც ფეხშიშველს! აფსუს, ჩემი ირანული მაშეები! იცით, აი მაღალქუსლეზიანი იყო. ეპ, რა გუყვოთ, ეგვიც არაფერი, მაგრამ აქ მაინც რატომ არავინ არ გამოიხედავს ჩრეთ?

ხანდაზმული ბანოვანი. მეფუნდუკე გვაცდევინებს. მას შემდეგ, რაც დედაქალაქში ეს ამბები დატრიალდა, ყველგან დაკარგეს ზრდილობა.

გამოდის მეფუნდუკე, ღირსებით აღსავსე გრძელწვერიანი ჭაღარა მოსუცი, მას მოსდევს მოჯამაგირე.

მეფუნდუკე. მომიტყევეთ მე, ბერიკაცს, რომ ამდენი ხანი გალოდინეთ, მანდილოსნებო, ჩემმა პატარა შვილიშვილმა აყვავებული ატმის ხე მაჩ-

ვენა, აგერ იქ, ფერდობზე, სიმინდის ყანების მალმა. იქ ხეხილი გვაქვს გაშენებული, რამდენიმე ძირი ალუბალი. უფრო იქით, დასავლეთით კი (უჩვენებს.) ნიადაგი ქვიანი ხდება და იქ გლეხები ცხვარს წაასხამენ ხოლმე. ნეტა განახათ აყვავებული ატმის ხე. რა ნატიფი ვარდისფერია მისი ყვავილი.

ხანდაზმული ბანოვანი. ნაყოფიერი ველ-მინდვრები გქონიათ ირგვლივ.

მეფუნდუკე. დვითი კურთხეულნი. უფრო სამსრეთით როგორღაა საქმე, იქაც უკვე აყვავდებოდა ალბათ ხეხილი. თქვენ ხომ სამხრეთიდან მოდიხართ, არა, ქალბატონებო?

ყმაწვილი ბანოვანი. უნდა გამოვტყდე, რომ გზაში ყურადღებით არ ვათვალიერებდი სანახებს.

მეფუნდუკე (ზრდილობიანად). მესმის, მტვერი იყო ალბათ. ჩვენს სამხედრო გზაზე სჯობია ნელა იმგზავრო, თლონდ, რახაკვირველია, თუ არსად არ გეჩქარება.

ხანდაზმული ბანოვანი. კარგად მოიხვეი ყელზე მერდინი, საყვარელო, თორემ აქ საღამოობით, ეტყობა, გრილი ხოი იცის.

მეფუნდუკე. ეს ხოი იანგა-ტაუს მყინვარიდან უბერავს, ქალბატონებო.

გრუშე. პო, მეშინია შვილი არ გამიცვიფეს.

ხანდაზმული ბანოვანი. აი, საკმაოდ მოზრდილი ფუნდუკია. გინდათ შევიდეთ შიგ.

მეფუნდუკე. ო, ქალბატონებს ოთახები სჭირდებათ? მაგრამ ვაი, რომ მთელი ფუნდუკი გაჭედილია, მანდილოსნებო, და მსახურებიც გაიქცე-გამოიქცნენ. პირდაპირ უნუგვეთ მდგომარეობაში ვარ ჩავარდნილი. ვეღარავის ვეღარ მივიღებ, სარეკომენდაციო წერილებითაც კი ვერა...

ყმაწვილი ბანოვანი. კარგი, მაგრამ ქუჩაში ხომ ვერ გავათევთ ღამეს?

ხანდაზმული ბანოვანი (მშრალად). რა ეღირება?

მეფუნდუკე. ქალბატონებო, თქვენ ალბათ გამიგებთ, რომ ასეთ დროს, როდესაც ამდენი ლტოლვილი, ამდენი უთუოდ ერთობ პატივსაცემი, მაგრამ, მიუსხედავად ამისა, ხელისუფალთათვის მაინც არასასურველი პირი ეძებთ თავშესაფარს, სასტუმროს პატრონს განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებს. ამის გამო...

ხანდაზმული ბანოვანი. ჩემო კარგო, ჩვენ ლტოლვილები არა ვართ. ჩვენ მთაში მივემგზავრებით, ჩვენს საზაფხულო რეზიდენციაში. ეს არის, და ეს. ისე რომ იყოს საქმე, როგორც თქვენ გვონიათ, აზრადაც არ მოგვივიდოდა თქვენი სტუმართმოყვარეობით გვესარგებლა.

მეფუნდუკე (თავს უქნევს თანხმობის ნიშნად). ეჭვიც არ მეპარება,

რომ ეს ასე იქნებოდა. მე მხოლოდ ის მაღონებს, რომ შეიძლება ის ერთადერთი პაწაწკინტელა ოთახი, რომელიც კიდევ დარჩა თავისუფალი, ქალბატონებს არ მოეწონოთ. სულზე სამოცი პიასტრი ეღირება. ქალბატონები ხომ ერთად ბრძანდებიან?

გრუშე. პო, ასე ვთქვათ, მეც მჭირდება დამის გასათევი ადგილი.
ყმაწვილი ბანოვანი. სამოცი პიასტრი! ეს ხომ ყელის გამოტრაა!

მეფუნდუკე (ცეფად). ქალბატონებო, მე სრულებითაც არა მსურს ეინმეს ყელი გამოვჭრა, ამის გამო... (გატრიალდება წასასვლელად.)

ხანდაზმული ბანოვანი. ასეთი ლაპარაკი რა საჭიროა. წამოდი. (შედის ფუნდუკე მოჯამაგირის თანსლებით.)

ყმაწვილი ბანოვანი (სასოწარკვეთილი). ასოთხმოცი პიასტრი ერთ ოთახში! (გრუშეს გადახედავს.) თანაც ბავშვთან ერთად რა საშინელებაა! ტირილი რომ შორთოს, მერე?

მეფუნდუკე. ოთახი ასოთხმოცი პიასტრი ღირს, გინდა ორი სული შევიდეს შიგ და გინდა სამი.

ყმაწვილი ბანოვანი (გრუშეს უკვე სულ სხვა კილოზე). მეორე მხრივ, ხომ არ შეიძლება ქუჩაში დაგტოვოთ, ჩემო კარგო, გთხოვთ, წამოხვიდეთ.

ყველანი ფუნდუკეში შედიან. სცენის სიღრმეში მეორე მხრიდან გამოჩნდება მოჯამაგირე ბარგით ხელში, მას მოსდევს ხანდაზმული ბანოვანი.

მერე გამოჩნდება მეორე ბანოვანი და გრუშე ბავშვით ხელში. ას ოთხმოცი პიასტრი! მე ეგრე იმის შემდეგ არ იფელეგებულვარ, რაც ჩემი საყვარელი ზაალი მოიტანეს სახლში.

ხანდაზმული ბანოვანი. აბა, აქ რა ზაალზე ლაპარაკის ადგილია!

ყმაწვილი ბანოვანი. არა, ისე რომ ვთქვათ, ჩვენ ოთხი სული ვართ. ბავშვიც ხომ უნდა მივათვალოთ, ასე არ არის? (გრუშეს.) არ შეგიძლიათ ბავშვში ნახევარი ფასი მაინც გაიღოთ?

გრუშე. ეს შეუძლებელია. იცით, სასწრაფოდ მომიხდა წამოსვლა და აღიუტანტს დაავიწყდა საკმარისი ფული მოეცა.

ხანდაზმული ბანოვანი. თქვენ რა, არც სამოცი პიასტრი ვაქვთ?

გრუშე. არა, სამოცს გადავიხდი.

ყმაწვილი ბანოვანი. საწოლები სად არის?

მოჯამაგირე. საწოლები არ არის. აი, საბნები და ტომრები. თქვენ

თვითონ მოეწყვეთ როგორმე. უნდა გიხაროდეთ, რომ მიწაში არ გაწვენენ, როგორც სხვა მრავალი ჩააწვენეს. (გადის.)

ყმაწვილი ბანოვანი. გაიგონე? ახლავე მეფუნდუკესთან წავალ, რომ ცემით სული ამოხადოს მაგ უტიფარს.

ხანდაზმული ბანოვანი. როგორც შენს ქმარს ამოხადეს?

ყმაწვილი ბანოვანი. რა გულქვა ხარ! (ტირის.)

ხანდაზმული ბანოვანი. როგორ გავშალო ისე, რომ ცოტათი მაინც ლოგინს დაემსგავსოს?

გრუშე. ეგ ჩემზე იყოს. (ბავშვს დაბლა სვამს.) როცა მარტო არა ხარ, ყოველთვის უფრო იოლად გახვალ ფონს. თანაც თქვენ ოთხთვალა გაქვთ. (თან იატაკს გეხს.) ვერ წარმოიდგენთ, როგორი მოთულოდნელი იყო ჩემთვის ეს ამბები! „საყვარელო, — იცოდა ხოლმე თქმა ჩემმა სადილის წინ, — ცოტა ხანს კიდევ წამოწევი, თორემ, ხომ იცი, ისევ აგიტყდება თავის ტკივილი“. (მოათრევს ტომრებს და შლის ლოგინს, ბანოვანნი თვალს ადევნებენ მის საქმიანობას და თან ერთმანეთს უყურებენ.) „გიორგი, — ვეტყვი ხოლმე გუბერნატორს, — როგორ წამოვწე, როცა სამოც კაცს ველით სადილად. მსახურების იმედზე ხომ ვერ იქნები ადამიანი და თანაც მიხეილიც უჩემოდ არაფერს არ ჭამს“. (მიხეილს.) ხედავ, მიხეილ, როგორ გაიჩარხა საქმე, ხომ გითხარი! (ანაზღეულად შენიშნავს, რომ ბანოვანნი გაკვირვებულები ადევნებენ თვალს და თან რაღაცას ჩურჩულებენ.) ესეც ასე. ყოველ შემთხვევაში ცარიელ იატაკზე არ ვიწევბით. მე ორად გავკეცე საბნები.

ხანდაზმული ბანოვანი. ძალიან გაწაფული კი ყოფილხართ ლოგინის გაშლაში, ჩემო ძვირფასო. აბა, ერთი სექსი მაჩვენეთ!

გრუშე (შეშინებული). რა გინდათ მაგითი თქვათ?

ყმაწვილი ბანოვანი. ახლავე გვაჩვენეთ სელები!

გრუშე აჩვენებს ბანოვანთ სელებს.

ყმაწვილი ბანოვანი (ზემით). სულ გადატყავებული აქვს! მოახლე ყოფილა!

ხანდაზმული ბანოვანი (მიდის კართან და ყვირის). ეპეი, მსახურნო!

ყმაწვილი ბანოვანი. ხო გაეპი, შე არამზადავ, ახლავე გამოტყდი, რა გქონდა განზრახული.

გრუშე (დაბნეული). რა უნდა მქონოდა განზრახული, მე ვფიქრობდი, იქნებ ოთხთვალთი წამიყვანონ-მეთქი. ცოტაოდენ მანძილს მაინც ფეხით აღარ გავივლიდი. ძალიანა გთხოვთ, აურზაურს ნუ ატესხავთ, მე თვითონ წავალ.

ყმაწვილი ბანოვანი (მაშინ როდესაც ხანდაზმული კვლავ

მსახურებს ეძახის). პო, წახვალ, შაგრამ პოლიციის თანხლებით. ჯერჯერობით კი აქ დარჩი, ფეხი არ მოიცვალა, გეხმის!

გრუშე. კი, მაგრამ მე სომ სამოცი პიასტრის გადახდა მინდოდა (უჩვენებს საფულეს.) თქვენ თვითონ ნახეთ, მე მაქვს ფული. აი, ოთხი ცალი ათპიასტრიანი და ესეც ერთი სუთიანი, არა, ესეც ათიანია. სედავო, სულ საშოცია. მე მხოლოდ მინდოდა, რომ ოთხთვალაზე მომეთავსებინა ბავშვი. სიძარბოზე თუ გინდათ, ეს არის.

ყმაწვილი ბანოვანი. აჰ, მაშ შენ ოთხთვალაზე გინდოდა მოკლათეპულიყავი! ასლა ცხადია ყველაფერი.

გრუშე. მოწყალეო ქალბატონო, მე ვაღიარებ, რომ მდაბით წარმოშობისა ვარ, ძალიან ვთხოვთ, პოლიციას ნუ დაუძახებთ. ბავშვი მაღალ წოდებას ეკუთვნის, აი, ნახეთ როგორ საფენებშია გამოხვეული. ისიც ისეთივე ღლთლვლია, როგორიც თქვენ.

ყმაწვილი ბანოვანი. ჰმ, მაღალი წოდების! ვიცით, ვიცით თქვენი ოინები. მაშა ალბათ თავადი შყავს, არა?

გრუშე (გამწარებული ხანდაზმულ ბანოვანს). კარგი, რა გავყირებთ! ნუთუ გული არა გაქვთ?

ყმაწვილი ბანოვანი (ხანდაზმულს). ფრთხილად იყავი, რამე არ აგიტყვოს. საშიშია. ვაიმე, გვიშველეთ! გვხოცავენ!

მოჯამაგირე (შემოდის). რა მოხდა?

ხანდაზმული ბანოვანი. ეს ქალბატონი შემოიპარა ჩვენთან, ბანოვანად ასაღებდა თავს, ეტყობა, ქურდია.

ყმაწვილი ბანოვანი. და თანაც საშიში, მაგას ჩვენი დახოცვა უნდოდა. ეს საქმე პოლიციამ უნდა გამოიძიოს. აჰ, ღმერთო, უკვე ვგრძნობ, როგორ მიტყდება ისე ჩემი შაკიკი.

მოჯამაგირე. პოლიციის ამჟამად სად ნახავ. (გრუშეს.) აიციდე შენი გუდა-ნაბადი, ჩემო დო, და მოუსვი აქედან.

გრუშე (პრანჭითრეული იევანს ბავშვს). თქვე არადაძიანებო, თქვენა! დიაცათ, თქვენ თავებსაც მიადურსმავენ კედელზე.

მოჯამაგირე (გარეთ მიათრევს). ენა დაყვე, თორემ ბერიკაცი მოვა და იმას ხუმრობა არ უყვარს.

ხანდაზმული ბანოვანი (ყმაწვილს). ერთი ნახე, რამე სომ არ მოიპარა უკვე.

მაშინ როდესაც ორივე ბანოვანი გაფაციცებით სინჯავს, რამე სომ არ აკლია მათ ბარგს, მარცხნივ ჭიმკრიდან გადის მოჯამაგირე გრუშესთან ერთად.

მოჯამაგირე. განა არ იცო, რომ ჯერ უნდა დასედო, ვისთან გაქვს საქმე და მერე ისე ენდო? იცოდე, მომავალში ფრთხილად იყავი.

გრუშე. მე მეგონა, რომ თავიანთ თანასწორს უფრო ღირსეულად მოექცეოდნენ.

მოჯამაგირე. მაგის მეტი დარდი არა აქვთ! დამიჯერე, ზარმაც და უხარგებლო ადამიანად თავის გახადებაზე ძნელი არაფერია. თუ მათ ეჭვი შეეპარათ, რომ სხვას არ აწმენდინებ უკანალს, ანდა თუნდაც ცხოვრებაში ერთსელ საკუთარი ხელით ეიმუშავია, მორჩა, ვედარაფერი გიშველის. ერთ წამს დიაცა, მჭადსა და ორიოდე ვაშლს გამოვიტან.

გრუშე. არა, არ გინდა. უმჯობესია წავიდე, ვიდრე შეფუნდუკე მოვიდოდეს. თუ მთელი ღამის განმავლობაში შეუსვენებელი ვივლი, მე მგონი, უკვე სამშვიდობოზე გავალ. (მიდის.)

მოჯამაგირე (ხმადაბლა მიამახებს). მარჯვნივ გაუსვით პირველსავე გზაჯვარედინზე.

გრუშე უჩინარდება.

მგოსანი.

გრუშე გაჩნდება ჩრდილოეთს რომ მიამუშრებდა, თავად ყაზბეგის აბჯროსანნი მისდევდნენ უკან.

მუსიკოსები.

ვით გაექცევა ფეხშიშველი აბჯროსან მხეცებს, სიხსლისმხმელ ძაღლებს და ხაფანგის გულბოროტ დამგებთ? დამდამობითაც კი სდევნიდნენ შეუსვენებელი. მათ არ უწყოდნენ, რა არის დაღლა. ჯალათთა ძილი ხანმოკლე არის.

ორი აბჯროსანი მოალაგებს სამხედრო გზაზე.

ეფრეიტორი. თბ, შე რეგვენო, შენა! შენგან ტყუილია არაფერი არ გამოვა. მერედა, რატომ? იმიტომ, რომ საქმეზე უფრო ისე არ შეგტკივა, როგორც საჭირთა. მეთაური ამას ყოველ წერილშიაზე ამჩნევს. გუშინწინ, როცა მე იმ სქელი ქალით ვიფიცე გართული, მართალია, გეჭირა მისი ქმარი, როგორც გიბრძანე, და მუცელზედაც კი დააბიჯე ფეხი, მაგრამ განა ამას ხალისით იქმოდო, როგორც კარგ ჯარისკაცს შეეფერება, თუ მხოლოდ მორჩილება გინდოდა გამოიგება? მე თვალყურს გადევნებდი, შე რეგვენო, შენა! არა, შენ ვერ დაწინაურდები, თავი ჩაღითა გაქვს გამოტენილი. (ერთხანს მდუმარედ განაგრძობენ გზას.) არ გეგონოს, ვერ ვამჩნევდე, რომ აღარ იცი, რა გააკეთო ჩემს საწინააღმდეგოდ. მე კოჭლობას გიკრძალავ, შენ კი მაინც

განგებ კოჭლობ. და ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ცხენები გავყიდე, გავყიდე კი იმიტომ, რომ ასეთ ფასს არხად არ მომცემდნენ. კოჭლობით გინდა მაგრძნობინო, რომ ფხვით სიარული არ გსიამოვნებს, კარგად გიცნობ. ასეთი მოქცევა არას გარგებს, პირიქით გავნებს. აბა, ურთი სიმღერა შემოვძახო!

ორივე აბჯროსანი (მღერთან).

სალაშქროდ მივალ და იმას ედარდობ,
რომ გულის სატრფო დავტოვე მარტო.
მისი ნამუსი ჩავაბარე სიყრმის მეგობრებს,
ვიდრე ომიდან ისევ სახლში დაებრუნდებოდე.

ეფრეიტორი. უფრო ხმამაღლა!

ორივე აბჯროსანი (მღერთან უფრო ხმამაღლა).

სასაფლაოზე თუ ოდესმე ვიწვები მარტო,
მე ერთ პეშე მიწას მომაყრის სატრფო.
იტყვის, აქ წვანან ის ფესები, ჩემსკენ რომ რბოდნენ,
აქ კი მკლავები, ნეტარებით რომ მესხვეოდნენ.

ერთხანს კვლავ მდუმარედ განაგრძობენ გზას.

ეფრეიტორი. კარგი ჯარისკაცი სულითა და გულით არის მოწადი-
ნებული, მეთაურის გულისთვის თავი ასო-ასოდ ააკუწინოს და უკვე ჩამქრა-
ლი თვლებით მაინც დაინახავს, როგორც დაუქნევს თავს მისი ეფრეიტორი
მოწონების ნიშნად. ეს მისთვის საკმარისი ჯილდოა, მას სხვა არა უნდა რა,
მაგრამ შენ კი არავინ დაგაქნევს თავს, ჩამაღლებით კი, უთუოდ ჩამაღლდე-
ბი. ჯვარო პატიოსანო, გამაგებინეთ ერთი, როგორ უნდა ვიპოვო ასეთი ხელ-
ქვეითის გადამკიდებ გუბერნატორის ნაბიჯვარი?

განაგრძობენ სვლას.

მგოსანი.

როს მდინარემდე მიადწია გრუშე ვაჩნაძემ,
მღიერ უმძიმდა მას უკვე სრბოლა, ხელით უმწეო ბაღლის ტარება.

მუსიკოსები.

სიბინდის ყანებში ვარდისფერ განთიადს
მხოლოდ სიცივე მოაქვს დამენათევისათვის.
გლეხის ეზოში სარძევეთა მხიარულ ჟღარუნს
მუქარის მეტი სხვა რა მოაქვს ლტოლვილისათვის.
ის, ვისაც ხელში აყვანილი ჩვილი ყრმა მოჰყავს,
სიძმამის ვარდა, არ გრძნობს არაფერს.

გრუშე გლეხის კარ-მიდამოს წინ დგას. სქელ დედაკაცს სახლში
შეაქვს რძით სახვე საწველელი. გრუშე იცდის, ვიდრე ქალი შიგნით შევი-
დოდეს, შემდეგ ფრთხილად უახლოვდება სახლს.

გრუშე. ეხ, ისევ დაისველე, თითქო არ იცოდე, რომ მეტი საფენები
არა მაქვს. მიხეილ, უნდა დავშორდე ერთმანეთს. ქალაქიდან უკვე საკმაოდ
შორსა ვართ. შენისთანა მოცუტქნულს ასე შორს არ გამოედევნებიან. ამ
გლეხის ქალს კეთილი სახე აქვს და თანაც გრძნობ, როგორ არის რძის სუ-
ნით გაჟღენთილი აქაურობა? მაშ ასე, კარგად იყავი, მიხეილ. მე დავივიწყებ,
როგორ მცემდი მთელი ღამის განმავლობაში ფეხებს ზურგში, რათა კარგად
მერბინა, ზოლო შენ კი დაივიწყე, რომ ცუდად გკვებავდი. სამაგიეროდ, რასაც
გაჭმევდი, სულითა და გულით მემეტებოდა შენთვის. დიდი საამოვნებით და-
გიტოვებდი კიდეც, აი მაგ პაჭუა ცხვირის გამო, მაგრამ არ შეიძლება. „აჩუ,
აჩუ ცხენოს“ გათამაშებდი და გასწავლიდი გადაყენების მოთხოვნას, რომ სა-
ფენები აღარ დაგეხველებინა სოლმე, მაგრამ უკან უნდა გავტრიალდე, რად-
გან ჩემი მაჯური სადაცაა უკან დაბრუნდება და განა იქ არ უნდა დავხვედე?
ეს არ შეიძლება ჩემგან მოითხოვო, მიხეილ.

(კართან მივა ფესაკრეფით და ბავშვს ზღურბლთან აწვენს, შემდეგ ხის უკან
იმალება, იცდის, ვიდრე გლეხის ქალი კარს არ გამოაღებს და საფენებში გა-
მოხვეულ ბავშვს არ იპოვნის.)

გლეხის ქალი. ო, იესო, ამას რას გხედავ! გარეთ გამოიხედე, კაცო!
გლეხი (გამოდის). რა მოსდა? არ დამაცლი წვნიანი დავხვრიბო?

გლეხის ქალი (ბავშვს). სად არი დედაშენი? არა გყავს განა? ბიჭია
საწყალი. ნახე, როგორ ძვირფას საფენებშია გამოსვეული! ეტყობა კეთილ-
შობილი წოდებისა უნდა იყოს. აიღეს და მოგვიგდეს კარზე. რა დროში
ვცხოვრობთ!

გლეხი. თუ ჰგონიათ, რომ შევინახავთ, ვახშევთ და ვაჭმევთ, ძალიან
შემცდარან. წაიყვანე სოფელში, მღვდელთან, მორჩა და გათავდა.

გლეხის ქალი. რა უნდა უყოს მერე მღვდელმა? ბავშვს დედა სჭი-
რია. უყურე, იღვიძებს. მოდი ავიყვანოთ, მა, რას იტყვი?

გლეხი (ყვირილით). რასა და არა-მეთქი!

გლეხის ქალი. მე კუთხეში, სავარძლის, გვერდით, მოვუწყობდი
ლოგინს. მხოლოდ კალთი დამჭირდებოდა და როცა ბინდორში წავიდოდი,
თან წაიყვანდი. სედავ, როგორ იცინის? კაცო, მადლობა ღმერთს, თავზე ჭე-
რი გვხურავს და შეგვიძლია ეს კეთილი საქმე გვაგავითოთ. იცოდე, ხმა არ
ამოიღო. (აიყვანს ბავშვს და შინ შედის. გლეხი უკან მისდევს, თან ხელებს
ასავსავებს პროტესტის ნიშნად.)

✓ გ რ უ შ ე გამოდის სამალავიდან, გაიცინებს და საწინააღმდეგო მიმართულე-
ბით გაეშურება.

მ გ ო ს ა ნ ი.

რა გიხარია, ლტოლვილი ქალო?

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი.

ის, რომ უმწეო პაღმა ახალ მშობლებს შესცინა,

ის, რომ საყვარელ ყრმისაგან

უკვე გაფთავისუფლდი.

მ გ ო ს ა ნ ი.

დამწუხრებული რატომღა ჩანხარ?

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი.

დამწუხრებული ვარ, რადგან დავრჩი მე მთლად მარტო

და ხელცარიელი,

ვით ფანქარული,

ვით განძარცვული.

მცირეოდენი მანძილის გაგლას ვერ მოასწრებს გ რ უ შ ე, რომ ო რ ა ბ ჯ რ ო -
ს ა ნ ს გადაყრება, რომელნიც შუბებით გადაულბავენ გზას.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი. ქალიშვილო, შენ წინაშეა სამხედრო ხელისუფლება.
გვითხარი, საიდან მოდიხარ? მტერთან გავშირი სიმ არა გაქვს გასაკიცხავი?
სად არის იგი განლაგებული? რა მოძრაობებს ადასრულებს იგი შენს ზურგ-
ში? რა ბედი ეწიათ ბორცვებს, რა დაემართათ ხეობებს? კარგად არიან გა-
მაგრებულნი შენი წინდები?

გრუშე შეშინებული დგას.

გ რ უ შ ე. კარგად არიან. ის გირჩევენათ, უკან დაისიოთ.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი. მე ყოველთვის უკნიდან ვუტევე ამის იმედი გქონდეს.
(ჯარისკაცს.) ბიჭო, რას მისჩერებხარ შუბს? „ლაშქრობაში მყოფი ჯარისკა-
ცი თავის შუბს ერთი წამითაც კი არ უნდა უშვებდეს ხელიდან“. ამას გვკარ-
ნახობს წესდება. ზეპირად ისწავლე, რეგვენო! მაშ ასე, ქალიშვილო, აბა, გვი-
თხარი, სად მიდიხარ?

გ რ უ შ ე. ჩემს დანიშნულთან, ბატონო ჯარისკაცო, სიმონ ჩაჩავასთან,
რომელიც ნუქაში მსახურობს სასახლის მცველად. იცოდეთ, თუ მივეწერი,
ძვალსა და რბილს ერთს გავიხდით.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი. სიმონ ჩაჩავა? მართალია, ვიცნობ ასეთს. მან გახადე-
ბი მომცა, რომ ჟამიდან ჟამზე გაგსინჯო სილმე. რეგვენო, სიმ ხედავ, რომ
არ ვუყვარვართ. ამიტომ უნდა განვაცხადოთ, რომ პატიოსნური განზრახვები

გვამოძრავებს. ქალიშვილო, ჩემს ხუმრობათა მიღმა სერიოზული ბუნების კა-
ცი იმალება. ასე რომ, ოფიციალურად მოგახსენებ, შენგან ბავშვი მინდა. ✓

გრუშე სმადაბლა წამთიყვირებს.

ხედავ გაგვიგო, რეგვენო. ნეტარების თრთოლამ აუიტანა, არა? „ჯერ უნ-
და ნამცხვარი გამოვიღო ღუმელიდან, ბატონო ოფიცერო. ჯერ უნდა დახე-
ული პერანგი გამოვიცვალო, ბატონო პოლკოვნიკო!“ ხუმრობა იქით იყოს
და შუბიც განზე გავწიოთ. ქალიშვილო, ჩვენ ერთ ბავშვს ვეძებთ ამ მხარეში.
სიმ არ გაგიგონია რამე, ძვირფას საფენებში შესვეული, კეთილშობილი ბავ-
შვის შესახებ, რომელიც უეცრად გაჩნდა აქ ქალაქიდან?

გ რ უ შ ე. არა, არაფერი გამიგონია.

მ გ ო ს ა ნ ი.

გაიქეც, ძვირფასო, მკვლელები მოდიან.

ისხენი უმწეო, თაფადაც უმწეოვ!

აი, ის უკვე ადგა და გარბის!

გ რ უ შ ე უცბად შეტრიალდება და პანიკური შიშით მოცული გარბის უკან.
აბჯროსნები ერთმანეთს გადახედავენ და ლანძღვით დაედევნებიან.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი.

ყოვლად შემზარავ და სისხლიან დროებშიაც კი

შესვდები კაცი გულისხმიერ ადამიანებს.

გლეხის სახლი. ს ქ ე ლ ქ ა ლ ს ბავშვი კალათაში ჩაუწვენია და თავს დასტრი-
ალებს. უეცრად თიხაში გ რ უ შ ე ვ ა ჩ ნ ა ძ ე შემოიჭრება.

გ რ უ შ ე. სასწრაფოდ დამალე ბავშვი. აბჯროსნები მოდიან. ეგ მე და-
ვაწვინე თქვენ კარებწინ, მაგრამ ჩემი კი არ არის, მისი მშობლები მაღალი
წოდებისანი არიან.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი. ვინ მოდის? რომელი აბჯროსნები?

გ რ უ შ ე. ახლა ნურაფერს მკითხავ. აი, აბჯროსნები, რომლებიც მას
ეძებენ.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი. ჩემს სახლში მათ არაფერი აქვთ საძებარი, მაგრამ
შენთან კი, როგორც ჩანს, დამჭირდება ლაშარაკი.

გ რ უ შ ე. გამოსხენ ძვირფასი საფენებიდან, თორემ ეგ გაგვცემს.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი. რას ჩაიცვდი მაგ საფენებს. ამ სახლში მე ვარ უფ-
როსი. აი, ესეუც ახალი შარსი! უკეთესია ის მითხრა, რატომ მომიგდე ეს ბავ-
შვი, რატომ ჩაივინე ცოდვა?

გ რ უ შ ე (გარეთ ისედება). სადაცაა ხეობა ტევრიდის გამოვლენ. არ
უნდა გამოქცეულიყავი, იმან საქმე უფრო გაამწვავა, რა უნდა ვქნა?

გლეხის ქალი (ისიც იწელება გარეთ და ანაზღაურად ძალზე შე-
შინდება). დედაო დვთისა, აბჯროსნები!

გრუშე. ბავშვს ეძებენ.

გლეხის ქალი. მერედა, შინ რომ შემოვიდნენ?

გრუშე. არაფრის გულისათვის არ დაანებო. უთხარი ჩემია-თქო.

გლეხის ქალი. კარგი.

გრუშე. იცოდე, შუბზე წამოაგებენ, როგორც კი ბავშვს მათ გადას-
ცემ.

გლეხის ქალი. მაგრამ, რომ მოითხოვონ, მერე? მთელი ფული, რაც
მოსავალში ავიღე, შინა მაქვს.

გრუშე. როგორც კი ბავშვს დაანებებ, მაშინვე შუბზე წამოაგებენ, აქ-
ვე, შენს სახლში. უნდა უთხრა, ჩემი შვილია-თქო.

გლეხის ქალი. კარგი, მაგრამ რომ არ დამიჯერონ?

გრუშე. დაგოჯერებენ, თუ მტკიცედ ეტყვი.

გლეხის ქალი. ცეცხლს წაგვიკიდებენ. უსახლკაროდ დაგვტოვებენ.

გრუშე. ხწორედ ამიტომ უნდა უთხრა, ჩემია-თქო, ბავშვს მიხეილი
აქვია... აი, ეს კი არ უნდა მეტყვა შენთვის.

გლეხის ქალი თავს აკანტურებს.

თავს ნუ აქნევ, ეგრე ნუ აკანტულებ, თორემ მიხვდებიან.

გლეხის ქალი. კარგი.

გრუშე. რა სულ „კარგის“ და „კარგის“ გაიძახი. აღარ შემიძლია მა-
გის მოსმენა. (შეანჯღრევს.) შენ თვითონ შვილები არა გყავს?

გლეხის ქალი (სლუკუნით). ომშია.

გრუშე. მაშინ შეიძლება ისიც აბჯროსანია ასლა. ნუთუ ისიც შუბზე
წამოაგებენ ბავშვებს? შენ სომ მაშინვე ლაგამს ამოსდები მას? „ახლავე თავი
ანებე შუბის ქნევას ჩემს სახლში, — ეტყოდი მას, — განა მაგისათვის გაგზარ-
დე? ჯერ პირი გამოირეცხე, ვიდრე დედაშენს დაელაპარაკებოდე!“

გლეხის ქალი. მართალია, ჩემთან ის ასეთ რამეს ვერ გაბედავს.

გრუშე. პირობა მომეცა, რომ იტყვი ჩემია-თქო.

გლეხის ქალი. კარგი, ვიტყვი.

გრუშე. აი, მოდიან კიდევ.

კარზე კაკუნი ისმის. ქალები არ უპასუხებენ. შემოდინ აბჯროსნები.

გლეხის ქალი მღაბლად უკრავს თავს.

ეფრეიტორი. აგერ, აქ არის, რას გეუბნებოდი? ისეთი ყნოსვა მაქვს
რო!.. ჩემი შეცდენა არ შეიძლება. ქალიშვილი, ერთი კითხვა მაქვს შენთან:

რატომ გამოიქვითი? რა იფიქრე, რა მინდოდა შენგან? სანაძლეოს ვეღბ, რა-
ღაც უზნეო რამ გაივლე გულში, არა? გამოტყდი!

გრუშე (მამინ, როდესაც გლეხის ქალი განუწყვეტლივ თავს უკრავს
აბჯროსნებს). უცებ გამახსენდა, რომ რძე მქონდა შედგმული ცეცხლზე.

ეფრეიტორი. მე კი მეგონა, იმიტომ გაიქვითი, რომ მოგეჩვენა, თით-
ქო რაღაც უზნეოდ შემოგხედე. აი ისე, თითქო რაღაცა მდომებოდე. სომ
გესმის, თითქო სორცაიელი მზეერთი შემომეხედოს.

გრუშე. არა, მაგდაგვარი რამ არ შემიძინავს.

ეფრეიტორი. მაგრამ სომ შეიძლებაოდა ასე ყოფილიყო, არა? ეს უნ-
და აღიარო, რომ შეიძლებაოდა დორი გამოემდგარიყავი, აი, სრულიად გულ-
ახდილად გელაპარაკები: მე შეიძლება მართლაც რაღაც გაშველო გულში,
მარტონი რომ ყოფილიყავი. (გლეხის ქალს.) ეზოში არაფერი საქმე არა
გაქვს? წადი, ქათმებს საცენი დაუყარე.

გლეხის ქალი (მოულოდნელად მუხლებზე დაეცემა). ბატონო ჯა-
რისკაცო, მე არაფერი არ ვიცოდი. ცეცხლი არ წამიკიდოთ, უსახლკაროდ არ
დამტოვოთ!

ეფრეიტორი. რას ამბობ?

გლეხის ქალი. მე არაფერ შუაში არა ვარ, ბატონო ჯარისკაცო. ეს
მაგან მომიგდო კარზე, გეფიცები.

ეფრეიტორი (შენიშნავს ბავშვს და გავეირვებისაგან დაუსტვენს).
ბიჭოს, იმ კალათაში სომ რაღაც პატარა წევს. რეგვენო, მე უკვე ათასი პიას-
ტრის სუნი მომდის, გაიყვა ეგ დედაბერი გარეთ და მაგრად გეჭიროს. რო-
გორც ვატყობ, დაკითხვის ჩატარება მომიხდება.

გლეხის ქალი უსიტყვოდ ემორჩილება აბჯროსნებს და გარეთ
მიჰყვება.

მაშ, აი, ის ბავშვი, რომელსაც შენგან მოგიტოვებ. (კალათასთან მი-
დის.)

გრუშე. ბატონო ოფიცერო, ეს ჩემი შვილია. ის არ არის, ცხად
თქვენ ეძებთ.

ეფრეიტორი. აბა, ერთი შევსედო. (დაიხრება კალათაზე. გრუშე სა-
სოწარკვეთილი ისედება აქეთ-იქით.)

გრუშე. ჩემია, ჩემი!

ეფრეიტორი. ძვირფას საფეხებშია გამოსვეული.

გრუშე დაეძვერება ეფრეიტორს, რათა კალათას მოაცილოს, მაგსამ ენ-
რეიტორი განზე გაიხრების მას და ისევ კალათაზე დაიხრება. სასოწარკვეთი-
ლი გრუშე აქეთ-იქით ისედება და ცოცხალს მოჰკრავს ვეება შემის ნაჭერს,

უმაღ დასტაცებს ხელს, მოუდერებს ეფრეიტორს უკნიდან და ისე ძლიერად
დასცხებს თავში, რომ ეფრეიტორი იქვე ჩაიკეცება. გრუშე აიყვანს ბავშვს
და გარეთ გარბის.

მ გ თ ს ა ნ ი.

და გაურბოდა რა აბჯართსანთ,
ოცდორი დღის ხეტიალის და ტანჯვის შემდეგ,
მყინვარ იანგა-ტაუს ძირას
გრუშე ვაჩნაძემ იშვილა ბავშვი.

მ უ ს ი კ თ ს ე ბ ი.

„უმწუთო უმწუთო იშვილა ბავშვი.

ნახევრად გაყინული ნაკადულის პირას ჩაცუცქებულია გ რ უ შ ე და პეშვით
წყალს იღებს ბავშვისათვის.

გ რ უ შ ე.

რადგან შენი აყვანა
ქვეყნად არვის სურდა,
იცოდე: ჩემო ერთავ,
ჭირი თუ ღხინი ერთად
გავიართო უნდა.
ისე დიდხანს გატარე,
ისე გავიტანჯე.
ისე ძვირი ღირდა რძე,
რომ უშენოდ ვერ გავძლებ,
ჩემთან უნდა დარჩე.
ძვირფას პერანგს გაგხდი, რომ
ჩერებში გაგახვიო.
გაგაბანებ, მოგნათლავ
მთის ნაკადში, რადგან მას
უნდა მიეჩვიო.

(გამოსხნის ძვირფასი საფენებიდან და ძონძებში ახვევს.)

მ გ თ ს ა ნ ი.

როს აბჯართსანთაგან დევნილი გრუშე ვაჩნაძე
მიადგა მყინვარზე გადებულ მსასვრელ ბეწვის ხიდს,
რომელზეც ფერდობს შუფენილი სოფლებისაკენ

აღმოსავლეთით მიმავალი გზა გადიოდა,
მან ბეწვის ხიდზე იმდერა და
ორი სიცოცხლე შეისროლა ზედის სასწორზე.

ქრის ქარი. ბინდბუნდში ჩანს მყინვარზე გადებული ბეწვის ხიდი, რომელსაც
ერთ-ერთი ბაგირი გასწყვეტია და ამიტომ ნახევრად ჩაყიდული ქანათბს
უფსკრულზე. ვ ა ჭ რ ე ბ ი, ო რ ი კ ა ც ი და ე რ თ ი ქ ა ლ ი, გაუბედავად დგა-
ნან ხიდის წინ. შემოდის გ რ უ შ ე ბავშვით ხელში. კაცთაგან ერთ-ერთი
ცდილობს ჭოკით დაიჭიროს გაწყვეტილი ბაგირის ბოლო.

პ ი რ გ ე ლ ი ვ ა ჭ ა რ ი. ნუ ჩქარობ, ყმაწვილო ქალო, სულ ერთია,
გალმა მაინც ვერ გახვალ.

გ რ უ შ ე. მე ჩემი პაწია ბაღლით უნდა უთუოდ გავაღწიო აღმოსავლე-
თის მხარეს. იქ ჩემი ძმა ცხოვრობს.

ვ ა ჭ ა რ ი ქ ა ლ ი. ჰმ, უნდაო! რას ბქვია, ქალო, „უნდა“! აი, მეც უნდა
გავიდე გალმა, ჩემო კარგო, ვინაიდან ორი ხალიჩა მაქვს საყიდელი ქალისა-
გან, რომელმაც უნდა გაყიდოს ისინი, რადგან ქმარი მოუკვდა, მაგრამ განა
შემიძლია ის მოვიმოქმედო, რაც მიმაჩნია, რომ უნდა მოვიმოქმედო? ან განა
იმ ქალს შეუძლია? აგერ ანდრო უკვე ორი საათია, რაც ეწვალე და ვერ და-
უჭერია გაწყვეტილი ბაგირის ბოლო, ან რომც დაიჭიროს, გეკითხები, რო-
გორ უნდა დაგამაგრეთ?

გ რ უ შ ე (ხმამაღლა). ხიდი არცთუ ისე დამაბალი უნდა იყოს. მე მგონი,
შეიძლება გცადო გახვალა.

ვ ა ჭ ა რ ი ქ ა ლ ი. მაგას მაინც ვერ გავბედავდი, თუნდაც ეშმაკი მომ-
დედეს კვალდაკვალ. ეს ხომ თვითმკვლელობას უდრის.

პ ი რ გ ე ლ ი ვ ა ჭ ა რ ი (ხმამაღლა გასძახებს). ეპეი!

გ რ უ შ ე. ნუ ეძახი! (ვაჭარ ქალს). უთხარი, ნუ ეძახის.

პ ი რ გ ე ლ ი ვ ა ჭ ა რ ი. კი, მაგრამ ქვევით ვიღაცა იძახის. შეიძლება
გზა აებნა ვინმეს.

ვ ა ჭ ა რ ი ქ ა ლ ი. და ან რატომ არ უნდა გამოეხმაუროს? შენ რა, ცუ-
დად ხომ არ არის შენი საქმე? შენ ხომ არ მოგდევენ?

გ რ უ შ ე. ეჰ, რაც არის, არის, სიმაართლე უნდა გითხრაო, აბჯართსნები
მომდევენ. ერთ-ერთ მათგანს შეშის ნაჭერი ჩაგუშვი თავში.

მ ე თ რ ე ვ ა ჭ ა რ ი. არიქა, საქონელი დამალეთ!

ვაჭარი ქალი ლოდის უკან მაღაგს ტომარას.

პ ი რ გ ე ლ ი ვ ა ჭ ა რ ი. რატომ მაშინვე არ გვითხარი? (დანარჩენებს.)
ახლა რომ ეს იმათ ხელში ჩაუვარდეთ, იცოდეთ, საკატლეთე სორციფით აკე-
ბავენ.

გრუშე. ჩამომეცალეთ გზიდან. სიღზე უნდა გავიდეთ.
მეორე ვაჭარი. რას გასკალ, ორი ათასი ფუტის სიღრმე უფსკრულა.

პირველი ვაჭარი. მაშინაც კი, ჩვენ რომ გაწყვეტილი ბაგირი დავიჭირეთ; ასეთი ცდა უაზრო იქნებოდა. ბაგირს ხელით დავიჭერდით, მაგრამ მაშინ სომ ამნაირადვე აბჯროსნებიც შეძლებდნენ სიღზე გამოსვლას.

გრუშე. ჩამომეცალეთ!
აბჯროსანთა ხმები (შორიდან). აგერ იქ, მაღლა!
ვაჭარი ქალი. უკვე საკმაოდ ახლოს არიან. მაგრამ სიღზე ბავშვის გაყვანა არ შეიძლება, უთუოდ ფესქვეშ გამოგეტლებათ, აბა ერთი, ქვევით გადაიხედე!

გრუშე უფსკრულში იხედება. ქვევიდან ისევ აბჯროსანთა შეძახილები მოისმის.

მეორე ვაჭარი. ორი ათასი ფუტის სიღრმეა.

გრუშე. პო, მაგრამ ჩემი მღევრები კიდევ უფრო საშიში არიან.

პირველი ვაჭარი. ბავშვთან ერთად მაინც არ შეიძლება ასეთი რამის გაბედე. თუ გინდა, შენი სიცოცხლე გასწირე, რასან მოგდევნე, მაგრამ ბავშვს რას ემართლები?

მეორე ვაჭარი. თანაც ბავშვთან ერთად სომ უფრო მძიმე იქნება.

ვაჭარი ქალი. იქნებ მართლაც ურჩევნია, რომ გადავიდეს? მომეცი ბავშვი, მე დავმალავ. შენ კი მარტო გადი სიღზე.

გრუშე. არა, ბავშვს ვერაფის ვერ დავანებებ. (ბავშვს.) ან ერთად დავილუბოთ, ან ერთად გადავრჩეთ.

შეილო, ღრმაა უფსკრული,
ბეწვის სიდი მაღალი;
უნდა განვლო ვერანი,
რადგან ჩვენს ხელთ არ არის
ჩვენი გზის არჩევანი.
შენც იმავე გზით ივლი,
მე რომ მქანცავს სიშორით;
შენც იმავე პურს შეჭამ,
რომელსაც მე ვიშოვი.
ერთ ლუკმას, თუ მე შევჭამ,
სამი შენი იქნება,
თუმცა მათი სიდიდე,
შეილო, მეც მიეფიქრება.

გრუშე. მცდო.

ვაჭარი ქალი. ღმერთს ნუ სცოდავ.

ქვევიდან შეძახილები მოისმის.

გრუშე. გევედრებით ჭოგი გადაგდეთ, თორემ ბაგირს მოიწოდებენ და უკან დამედევნებიან. (ფესს ღვაძს სიღზე, რომელიც თითქოს საცაა უნდა ჩაინგრეს. ვაჭარი ქალი დაიკვირებს, მაგრამ გრუშე გაივლის სიღს და მშვიდობით აღწევს გაღმა ნაპირს.)

პირველი ვაჭარი. უკვე გაღმაა.

ვაჭარი ქალი (მუხლებზე იყო დაჩოქილი და ლოცულობდა, გაჯაერებით). მაინც ეს მისგან შეცოდება იყო.

გამოჩნდებიან აბჯროსანები. ეფრეიტორს თავი შესვეული აქვს.

ეფრეიტორი. აქ ბავშვიანი ქალი სომ არ დაგინახავთ?

პირველი ვაჭარი (მაშინ, როდესაც მეორე ვაჭარი ჭოკს ავდებს უფსკრულში). კი, აგერ, გაღმა გავიდა. თქვენ კი ვერ გაგიძლებთ სიდი.

ეფრეიტორი. რეგენო, მაგას გახლევინებ, ღამაცა.

გრუშე გაღმა მხარეს დგას, სიცილით ანახევებს აბჯროსნებს ბავშვს და მერე გზას განაგრძობს. სიდი უკან რჩება. ქარი ქრის.

გრუშე (მიხეილისაკენ მიაბრუნებს თავს). ქარისა არასოდეს არ შეგვმინდეს. ისიც შავ დღეშია. ნაგაზივით მიერეკება ღრუბლებს და ყველაზე ძალიან თვითონვე ითოშება.

ბარდნის.

და თოვლიც, მიხეილ, ყველაზე საშინელი რამ როდია. მან მხოლოდ პატარა ფიჭვები უნდა დაფაროს, რათა ზამთარში არ დაიღუპონ. მთა დი რამეს გიმღერებ. აბა, ყური დამიგდე (მღერის.)

მამაშენი ყანალია,
დედაშენი კახმა წრი ქაღ
შენ წინაშე კი თავს დასრის
ხატნოცა და ქედმაღალიც,
შმაგი ყვეფის ნაშიერი
თმობს და კვიცებს არ იმეტებს.
ხოლო გველის წიწილი კი
რძეს მიუტანს მშიერ დედებს.
~~მე ჩემი ფეხები!~~

ჩრდილოეთის მთებში

მგოსანი.

და შვიდი დღე-ღამე იარა გზაში,
მყინვარს გადასცდა და ფრიალო ფერდობებს დაჰყვა.
— როცა ჩემი ძმის სახლში მივაღ, — ფიქრობდა იგი, —
ძმა მაგიდიდან ადგება და გადამესვენება.
— შენა ზარ, დაო? — მეტყვის მე იგი. —
დიდი ხანია, რაც უკვე გიცდი. აი, ეს ჩემი ძვირფასი ცოლი
და ესეც ჩემი კარ-მიდამო, მისი მზითველი,
თერთმეტი ცხენი და ეს ოცდათერთმეტი ძროხა.
ბავშვით მაგიდას მოუჯექ და შეჭამე რამე.
ძმის სახლი ტურფა ხეობაში მდებარეობდა.
როცა და თავის ძმასთან მივიდა, სიარულისაგან ავადდა იყო.
აი, წამოდგა ძმა მაგიდიდან.

ჩასუქებული გლეხი ცოლ-ქმარი ეს-ეს არის შემოსხდომია მაგიდას.
ლავერენტი ვაჩნაძე ჭამის დაწყებას აპირებს, მაგრამ ამ დროს შემო-
დის გრუშე ბავშვით ხელში, მოჯამაგირის სკლზე დაყრდნობილი
და ძალზე გაფითრებული.

ლავერენტი. საიდან მოდისხარ, გრუშე?
გრუშე (მისუსტებული ხმით). მე თანგა-ტაუს მყინვარზე გადმოვედი,
ლავერენტი.

მოჯამაგირე. სათივესთან დაგდებული ვნახე, პატარა ბავშვი ჰყავს
თან.

რძალი. წადი და ზერდაგი გაწმინდე. (მოჯამაგირე გადის.)

ლავერენტი. ეს ჩემი ცოლია, ანიკო.

რძალი. ჩვენ გვეგონა, ნუქაში მსახურობდი.

გრუშე (ფეხზე ძლივსა დგას). ჰო, იქ ვიყავი.

რძალი. რა, შენი სამსახური არ ვარგოდა? ჩვენ ისე გვეტონდა განაგო-
ნი, რომ ძალიან კარგი იყო.

გრუშე. გუბერნატორი მოკლეს. ✓

ლავერენტი. ჰო, იქ დიდი ამბები ყოფილა. შენმა მამიდამაც გვიამ-
ბო, გახსოვს, ანიკო?

რძალი. ჩვენთან სრული სიწყნარეა. ეს ქალაქელებს უნდა აუტყდეთ
ხოლმე მუდამ რაღაც. (კართან მივა და გასძახებს). სოსო, სოსო, ჯერ არ
ამოიღო კეციდან მჭადი. ვესმის? სად დაიკარგე? (გადის.)

ლავერენტი (სმადაბლა, ნაჩქარევად). მამა თუ ჰყავს მაგ ბავშვს? ✓
გრუშე უარის ნიშნად თავს გააქნევს.

ასეც ფიქრობდი, უნდა რამე მოვიგონოთ, თორემ ჩემი ცოლი სათნოების
განსახიერებაა.

რძალი (უკან დაბრუნდება). ეჰ, ეს მოჯამაგირეები! (გრუშეს.) შენ
რა, ბავშვი გყავს?

გრუშე. ჰო, ჩემია. (ჩაიკეცება, ლავერენტი ფეხზე წამოაყენებს.) ✓

რძალი. ღმერთო ძლიერო, მავას რაღაც საღმობა აქვს, რა უნდა
ექნათ?

ლავერენტი უნდა გრუშე კერასთან მდგარ სკამლოგინთან მიიყვან-
ნოს, აღშფოთებული ანიკო ხელებით ანიშნებს, არაო და კედელთან დაგ-
დებულ ტომარაზე მიუთითებს.

ლავერენტი (გრუშე კედელთან მიჰყავს). დაჯექი, დაჯექი, სისუს-
ტისაგან მოგდის.

რძალი. ნეტა ქუნთრუშა მაინც არ იყოს!

ლავერენტი. მაშინ გამოწყარო ექნებოდა. არხეინად იყავი, დასუს-
ტებულია და სხვა არაფერი. (გრუშეს.) როცა დაჯექი, უკეთ გახდი, სომ მარ-
თალია? ✓

რძალი. ბავშვი მაგისია?

გრუშე. ჰო, ჩემია.

ლავერენტი. ქმართან მიმავალს გამოუვლია ჩვენთან.

რძალი. მაშ, ასე, სორცი ვავიცდია.

ლავერენტი მაგიდას მოუჯდება და ჭამას იწყებს.

შენთვის არ შეიძლება ცივი საჭმლის ჭამა, ცხიმო უკვე გაიყინებოდა, სიმ
იცო, კუჭი არ გივარება. (გრუშეს.) შენი ქმარი ქალაქში არ არის? მამ, სადაა?

ლავრენტი. ამ მთას იქით გათხოვილა, როგორც ამბობს.

რძალი. მამ, ასე. ამ მთას იქით. (თვითონაც მაგიდას მიუჯდება.)

გრუშე. ნეტა სადმე დამაწვენდეთ როგორმე, ლავრენტი.

რძალი (განაგრძობს დაკითხვას). ჭლექი რომ გამოდგეს, ყველას გა-

დაგვედება. ქმარს ადგილ-მამული აქვს?

გრუშე. ის ჯარისკაცია.

ლავრენტი. მაგრამ მამისაგან პატარა კარ-მიდამო რეგია.

რძალი. განა ის თქვენი არ არის? რატომ არ არის თქვენი?

გრუშე (თავს ძალას ატანს). როგორ არა, თქმია.

რძალი. მერე რატომღა მიდისარ მის მამულში?

ლავრენტი. როცა ამის ქმარი თმოდან დაბრუნდება, ისიც თავის სო-
ფელში ჩაება.

რძალი. შენ კი უკვე ახლავე მიდისარ იქა?

ლავრენტი. პო, იქ უნდა დაელოდოს.

რძალი (გამეინავი ხმით დაიყვირებს). ბიჭო სოსო, მჭადს მისედე!

გრუშე (საცხისაგან აბოლებს). ადგილ-მამული, ჯარისკაცი. უნდა და-
ველოდო. დაჯექი, ჭამე.

რძალი. ეს ქუნთრუშაა.

გრუშე (ხეზე წამოვარდება). პო, ადგილ-მამული აქვს.

ლავრენტი. მე კი მგონია, გადაღლისაგან არის ეგრე, ანიკო. წადი,
მჭადს მისედე, საყვარელო.

რძალი. მერე როდის დაბრუნდება მაგისი ქმარი, თუკი, როგორც ამ-
ბობენ, თმი ხელასლა გაჩაღდა? (ყვირილით მიბაჯბაჯდება კართან.) სოსო,
სად დაიკარგე, სოსო! (გადის.)

ლავრენტი (სწრაფად წამოდგება და გრუშესთან მიდის). ახლავე და-
გაწვენთ ლოგინში. საკუჭნაოში მოგათავსებთ. ჩემს ცოლს კეთილი გული
აქვს, მაგრამ მხოლოდ ჭამის შემდეგ.

გრუშე (ბავშვს გაუწვდის). აბა, გამომართვი!

ლავრენტი აიყვანს ბავშვს და აქეთ-იქით ისედეგა.

ლავრენტი. მაგრამ დიდხანს ვერ დარჩებით აქ. იცოდეთ, ჩემი ცო-
ლი სათნოების განსახიერებაა.

გრუშე ლამის წაიქცეს, ძმა დაიჭერს.

მგოსანი.

და ერთობ ავად იყო და მაშინ

მხდელი ძმა იძულებული გახდა თავშესაფარი მიეცა მისთვის.

გაგიდა შემოდგომა, დადგა ზამთარი.

ზამთარი ხანგრძლივი იყო.

ზამთარი ხანმოკლე იყო.

ხალსი ვერაფერს ვერ გაიგებდა,

თავები კბენას ვერ გაბედავდნენ,

გაზაფხული რომ არ დამდგარიყო.

გრუშე საკუჭნაოშია, საქსოვ დაზვას უზის. ისა და ბავშვი, რომელიც იატაკზე
ზის, საბნებში არიან შეფუთვნილნი.

გრუშე (ქსოვს და თან მღერის).

ლაშქრად მიჰყავდათ სატრფო გულისა,
სასძლო მუდართ მისდედა უკან,
ტირილითა და ხვეწნა-მუდართი,
ტირილითა და დარიგებებით,
— ჩემო ძვირფასო, ჩემო ძვირფასო,
თუკი შენ ასლა თქვენი მიდისარ,
თუკი შენ ასლა მტერს შეებმეში,
თქვენი სხეებზე წინ ნუ გაიჭრები,
ნურც ბრძოლის უკან ნუ მოექცევი.
წინ აღისფერი ცაცხლი გიზგიზებს,
უკან წითელი გუბდება კვამლი-
ბრძოლის შუაში იყავ ყოველთვის,
შენ მედროშესთან იყავ ყოველთვის,
პირველნი მუდამ იხოცებიან,
უკანასკნელთაც სიკვდილი ელით,
ვინც შუაშია, უვნებელი ბრუნდება სასლში.

მისედე, ეშმაკობა უნდა ვისმართო. თუ ფურნის ჭიები, ვიქნებით გა-
სუსულნი, რძალს დაავიწყდება, რომ მის სასლში ვიმყოფებით. მაშინ იქამდე
შეგვეძლება აქ დარჩენა, ვიდრე თოვლი დნობას დაიწყებდეს. აი, ნურც ტირისარ
სიცოცხისაგან. როცა ღარიბი ხარ და თან გცივა კიდეც, მაშინ არავის უყვარ-
ხარ.

შემოდის ლავრენტი და დის გვერდით ჯდება.

ლავრენტი. რატომა ზისართ ვერე მეეტლებივით შეფუთვნილები?
იქნებ ძალიან ცივა საკუჭნაოში?

გრუშე (სწრაფად გადაიძრბს საბანს). არა, არ ცივა, ლავრენტი.

ლავრენტი. ძალიან რომ ციოდეხ, მაშინ ბავშვთან ერთად შენი აქ

დარჩენა შეუძლებელი იქნებოდა, ანაკო საყვედურებით აიკლებდა თავის თავს.

პაუზა.

იმედია, ხუცები ბავშვზე არას შეგვეითხა.

✓ გ რ უ შ ე. შეგვეითხა, მაგრამ არაფერი არ ვუთხარი.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი. ძალიან კარგი. მე მინდოდა შენთან ანიკოზე შელაპარაკა. კეთილი გულისაა, ოღონდ ძალიან, ძალიან ფაქიზი და მგრძნობიარეა. ხალხს ჯერ არავის არაფერი ცუდი არ უთქვამს სოლმე ჩვენს ოჯახზე და მას უკვე წინასწარ ეშინია. იცი, ძალიან დრამა განიცდის ყველაფერს. ერთხელ შენ-სიერ გოგოს ეკლესიაში დახეული წინდები ეცვა. მას შემდეგ ჩემი საყვარელი ანიკო თრ-თრ წვეთი წინდას იცვამს სოლმე, როცა ეკლესიაში მიდის. და-უჯერებელია, მაგრამ ძველი ოჯახიდანაა და სომ იცი (ყურს უგდებს.) დარ-წმუნებული ხარ, რომ აქ ვართაგვები არ არიან? მაშინ თქვენი აქ ცხოვრება არ შეიძლება. (სასურავიდან ჩამოღვენილი წვეთების მაგვარი სმა ისმის), რა, წვეთავს?

გ რ უ შ ე. ალბათ კასრს თუ გასდის. ხალტე მოეშვებოდა.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი. პო, კასრი უნდა იყოს. უკვე ნახევარი წელია, რაც აქა ხარ, არა? მართლა, რას გეუბნებოდი? პო, ანიკოზე. მე, რასაკვირველია, არა-ფერი არ მითქვამს, რომ აბჯროსანს შეშის ნაჭერი დაარტყი. სუსტი გულის პატრონია და გაუფრთხილდი. ამიტომ არ იცის, რომ არ შეგიძლია შენთვის ადგილი გამოიხატო, პოდა, ამის გამო გუშინ ბუზღუნებდა.

კვლავ ისმის, როგორ იღვენებოდა გამძნარი თოვლის წვეთები.

დაიჯერებ, შენს ჯარისკაცზედაც კი ზრუნავს. „ქმარი რომ დაბრუნდეს და ეგ იქ არ დახვდეს, მერეო?“ — ამბობს და ძილი უფრთხება. გაზაფხულამდე ვერ დაბრუნდება-მეთქი, — ვეუბნები. რა კეთილი გულისაა!

წვეთები უფრო სწრაფად ცვივა.

შენ როგორ გგონია, როდის დაბრუნდება?

გრუშე დუმს.

გგონებ, გაზაფხულზე ადრე არა, შენც სომ ასე ფიქრობ?

გრუშე დუმს.

როგორც ვხედავ, შენ თვითონ არ გჯერა, რომ უკან დაბრუნდება.

გრუშე არაფერს არ ამბობს.

პოდა, როცა გაზაფხული დადგება და ჩვენთან უდელტეხილებზე თოვლი გადნება, შენი აქ დარჩენა აღარ შეიძლება, რადგან მაშინ შეუძლიათ აქაც მოგებნონ და ხალხი კი უკვე ლაპარაკობს უკანონო შეილზე.

ასლა კი უკვე განუწყვეტლივ და უფრო სწრაფად ცვივა წვეთები.

გრუშე, ეს თოვლი ღნება სახურავზე და, მაშასადამე, გაზაფხული კარზე მოგვედგომია.

გ რ უ შ ე. პო.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (მხიარულად). ყური დამიგდე. აი, როგორ უნდა მოვიქ-ცეთ. შენ თავშესაფარი გჭირდება და ვინაიდან ბავშვიც გყავს (ამოიოხრებს.) ქმარიც, რათა ხალხი არ ალაპარაკო. მე ჩემად მივიკითხ-მოვიკითხე და იცი, გრუშე, საჭმრო გიშოვე. მე ველაპარაკე ერთ ქალს, რომელსაც ვაფი ჰყავს და აქვე, მთის გადაღმა, პატარა კარ-მიდამოც აქვს. ის თანახმაა.

გ რ უ შ ე. მაგრამ მე რომ არ შემიძლია სხვ კაცს გავყვებო, მე სი-მონ ჩანავას უნდა დაველოლო.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი. რა თქმა უნდა, ყველაფერი წინასწარ არის მოფიქრებუ-ლი. შენ ქმარი ქაღალდზე გჭირდება და არა ლოგინში. მეც სწორედ ასედი გიშოვე. იმ გლეხის ქალს, რომელსაც შევუთანხმდი, ვაფი მომაკვდავი ჰყავს. როგორია, პა? სადაცაა სული ამოუფა. და თანაც ყველაფერი ისეა, როგორც ვამბობდი, ქმარი ამ მთის გადაღმა ჰყავსო! შენ მიხვალ მასთან, ის სულს და-ლევს და შენც დაქვრივდება. პა, რას იტყვი?

გ რ უ შ ე. მე ალბათ მიხეილისათვის ბეჭდიანი ქაღალდი დამჭირდება.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი. ბეჭედს ყველაფერი შეუძლია. ქაღალდზე თაწერილი მოწმობის გარეშე ალბათ სპარსეთის შაჰიც ვერ დაამტკიცებდა, რომ ნამდვი-ლად შაჰი და თანაც თავშესაფარი გექნება.

გ რ უ შ ე. მერე რამდენად კისრულობს ამას ის ქალი?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი. ოთხას ჰიასტრად.

გ რ უ შ ე. მერე საიდანა გაქვს ამდენი ფული?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (დამნაშავეს სახით). რამეში აიღო ანიკომ.

გ რ უ შ ე. ჩვენ იქ არავინ გვიცნობს. თანახმა ვარ.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (წამოღება). მაშინ ასლაზე შევატყობინებ იმ ქალს.

(სწრაფად გადის.)

გ რ უ შ ე. მიხეილ, სომ ხედავ, რამდენ დაფიდარებას გადაგიდე. მე ისე მოგვევლინე, როგორც მსხლის სე ბედურებს. ასეა მართლ: ჭეშმარიტი ქრის-ტიანი ყოველთვის დაიხრება და აიღებს ძირს დაგდებულ პურის ქერქს, რათა

უქმად არაფერი არ დაიკარგოს. მიხეილ, ისა სჯობდა, რომ იმ აღდგომა დღეს რაც შეიძლება მალე წამოესულიყავი ნუქიდან. ახლა კი გაბრუნებული დავრჩი.

მ გ ო ს ა ნ ი.

ნეფე სიკვდილის სარეცელზე იწვა, როდესაც სახმლო მოვიდა.

ნეფეს დედა კი კარებში იდგა და აჩქარებდა ცერემონიას.

ჩვილი ყრმა მოჰყვა თან პატარძალსა. ქორწინების დროს მაჭანკალმა დამალა იგი.

შუაში გადატინებული თათბი. ცალ მხარეს საწოლი დგას. გამჭვირვალე ფარდის მიღმა გაუნძრევლად წევს მძიმედ ავადმყოფი კაცი. მეთრე მხარეს შემოვარდება დედამთილი, თან ხელით გრუშეს მოათრევს. უკან ლავრენტი მოსდევთ ბავშვით ხელში.

დედამთილი. ჩქარა, ჩქარა, თორემ ჯვრისწერამდე თქვენს ჭირს წაიდებს. (ლავრენტის.) მაგრამ ამას რომ ბავშვი პყოლია, შენ კრინტი არ დაგიძრავს.

ლავრენტი. მერედა, განა სულ ერთი არ არის? (მომაკვდავზე მიუთითებს.) მაგის მდგომარეობაში მყოფი კაცისათვის აბა, ამას რა მნიშვნელობა აქვს?

დედამთილი. მიგისათვის კი, მაგრამ მე ამ შერცხვენას ვერ გადავიტან. ჩვენ პატივცემული ხალხი ვართ. (ტირილს იწყებს.) რა გასჭირებია ჩემს იოსებს ისეთი, რომ ბავშვიანი ქალი შეირთოს?

ლავრენტი. კარგი, თრას პიასტრს დაგიმატებ. ესეც ხელწერილი, რომ კარ-მიდამო შენზე გადმოვა, მაგრამ ამას უფლება აქვს ორი წლის განმავლობაში აქ იცხოვროს.

დედამთილი (გრემლებს იმშრალებს). მთელი ეს ფული დასაფლავებასაც არ ეყოფა. იმედია, მუშაობაში მაინც მხარში ამოიმადგება. ნეტავი ბერი რაღა იქნა? ნამდვილად სამზარეულოს კარიდან გადაძვრა და გამეპარა. ახლა მთელი სოფელი ჩვენ დაგვედება, როგორც კი ყურს მოჰკრავენ, რომ იოსები სულსა ლეეს. აჰ, ღმერთო! წავალ და მოვიყვან ბერს, ოღონდ ბავშვი არ დაანახოთ.

ლავრენტი. მაგაზე მე ვიზრუნებ. მაგრამ რაღა მაინცდამაინც ბერი და მღვდელი არა?

დედამთილი. ვითომ ბერი რითაა ნაკლები? ოღონდ ერთი შეცდომა მომივიდა, გასამრჯელოს ნახევარი ჯვრისწერის წინ არ უნდა მიმეცა, რომ სამეიკიტნოში არ გამპარვოდა, მაგრამ იმედია... (გარბის.)

ლავრენტი. მღვდლისათვის არ დაუძახია მაგ გაჭირვებულს, ძვირი დამიჯდებოთ და ბერს გარიგებია იაფად.

გრუშე. თუ სიმონ ჩაჩაფა მაინც გამოჩნდა, ჩემთან გამოგზავნე.

ლავრენტი. კარგი. (ავადმყოფზე მიუთითებს.) არ გინდა, ერთი მაინც შესედო?

გრუშე მიხეილს იყვანს ხელში და თავს აქნევს უარყოფის ნიშნად.

ლავრენტი. აღარც კი ინძრევა. იმედია, გვიან არ მოვსულვართ. (ყურს უდგებენ.)

მეთრე მხრიდან შემოდის მეზობლები, აქეთ-იქით ისელებიან და კედლების გასწვრივ დგებიან. მერე ხმადაბლა იწყებენ ლოცვანის დუღუნს. შემოდის დედამთილი ბერთან ერთად.

დედამთილი (პირკატა ეცემა სტუმრების დანახვაზე და ბერს მობართავს). აი, სომ ხედავ. (თავს დაუკრავს სტუმრებს.) გთხოვთ ერთი წამით მოითმინოთ. ჩემი ვაჟის სახმლო ჩამოვიდა ქალაქიდან და სასწრაფოდ ჯვარს დაიწერენ. (ბერთან ერთად ავადმყოფთან გადის.) ეგრეც ვიცოდი, რომ ენაზე არ დაგადგებოდა. (გრუშეს.) ახლავე შეგიძლიათ ჯვარი დაიწერთ, აი, საბუთი. მე და სახმლოს მამა... (ამასობაში ლავრენტი გრუშეს ხელიდან ართმევს მიხეილს და ცდილობს სცენის სიღრმეში მიიმალოს. დედამთილი ანიშნებს, რომ არ გამოჩნდეს ბავშვით ხელში.) მე და სახმლოს მამა მოწვევები ვართ. (გრუშე თავყვანს სცემს ბერს. ისინი მიდიან ავადმყოფის სარეცელთან. დედამთილი ფარდას გადასწევს. ბერი საქორწინო ლოცვანს მოჰყვება გაბმით. ლავრენტის, რათა როგორმე გაართოს ბავშვი, რომელიც ატირებს აპირებს, უნდა საქორწინო ცერემონიალი დაანახოს. დედამთილი კი გამუდმებით ანიშნებს, ბავშვი ვინმეს გადაეცეთ. გრუშე ერთხელ გადასედავს ბავშვს და ლავრენტი ბავშვის ხელს დაუქნევს მას.)

ბერი. თანახმა ხარ, იყო შენი ქმრის ერთგული, გამგონე და კეთილი მეუღლე და ეკუთვნოდე მას, ვიდრე სიკვდილი არ გაგვრით?

გრუშე (თან ბავშვს უყურებს). კი.

ბერი (მომაკვდავს). და შენც თანახმა ხარ, იყო კეთილი, მზრუნველი ქმარი შენი ცოლისა, ვიდრე სიკვდილი არ გაგვრით? (რადგან მომაკვდავი არ პასუხობს, ბერი გაიმეორებს თავის შეკითხვას და შემდეგ უხერხულად უკან მოიხედავს.)

დედამთილი. რასაკვირველია, თანახმაა. ვერ გაიგონე, „პო“ როგორ ვითხრა?

ბერი. ძალიან კარგი. თქვენ დაქორწინებული ხართ. უკანასკნელი მიროცხების საქმე როგორღა?

დედამთილი. აღარაფერი აღარ დამრჩა. ისედაც ჯვრისწერა დაჯდა ძალიან ძვირი. ასლა უნდა ჭირისუფლად მოსულ სტუმრებზე ვიზრუნო. (ლაერენტიან.) ჩვენ შეიძლება შეეთანხმდით?

ლაერენტი. ექვსასად. (აძლევს ფულს.) მე არ დავჯდები სტუმრებთან. მომიწყვნი ათასი ასალი ვინმეს გაცნობა. პოდა, თუ ჩემი დაქვრივებული და ჩემთან მოსვლას განიზრახავს, ჩემი ცოლი კეთილი იყოს შენი მობრძანებათ, — ამ სიტყვებით შეეგებება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მე გავჯავრდები. (მიდის. სამძიმარზე მოსული სტუმრები გულგრილად გააყოლებენ თვალს, როცა მათ გვერდით ჩაივლის.)

ბერი. შეიძლება იკითხოს კაცმა, ეს ვისი ბავშვია?

დედამთილი. რა ბავშვი, რის ბავშვი? მე ვერსად ვხედავ ბავშვს! და ვერც შენ ხედავ, ვასაგებია? თორემ იქნებ მეც დავინახე, რაც სამიკიტნოს უკან ხდებოდა. ასლა კი წაივლიდა.

გრუშე იატაკზე სვამს ბავშვს და აწვნარებს. მერე გადიან მეორე ოთახში, სადაც დედამთილი მეზობლებს წარუდგენს რძალს.

დედამთილი. ეს ჩემი რძალი ვახლავთ. მან ჩემს საყვარელ იოსებს ჯერ კიდევ ცოცხალს მოუხწრო.

ერთ-ერთი ქალი. შენი ვაჟი უკვე ერთი წელია რაცა წევს, არა? როცა ჩემი ვახო წაიყვანეს, ის გამოსათხოვარ ვახშამზე იყო.

მეორე ქალი. თუკისათვის იმაზე უარესი არა არის რა, როცა სიმინდი მოსაჭრელია და გლეხკაცი კი ლოვინად არის ჩაგარდნილი. მაგ საწყლისათვის იქნებ მაღლიც იყოს, რაც უფრო ნაკლებ დაიტანჯება და მალე განისვენებს, ღმერთმანი!

პირველი ქალი (გულახდილად). თავდაპირველად, იცით, ჩვენ ისიც კი გვეგონა, ჯარიში წაყვანას თავს არიდებს და იმიტომ ჩაწვა ლოვინში. ასლა კი საწყალი სიცოცხლეს ესალმება!

დედამთილი. გთხოვთ დაბრძანდეთ და ცოტაოდენი ქადა მიირთვათ. (დედამთილი ანიშნებს გრუშეს და ორივენი მეზობელ ოთახში გადიან, იატაკიდან სონჩებზე დაღაგებულ ქაღებზე იღებენ, სტუმრები, მათ შორის ბერიც, სხდებიან და ხმადაბლა მასლათს იწყებენ.)

გლეხი (რომელსაც ბერი ანაფორის ქვეშ დამალულ ბოთლს მიაწოდებს). რათ, თქვენ ამბობთ, ბავშვი ძვანსო? მერედა, როდის შეიძლება იოსებს ასეთი რამ შემთხვეოდეს?

ერთ-ერთი ქალი. ასეა თუ ისე, მაგ ქალს მაინც ბედმა გაუღიმა, რომ თავი გაასადა. რა გუყოთ, რომ საქმრო არაფრად არ ვარგა.

დედამთილი. ასლა ალბათ უკვე მოხსნეს გულას პირი და ყბედობენ.

თანაც სააღამო ქაღებზეც შესანსლავენ და თუ დღესვე არ მოკვდა, სვალაც დაჰჭირდება მათი გამოცნობა.

გრუშე. მე გამოვაცნობ.

დედამთილი. გუშინ საღამოს ჩვენ წინ აბჯროსნებმა ჩაიარეს და გარეთ გავედი საყურებლად. როცა უკან შემოვტრიალდი, ვხედავ, მკვდარივით გაშეშებული წევს, აღარ ინძრევა. იმიტომ გამოვგზავნე კაცი თქვენს დასაძახებლად. არა, დიდხანს ვეღარ ვაატანს. (ყურს უგდებს.)

ბერი. ძვირფასო სტუმრებო, ქორწილსა და ქელებზე მობრძანებულნი, გულჩქროლებულნი ვდგავართ ჩვენ სასიკუდილო და საქორწინო სარეცლის წინაშე, ვინაიდან პატარძალი სასძლოდ ემზადება და ნეფე კი საიქიოს გასამგზავრებლად. სიძე უკვე განბანილია, ხოლო პატარძალს კი სული კბილით უჭირავს, რამეთუ საქორწინო სარეცელზე უკანასკნელი საწადელი განისვენებს და ეს კი სორციელ გრძნობებს უღვივებს ადამიანს. ეჰ, რაოდენ განსხვავებულია, ძვირფასო ჩემო, კაცთა ხედვრი. ერთი კვდება იმისათვის, რომ ხამუდამო წავსაყუდელი მოიძიოს, ხოლო მეორე ჯვარს იწერს, რათა მტვრად აქციოს სორცი თვისი, მტვრად, რომლისგანაც არის შექმნილი. ამინ!

დედამთილი (გაიგონა ბერის სიტყვები). შურს ძიობს. ასე იაფად არ უნდა დამეჭირავენ ბინა და აი, ვიწვნიე კიდევ. ვინც ძვირს იღებს, იმათ თავდაჭერაც იციან. სურამში არის ერთი, ლამის წმინდანის სახელი დაუფარდეს, მაგრამ იმდენს იღებს, რომ მთელი ჩემი სარჩო-საბადებელი არ ეგოფა. ასეთ ორმოცდაათობასტრიან სულიერ მამას კი ღირსების გრძნობის ნატამალიც არ გააჩნია და სათნოებაც მხოლოდ ორმოცდაათი პიასტრისა აქვს, არც მეტი და არც ნაკლები. როცა მის წამოსაყვანად მივედი სამიკიტნოში, ის იყო სიტყვას ამბობდა. რაც ძალი და ღონე პქონდა, გაჰყვიროდა: თმი დამთავრდა, უფროსადეთ მშვიდობასაო! წამო, გავიდეთ სტუმრებთან.

გრუშე (ქადას მოუტეხავს მისეილს). აი, ქადა ჭამე და წყნარად იჯექი, მისეილ: ჩვენ ასლა-პატარავი ხალხი ვართ. (მათ ქაღები გააქეთ სტუმრებთან.)

მომავლადი წამოიწევს ფარდის მიღმა, თავს გამოყოფს იქიდან და ორივეს თვალს გააყოლებს. შემდეგ უკან გადაუფარდება ბალიშზე თავი. ბერი ანაფორის ქვეშაიდან ორ ბოთლს იღებს და გვერდით მჯდომ გლეხს აწვდის. შემოდის სამი მუსიკოსი, რომელთაც ბერი ღრეჭით ხელს უქნევს.

დედამთილი (მუსიკოსებს). რაზე გარჯილხართ? საკრავებით აქ რამ მოგიყვანათ?

მუსიკოსები. აი, ბერმა ნიკიფორემ (მიუთითებენ ბერზე.) გვითხრა თქვენზე, ქორწილი აქვთო.

დედამთილი. რაო, შენ კიდევ სამი კაცი მოგყავს ჩემს კისერზე? (მუსიკოსებს.) განა არ იცით, რომ აქ მომაკვდავი წევს?

ბერი. დიახაც მაცდუნებელი ამოცანაა სელოვანისთვის. შეიძლება შესრულდეს ზმადახშული საზეიმო მარში, ანდა ანტი სამგლოვიარო ფერ-სული.

(დედამთილი. ცოტა მაინც დაუგარით რამე, თორემ სულ ერთია მუცლებს მაინც ამოიფორთავთ.)

მუსიკოსები რაღაც გაურკვეველ მუსიკას უკრავენ. ქალები ქალებს არიგებენ.

ბერი. ზურნის ჭყვიტინი პატარა ბავშვის ტირილს წაბავს და შენ კი, დაბლიბიტოვ, რას აუწყებ ქვეყნიერებას?

ბერი. გვერდით მჯდომი გლეხი. რა იქნება, პატარძალი გვერდით რომ მოუწევს ნეფეს ლოგინში?

ბერი. ლოგინში თუ საფლავში?

ბერი. გვერდით მჯდომი გლეხი (მღერის).

თემოსრული ქალიშვილი ბებრუხანას გაძევა ცოლად.

მთავარია გავთხოვდეო — თქვა და აღარ დააყოვნა.

ამის შემდეგ თავშექცევის დაფარვასაც კი არ ცდილობს

და თავდებად გაუხდია მას მოწმობა საქორწინო.

სანთლებზე კარგი გამართობი სადღა გინდა ამეზნინო?!

დედამთილს გაძევა მთვრალი გლეხი, რომელიც ბერის გვერდით იჯდა, მუსიკა წყდება. სტუმრები უხერხულად გრძნობენ თავს.

სტუმრები (ხმამაღლა). გაიგეთ, დიდი თავადი დაბრუნებულია.

— კი, მაგრამ თავადები რომ მისი წინააღმდეგნი არიან?

— ო, სპარსეთის შაჰს თურმე ურაცხვი ჯარი გამოუყოლებია, რათა წესრიგი დაამყაროს საქართველოში.

— რას ამბობ, კაცო, სპარსთა შაჰი ხომ მტერია დიდი თავადისა?!

— მაგრამ მტერია უწესრიგობისა.

— ახუ-თუ-ისუ, რომ დამთავრდა. ჩვენი ჯარისკაცები უკვე შინ ბრუნდებიან.

გრუშეს ქალებით სავსე ხონჩა ხელიდან უვარდება.

ერთ-ერთი ქალი (გრუშეს). ცუდად ხომ არა ხარ? ალბათ შენს ძვირფას იოსებზე ფიქრობ და იმის გამოა. დაჯექი და ცოტა დაისვენე, საყვარელო.

გრუშე რეტდასხმული დგას.

სტუმრები. ასლა ყველაფერი ძველებურად წავა.

— ოღონდ გადასახადები გაიზრდება, რათა ომის ხარჯები ავანაზლა-ურთო.

გრუშე (მისუსტებული ხმით). ვინა თქვა, ჯარისკაცები შინ ბრუნდებიან?

ერთ-ერთი სტუმარი. შე.

გრუშე. შეუძლებელია.

იგივე სტუმარი (ერთ-ერთ ქალს). აბა, გვაჩვენე შენი შალი! ჩვენ ეს ერთი ჯარისკაცისაგან ვიყიდეთ. სპარსულია.

გრუშე (შალს ათვალევრებს). პო, დაბრუნებულიან. (ჩამოვარდება ხანგრძლივი დუმილი. გრუშე მუსლით მთიყვარის, თითქმის ქალების აკრეფა სურს და ის იატაკიდან. ამასთან საკინძიდან იღებს ვერცხლის ჯვარს, რომელიც ძეწკ-ვით შვილია, ემთხვევა და ლოცვას იწყებს.)

დედამთილი (რადგან სტუმრები მდუმარედ შესცქერაან გრუშეს). რა დაგეძართა? რატომ არ გაუმასპინძლები სტუმრებს? შენ რა გენადვლება რამდენი სისულელეც მოხდება ქალაქში?

სტუმრები ხედავენ, რომ გრუშე იატაკზე შუბლით განრთხმულა და არ ინძრევა, ხმამაღლა განაგრძობენ საუბარს.

სტუმრები.

სპარსული უნაგირების ყიდვა შეიძლება ჯარისკაცებისაგან.

— ზოგი მათგანი ყავარჯენში ცვლის მათ.

— უფროსებს მხოლოდ ერთ მხარეზე შეუძლიათ ომი მოიგონ, მაგრამ ჯარისკაცები ორივე მხარეზე აგებენ მას.

— ყოველ შემთხვევაში, ომი დამთავრდა. ჯერ მარტო ის რაღა ღირს, რომ ჯარში აღარ გაიწვევენ ხალხს.

ავადმყოფი ლოგინში წამოჯდება და ყურს უგდებს.

— ასლა ორიოდე კვირა კარგი ამინდი გვჭირდება და სხვა არაფერი.

— წელს ხესილს თითქმის სულ არ ესხა.

დედამთილი (ქალებს სთავაზობს სტუმრებს). მიირთვიო, მიირთვიო, ძალიან გემრიელია. გადაიდეთ, კიდევ გაქვს. (დედამთილი ცარიელი სონჩით გადის მეზობელ ოთახში, ვერ შენიშნავს, რომ ავადმყოფი ლოგინში წამოქადდა და დაიხრება, რათა სავსე ხონჩა აიღოს. ამ დროს იოსებო ხმანახლელი იწყებს ლაპარაკს.)

იოსებო. მაინც რამდენი ქაღა გინდა ჩაახეთქო მაგ ოხრებს? თუ გონია, ფულსა ვშვრები, რამდენჯერაც გარეთ გავალ?

დედამთილი საშინლად შესტება მოულოდნელობისაგან და პირდაღებული შესცქერის შვილს, რომელიც ფარდიდან თავს გამოყოფს. მეორე ოთახში საუბარს განაგრძობენ.

პირველი ქალი (გრუშეს მეგობრულად). ეტყობა, ვიღაცა გყავთ ჯარში?

იგივე სტუმარი. მაშ, თქვენთვის გასახარელი ცნობა უნდა იყოს, რომ ჯარისკაცები ბრუნდებიან, ასე არ არის?

იოსებო. რას მომჩერებიხარ! აბა, სად არის ის ასული, ცოლად რომ ამკიდე. (რადგან დედა არ უპასუხებს, იოსები საცვლების ამარა დგება ლოგინიდან, ბარბაცით ჩაუელის გვერდით და მეორე ოთახში გადის. დედაც კანკალით გაჰყვება უკან, ხელში ქაღებით სავეს სონჩა უჭირავს.)

სტუმრები (ავადმყოფის დანახვაზე შესძახებენ). ღმერთო, იოსები!

— უო, დედაო დგითხა!

— ღმერთიანი, საოცარია!

მეგლაფერი აირ-დაირევა. სტუმრები ფეხზე დგებიან, ქალები კარისაკენ მიიწევენ. გრუშე, ჯერ კიდევ მუხლებზე დაჩოქილი, თავს მიაბრუნებს და იოსებს მიაჩერდება.

იოსებო. ქელები გაგმართათ უკვე, არა?! მე თქვენ გიჩვენებთ ხე-ირს. გაეთრიეთ გარეთ, ვიდრე მაგრად მიგბრეგვადეთ ყველას!

სტუმრები საჩქაროდ მიდიან.

იოსებო (პირქუშად გრუშეს). კოვზი ნაცარში ჩაგიფარდა, არა? (გრუშე არ უპასუხებს. იოსები გატრიალდება და ქადას აიღებს სონჩიდან, რომელიც დედამთილს უჭირავს.)

მგოსანო.

დაბნეულობავ! ცოლი იტყობს, რომ მას ქმარი ჰყავს.

დღისით ბავშვს უნდა მიხედოს და ღამით კი ქმარსა.

გულის სატრფო კი დღე და ღამე გზაშია ისევ.

ერთიმეორეს უჭერტს ცოლ-ქმარი. რა ვიწრო არის მათი სენაკი!

იოსები შიშველი ზის მაღალ საბანაო გეჯაში და დედამთილი ტოლჩით წყალს უსხამს. მეზობელ ოთახში მიხეილის გვერდით, რომელიც ჭილოფის დაკემსვით ერთობა, ფეხმორთხმული ზის გრუშე.

იოსებო. ეს იმის საქმეა და არა შენი. სად ჯანდაბაში გდია?

დედამთილი (ეძახის). გრუშე! იოსები გეძახის.

გრუშე (მიხეილს). აი, კიდევ ორგან არის გახვეტილი. ესენიც უნდა დააკერო. (გადის ქმართან.)

იოსებო. მოდი, ზურგზე წამისვი!

გრუშე. ბატონო ჩემო, ნუთუ თქვენ თვითონ არ შეგიძლიათ ზურგის დაბანა?

იოსებო. „ბატონო ჩემო, ბატონო ჩემო“... აიდე ხელში ქისა, დალაგ-როს ეშმაკმა! ჩემი ცოლი ხარ, თუ რა ხარ? (დედამისს.) წყალი ცივია!

დედამთილი. ახლავე გაგიქცევი და ცხელ წყალს მოვიტან.

გრუშე. მე გაგიქცევი.

იოსებო. არა, შენ აქ დარჩი!

დედამთილი გარბის.

უფრო მაგრად წამისვი! თავს ნუ იკატუნებ, ალბათ წინათაც ბევრჯერ გინახავს შიშველი მამაკაცი, თორემ შენი ბავშვი მამ, ციდან ხომ არ არის ჩამოფრენილი?

გრუშე. ეჰ, ვინ იცის, ეგ ბავშვი რა ჭირის დღეში ავიკიდე, თუ თქვენ ამას გულისხმობთ, ბატონო ჩემო.

იოსებო (ღრეჭით მიბრუნდება გრუშესაკენ). ზედ რომ არ გეტყობა მერე?

გრუშე თავს ანებებს ქმრის ბანგას და ელდანაკრავივით უკან დაიწევს. შე-მოდიხ დედამთილი.

იოსებო. არა, მაინც სად მოქმენე ასეთი ჯიშისა?! ცოლი კი არა, ნამ-დეილი ფიტულია!

დედამთილი. რა ვიცი, მონდომების ნატამალიც კი არ გაანია.

იოსებო. დამისხი, ოღონდ ფრთხილად, უპ, უპ! ხომ გითხარი ფრთხილად-მეთქი! (გრუშეს.) არაფრის გულისხმავის არ დაგიჯერებ, რომ ქალაქში არაფერი არ შეგმოსევია, თორემ მაშ, რა გაჩერებს აქ? მაგრამ ამაზე არაფერს არ ვამბობ. მე არც იმაზე მითქვამს რამე, როცა შინ უკანონო შვილი მომიყვანე. ოღონდ შენით კი, იცოდე, მალე ამეყვება მოთმინების ფიალა. არ შეიძლება წინაღუდგე ბუნებას. (დედას.) კიდევ დამისხი! (გრუშეს.) რა გამო-ვა, გინდაც ის შენი ჯარისკაცი უკან დაბრუნდეს, შენ ხომ ჯვარდაწერილი ხარ.

გრუშე. პო.

იოსებო. თანაც ის უკვე აღარ დაბრუნდება, ტყუილად ნუ გაქვს იმედი.

გრუშე. არა.

იოსებო. თავლაფს მისხამ. ჩემი ცოლიცა ხარ და არცა ხარ. სადაც შენ წევხარ, ვითომც არაფერს არ წოლილა და ამავე დროს იქ სხვასაც ვერ დაწვენ. როცა ხისხამ ღილით მინდორში მიედიფარ, მკვდარივით ვარ ხოლმე

მისაგებებული. როცა სადამოთი უკან ვბრუნდები და ლოგინში ვწევბი, ქი-
ჯავით თვალმდებარეები ვაგდივარ და ძილი არ მეკარება. ღმერთმა ქალთ-
ბა მოგანიჭა და შენ კი აბა, რასა სჩადისხარ? ჩემი მამული იმდენს არ იძლევა,
რომ ქალაქში წავიდე სოლმე და ქალებში ვხარჯო ფული. ჯერ მარტო გზას
რამდენი უნდა. ცოლი მარგლავს ყანას და გვერდით უწევბა ქმარსო, ასე წე-
რია ჩვენს კალენდარში. გეყურება?

გრუშე. პო. (ხადაბლა.) ძალიან ვწუხვარ, რომ ჩემს გამო პირში ჩალა-
გამოვლებული დარჩი.

იოსებო. ერთი უყურეთ, ეს წუხს თურმე!.. კიდევ დამისხი! (დვადამთი-
ლი ასხმას წყალს.) უჰ! უჰ!

მგოსანი.

როცა წყაროზე სარეცს რეცხავდა,

ის წყლის ნაკადში ხატრფოს სახეს ხედავდა მუდამ.

მაგრამ თვეები გადიოდნენ და მისი სახე ფიქრდებოდა
თანდათანობით.

როცა სარეცის გასაწურავად შემდეგ ის წელში იმართებოდა,

ნეკერჩხლის ფოთოლთა შრიალში ისმენდა მის ხმას.

მაგრამ თვეები გარბოდნენ და ხმა სუსტდებოდა

უფრო და უფრო.

თავის დაძვრენას, ოხვრასა და წუხილს უმატა,

უფრო მეტ ცრემლსა და ოფლსა ღვრიდა.

ხოლო თვეები გარბოდნენ და ყრმა იზრდებოდა.

გრუშე წყაროს პირას ჩაცუცქებულია და სარეცს ავლებს წყალში. თუნაც
მოშორებით რამდენიმე ბავშვი დგას. გრუშე მიხეილს ელაპარა-
კება.

გრუშე. შეგიძლია მათთან ითამაშო, მიხეილ, თღონდ თავი არ დაბ-
რიყვებინო, რასან ყველაზე პატარა ხარ.

მიხეილი თავს დაუქნევს და ბავშვებს მიაშურებს. პატარები თამაშს აჩაღებენ.

ყველაზე დიდი ბიჭი. დღეს თავის მოკვეთა ვითამაშოთ (სქელ
ბიჭს.) შენ თავადი იყავი. უნდა გაიცინო სოლმე. (მიხეილს.) შენ გუბერნატო-
რი იქნები. (გოგონას.) შენ კი გუბერნატორის მეუღლე. შენ უნდა ატირდე, როცა
გუბერნატორს თავს მოაჭრიან, ხოლო თავს მე მოგვევით. (აჩვენებს ბავშ-
ვებს ხის მახვილს.) აი, ამით. ჯერ გუბერნატორი ეზოში უნდა გავიყვანოთ.
ყველაზე წინ წავა თავადი, ხოლო ყველაზე ბოლოს გუბერნატორის ცოლი.

ბავშვები პროცესიად ეწყობიან. მსუქანი ბიჭი ყველაზე წინ მიდის და იცი-
ნის. მას მისდევს მიხეილი, შემდეგ ყველაზე დიდი ბიჭი და ბოლოს გოგონა,
რომელიც ტირის.

მიხეილი (გაჩერდება). მეც მიინდა თავი მოგვევით.

ყველაზე დიდი ბიჭი. არა, მე, შენ ყველაზე პატარა ხარ და გუ-
ბერნატორად ყოფნა ყველაფერზე ადვილია. უნდა დაიჩოქო და თავი მიუ-
ვირო, რომ მოგვევით. ეს არის და ეს.

მიხეილი. მეც მიინდა მახვილი.

ყველაზე დიდი ბიჭი. არა, მახვილი ჩემია. (ბანდურს ამოჰკრავს
მიხეილს.)

გოგონა (გრუშეს გასძახებს). არ უნდა ჩვენთან თამაში.

გრუშე (იციანის). ნათქვამია, კვიცი გვარზე ხტისო.

ყველაზე დიდი ბიჭი. გინდა, თავადი იყავი, თუ სიცილი შევიძ-
ლია.

მიხეილი თავს გააქნევს.

სქელი. ბიჭი. ყველაზე უკეთ მე ვიციანი. ერთხელ მოაკვეთინე თავი
და მერე შენ მოგვევით, მერე მე.

ყველაზე დიდი ბიჭი გულდაწყვეტილი აძლევს მიხეილს ხის მახვილს და
იჩოქებს. მსუქანი ბიჭი მიწაზე ჯდება, ხელებს მუცელზე იტყაბუნებს და რაც
ძალი და ღონე აქვს იციანის. გოგონა ხმამაღლა მოთქვამს. მიხეილი მოიქ-
ნევს ვეება მახვილს და დაცხებს ბიჭს, მაგრამ თვითონვე წააქცევა.

ყველაზე დიდი ბიჭი. ვაიმე, მე შენ ვიჩვენებ, ნამდვილად დარ-
ტყმა როგორ უნდა!

მიხეილი გარბის. ბავშვები დაედევნებიან. გრუშე თავს გააყოლებს
მათ და იციანის. როცა ისევ უკან მოაბრუნებს თავს, დაინახავს, რომ წყაროს
გაღმა ჯარისკაცი სიმონ ჩაჩავა დგას. დაგლეჯილი ფორმა აცვია.

გრუშე. სიმონ!

სიმონი. ეს გრუშე ვაჩნადე ბრძანდება?

გრუშე. სიმონ!

სიმონი (ოფიციალურად). ღმერთმა ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა
ნუ მოაკლოს ქალიშვილს.

გრუშე (გასარებული ზეზე წამოდგება და მდებლად დაუკრავს თავს).
ღმერთმა ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა ნუ მოაკლოს ბატონ ჯარისკაცს
მადლობა ღმერთს, რომ უვნებლად დაბრუნდა.

ს ი მ თ ნ ი. მათ უკეთესი თევზი ნახეს და ამის გამო ჩემი შეჭმა აღარ ინდომესო, თქვა კაპარჭინამ.

გ რ უ შ ე. სიმაძაცის ბრალიაო, თქვა მზარეულის შევირდმა, ყისმათი-საო, თქვა გმირმა.

ს ი მ თ ნ ი. აქ როგორღაა საქმეები? როგორი ზამთარი იყო? როგორი მესობლები გყავს?

გ რ უ შ ე. ზამთარი ცოტა მკაცრი იყო, სიმონ, ხოლო მესობლები კი ისეთი არიან, როგორიც ყველგან.

ს ი მ თ ნ ი. შეიმღება იკითხოს კაცმა, მაგან და მაგან ასულს კიდევ სჩვევია ზარეცხის რეცხვის დროს ფეხების წყალში ჩაყოფა?

გ რ უ შ ე. მაგაზე პასუხი უარყოფითი იქნება, ვინაიდან თურმე ბურქებს თვალები აქვთ.

ს ი მ თ ნ ი. ქალიშვილს ჯარისკაცი პყავს მხედველობაში. მაშინ დაე, იცოდეს, რომ მის წინაშე ხაზინადარი დგას.

გ რ უ შ ე. ეს მგონი, ორას პიასტრს უნდა ნიშნავდეს?

ს ი მ თ ნ ი. და ბინასაც.

გ რ უ შ ე (თვალცრემლიანი). ყაზარმის უკან, პალმების ქვეშ.

ს ი მ თ ნ ი. სწორედ იქ. მე როგორც ვხედავ, უკვე შეუთვალეირებიათ ის ადგილი.

გ რ უ შ ე. ჰო.

ს ი მ თ ნ ი. მაშასადამე, არაფერი არ დავიწყნიათ.

გრუშე თავს გააქნევს.

მაშ, ყველაფერი, როგორც იტყვიან, თავის ადგილზეა?

გრუშე მღუპარედ მიაჩნდება სიმონს და შერე ისევ გააქნევს თავს.

რაო, ყველაფერი წესრიგში არ არის?

გ რ უ შ ე. სიმონ ჩაჩავა, მე ისეთი რამ შემემთხვა, რომ ველარასოდეს ვერ დავბრუნდები ნუქაში.

ს ი მ თ ნ ი. რა შემემთხვა?

გ რ უ შ ე. მოხდა ისე, რომ ერთ აბჯროსანს შემის ნაჭერი დაფარტყი თავში.

ს ი მ თ ნ ი. ესე იგი, გრუშე ვაჩნადეს საამისო საბაბი ჰქონდა.

გ რ უ შ ე. სიმონ ჩაჩავა, მე ახლა გვარიც ის აღარა მაქვს, რაც მქონდა.

ს ი მ თ ნ ი (პაუზის შემდეგ). ეს უკვე აღარ მესმის.

გ რ უ შ ე. განა არ იცო, სიმონ, როდის იცვლიან ქალები გვარს? ახლავე აგისხნი ყველაფერს. დამიჯერე, ჩვენ შორის არაფერი არ მომხდარა. ყველა-ფერი მგელეზურადაა ჩვენს შორის, ამაში უნდა მენდო.

ს ი მ თ ნ ი. როგორ შეიძლება ჩვენს შორის არაფერი არ მომხდარიყოს და მაინც ყველაფერი მგელეზურად არ იყოს?

გ რ უ შ ე. აბა, როგორ უნდა აგისხნა ასე სასწრაფოდ. თანაც წყალგაღმა დგასარ. არ შეგიძლია ბოვირზე გადმოხვიდე?

ს ი მ თ ნ ი. იქნებ ასეთი რამ სულაც აღარ არის საჭირო?

გ რ უ შ ე. საჭიროა, პალიან საჭიროა. გადმოდი, სიმონ, ჩქარა გადმოდი!

ს ი მ თ ნ ი. რა, ქალიშვილს უნდა თქვას, რომ გვიან მოვედი?

გრუშე სასწრაფოთილი შეჰყურებს სიმონს, სახეზე ცრემლების ნიაღვარი ჩამოსდის. სიმონი ერთ წერტილს მისჩერებია სივრცეში, ხის ნატეხი აუღია მიწიდან და ჩორკნის.

მ გ ო ს ა ნ ი.

ბევრი რამ ითქვა, ბევრი რამეც უთქმელი დარჩა.

ლაშქრად წასული უკან დაბრუნდა, მაგრამ საიდან, არ ამბობს ამას.

ყური დაუგდეთ, რას ფიქრობდა, რას არ ამბობდა: ბრძოლა დაიწყო გარიჟრაჟზე და შუადღისას წინ უკვე სისხლის მორევი დადგა.

პირველი ჩემ წინ დაეცა მკვდარი, მეორე უკან, ხოლო მესამე სწორედ ჩემ გვერდით. პირველს მე ფეხი გადავაბიჯე, მეორე უკან მოვიტოვე, ხოლო მესამე კაპიტანმა მიასაკლავა. ერთი ჩემი ძმა იმსხვერპლა რკინამ, მეორე ძმა კი კვამლმა დაასრჩო.

ქედიდან უხვად მცვიოდა ცეცხლი, ხელთათმანებში მაძრებოდა თითქმის ხელები და წინდებში კი ფეხის თითები.

ვერსვის კვირტებით ვიკვებებოდი, ვსვამდი ნეკერჩხლის ფოთლების ნახარშს, ქვებზე და წყალში მეძინა სოლმე.

ს ი მ თ ნ ი. ბალასში ქუდას ვხედავ. ბაღლიც სომ არა გყავს უკვე?

გ რ უ შ ე. ჰო, მყავს, სიმონ, ვერ დავიმაღავ, მაგრამ ნურას ინაღვლი, ჩემი არ არის.

ს ი მ თ ნ ი. ნათქვამია, თუ ერთი ქარმა დაბებრა, ყველა დარანში გა-ატანსო. მეტს ნუღარაფერს მეთყვი.

გრუშეს თავი დაუხრია და დუმს.

მ გ ო ს ა ნ ი.

ქალი ნადვლობდა, დაცდით კი მას ვერ დაუცადა.
ფიცი გატეხა, რისთვის? — მას არ გაუზიარა.
ყური დაუგდეთ, რას ფიქრობდა, რას არ ამბობდა:
იმ დროს, როცა შენ მტერთან იბრძოდი,
სისხლიან ომში, მძვინვარე ომში,
მე უპატრონოდ დაგდებულ ბავშვს გადავეყარე.
გულმა არ მიქნა, რომ გულცივად გვერდით ჩამეგლო.
ზრუნვა დავიწყე მე იმაზე, ვისაც უჩემოდ ალბათ
დაღუპვა არ ასცდებოდა.
მისთვის ნამცეცებს ვკრებდი ძირიდან;
ქანცს ვიწყვეტავდი მისთვის, ვინაც არც ღვიძლი
შვილი იყო ჩემი,
არც ნათესავი.
ხომ ვინმე უნდა გამოუჩნდეს ყველას მშველელი?
პაწია ხეს ხომ მორწყვა სჭირდება?
სბო გზას დაკარგავს თუ მწყემსი ჩასთვლემს
და ბღავილს მისას ვერ გაიგონებს.

ს ი მ ო ნ ი. დამიბრუნე ჩემი ნაჩუქარი ჯვარი. ანდა, უკეთესია, ემაგ
რუში გადაადგი! (გატრიალდება წასასვლელად.)

გ რ უ შ ე (ზეზე წამოვარდება). სიმონ ჩაჩავა, არ წახვიდე. ეს ჩემი შვი-
ლი არ არის, არ აზრის-მეთქი! (ბავშვების შეძახილებს გაიგონებს.) რა იყო,
ბავშვებო?

ხ მ ე ბ ი. ჯარისკაცები მოვიდნენ.

— მიხეილი მოჰყავთ!

გრუშე თავზარდაცემული დგას. მისკენ მოეშურება თ რ ი ა ბ ჯ რ ო ს ა ნ ი,
რომელთაც მ ი ს ე ი ლ ი მოჰყავთ.

ა ბ ჯ რ ო ს ა ნ ი. შენა ხარ გრუშე? (გრუშე თავს უქნევს). ეს შენი შვი-
ლია?

გ რ უ შ ე. ჰო.

სიმონი მიდის.

სიმონ!

ა ბ ჯ რ ო ს ა ნ ი. ჩვენ სასამართლოს ბრძანება გვაქვს, ქალაქში ჩავიყ-
ვანოთ ბავშვი, რომელიც შენი მეურვეობის ქვეშ იმყოფება, ვინაიდან არსე-

ბობს ეჭვი, რომ იგი მიხეილ აბაშვილია, ვაჟი გუბერნატორ გიორგი აბაშვი-
ლისა და მისი მეუღლე ნათელა აბაშვილისა. აი სურათი ბეჭდებითურთ.

ა ბ ჯ რ ო ს ა ნ ე ბ ს მიჰყავთ ბ ა ვ შ ვ ი.

გ რ უ შ ე (დაედევნება მათ და უყვარის). ხელი გაუშვით, გვედრებით,
ხელი გაუშვით, ეგ ბავშვი ჩემია!

მ გ ო ს ა ნ ი.

მისი საუნჯე, მისი ბავშვი აბჯაროსნებმა წაიყვანეს და უბედური
სიფათით საფხე ქალაქისკენ მათ დაედევნა.

ბავშვი უკანვე მოითხოვა მშობელმა დედამ, აღმზრდელი დედა
სასამართლოს წინაშე წარდგა.

ამ საქმეს ნეტავ ვინ განიხილავს, ბავშვს რომელ მათვანს
მიაკუთვნებენ?

ან ვინ იქნება იქ მოსამართლე, გულისხმიერი თუ გულქვა ვინმე?
საქმის გარჩევას შეძლებს თუ ვერა?

ქალაქი ხანძრით იყო მოცული და მოსამართლის სკამზე ვინმე
აზღაკი იჯდა. ✓

სამბაპო მოსამართლისა

მგოსანი.

ასლა ისმინეთ თქვენ ამბავი მოსამართლისა:
თუ როგორ გახდა ის მოსამართლე, ან განაჩენი
ვით გამოჰქონდა,

ან კიდევ კაცად როგორი იყო.
იმ აღდგომა დღეს, როცა დიდი ამბოხი მოხდა,
როცა დაამხეს საძულეელი დიდი თავადი,
ხოლო გიორგი აბაშვილს კი, მის გუბერნატორს,
ჩვენთვის ცნობილი ზავშვის მამას

თავი მოჰკვეთეს,
სოფლის მწერალმა აზდაკმა პნელ ფარდულში მყოფი
ლტოლელი ნახა
და თავისთან დამალა იგი.

აზდაკს, რომელსაც დაგლეჯილი ტანისამოსი აცვია და გადაკრულშია, თავის
ქონში შემოჰყავს მოხუცი მათხოვარი.

აზდაკი. რა გაფრუტუნებს, ცხენი სომ არა ხარ! და თანაც იცოდეთ,
გაქცევას ნუ ლამობ, როგორც ცინგლი ჩამოღვენთვას აბრილში, თორემ უთუ-
ოდ პოლიციას ჩაუფარდება სვლში. გაჩერდი-მეთქი, გეუბნები. (დაიჭერს მო-
ხუცს, რომელიც ისევ განაგრძობს სვლას, თითქოს პირდაპირ ქონის კედელ-
ში აპირებდეს გასვლას.) დაეგდე და სეთქე. აი, ყველის ნაჭერი. (ყუთიდან,
რომელსაც ფალასები აფარია, ამოიღებს ყველის ნაჭერს და მათხოვარი ხარ-

ბად იწყებს ჭამას.) დიდი ხანია, რაც არ გამტყვრალხარ? (მოხუცი რაღაცას
წამოიღმუფლებს.) არა, მაინც რას გამორბოდი ეგრე დამთხვეულივით, პა, შე
ნესვის ჭიფ, შენა? პოლიციული ზედაც არ შემოგხედავდა.

მოხუცი. გაჭირვებული ვიყავი.

აზდაკი. რა, ქვეშ სომ არ გაგდიოდა? (მოხუცი გაოგნებული შეს-
ცქერის.) პატარა გინდოდა, თუ დიდი? თუ შიში მოგარბენინებდა? ჰმ... პირს
ნუ აწლაპუნებ, თითქო დიდი თავადი იყო, ანდა ღორი! მაგას ვერ ვიტან.
მხოლოდ მაღალკეთილშობილი მძორი შეიძლება კაცმა აიტანო ისეთი, რო-
გორიც ღმერთს გაუჩენია, შენ კი არა. აი, თურმე ერთი უზენაესი მოსამართ-
ლე ჭამის დროს პაერს აფუჭებდა ხოლმე ბაზარში, აქაოდა ჩირადაც არავინ
მიმაჩნისართო. შენს ჭამას რომ ვუყურებ, პირდაპირ საშინელი აზრები მომ-
დის თავში. რატომ კრინტს არა სძრავ? (მკვასხედ.) აბა ერთი, შენი სელი მაჩ-
ვენე! არ გეყურება? სელი მაჩვენე-მეთქი! (მოხუცი ჭოჭმანით გაუშვერს
სელს.) თეთრია. მაშ, შენ გლახა არა ყოფილხარ! ჰოი, სიყალბე! მოარულო
სიცრუე! მე კიდევ პოლიციისაგან გმალავ, როგორც პატიოსან ადამიანს.
მაშ, რაღას გამორბოდი, თუკი მეამულე ხარ, ხოლო მეამულე კი ნამდვილა-
და ხარ. არ იუარო, ამას სახეზე გატყობ, მაშინვე ფერი გიცვალა ღამნაშავე-
სავით. (დგება.) გაეთრიე! (მოხუცი გაუბედავად შესცქერის.) რაღას უცდი, შე
გლეხების სულთამსუთავო?

მოხუცი. მე დამეძებენ. გთხოვთ... სამაგიეროდ წინადადებას ვიმ-
ლევი...

აზდაკი. რაო, რას ვიმლევი? წინადადებათ? ამაზე მეტი უტიფრო-
ბა აღარც შეიძლება! ჰმ, წინადადებას იმლევა! კაცი ფსანით ისისხლიანებს
ნაკბენ ადგილს და წურბელა კი წინადადებას აძლევს. გაეთრიე-მეთქი!

მოხუცი. მესმის. ასეთია თქვენი თვალსაზრისი, რწმენა. ასი ათას პი-
ასტრს ვიმლევი ღამის გათევიანებაში, ყაბულსა ხართ?

აზდაკი. ვითომ რა, შენა გგონია, ჩემი მოსყიდვა შეიძლება? თანაც
ასი ათას პიასტრად, რომლითაც ერთი გაოხრებული ადგილ-მამული თუ მოვა?
ბარემ ასორმოცდაათი ათასი იყოს. აბა, სადა გაქვს?

მოხუცი. რა თქმა უნდა, ზედ არა, მაგრამ გამომიგზავნიან. ამის იმე-
დი მაქვს. ეჭვიც არ შეგეპაროს.

აზდაკი. დიასაც რომ მეპარება. გაეთრიე!

მოხუცი წამოდგება და კარისაკენ წაჩაჩაკელება. გარედან ვიღაცის ძახილი
მოისმის.

სმა. აზდაკ!

მოხუცი უკან გამოტრიალდება და მოპირდაპირე კუთხეში გაილურნება.

აზდაკი (გასძახებს). რა იყო, არა მცალია! (მიდის კართან.) ისევ დასუნსულებ, შალვა?

პოლიციელი შალვა (საყვედურობს). ისევ დაგვიჭერია კურდღელი, აზდაკ. სომ დამპირდი, ასეთი რამ აღარ განმეორდება.

აზდაკი. (მკაცრად). ისეთ რამეზე ნუ ლაპარაკობ, რისაც არაფერი არ გაგეგება, შალვა. კურდღელი ერთობ საშიში და მკენე ცხოველია. იგი მცენარეებს სანსლაფს, განსაკუთრებით კი ეგრეთ წოდებულ სარეველებს და ამის გამო უნდა გაიჟლიტოს.

პოლიციელი შალვა. აზდაკ, ასე უღმობელიც ნუ იქნები ჩემს მიმართ. ადგილს დავკარგავ, თუ შენს წინააღმდეგ ზომები არ მივიღე. მე სომ ვიცი, რომ კეთილი გულის პატრონი ხარ.

აზდაკი. სულაც არა ვარ კეთილი გულის პატრონი. რამდენჯერ უნდა გითხრა, რომ ჭკუის ცაცი ვარ და არა გრძნობისა?

პოლიციელი შალვა (ეშმაკურად). ვიცი, აზდაკ, ვიცი, შენ სხვებზე მაღლა დგახარ; ამას სომ შენ თვითონაც ამბობ სოლმე. პოდა, მე, უსწავლელი ქრისტიანი, გეკითხები: ვთქვათ, თავადს კურდღელი მოჰპარეს და შე პოლიციელი ვარ, რა უნდა გუჟო დამნაშავეს, პა?

აზდაკი. ეჰ, შალვა, შალვა, გრცხვენოლეს, ბიჭო! დამდგარხარ და ისეთ კითხვას მაძლევ, რომელზედაც უფრო მაცდუნებელი არა არის რა. წარმოიდგინე, რომ ქალი ხარ, ვთქვათ, აი ის შეჩვენებული ნაზიბროლა, და მე ბარძაყს მაჩვენებ, ე. ი. შენ კი არა, ნაზიბროლა მაჩვენებს და მეკითხება, რა მოგუხერხო ამ ჩემს ბარძაყს, პირდაპირ მოსვენებას არ მაძლევსო. როგორ გგონია, ბრალი არ მოუძღვის, როცა ასეთ რამეს იქმნ? მოუძღვის. მე კურდღელს ვიჭერ, შენ კი ადამიანს. და სომ იცი, რომ ადამიანი შექმნა ღმერთმან ხატად თავისად და არა კურდღელი. მე კურდღლისჭამია ვარ, შენ კი, შალვა, კაცი-ჭამია. დაე, ღმერთმა განგიკითხოს. გასწი შინ და მოინანიე ცოდვები. არა, მოიცა, აქ მგონი, ხაშენო ლუკმა უნდა იყოს! (უყურებს მოხუცს, რომელიც შიშისაგან კანკალებს.) არა, არა, ხაშენო არაფერია. გასწი შინ და მოინანიე. (ზედ ცხვირწინ მიხუროს კარს.) გიკვირს განა, რომ არ გაგეცი? მე მაგ ბირუტყვთან ბაღლინჯოსაც კი არ გავცემდი. ასეთ რამეს ვერ ვიტან. რა გაკანკალებს პოლიციელის დანახვაზე. ასეთი მოხუცი ხარ და, ამავე დროს, ასეთი მხდალი. განაურბე ყველის ჭამა, ოღონდ იცოდე, ისე ჭამე, როგორც გლახას შეეფერება, თორემ ერთხელაც იქნება ჩაგაგლებენ. ახლა ის უნდა გასწავლო, გლახა როგორ იქცევა? (ხელებს მხრებზე ადებს მოხუცს, სვამს და ხელში ყველის ნაჭერს აჩეჩებს.) ეს ყუთი მაგიდაა. იდაყვები მაგიდას დააბჯინე და ხელებით ისე ჩაბლუჯე ჯამი, რომელზედაც ყველი დევს, თითქო ყოველ წამს გეშინოდეს, ვინმემ არ წამართვასო. აბა, როგორ შეიძლება გლახა გულდამშვიდებით იყოს? დანა კი ისე დაიჭირე, თითქო პატარა ნამგალი იყოს და

ყველს უფრო ნაღვლიანად უყურე, რადგან სადაცაა გაქრება, როგორც ყველაფერი მშვენიერი ამჟვენად! (აცქერდება მოხუცს.) რომ გაეძებენ, ეს შენს სასარგებლოდ ლაპარაკობს, მაგრამ რა ვიცი, რომ ისინი არ ცდებიან? თბილისში ერთხელ თურქი შემამოულე ჩამოახრჩვეს. მან შეძლო დაემტკიცებინა, რომ თავის გლეხებს ოთხად აკვეთინებდა სოლმე და არა მხოლოდ თრად, როგორც ეს მიღებულია. გადასახადებსაც ორჯერ მეტს ასდევინებდა თურმე, ვიდრე დანარჩენები. ეჭვი არ ეპარებოდათ, რომ მართლაც ძალიან მოწადინებული იყო, მაგრამ მაინც ჩამოახრჩვეს, როგორც დამნაშავე, მხოლოდ იმიტომ, რომ თურქი იყო. ამაში კი ნამდვილად ბრალი არ მიუძღოდა და ამდენად მისი დასჯაც უსამართლო იყო. სასწრაფოებელაზე სულ ტყუილუბრად ჩამოჰკიდეს. ერთი სიტყვით, არ გენდობი.

მ გო ს ა ნ ი.

აი, ამგვარად მისცა აზდაკმა მოხუც მათხოვარს თავშესაფარი.

მაგრამ, როდესაც შეიტყო, იგი სულთამსუთავი თავადი იყო,

შერცხვა, თავის თავს მან ბრალი დასდო და პოლიციელს

უბრძანა მყისვე:

ნუქას წამიყვა და სასამართლოს გადამეცით მსჯავრდასადგებად. *სასამართლოს ეზოში სამი აბჯროსანი ზის, ღვინოს სვამენ. ერთ-ერთ სვეტზე მთასამართლის შესამოსელში გამოწყობილი კაცი ჰკიდია. შექოლის ბორკილებგაყრილი აზდაკი და თან შალვას მოათრევს.*

აზდაკი (ყვარის). ხალხნო, მე დიდ თავადს დავგმმარე გაქცევაში, დიდ მმარცველს, დიდ ჯალათსა და სულთამსუთავს! სამართლიანობის სახელით მოვითხოვ სახალსოდ გამასამართლონ და თანაც რაც შეიძლება მკაცრად!

პირველი აბჯროსანი. ბიჭოს, ეს აყირაფებული ჯეველი ვინდა?

პოლიციელი შალვა. ჩვენი სოფლის მწერალია, აზდაკი.

აზდაკი. პო, ეს მე ვარ, საზიზღარი მოღალატე და თავლაფდასხული დამნაშავე! ჩაფარო, ხეებზე, მე მოვითხოვე, რომ ბორკილებგაყრილი ჩამოგეგებან დედაქალაქში, რადგან, როგორც შემდგომ გავიგე, უნებლიეთ შევიფარე დიდი თავადი, ანუ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, დიდი ავაზაკი. აი, მიყურო, ბორბტმოქმედი თავის თავს თვითონ ადანაშაულებს! ჩაფარო, აბა თქვა, როგორ გაიძულე მთელი ნახევარი ღამე გერბინა ჩემთან ერთად, რათა ეს ამბავი განგეცხადებინა.

პოლიციელი შალვა. თან სულ მემუქრებოდი, რაც კარგი არ არის. აზდაკ.

აზდაკი. ხმა გაიკმინდე, შალვა, შენ არაფერი არ გაგეგება. ახალი დროება დადგა და გათვალავს. შენი საქმე გათავებულია. პოლიციელებს

მუსრს გააგებენ. ფიშტ! ყველაფერს გამოიძიებენ, ყველაფერს დღის სინათლეზე გამოიტანენ. ასე რომ, უკეთესია კაცი თვითონ გამოცხადდეს, თორემ ხალხს მაინც ვერსად დაეძალები. (შალვას.) ჩაფარო, აბა ერთი, თქვი, როგორ ყვეიროდი, ხარაზების უბანში რომ გამოვიარეთ! (ყვირის თვითონვე, თან ხელებს პარჭყავს და დროდადრო აბჯროსნიებისაკენ აპარებს მხერას.) „მე დიდზე დიდ ავაზაკს დაფესმარე გაცეცევაში, რადგან არ ვიცოდი, ვინ იყო. ჩამქოლეთ, ძმებო!“ ამით ყველას დავასწარი, თორემ სომ შეიძლება ბრალდება წამოვეყენებინათ ჩემთვის.

პირველი აბჯროსანი, მერედა, რას გპასუხობდნენ?

შალვა. ჯალბთების უბანში ანუგეშებდნენ, სოლო ხარაზების უბანში კი სიცილით იგუდებოდნენ. ეს იყო და ეს.

აზდაკი. მაგრამ თქვენ სხვანაირად მოიქცევით, მე ვიცი, თქვენ რკინისავეთ მაგრები ხართ, ძმებო. მოსამართლე სად არის, მე უნდა დამკითხონ.

პირველი აბჯროსანი (ჩამოსრჩობილზე მიუთითებს). აგერ მოსამართლე, და „ძმებო“ ძახილს თავი ანებე, თორემ ისედაც უკვე მთელი დღეა ყურები გვაქვს გამოჭედილი.

აზდაკი. აგერ მოსამართლე! — ასეთი პასუხი საქართველოში ჯერ არავის გაუგონია. მოქალაქენო, სად არის მისი აღმატებულება ბატონი გუბერნატორი? (სასრჩობელაზე მიუთითებს.) აქ არის მისი აღმატებულება, გამგლელო. სად არის მთავარი გადასახადთა ამკრეფი? ციხის ზედამხედველი? პოლიციის უფროსი? აქ, აქ, აქ არიან ყველანი, ძმებო. აი, სწორედ ეს არის, რასაც თქვენგან მოველოდი!

მეორე აბჯროსანი. მოიცა! რაო, რას მოელოდი ჩვენგან, ჩიტუნი?

აზდაკი. იმას, რაც სპარსეთში მოხდა, ძმებო, რაც სპარსეთში მოხდა.

მეორე აბჯროსანი. მერედა, რა მოხდა სპარსეთში?

აზდაკი. ამ ორმოცი წლის წინათ იქ ყველანი ჩამოასრჩევს. ვეზირები, გადასახადთა ამკრეფი. პაპაჩემი, მართლაცდა საგვირგელი ადამიანი, თვითონ მოსწრებია ამ ამბავს. სამი დღის განმავლობაში ყველანი გაუშუეს თურმე.

მეორე აბჯროსანი. მაშ, ვინდა განაგებდა, თუკი ვეზირები ჩამოასრჩევს?

აზდაკი. გლეხი.

მეორე აბჯროსანი. ჯარს ვინდა სარდლობდა?

აზდაკი. ჯარისკაცი, ერთ-ერთი ჯარისკაცი.

მეორე აბჯროსანი. ჯამაგირს ვინდა იძლეოდა?

აზდაკი. მღებავი, ერთი მღებავი იძლეოდა ჯამაგირს.

მეორე აბჯროსანი. მესალიჩე სომ არ იყო ნეტავი?

პირველი აბჯროსანი. რის გამო დატრიალდა მერე ეს ამბავი, პა, შე თათართ, შენა?!

აზდაკი. რის გამო დატრიალდა? განა ამისათვის რაიმე საფანგებო მიზეზია საჭირო? რატომ იფხან შენ, მძობილო? ომია, არა?! დიდხანს გაბტანი ომია, არა?! სოლო სამართლიანობის ნასახიც კი არ მოიძეგება! პაპაჩემს თან სიმღერა ჩამოჰყვა იქაურ ამბებზე. მე და ჩემი მეგობარი პოლიციელი გიმღერებო, (შალვას.) შენ კი თოკი მაგრად გეჭიროს, სიმღერას მოუხდება. (მღერის. შალვას ის თოკზე მიბმული უჭირავს.)

რად დაცალდნენ სისხლისაგან ჩვენი კაცები,

(რად დაეშრიტათ ცრემლი ჩვეს ქალებს?

მხოლოდ ხმორები თუ დვრიან სისხლს სასაკლაოზე.

მხოლოდ ძეწნები აფრქვევენ ცრემლს ურმის ტბის პირას.

თურმე შაპინშაჰს ასალ ქვეყნის დაპყრობა უნდა,

გლეხი კი ისდის ასალ-ასალ გადასახადებს.

რათა დაიპყრონ სასურავი ქვეყნიერების,

ქიხმასებს ჰგლეჯენ დღეს სასურავებს.

ჩვენ გვისტუმრებენ ზეცის ყველა მიმართულებით,

იმისათვის რომ დიდგაცობა შინ სუფრას უჯდეს.

ჯარისკაცები მუსრს ავლებენ ერთიმეორეს,

მხედართმთავარნი კი ერთმანეთს სალაშს უძღვნიან.

ქვრივის გაღებულ გადასახადს კბილით სინჯავენ,

რომ ყალბი გროშიც არ ჩაიჯიბონ,

სოლო ხმლები კი ჯახაჯუსში მთლად ჩლუნგდებიან.

ლაშქრობა წაგებულა, მაგრამ

მუზარადების ფული განადგებული არის.

ასე არ არის? ხალხსო, განა ასე არ არის?

პოლიციელი შალვა. ჰო, ჰო, ჰო, სწორედ ვერეა, ვერე.

აზდაკი. გინდათ ბოლომდე მოისმინოთ?

პირველი აბჯროსანი თავს უქნევს.

მეორე აბჯროსანი (პოლიციელს). რა, მაგან გასწავლა ეს სიმ-ოკრა?

პოლიციელი შალვა. დიას, ოღონდ ხმა არ მივარგა.

მეორე აბჯროსანი. მაშ, ნუ იმღერებ. (აზდაკს.) შენ კი განაგრძე.

აზდაკი. მეორე სტროფი მშვიდობაზე. (მღერის.)

სამსახურები გაჭედვითა, ლამის ქუჩებშიც კი ჩამოსხდნენ
მოხელეები.
ნაპირებიდან გადმოდიან მდინარეები და მინდორ-ველებს
აპარტახებენ.

ისინი, ვისაც შარვლის ჩახდაც კი არ ძალუძდათ,
სახელმწიფოთა განმგებლებად დაბრძანებულან.
ოთხამდე დათვლაც კი არ იციან, მაგრამ რვა თავ კერძს
ნთქავენ ერთ ჯერზე.
გლეხი სიმინდის მუშტარს დაეძებს, მაგრამ დამუშეულით
პოულობს მხოლოდ.
საკსოვ დაზვებს კი ჩამოძონძილი მუშა ქალები
დასტრიალებენ,

ასე არ არის? ხალხსო, განა ასე არ არის?
პოლიციელი შალვა. პო, პო, პო, სწორედ ეგრე, ეგრე.
აზდაკი.

აი, ამიტომ დაცალნენ მთლად სისხლისაგან ჩვენი კაცები,
აი, ამიტომ დაეშრიტათ ცრემლი ჩვენს ქალებს.
აი, ამიტომ მხოლოდ სბორები ღვრიან სისხლსა სასაკლავოზე.
აი, ამიტომ მხოლოდ ძეწნები აფრქვევენ ცრემლებს ურმის ტბის პირას.

პირველი აზროსანი. აქ, ქალაქში, ხომ არ გინდა ეგ სიმღერა
იმღერო?

აზდაკი. რა, ყალბია შიგ რამე?

პირველი აზროსანი. სედავ, როგორ წითლად ღვივის? (აზდაკი
უკან მიიხედავს. ცა ხანძრისაგან წითლად არის შეფერილი.) ქალაქის გარე-
უბანშია. მესალიჩეებსაც შეეყარათ „სპარსული ხენი“ და იკითხეს, თავადი
ყაზბეგიც სომ ერთობ ბევრ კერძს არ სანსლავსო, და მეორე დღეს დილით
ქალაქის მოსამართლე ჩამოაგონწიალეს. მაგრამ ჩვენ ისინი მიწასთან გაგას-
წორეთ. ას-ასი პიასტრი მოგვცეს თითო მესალიჩეში. გასაგებია?

აზდაკი (პაუზის შემდეგ). გასაგებია. (შეშინებული უყურებს აზროს-
ნებს; მერე განზე გაიძურწება, დაჯდება მიწაზე და თავს სელებში ჩარგავს.)

პირველი აზროსანი (მესამეს, მას შემდეგ, რაც ყველანი თითო
სასმისს გამოცლიან კიდეც). შენ ასლა უყურე, რა ხეირი იქნება. (პირველი და
მეორე აზროსანი მივლენ აზდაკთან და გასაქცევ გზას მოუჭრიან.)

შალვა. ბატონებო, არა მგონია, რომ ეგ მთლად ცუდი კაცი იყოს. აი,
შეიძლება ხანდახან ქათამი მოიპაროს, ანდა ათასში ერთხელ კურდღელი
აწაბნოს.

მეორე აზროსანი (ზედ თავზე წაადგება აზდაკს). იმიტომ ჩა-
მოსვედი, რომ ამღვრულ წყალში თევზი დაიჭირო, არა?

აზდაკი (აზდაკს). არ ვიცი, რისთვის ჩამოვედი.

მეორე აზროსანი. მაშ, ეგ სიმღერა რა იყო?

აზდაკი. მაგას პაპაჩემი მღეროდა ხოლმე. ერთი უბირი და უგუნური

კაცი.

მეორე აზროსანი. სწორია, მაგრამ იმ მღებავს რაღა გუფოთ,
ჯამაფირს რომ არივებდა.

აზდაკი. ეგ სპარსეთში იყო.

პირველი აზროსანი. საკუთარ თავს რომ ადანაშაულებდი,
რატომ დიდი თავადი ჩემივე სელებით არ ჩამოგასრჩეთ?

აზდაკი. განა არ გითხარიო, გაქცევაში დავეხმარე-მეთქი.

შალვა. მე ვარ მოწმე, რომ მართლაც დავეხმარა გაქცევაში.

სეხიჯე

აზროსნები სასწრაფოებისაგან მიათრევენ აზდაკს, რომელიც ყვირის. შემ-
დეგ გაუშვებენ და გულიანად იცინიან. აზდაკიც აპყვება და ყველაზე ხმამაღ-
ლა იცინის. სელებს გაუხსნიან და ღვინის სმას იწყებენ. შემოდის მსუქა-
ნი თავადი ყაზბეგი ყმაწვილი კაცის თანხლებით.

პირველი აზროსანი (აზდაკს). ავერ, მოვიდა შენი ასალი დრო-
ება. (ხელაწლა იცინიან.)

მსუქანი თავადი. ნეტავი რა გაცინებთ, მეგობრებო? ნება მიბო-
ძეთ, სერიოზული რამ მოგახსენოთ. გუშინ დილით საქართველოს თავადებ-
მა დაამხეს დიდი თავადის ომისმოსურნე მთავრობა და თავიდან მოიცილეს
მისი გუბერნატორები. თვითონ დიდი თავადი, სამწუხაროდ, სელიდან დაგ-
ვისსლტა. ასეთ საბედისწერო ჭამს ჩვენმა მესალიჩეებმა, რომლებიც მარად
თავიანთი დაუდევრობით გამოირჩევიან, უგუნურიება გამოიჩინეს, აჯანყდნენ
და ყველასათვის საყვარელი ქალაქის მოსამართლე — ჩვენი ძვირფასი ილი
ორბელიანი ჩამოასრჩვეს. ჩუ, ჩუ, ჩუ, მეგობრებო, ჩვენ მშვიდობა, მშვიდობა,
მშვიდობა და კიდევ მშვიდობა გვჭირდება საქართველოში... და სამართალიც.
აი, ჩემი ძვირფასი ძმისწული ბიზერგან ყაზბეგი მოგიყვანეთ. ნიჭიერი ადა-
მანია. ეს დაგყვანოთ მოსამართლე. დაე, ხალხმა გადაწყვიტოს.

პირველი აზროსანი. ესე იგი, როგორ უნდა გავიგოთ, ჩვენ
უნდა ავირჩიოთ მოსამართლე?

მსუქანი თავადი. პო, თქვენ. ხალხი აყენებს ნიჭიერი კაცის კან-
დიდატურას. მოილაპარაკეთ ერთმანეთში, მეგობრებო, და მორჩა და გათავდა.
მაშინ, როდესაც აზროსნები ერთმანეთს თავებს მიაღებენ და ჩურჩულებენ.

არსებობდა იყავი მელაკუდავ, მოსამართლის აღკვეთი უკვე შენია. და როცა დიდ თავადსაც ჩაეფლებო, მაშინ უკვე აღარ დაგვჭირდება ამ ვიგინდარებს უკან შევუძვრეთ ხოლმე.

ა ბ ჯ რ თ ს ნ ე ბ ი (ერთმანეთში). მაგათ უკვე ვაისვარეს შარვლებში, ვინაიდან დიდ თავადს ვერ ჩაავლეს.

— რასაც ამ სოფლის მწერალს უნდა ვუმაღლოდეთ. ამან გააქცია ის თავადი.

— თავს მტკიცედ ვერა გრძნობენ და ამიტომ არის, რომ „ჩემო მეგობრებო“ და „ხალსმა გადაწყვეტოსო“ იძახიან.

— ახლა უკვე სამართალიც კი მოინდომა საქართველოში.

— მაგრამ ხაფანგი მაინც ხაფანგია და ხაფანგად დარჩება.

— მოდი ამ სოფლის მწერალს ვკითხოთ, სამართლის საქმეში კარგად ერკვევა. შენ ეი, ჩანჩურავ, გინდა მსუქანი თავადის ძმისწული მოსამართლედ დაეყენონ?

ა ზ დ ა კ ი. თქვენ მე გყვართ მხედველობაში?

ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი (განაგრძობს). გინდა მსუქანი თავადის ძმისწული მოსამართლედ დაეყენონ?

ა ზ დ ა კ ი. მე მეკითხებით? მე არ მეკითხებით, სომ მართალია?

ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. რატომაც არა? ყოველთვის სომ არ გვესმერებით?

ა ზ დ ა კ ი. ისე გაგიგეთ, თითქოს ჯერ საგულდაგულოდ გინდოდეთ მოსცადოთ, სომ სწორია? პოდა, ერთი ვინმე მაგარი ბოროტმოქმედი არა გყავთ შემონახული, რომ კანდიდატმა მის მაგალითზე თავისი მარიფათი გვაჩვენოს?

მ ე ს ა მ ე ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. დამაცა, გავისხენო. პო, მართლა, ქვევით ორი ექიმი გვყავს მოყუჩებული, გუბერნატორის ძუკნასი. ისინი გამოდგებიან.

ა ზ დ ა კ ი. მოიცა, ევრე არ ივარგებს. ნამდვილი ბოროტმოქმედის აყვანა არ შეიძლება, თუკი მოსამართლე ჯერ არ არის თავის აღკვეთაზე დამტკიცებული. შეიძლება ლენჩი იყოს, მაგრამ დამტკიცებით კი, აუცილებლად უნდა იყოს დამტკიცებული. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სამართალი შეიძლება, რადგან იგი ერთობ მგრძნობიარე რამეა, აი, ვთქვათ, ისევე, როგორც ტყლიში, რომელსეც არ შეიძლება კაცს მუშტები დაუშინო, თორემ ხელში შემოგაკედება. შეგიძლიათ ორივენი ჩამოახრჩოთ, ამით სამართალი არ დაირღვევა, თუკი მოსამართლე არ იქნება გარეული. გასამართლება უადრესად სერიოზულად უნდა ხდებოდეს, ყოველი წვრილმანი უნდა დაეცვათ. მაგალითად, თუ მოსამართლე ქალს ცისეში ადებს იმიტომ, რომ შეილისათვის მჭადი მოიპარა, და განაჩენის გამოტანის დროს მოსამართლის წამოსახამი არ ეცძევა, ანდა ისე დაიფხანს ტანს, რომ სხეულის ერთ მესამედზე მე-

ტი გამოუნდება, რაც მაშინ შეიძლება მოხდეს, თუ თემოს თავს დაიფხანს, მაშინ განაჩენს ძალა არ ექნება, სამართალი შეიძლება. უფრო მოსამართლის წამოსახამია, ანდა მოსამართლის ქუდმა შეიძლება განაჩენი გამოიტანოს, ვიდრე ადამიანმა ყოველივე ამის გარეშე. სამართალი ვითომც არ ყოფილა, ისე ქრება, როცა მასზე არ ზრუნავენ. არ შეიძლება კაცმა დალიო ღვინო, რომელიც ძაღლმა ატლიკა რატომ? რატომ და იგი უკვე აღარ არსებობს.

პ ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. მაშ, რას გვირჩევ, შე ფესებიდან მოცევილი?

ა ზ დ ა კ ი. მე ვიქნები ბრალდებული, მე ვიცი, ვისაც გავითამაშებ. (აზვროსნებს ყურში რაღაცას ჩასჩურჩულებს.)

პ ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. შენ?

ყველანი გულიანად იცინიან.

მ ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი. პა, რა გადაწყვეტით?

პ ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. ჩვენ გადაწყვეტით გამოცდა მოფუწვით. ი, ეს ჩვენი კარგი მეგობარი კაცი ბრალდებულის როლს ითამაშებს, ხოლო მოსამართლის სკამი კი მოსამართლეობის კანდიდატმა დაიკავოს.

მ ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი. ასეთი რამ უჩვეულოა, მაგრამ რატომაც არა, შეიძლება. (ძმისწულს). ფორმალაობა და მეტი არაფერი, მელაკუდავ. როგორ კასწავლეს, ვინ უფრო ადრე მივა მიზანთან, მალე მსრბოლი თუ ნელამსრბოლი?

მ მ მ ს წ უ ლ ი. ფარულად მსრბოლი, ძია არსენ. (ძმისწული მოსამართლის სკამს იკავებს.)

მსუქანი თავადი ძმისწულის უკან დგება, აზვროსნები საფესურებზე სხდებიან და აზდაკი მიიზღვენ მოსამართლესთან. საარულში აშკარად დიდ თავადს ბაძავს.

ა ზ დ ა კ ი. ისეთი ვინმე არის აქ, მე რომ მცნობდეს? მე დიდი თავადი არ!

მ ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი. ვინათ?

მ ე თ რ ე ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. დიდი თავადი. ევ მართლა იცნობს იმასა.

მ ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი. კარგი.

პ ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ რ თ ს ნ ი. აბა, დაიწყეთ გასამართლება.

ა ზ დ ა კ ი. ყური დამიგდე, თმის გაჩაღებაში მდებენ ბრალს. ხასაცაილო. (ასაცაილო-მეთქი. არ კმარა ესა? თუ არა კმარა, მე თან ვექილები მოვიყვანე. მგონი, ხუთასამდე უნდა იყვნენ. (გაიშვერს ხელს და რკალს შემთხზავს,

თითქოს მის უკან მრავალი ვექილი იდგეს.) გთხოვთ, დარბაზში რაც ადგილებია, სულ ჩემს ვექილებს დაუთმით!

აბჯროსნები იცინიან, მსუქანი თავადიც იცინის მათთან ერთად.

ძმისწული (აბჯროსნებს). ეს საქმე გინდათ გაგარჩიო? უნდა მოგახსენოთ, რომ ცოტა არ იყოს, უჩვეულოდ მიმჩნია. გემოვნების თვალსაზრისით მაინც, მე ვფიქრობ, ეს ასეა.

პირველი აბჯროსანი. მიდი, მიდი.

მსუქანი თავადი (დიმილით). ერთი უჩვენე მაგას სეირი, მე-ლაკუდავ.

ძმისწული. კეთილი. მომივანია საქართველოს ხალხი, მოპასუსე — დიდი თავადი. აბა, ბრალდებულო, რით შეგიძლიათ გაიმართლოთ თავი?

აზდაკი. ძალიან ბევრი რამით. მე თვითონაც, რა თქმა უნდა, წავიკითხე, რომ თმი წავაგეთ, მაგრამ თავის დროს ეს თმი დავიწყე ისეთი პატრიოტების რჩევით, როგორიცაა ძია ყაზბეგი. გთხოვთ ძია ყაზბეგი მოწმედ მოიწვიოთ.

მსუქანი თავადი (აბჯროსნებს გულისთადად). რა ხსირებული ვინ-მეა, არა?

ძმისწული. მოპასუსეს უარი ეთქვას თხოვნაზე. თქვენ, რასაკვირველია, არ შეიძლება ბრალი დავდონ იმაში, რომ თმი გამოაცხადეთ, უამიდან უამზე ყოველი სელისუფალი ხდება იძულებული ასეთი რამ მოითქმედოს, მაგრამ იმაში კი, რომ მას ცუდად აწარმოებდით.

აზდაკი. სისულელეა. მე საერთოდ არ მიწარმოებია. სხვებს დავანებე მისი წარმოება, თავადებს დავანებე მისი წარმოება და მათ, რა თქმა უნდა, ჩააფლავეს საქმე.

ძმისწული. განა თქვენ უარყოფთ, რომ უმაღლესი სარდლობა თქვენს სელთ იყო?

აზდაკი. არავითარ შემთხვევაში. უმაღლესი სარდლობა მუდამ ჩემს სელთ იყო. ჯერ კიდევ ჩილი ბავშვი ვუტყედი ხოლმე გადიას. ასე ვარ აღზრდილი — მოსასაქმებლად ფეხსადგილში დავდივარ. მბრძანებლობას დანჯერული ვარ. მე მუდამ ბრძანებას ვაძლევდი მოხელეებს ჩემი საზინა გაექურდათ. ოფიცრები მხოლოდ ჩემი ბრძანებით წაკეცდნენ ჯარისკაცებს; მემაშუ-ლეები თავიანთი გლეხების ცოლებთან მხოლოდ ჩემი უმკაცრესი ბრძანების თანახმად წებობან ხოლმე. აი, ძია ყაზბეგსაც დიბი მხოლოდ ჩემი ბრძანების გამო აქვს.

აბჯროსნები (ტაშს უკრავენ). ყოჩაღ! ვაშა დიდ თავადს!

მსუქანი თავადი. აბა, მელაკუდავ, უპასუსე! მე შენთანა ვარ.

ძმისწული. ვუპასუსებ და თანაც ისე, რომ სასამართლოს ღირსება

შეიბდებოდეს. ბრალდებულო, კეთილი ინებეთ და სასამართლოს ღირსება დაცვათ!

აზდაკი. თანახმა ვარ. გიბრძანებთ, დავითსვა განაგრძოთ.

ძმისწული. თქვენ არ შეგიძლიათ მე მიბრძანოთ. მაშასადამე, თქვენ იტყვიან, რომ თავადებმა გაიძულეს თმი გამოგეცხადებინათ. მაშ, როგორ-ა ამტკიცებთ, თავადებმა ჩააფლავეს თმის საქმე?

აზდაკი. ჯარში საკმაოდ ხალხი არ გამოჰყავდათ. სახაზინო ფულს ანი-უბდნენ. სულ დავარდნილი ცხენებით მოამარაგეს ჯარი. შეტევის დროს სა-ოსკიბოებში ლოთობდნენ. მოწმედ ბიძათქვენს ვასახელებ.

ძმისწული. ნუთუ თქვენ გსურთ, ყოვლად წარმოუდგენელი რამ ამ-ტყვიოთ, რომ ჩვენი ქვეყნის თავადები არ იბრძოდნენ?

აზდაკი. არა, თავადები იბრძოდნენ სამხედრო დაკვეთების მიღები-თთვის.

მსუქანი თავადი (წამოხტება). ეს უკვე მეტისმეტია. ეგ ჯეელი ესალიჩესავით ლაპარაკობს.

აზდაკი. მართლა? მე მხოლოდ ჭეშმარიტებას ვამბობ.

მსუქანი თავადი. ჩამოჰკიდეთ, ჩამოახრჩვეთ!

პირველი აბჯროსანი. წყნარად. განაგრძეთ, თქვენო უმაღ-ლესობავ.

ძმისწული. სმენა იყოს და გაგონება! განაჩენს ვაცხადებ: უნდა ჩა-სხრთობილ იქნას. გასანთლულ თოკზე ჩამოგაკონწიალებენ კისრით. თქვენ თი წააგეთ.

მსუქანი თავადი (ისტერიულად). ჩამოჰკიდეთ! ჩამოახრჩვეთ! ჩა-სხრჩვეთ!

აზდაკი. ყმაწვილო, სერიოზულად გირჩევთ, ოფიციალურ თანამე-რეზე ყოფნის დროს პასტა-პასტა სიტყვები არ იხმართ ხოლმე. თუ მგე-რით იღმუფლებთ, მოდარაჯე ნაგაზად არ დაგაყენებენ. გასაგებია?

მსუქანი თავადი. ჩამოჰკიდეთ!

აზდაკი. თუ ხალხი შენიშნავს, რომ თავადები იმავე ენით ლაპარაკო-ბენ, როგორითაც დიდი თავადი, მაშინ შეიძლება დიდი თავადიც ჩამოახრჩონ თავადებიც ზედ მიაყოლონ. ასეა თუ ისე, მე ვაუქმებ განაჩენს. საფუძვე-ლი თმი მართალია წაგებულია, მაგრამ არა თავადებისათვის. თავადებმა თა-ვანთი თმი მოიგეს. მათ სამი მილიონ რუბლსამოცდასამი ათასი პიასტრი გა-სუხადეს ცხენებში, რომლებიც მათ არ მიაწოდეს ჯარს.

მსუქანი თავადი ჩამოჰკიდეთ!

აზდაკი. ხოლო რვა მილიონ ორასორმოცი ათასი პიასტრი იმ რაზმე-რის აღჭურვაში, რომლებიც მათ უნდა გამოეყვანათ და არ გამოიყვანეს.

მსუქანი თავადი. ჩამოახრჩვეთ.

აზდაკი. ასე რომ, გამარჯვებულნი არიან. თმი მხოლოდ საქართვე-
ლომ წაბაგო, რომელიც, როგორც ასეთი, არ არის წარმოდგენილი სასამარ-
თლოში.

მსუქანი თავადი. მე მგონია, კმარა, მეგობრებო. (აზდაკს.) შეგიძ-
ლია გადადგე, სულთამსუთაო. (აბჯროსნებს.) ჩემის აზრით, ახლა უკვე შე-
იძლება ასალი მოსამართლე დავამტკიცოთ, მეგობრებო!

მირველი აბჯროსანი. კი, უკვე შეიძლება, აბა გააძრეთ ამას
მოსამართლის მოსასხამი.

ერთ-ერთი აბჯროსანი მხრებზე ადგება მეორეს და ჩამოსრჩობილს მოსამარ-
თლის წამოსასხამს აძრობს.

მოდა, შენ კი (მძისწულს.) აქედან მოუსვნი! კარგ სკამზე მჯდომს საჯდომიც
კარგი უნდა შექონდეს. (აზდაკს.) მოდი აქ, წადი და შენ დაჯექი მოსამართლის
სკამზე, აღამიანო.

აზდაკი მიდის სკამთან, თავს უკრავს დამსწრეთ და ჯდება.

მოსამართლეები ყოველთვის სელიდან წახულები იყვნენ და დაუ, ახლაც ხე-
ლიდან წასული იყოს მოსამართლე.

აზდაკს მოსამართლის წამოსასხამს მოახურავენ და თავზე ბოთლის ჩასად-
გმელ კალათს დაადგამენ.

აბა, ერთი უყურეთ, ჩვენი მოსამართლე რა ბიჭია!

მგოსანი.

სამოქალაქო ომს მოეცვა მთელი ქალაქი, ხელისუფლება

მტკიცე არ იყო.

მაშინ აზდაკი იქ მოსამართლედ გამოაცხადეს აბჯროსნებმა.

აი, აზდაკი მოსამართლე გახდა ორი წლით.

მგოსანი მუსიკოსებთან ერთად.

ცეცხლის ენები ზეცას სწვდებოდა, სისხლის მორევში

ქალაქები იძირებოდა,

სოროებიდან ამომძვრალი ჯოჯოები კი არად აგდებდნენ

კაცის მიერ გაულებულ მიჯნას.

მგელელი იცავდა სასახლის ერდოს, საკურთხეველი უდმერთოს ერგო

და მოსამართლის წამოსასხამში გამოწყობილი აზდაკი იჯდა.

მოსამართლის სკამზე ზის აზდაკი და ვაშლს თლის. შალვა ცოცხით
გვის დარბაზს. ცალ მხარეს არიან ინვალდი, რომელიც ბორბლებიან
სკამში ზის, ბრალდებული ექიმი და დამონძილი კოჭლი; მეორე
მხარეს — ყმაწვილი კაცი, რომელსაც გამოძალვაში ედება ბრალი.
მცველად ერთი აბჯროსანი დგას და ხელთ აბჯროსანთა ალაში უპყრია.

აზდაკი. საქმეთა სიმრავლის გამო დღეს მათ სასამართლო წვეილ-
წვეილად არჩევს. ვიდრე დავიწყებდე, მინდა მოკლე განცხადება გაეკეთო:
მე ვიღებ. (ხელს იშვერს.)

მხოლოდ გამომძალველი ამოიღებს ფულს და გაუწვდის.

უფლებას ვიტოვებ ერთ-ერთი მხარე სასამართლოს უპატივცემულობისათ-
ვის (ინვალდს უყურებს.) დაფსაჯო. (ექიმს.) შენ ექიმი ხარ და შენ (ინვა-
ლიდს.) ბრალს სდებ. დამნაშავეა თუ არა ექიმი შენს აშუამინდელ მდგომა-
რეობაში?

ინვალდი. რასაკვირველია. მაგის გამო დამეცა დამბლა.

აზდაკი. მაშინ მხოლოდ ავადმყოფისადმი დაუდევარ დამოკიდებულე-

ბაში დაედება ბრალი.

ინვალდი. არა, აქ დაუდევრობაზე მეტი რამ არის. მე მაგას ფული
ვასესხე სწავლისათვის და აი, დღემდე არ დაუბრუნებია. სოლო, როცა შევი-

ტყვე, რომ თავის პაციენტებს უფასოდ სწამლობს, დამბლა დამეცა.

აზდაკი. სრულიად სამართლიანად. (კოჭლს.) შენ რაღა გინდა აქ?

კოჭლი. მეც ამ ექიმის პაციენტი ვარ, თქვენო მოწყალებაზე.

აზდაკი. ალბათ ფეხს გმკურნალობდა, არა?

კოჭლი. იმას არა, რომელიც მტკიოდა. მე ქარები მარცხენაში შეტონ-

და, მაგან კი მარჯვენაზე გაბაკეთა ოპერაცია. აი, ამიტომ ახლა ვკოჭლობ

კიდე.

აზდაკი. მერედა, ოპერაცია უსასყიდლოდ გაგიკეთა?

ინვალდი. წარმოგიდგენიათ, სუთნასტრიანი ოპერაცია უსასყიდ-
ლოდ! ასე ვთქვათ, ნისიად, „დმერთი გადაგისდისო“ — ამ სიტყვების ფასად!

და მე კი ამ კაცს სასწავლებლად ფული მივეცი! (ექიმს.) განა ეს გასწავლეს

სკოლაში, უფასოდ გააკეთე ხოლმე ოპერაციები?

ექიმი. თქვენო მოწყალებაზე, მართლაცდა ჰონორარის გამორთმევი

ოპერაციის წინ არის მიღებული, ვინაიდან პაციენტი ამ დროს უფრო ხალი-

სიანად იძლევა ფულს, ვიდრე შემდეგ. აღამიანური თვალსაზრისით ეს გასა-

გებრიცა. იმ შემთხვევის დროს კი, თქვენ რომ ასლა არჩევთ, მე ოპერაცი

დაწყებისას მეგონა, რომ ფული უკვე მიიღო ჩემმა მსახურმა-მეთქი. აი, ა

შევეცი.

ინვალდი. მმ, შეცდა! კარგი ექიმი არასოდეს არ ცდება! ჯერ

სინჯავს და მერე გააკეთებს ოპერაციას!

აზდაკი. ეს სწორია. (შალვას.) მეორე საქმე რომელიდაა, ბატონო სა-

ზოგადობრივო ბრალმდებელი?

შალვა (თან გაცხარებული გვის). გამოძალვა.

გამომძალველი. პატივცემული მოსამართლე, მე უდანაშაულო

ქარ, მე მხოლოდ მინდოდა იმ შემამულისაგან გამეგო, მართლა გაუპატიურა თუ არა თავისი, დისწული. მან მეგობრულად განმიმარტა, არათ და ფული მხოლოდ იმისათვის მომცა, რომ საშუალება მქონდეს ბიძაჩემს მუსიკა ვასწავლო.

აზდაკი. ოჰო! (ექიმს.) შენ კი პირიქით, ექიმო, შენი დანაშაულის შემამსუბუქებლად არავითარი საბუთი არ შეგიძლია მოიტანო, ხომ ასეა?

ექიმი. სულ ბევრი ის, რომ ერთი ალილუია მღვდელსაც შესცდება. აზდაკი. განა არ იცი, რომ კარგი ექიმი ყოველთვის დიდ პასუხისმგებლობას იჩენს, როცა საქმე ფულს შეეხება? აი, ერთი ექიმი ყოფილა თურმე, რომელსაც ნადრძობი თითადან ათასი პიასტრი ამოუქანია, დაუდგევით, რაც უფრო ნაკლებად გაწაფულ ექიმს გამოეპარებოდა. ერთხელ კი იმეო ამეო ექიმს ისე გულდასმით უმკურნალა ნადვლის ბუშტისათვის, რომ ნამდვილ ოქროს საბადოდ გადაუძეგვია. არა, შენ არავითარ შემთხვევაში არ გაუპატიება შეცდომა. ერთმა ჭირნახულით მოვაჭრემ თავისი ვაჟი სამედიცინო სასწავლებელში მიამარა, რათა ფაქტობის ხელობას დაუფლებოდა, იმდენად კარგად არის ეს საქმე იქ დაყენებული. (გამომძაღველს.) რა გვარია შემამსუბუქებელი?

შალვა. შემამსუბუქებელი ითხოვა, ჩემს გვარს ნუ დაასახელებთ პრიცესზეო. აზდაკი. მაშინ განაჩენები გამომაქვს. გამოძალვის ფაქტი სასამართლოს დამტკიცებულად მოაჩნია. შენ კი (ინვალიდს.) ათასი პიასტრი ჯარიმა მოგხაჯა. თუ კიდევ ერთხელ დაგეცა დამბლა, მაშინ ექიმმა უფასოდ უნდა მოგკურნალოს და, თუ საჭირო იქნება, უფასოდვე გაგიკეთოს ამპუტაცია. (ინვალიდს.) მოყვებული ზარალის კომპენსაციად სასამართლო ერთ ბოთლ ჭაბის არავს განიჭებს. (გამომძაღველს.) შენი პონთარის ნახევარი უნდა სასამართლოებრივ ბრალმდებელს გადასცე, რათა სასამართლომ შემამსუბუქების გვარი არ გამოაცხადოს და, ამას გარდა, რჩევა გეძლევა შედიცინა შეისწავლო, იმისაგან საბამისო მონაცემები მოგეპოვება. ხოლო შენ კი, ექიმო, შენს დარგში დაშვებული არასაპატიებელი შეცდომის გამო სასამართლოს გამართლებული მიამჩნიხარ. გადავდივარ შემდეგ საქმეებზე!

მგოსანა და მუსიკოსები.

რაც გულთ სანატრელია, მისი მოხვეჭა ძნელია, და რაც უდმერთოდ ძვირდება, მისი შეძენა ჭირდება, ხოლო სასამართლოს ყველა თავის არშინით ზომავს. როცა ორსა აქვს სადაფო რამე, უკეთ გადაწყვეტს ამას შესამე. აი, ამგვარი საქმენი სწინიებს და მონამართლე ამოიჩინიებს, გვიხივრებთ ამ ადგილზე აზდაკის ცოლა.

ფუნდუქიდან, რომელიც სამხედრო გზის პირას დგას, გამოდის აზდაკი. თან ახლავს მეფუნდუქი, გრძელწვერიანი მოხუცი, ხოლო მათ უკან მოჯანთან მაგარე და კოლიცელი შალვა მოსამართლის სკამს მოთრევენ.

აზდაკი. აზჯროსანა აზჯროსანა ალმით ხელში სახეიმო პოხაში დგება.

აზდაკი. აი, აქ დადგით. აქ სუფთა პერი მანც არის და გადმიდან სიოს ლიონის ბაღების სურნელი მოაქვს. იუსტიციას რეგებს დია ცის ქვეშ საქმის წარმოება. ქარი კალთას მადლა უწევს და მთელ მას ავლადიდებს აჩენს. შალვა, ამდენი არ უნდა გვეჭაბა, ბიჭო, საინსპექციო მოგზაურობანი ძალზე მომქაცველია. (მეფუნდუქს.) მაშ, შენს რძალს შეეხება ეს საქმე?

მეფუნდუქი. თქვენი მოწყალებაც, საქმე ჩემი თჯახის ღირსებასა და პატივს შეეხება. მე ჩემი ვაჟის მაგივრად ვჩივი, რომელიც მოთვია წასული საქმეზე. აი, ეს არის ის მოჯანთანო, რომელმაც შესცოლა, და აი, ესეც ჩემი საწყალი რძალი.

შემოდის რძალი, გაფაშფაშებული ქალი. სახესე პირბადე აქვს ჩამოფარებული.

აზდაკი (ჯდება). მე ვიღებ.

მეფუნდუქი ოხერით აძლევს ფულს.

ასე, ამით ფორმალური მხარე ამოწურულია. მაშ, გაუპატიურებას ჰქონდა ადვილი?

მეფუნდუქი. თქვენი მოწყალებაც, ამ ჯეშის სწორედ მაშინ წავალქი თავზე საჯინბოში, როცა ის აყო თიფაზე წაქცია ჩვენი შუშუნა.

აზდაკი. პო, სწორაა. საჯინბოში მშვენიერი ცხენებია. განსაკუთრებით ერთი პატარა, ჩალისფერი.

მეფუნდუქი. მე, რასაკვირველია, ჩემი ვაჟის მაგივრად იქვე დაგუწე შუშუნას შერცხენა.

აზდაკი (სერიოზულად). მე ვთქვი, რომ ჩალისფერი მომეწონა-მეთქი.

მეფუნდუქი (ცივად). მართლა? მაშინ შუშუნა გამომიტყდა, რომ მოჯანთანო, წინააღმდეგ ჩემი რძლის ნება-სურვილისა, მასთან იცხოვრა.

აზდაკი. ამა, პირბადე ჩამოიხსენი, შუშუნა.

ქალი პირბადეს იხსნის.

შუშუნა შენ სასამართლოს მოსწონსარ. გვიამბე, როგორ იყო ყველაფერი. შუშუნა (გაზეპირებული ფრაზებით). შევედი თუ არა თავლაში ასალი კვიცის სანახავად, მოჯანთანოებმა ლაპარაკი დამიწყეს, თუქი ხაამისო ხაამი არ მიმიცია. დღეს ძალიან ცხელია, მითხრა და ხელი მარცხენა-მარჯვენა მადო. მე ვუთხარი, ნუ აკეთებ-მეთქი ამას, მაგრამ მაინც განაგრძო ურცხვად.

სელებს ფათური, რამაც ძალიან გამახელა. ვიდრე მის მრუშ განზრახვას შე-
ვიტყობდი, ჩემთან უკვე ასლოს აღმოჩნდა. მერე ჩემი მამამთილიც შემოვიდა
და შეცდომით ფეხებით შემდეგა ზედ.

მეფუნდუკე (განმარტავს). ჩემი ვაჟის მაგივრად.

აზდაკი (მოჯამავირებს). აღიარებ, რომ პირველმა დაუწყე ლაპარაკი?

მოჯამავირე. დიას.

აზდაკი. შუშუნა, ყელის ჩატკბარუნება გიყვარს?

შუშუნა. კი, დახალული მზესუმზირათი.

აზდაკი. ბანაობის დროს დიდხანს ზიხარ როფში?

შუშუნა. ასე, ნახევარი საათი.

აზდაკი. ბატონო საზოგადოებრივო ბრალმდებლო, შენი დანა აგერ
იქ, მიწაზე დადე. (შალვა ასრულებს ბრძანებას.) შუშუნა, წადი და საზოგადო-
ებრივი ბრალმდებლის დანა აიდე.

შუშუნა თქოების რხევით მიდის დანასთან და იღებს.

აზდაკი (ქალზე მიუთითებს). ხედავთ? ხედავთ, როგორ ირწე-
ვა? დამნაშავე მხარე აღმოჩენილია. ძალის სმარება დამტკიცებულია.
ბევრი ჭამისა, განსაკუთრებით ტკბილეულის ჭამისა და ნელთბილ
წყალში დიდხანს ჯდომის შედეგად, სიზარმაცის შედეგად და იმის
გამო, რომ ერთობ ფაფუკი კანი გაქვს, შენ ძალა იხმარე ამ საბრალ-
ოდამიანზე. ნუთუ გგონია, რომ შეიძლება ასეთი გავით იარო და სასამარ-
თლომ პასუხი არ გაგებინოს? ეს ხომ წინასწარ განზრახული თავდასხმაა და
იხიცი ესოდენ საშიში იარაღით! სასჯელად სასამართლოს უნდა გადასცე ის
პატარა ჩალისფერი ცხენი, რომელზედაც შენი მამამთილი ზის ხოლმე თავის
ვაჟის მაგივრად, ხოლო ახლა კი ჩემთან ერთად წამოსვალ თავლაში, რათა
სასამართლო დანაშაულის ადგილს გაეცნოს.

საქართველოს სამხედრო გზაზე აბჯროსნებს ადგილიდან ადგილზე გადაჰ-
ყავთ მოსამართლის სკამზე მჯდომი აზდაკი. მათ უკან მისდევთ შალვა,
რომელიც სახრჩობელას მიათრევს და მოჯამავირე, რომელიც პატარა
ჩალისფერ ცხენს მიუძღვას.

მგოსანნი მუსიკოსებთან ერთად.

როცა დიდკაცი ერთმანეთს სპობდნენ,
მდაბიოები გულთ ხარობდნენ.

დრო აღარ მქონდა აღარავის იმათი ჩაგვრის
და გზებზე დარიბ-დატაკთა შორის,
თუმცა კი ხელში ყალბი სასწორით,

ესეტებოდა მათი მომსრე, მათი აზდაკი.
მდიდარს ართმევდა, აძლევდა დარიბს,
ასე ესმოდა მას სამართალი.
ცრემლის კურცხალის ლუქი მქონდა ნაშნად ყოველთვის.
და ქუჩის ბრბოთი გარემოცული,
ზოგისთვის კარგი, ზოგისთვის ცუდი,
ესეტებოდა მოსამართლე საქართველოსი.

პროცესია სულ უფრო და უფრო შორს მიდის.

მოყვასთან ცუდით იარეთ,
ბიბლიას თავი ანებეთ!
ამოიღამა თვალები,
ვინც მისგან შეველას ელოდა.
ხელში აიღეთ ცულები,
თუ გინდათ სასწაულები, —
აზდაკსაც სწორედ ამგვარი სასწაულები სჯეროდა.

აზდაკის სკამი სამიკიტნოში დგას. სამი ბოთლი გლეხი დაყუდებულია
აზდაკის წინაშე, რომელსაც შალვა ღვინოს უსხამს. კუთხეში მოხუცი
გლეხი დედაკაცო მიყუჟულია. ღია კართან სოფლელებს მოუყრიათ
თავი და სასამართლო პროცესს უყურებენ. ერთ-ერთი აბჯროსანი გუ-
შაგად დგას აბჯროსანთა აღმით ხელში.

აზდაკი. სიტყვა ეკუთვნის ბატონ საზოგადოებრივ ბრალმდებელს.
შალვა. საქმე ესება ერთ ძროხას. ბრალდებული (გლეხის დედაკაც-
ზე მიუთითებს.) ხუთი კვირაა, რაც თავის ბოსელში ინახავს ძროხას, რომე-
ლიც შეძლებულ გლეხს ვანიშვილს ეკუთვნის. ბრალდებულს უპოვნეს აგრეთ-
ვე მოპარული ღორის ბარკალი. აღსანიშნავია აგრეთვე, რომ შეძლებულ
გლეხს ნასყიდაშვილს ვიღაცამ ძროხები დაუსთვია, ეს მას შემდეგ, რაც მან
ბრალდებულს მიწის ნაკვეთში საიჯარო გადასახადი მოსთხოვა.
ბოთლია გლეხები. ლაპარაკია ჩემი ღორის ბარკალზე, თქვენო
მოწყალებავ.

— ლაპარაკია ჩემს ძროხაზე, თქვენო მოწყალებავ.

— ლაპარაკია ჩემს მიწის ნაკვეთზე, თქვენო მოწყალებავ?

აზდაკი. აბა, შენ რაღას იტყვი ამასზე, დედილო?
დედაბერი. თქვენო მოწყალებავ, ხუთი კვირის წინათ, ღამით, გათე-
ნებისას ვიღაცამ დამიკაკუნა კარზე. გავიხედე და ვიღაც წვეროსანი კაცი
არა დგას გარეთა! თან ძროხა პყავს მოყვანილი და მეუბნება: „დედი, მე

სასწაულმოქმედი წმინდა ბანდიტუსი ვარ და ვინაიდან ომში ვაჟი დაგედუა, აი, ეს ძროხა მიბოძებია შენთვის. აბა, შენ იცი, როგორ მოუვლი!

ბობოლები. ეს ყაჩაღი ირაკლი იყო, თქვენო მოწყალეზავ!

— მაგისი სიძე, თქვენო მოწყალეზავ!

— ცხენიპარია და ცეცხლისგამჩენი! თავის მოკვეთის ღირსია.

გარედან მოისმის ქალის წივილი. ბრბოში ჩოქტილი ატყდება და ივა უკან იწევს. შემოდის ყაჩაღი ირაკლი ვეება ნაჯახით ხელში.

ბობოლები. ირაკლი! (პირჯვარს იწერენ.)

ყაჩაღი. სადამო მშვიდობისა, ჩემო ძვირფასებო! ერთი ჭიქა ღვინო მოიტათ!

აზდაკი. ბატონო საზოგადოებრივო ბრალმდებელო, ერთი ჭიქა ღვინო ძიართვი სტუმარს! (ყაჩაღს.) ვინა ხარ შენა?

ყაჩაღი. მოხეტიალე განდეგილი ვახლავართ, თქვენო მოწყალეზავ, გმადლობთ წყალობისათვის. (გამოცლის ჭიქას, რომელიც შალვამ მიუტანა.) ერთი კიდეც.

აზდაკი. მე აზდაკი ვარ. (ფეხზე წამოდგება და თავს დაუკრავს. ყაჩაღიც თავს უკრავს.) სასამართლო მიესალმება უცხო განდეგილს. განაგრძე, დედილო.

დედაბერი. თქვენო მოწყალეზავ, იმ პირველ დამეს ძე ჯერ კიდეც იყო ცოცხალი, რომ ბანდიტუსს სასწაულებების მოხდენა შეეძლო. მან მხოლოდ ძროხა მომიყვანა. ეს იყო და ეს. მაგრამ თორიდე დღის შემდეგ, ღამით, აი, ამ ბოლა გლეხის მოჯამაგირეები მოვიდნენ და უნდოდათ ჩემთვის ძროხა წაერთმიათ, მაგრამ კარიდან უკან მოძურწეს ხელცარიელებმა, თან თავზე მუშტისოდენა კოპები ახსდებოდათ. მაშინ კი მივხვდი, რომ წმინდა ბანდიტუსმა მოუღბო მათ გული და ღვთისნიერ აღამიანებად აქცია.

ყაჩაღი ხმამაღლა იცინის.

პირველი ბობოლა. მე ვიცი, რამაც გარდაქმნა ისინი.

აზდაკი. კარგია, რომ იცი. ამას მერე გვიამბობ. (დედაბერს.) შენ კი განაგრძე!

დედაბერი. თქვენო მოწყალეზავ, ამის შემდეგ ახლა შეძლებული გლეხი სტეფანე ადივსო სიკეთით, წინათ კი ნამდვილი სულთამსუთავი იყო— ეს ყველამ იცის. წმინდა ბანდიტუსმა ისეთი კეთილი ზეგავლენა მოახდინა, რომ მიწის ნაკვეთში იჯარას აღარ მართმევდა.

მეორე ბობოლა. ეს იმიტომ, რომ ვიდაცამ ძროხები გამიძლიტა საბაღასოზე.

ყაჩაღი იცინის.

დედაბერი. მე გვეკითხებით, თქვენო მოწყალეზავ: როდის იყო, რომ ვინმეს საბრალთ მოსუცბულისათვის ღირის ბარკალი მოჰქონდა? განა ეს სასწაული არ არის?

ყაჩაღი აზღუქუნდა.

აზდაკი (დგება მოსამართლის სკამიდან). დედილო, შენი კითხვა შიგ გულში მოხვდა სასამართლოს. მაღლი მოისხი და აქ დაჯექი. (დედაბერი ჭოჭმანით ჯდება მოსამართლის სკამზე. აზდაკი სასმისით ხელში, იატაკზე მოიკალათებს.)

დედილო, ლამის მე საქართველოს დედა გიწოდებო.
მრავალტანჯულო.

შენი ვაჟები ომში არიან, იავარქმნილო და განძარცულო.
მუშტითა ცეცხლს, მაგრამ მაინც არ კარგავ იმედს.

ცხარედ ქვითინებ, როცა შენთან ძღვნად მოჰყავთ ძროხა,

და გაკვირს, როცა აღარა გცემენ.

ბოი, შეგვინდე შეჩვენებულთ, იყავ სულგრძელი!

(დაუღრიალებს ბობოლეებს.)

გამოტყდით, თქვე უღმერთოებო, თქვენა, რომ სასწაულები არა გწამთ! ყოველი თქვენგანი სუთასი პაისტრით ჯარიმდება უღმერთობისათვის! წაეთრიეთ!

ბობოლები კუდამოქუებულნი გაიპარებან.

ხოლო შენ კი, დედილო, და შენც, სათნო აღამიანო, თითო ჭიქა შესვით საზოგადოებრივ ბრალმდებელსა და აზდაკთან ერთად.

მგოსანი მუსიკოსებთან ერთად.

ასე ტესავდა კანონს ბურივით,

ამომრავებდა ერთი სურვილი —

ხალხი სამართლის ნამუსრევით მაინც ერჩინა!

მდაბიოებსა და უპოვართა

არვინ ჰყოლიათ, აზდაკის გარდა,

მოუქრთამავად მათთვის მხარი რომ დაეჭირა.

შვიდასოცი დღის განმავლობაში

ყალბი სასწორით მთასა და ბარში

ასე წონიდა მათ საჩივრებს აზდაკი ჩვენი

და სახრჩობელის კოჭის ქვეშ მშვიდად,

სადაც ბატონებს რისხვასა ჰგვრიდა,

თავისებური გამოჰქონდა მას განაჩენი.

მ გ ო ს ა ნ ი.

მაგრამ ამბოხის დღენი წარვიდნენ, დიდი თავადი უკან დაბრუნდა.
გუბერნატორის ცოლიც დაბრუნდა, დაიწყო დასჯა დაძაპრებთა.
სიკვდილის მსხვერპლი გახდა მრავალი, გარეუბანი
ცეცხლმა მოიცვა და აიტანა შიშმა აზღაკი.

აზღაკის სკამი კვლავ სასამართლოს ეზოში დგას. აზღაკი მიწაზე ზის
ჩუსტს იქერებს; თან შალვას ესაუბრება. გარედან სმაური ისმის. გაღ
ვანს იქით მსუქანი თავადის თავს ჩაატარებენ შუბზე წამოგებულს.

აზღაკი. შალვა, შენი მონობის დღეები და შეიძლება თვით წუთები
კი უკვე დათვლილია. დიდი ხნის განმავლობაში მეჭირე გონიერების რკინა
სებური აღვირით, რამაც დრუნჩი დაგიკოდა და სისხლი გადინა. მე გონი
რული არგუმენტებით გამათრახებდი და გაწამებდი ლოგიკით. ბუნებით სუს
ტი ადამიანი ხარ და თუ ვინმე ცბიერად გესვრის არგუმენტს, ხარბად ჩა
სობ სოლმე კბილებს და თავს ვეღარ იკავებ. ბუნებით მოთხოვნილება გაქ
ხელს უღოკავდე შენზე უფრო მაღალ არსებას, მაგრამ მაღალი არსებაც არ
და მაღალი არსებაც. და აი, ახლა დადგა შენი განთავისუფლების ჟამი. სულ
მალე ისევ შეგეძლება მიპყვე შენს ქვეშევსეულ მიდრეკილებებს, რომელნიც
მდაბალი არიან, და იმ ურყევ ინსტინქტს, რომელიც გასწავლის, როგორ
შესდგე ადამიანს სახეზე შენი სქელი ლანჩებით, გინაიდან წავიდა ჟამი არ
უღობათა და უწესრიგობათა, რომელთაც აღწერს ქაოსის სიმღერა. ჩვენ ახ
ლა ვიმდერებთ მას ამ საშინელი დროის სამახსოვროდ. დაჯექი და იცოდ
ბანგები არ აურიო. საშიში არაფერია, სიმღერა აკრძალული არ არის და მი
სამღერიც პოპულარული აქვს.

(მღერის.)

დაო, თავი შეიბურე,
ძმაო, დანა ამოიღე,
დრომ აღვირი აიწყვიტა.

გლოვას მოუცავს წარჩინებულნი, მდაბიონი კი მხიარულებას.
ხოლო ქალაქში ასე ამბობენ, მოდი ძლიერნი განგდევნოთო
ჩვენ ჩვენი წრიდან.

დაწესებულებს აპარტახებენ და ყმათა ნუსხებს კოცონზე წვავენ;
წისქვილის ლოდებს აბრუნებენ ბატონკაცები, ტუსაღებმა კი
დღის სინათლე ისილეს ისევ:

გაშმაგებულნი შესაწირავის შესაგროვებელ ყუთებსა წვავენ
და აბანოზის ზისგან ახლა მხოლოდ საწოლებს თუ აკეთებენ.

ესაც ლუკმაც კი ენატრებოდა, ხაფხე ბედლების მფლობელი გახდა
კა ვინც ნახორსლებს ეძებდა უწინ, ახლა ჭირნახულს ის ანაწილებს.

შ ა ლ ვ ა. ოპ, ოპ, ოპ, ოპ.

აზღაკი.

აბა, სად ხარ, გენერალო?

გოხოვ წესრიგი დაამყარო!

კაცი ბატონის ვაჟს ვეღარ იცნობ და ვაჟიშვილი ქალბატონისა
მისი მოახლის შვილი გამხდარა.

კარის მრჩეველნი სოროებში იმალებიან და ვისაც
ღამის გასათუფი ბინა არ ჰქონდა,

ახლა განცხრომით კოტრიალობს ფაფუკ ლოგინში.
ის, ვინც უბრალო მენიხზე იყო, ახლა სომადღთა
მფლობელი არის,

ვეღარ ისილავს მესაკუთრე მათ უკვე ძველი.
ბატონთა მიერ დაგზავნილი მალეშობილები

დანიშნულების ადგილებზე აღარ მიდიან,
ამბობენ, ჩვენ ჩვენს სამასს უკვე მივადწიეთო, აწ თქვენზეაო
სირბილის ჯერი.

შ ა ლ ვ ა. ოპ, ოპ, ოპ, ოპ.

აზღაკი. აბა, სად ხარ, გენერალო? გოხოვ წესრიგი დაამყარო! დიას,
ჩვენთანაც თითქმის ასევე იქნებოდა, ერთხანს კიდეც რომ მიეშვათ ხალხი
თავის ნებაზე და წესრიგი არ დაემყარებინათ. მაგრამ ახლა დიდი თავადი,
რომელიც მე, ვირმა, სიკვდილით დასჯას. გადავარჩინე, დედაქალაქში დაბ
რუნდა. მას სპარსელებმა ჯარი მისცეს საქართველოში წესრიგის დასამყა
რებლად. გარეუბანი უკვე იწვის. აბა ერთი, ის სქელი წიგნი მოიტა, რომელ
ზედაც ვწივარ სოლმე! (შალვა იღებს მოსამართლის სკამიდან წიგნს და
აწვდის, აზღაკი ფურცლავს მას.) ეს კანონთა კრებულია. ყოველთვის ესარ
გებლობდი ამ წიგნით, შენა ხარ ამის მოწმე. ერთი მინდა გავსინჯო, რა შე
უძლიათ ამკიდონ. უბოვართ წყალობის თვალთ ვუყურებდი და ამას ძვირად
ღამისვამენ, მე დარბაზ-ლატაკნი ფეხზე მინდოდა დამევენებინა, ესენი კი ლო
თობის გამო ჩამომახრჩობენ. მდიდართა ჯიბეებში ვისხედებოდი, ასე რომ, ჩე
მი საქმე წასულია. თანაც ვერსად ვერ დავემალე, მე ყველა მიცნობს, რად
გან ყველას ვესმარებოდი.

შ ა ლ ვ ა. ვილაც მოდის.

აზღაკი (ჯერ დევნილივით დამფრთხალი გაშეშდება ერთ ადგილას,
მერე ბარბაცით მადის სკამთან). მორჩა, გათავდა ყველაფერი, მაგრამ ვერა

ვის ვერ გავახარებ კაცობრიული სიდიადის აქ წარმოსახვით. მუსლმოდრე-
კალი გვედრები, მაღლი შოისხი და ნუ მიმატოვებ. ნერწყვით მეცხება პირი
შიშისგან, სულ ერთიანად ვთრთი და ვკანკალებ.

შემოდის ნათელა აბაშვილი, გუბერნატორის მეუღლე, ადიუტან-
ტი სა და აბჯროსიანთა თანსლებით.

გუბერნატორის მეუღლე. ვინ არის ეს ვიგინდარა, გოგი?

აზდაკი. თქვენი ყურმოჭრილი მონა, მოწყალეთ ქალბატონო. ის, ვინც
მზად არის გამსახურთ.

ადიუტანტი. ნათელა აბაშვილი, განსვენებული გუბერნატორის მე-
უღლე, ეს-ეს არის დაბრუნდა და ეძებს თავის ორი წლის ვაჟს — მიხეილ აბა-
შვილს. მას აცნობეს, რომ ბავშვი ძველ მსახურთაგან ერთ-ერთს გაუტაცია
მთაში.

აზდაკი. მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებაჲ, ბავშვს უკანვე მო-
ვაყვანიებთ.

ადიუტანტი. ის მოსამსახურე ქალი ბავშვს თურმე თავისად ახა-
ლებს.

აზდაკი. მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებაჲ, მათ თავს მოე-
კეთთ.

ადიუტანტი. ეს არის და ეს.

გუბერნატორის მეუღლე (გასვლისას). არ მომწონს ეს
ტიპი.

აზდაკი (კარამდე მისდევს გუბერნატორის მეუღლეს და თან თავს
უკრავს წამდაუწუმ). მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებაჲ, არსეინად იყა-
ვით, ყველაფერს მოვაგვარებთ.

ცარცის წრე

მგოსანი.

ასლა ისმინეთ, ვით გაირჩა სასამართლოზე
გუბერნატორის ყრმის ბურუსით მოცული საქმე,
ვით მოახერხა მოსამართლემ, რომ დაედგინა
ნამდვილი დედა სახელგანთქმულ ცდის მეშვეობით,
რისთვისაც მარჯვედ მან ცარცის წრე გამოიყენა.

სამართლოს ესთ ნუქაში. აბჯროსნეებს შემოჰყავთ მიხეილი და
დეგ მასთან ერთად მიდიან სცენის სიღრმეში. ერთ-ერთი აბჯროსანი შუ-
აქავეებს გრუშეს ალაყაფის კარებში, ვიდრე ბავშვს წაიყვანდნენ. მერე
იოშვებენ. გრუშეს მისდევს მსუქანი მზარეული ქალი გუბერ-
ნორ აბაშვილის ყოფილი სასლეულიდან. შორიდან ისმის ხმაური და ცის-
კიდური ხანძრისაგან წითლად არის შეღებილი.

გრუშე. ყოჩაღი ბიჭია, უკვე თვითონ იბანს პირს.
მზარეული ქალი. ბედი გქონია. თქვენს საქმეს ნამდვილი მოსა-
თლე კი არ გააჩნევს, არამედ აზდაკი. იგი ლოთია და არა გაეგება რა.
ლაზე დიდი ავაზაკები სრულიად დაუსჯელად გაუშვან ბეგრჯერ. და ვინა-
ნ ყველაფერს ერთმანეთში ურევს, და თანაც რამდენი ქრთამიც არ უნდა
ცენ მდიდრებმა, მაინც არ კმარა, ჩვენი თანა საწყალ ხალხს მის ხელ-
მოგვჯერ ბედი გაუღიმებს სოლმე.

გრუშე. დღეს მე მართლაც რომ ბედის გაღიმება მჭირია.
მზარეული ქალი. ჩუ, თვალი არა სცე. (პირჯვარს გადაიწერს.)

მგონი, ერთხელ კიდევ მოვასწრებ ლოცვის წარმოთქმას, რომ მოსამართლე გადკრულში იყოს. (ლოცულობს, უხმოდ აცმაცუნებს ტურნებს.)

გრუშე კი ამ დროს ამაოდ ცდილობს ბავშვის დანახვას.

ვერ გამოგია, რად გინდა, რომ რაღაც არ უნდა დაგიჯდეს შეინარჩუნებ ბავშვი, თუკი შენი არ არის, ისიც ასეთ დროში.

გრუშე. დიასაც რომ ჩემია. მე გავზარდე.

მზარეული ქალი. ერთხელ მაინც არ დაფიქრდი, რა მოხდება როცა გუბერნატორის მეუღლე დაბრუნდებოდა?

გრუშე. ჯერ ვფიქრობდი უკან დაგუბრუნებ-მეთქი, ხოლო შემდეგ კი — აღარ დაბრუნდება-მეთქი.

მზარეული ქალი. ნათხოვარი კაბაც ათბობს აღამიანს, ასეა

გრუშე თავს უქნევს

შენი გულისთვის, რაზეც გინდა, იმაზე დაფიქრებ, რადგან კარგი აღამიანს სარ. (იმეორებს რომ არ დააეწყდეს.) ბავშვი მე მყავდა ჩაბარებული მოსაღებლად, რაშიც სუთი ბიასტრი შეძლეოდა. გრუშემ იგი აღდგომა დღეს მომართვა, სადამოთი, როცა მღელვარება დაიწყო. (შენიშნავს სიმონ ჩაიკოვს რომელიც მათ უახლოვდებოდა.) მაგრამ აი, სიმონის წინაშე კი დამნაშავე მე-ველაპარაკე. ვერა და ვერ შეუგნა, როგორ მოხდა ეს ყველაფერი.

გრუშე (ვერ ხედავს სიმონს). რა ვქნა, თუკი ვერ შეუგნია. ჩემი ასლა სხვა სადარდელებიც კმარა.

მზარეული ქალი. ის როგორც იქნა დაიჯერა, რომ ბავშვი არ არის, მაგრამ ჯვარდაწერილი რომ ხარ და მხოლოდ სიკვდილი გაგათხოვს სუფლებს, ამას ვერ შერიგებია.

გრუშე შენიშნავს სიმონს და მიესალმება.

სიმონი (პირქუშად). მე მინდა ქალბატონს ვაუწყო, რომ მზად

დავიფიცო, ბავშვის მამა მე ვარ-მეთქი.

გრუშე (წყნარად). კეთილი, სიმონ.

სიმონი. ამასთანავე უნდა განვაცხადო, რომ ამით არავითარ ვალდებულებას არ ვიღებ ჩემს თავზე და არც ქალბატონს ეკისრება რაიმე.

მზარეული ქალი. სულ ზედმეტია მაგაზე ლაპარაკი. გრუშეს რი მყავს და ეს შენ იცი.

სიმონი. ეს მაგის საქმეა. ქმარი აქ რა მოსატანია.

შემოდის ორი აბჯროსანი.

აბჯროსნები. სად არის მოსამართლე?

— არავის დაგინახავთ მოსამართლე?

გრუშე (მიტრიალდება და პირისკეს იფარავს). წინ ჩამომეფარე. არ ეძებოდა ჩემი ნუქაში ჩამოსვლა. იმ აბჯროსანს რომ გადავაწყდე, რო-ელსაც თავში ჩავბრტყი...

აბჯროსანი (ერთ-ერთი იმათგანი, რომლებმაც ბავშვი მოიყვანეს, ინ გამოდის). მოსამართლე აქ არ არის.

ორივე აბჯროსანი განაგრძობს ძებნას.

მზარეული ქალი. ნეტავი არაფერი არ მოუვიდეს იმ მოსამართ-ლეს, თორემ სხვამ რომ გაარჩიოს თქვენი საქმე, უფრო ნაკლები იმედი უნდა ქონდეს გულში, ვიდრე ქათამს კბილი გააჩნია პირში.

შემოდის კიდევ ერთი აბჯროსანი.

აბჯროსანი (ერთ-ერთი იმათგანი, რომლებმაც მოსამართლე მო-იძინეს, მოახსენებს ასალმოსულს). აქ მხოლოდ ორი მოხუცია და ერთიც უშვი. მოსამართლე ცამ ჩაყლაპა.

ასალმოსული აბჯროსანი. განაგრძეთ ძებნა!

რეელი ორი აბჯროსანი სწრაფად გადის, მესამე დაყოვნდება. გრუშე შეპ-ირებს. აბჯროსანი მოტრიალდება. ეს ეფრეიტორია და სახის დაყოლებით ვეება ნაჭრილობები ატყვია.

ალაყაფის კარებში მდგომი აბჯროსანი. რა იყო, შოთა? ნიშნობა?

ეფრეიტორი (პაუზის შემდეგ, რომლის განმავლობაშიც იგი გრუ-ს აცქერდება). არა.

ალაყაფის კარებთან მდგომი აბჯროსანი. მაგას აბაშვი-ის ბავშვის მოპარვას აბრალებენ. თუ რაზე იცა მაგის შესახებ, ბლომად ელს იშოვი, შოთა.

ეფრეიტორი ლანძღვით გადის.

მზარეული ქალი. ის იყო?

გრუშე თავს უქნევს.

მგონი, ეს კრინტსაც არ დაძრავს, თორემ მაშინ ხომ უნდა აღიაროს, რომ ერნატორის ბავშვს მისდევდა შესაპყრობად?

გრუშე (შეებით ამოისუნთქავს). მე კი ლამის დამავიწყდა კიდევ, რომ კი გადავარჩინე ამა...

შემოდის გუბერნატორის მეუღლე ადიუტანტისა და ორი
ვექილი თანხლებით.

გუბერნატორის მეუღლე. მადლობა დმურთს, რომ ხალხი მა-
ინც არ არის აქ. არ შემოძლია მათი სუნის ატანა. მაშინვე თავის ტკივილი
ამივარდება ხოლმე.

პირველი ვექილი. გთხოვთ, მოწყალეო ქალბატონო, რაც შეიძ-
ლება გულდასმით აწონ-დაწონოთ სოლმე თქვენი ყოველი სიტყვა, ვიდრე
სხვა მოსამართლეს დანიშნავენ.

გუბერნატორის მეუღლე. კი, მაგრამ მე სომ არაფერი არ მით-
ქვამს, ილთ შუბლაძე. მე მიყვარს ხალხი, მიყვარს მისი უბრალო, პირდაპირი
გონება. აი, სუნია მსოფლოდ, რომ თავს ამტკიცებს ხოლმე.

მეორე ვექილი. სეირის მაყურებელნი ალბათ თითქმის არ გვევ-
ლება. ხალხი შინა ზის კარჩაკეტილი, გარეუბანში გამეფებული მღელვარებ-
გამო.

გუბერნატორის მეუღლე. ეს არის ის გომბიო?
პირველი ვექილი. გთხოვთ, ქალბატონო ნათელა, თავი შეიკ-
ვით და შეურაცხყოფელი გამოთქმები არ ახმართო, ვიდრე არ დავრწმუნ-
დებით, რომ დიდმა თავადმა ახალი მოსამართლე დანიშნა და გავთავისუფ-
ლდით ამჟამინდელი მოსამართლისაგან, რომელიც ყველაზე დიდი გარეწარ-
მითაგან, ვისაც კი ოდესმე მოსამართლის წამოსახსნამი უტარებია. მაგრამ
როგორც ჩანს, საქმე უკვე მანდეთკენ მიდის. აი, უყურეთ.

ალაყაფის კარებში შემოდიან აბჯროსნი.
მზარეული ქალი. ეგ ყოვლად მოწყალე ქალბატონი ალბათ
ლავე თამაში წაგწვდებოდა, აზდაკის სასიათი რომ არ იცოდეს. ის მდამო-
მხარეზეა და ადამიანს სახეზე ატყობს ყველაფერს.

ორი აბჯროსანი თოკს ამაგრებს ბოძზე. შემოპყავთ ბორკილებგაყრილი
დაკა, მის უკან შალვა, აგრეთვე ბორკილებგაყრილი. მათ მოსდევთ
ბობოლა გლეხი.

აბჯროსანი. გინდოდა გაქცეულიყავი, არა?
სცემს აზდაკს.

ერთ-ერთი ბობოლა. ჯერ მოსამართლის მოსახსნამი გაეცემი
და მერე ჩამოვკიდო!

აბჯროსნები და ბობოლები აზდაკს აძრებენ მოსამართლის მოსახსნამს,
ლის ქვეშაც მისი დაგლეჯილი ტანსაცმელი გამოჩნდება. შემდეგ ერთ-
აბჯროსანი პანდურს ამოპერავს აზდაკს.

აბჯროსანი (თან ხელს ჰკრავს აზდაკს მეორე აბჯროსნისაკენ). არ
და სიძარითლის გულა? აბაანდე, დაიჭი!
აბჯროსნები (რიგრიგობით უბიძგებენ აზდაკს ერთმანეთისაკენ).
დაიჭი!

— მე სიძარითლის გულა არა მჭირდება!
გრძელდება, ვიდრე აზდაკი არ წაიქცევა, მაშინ მალა აიტაცებენ და
სახრწოხელასაკენ მიათრევენ.

გუბერნატორის მეუღლე („ბურთაობის“ დროს ტაშს უკრავდა
კრიულად). მე პირველი დანახვისთანავე არ მომეწონა ეგ ტიპი.

აზდაკი (სახე სისხლითა აქვს მოსვრილი და სულს ძლივს ითქვამს).
აფერს ვერა გსულავ, ჩვარი მომეცით, სისხლი მოვიწმინდო.

აბჯროსნები. მერე რა გინდა დაინახო?
აზდაკი. თქვენა, ძაღლებო. (ხალათის კალთით სისხლს იწმენდს თვა-
ლიდან). დმურთმა განგაკითხოთ, ძაღლებო! როგორ მიდის თქვენი საქმე-
ძაღლებო? რა ამბებია ძაღლთა სამყაროში, კარგადა ყარს? გამოჩნდა
ჩექმა, რომლის ალოკვაც შეგეძლებათ სოლმე კვლავინდებურად? ისე-
ბენთ ერთმანეთს სამკედრო-სახიცოცხლოდ შებმულნი?..

რე აზდაკი ლაპარაკობს, შემოდის გამტვრიანებული მსხედარი ეფრე-
ორის თანხლებით. ტყავის ჩანთიდან იღებს ქაღალდებს და სინჯავს.

მსხედარი (სიტყვას აწყვეტინებს აზდაკს). მოიცა! აი, დიდი თავადის
ანება ახალ დანიშვნათა შესახებ.

ეფრეიტორი (დაიდრიალებს). სმენა იყოს და გაგონება!
ყველანი გაირინდებიან.

მსხედარი. აი, რა არის ნათქვამი ახალი მოსამართლის შესახებ: „ნუ-
მოსამართლე დანიშნავთ ვინმე აზდაკს — კაცს, რომელსაც უნდა ვუმაღ-
დეთ ჩვენი ქვეყნისათვის ფრიად მნიშვნელოვანი პიროვნების გადარჩე-
ვით, რომელია, არ იცით?

შალვა (მიუთითებს აზდაკზე). აგერ, სახრწოხელას ქვეშა დგას, თქვე-
ნმატებულეზა.

ეფრეიტორი (დაიდრიალებს). ეს რა ხდება აქ?
აბჯროსანი. ნება მიბოძეთ, გიპატაკოთ, რომ მისი მოწყალეობა უკვე
მისი მოწყალეობა, მაგრამ ამ ბობოლა გლეხების ჩვენების თანახმად დი-
დავადის მტრად იქნა გამოცხადებული.

ეფრეიტორი (ბობოლებზე ანიშნებს). წაიყვანეთ!

ბოთლები გაჰყავთ. ვიდრე გაიყვანდნენ, ისინი განუწყვეტლივ მდებლად
თავს უკრავენ აზდაკს.

იკოდეთ ამიერიდან მისი მოწყალება არაფერ და არაფერმა არ უნდა შეაწუხოთ.

გადას გამტვრიანებულ მხედართან ერთად.

მზარეული ქალი (შალვას). გუბერნატორის მეუღლე ტაშს უკრავ-
და, როცა შავას აბურთავებდნენ. იმედია, შენიშნავდა.

პირველი ვექილი. ჩარხი უკუდგა დატრიალდა.

აზდაკს გული მისდის, წამოაყენებენ და ისევ გონზე მოდის. შემდეგ მოსამარ-
თლის წამოსახსნამს აცემენ და ბარბაცით გამოდის მის ირგვლივ შეჯგუფულ
აბჯროსანთა წრიდან.

აბჯროსნები. ჩვენგან არაფერი არ გეწყინოს, თქვენო მოწყალე-
ბავ!

— რამეს სომ არ ინებებთ, თქვენო მოწყალეზ?

აზდაკი. არაფერს, ძაღლებო. მეც სომ თქვენებრ ძაღლი ვარ და სხვას
რას ვინატრებ, თუ არა ჩექმას გასალოკად. (შალვას.) გამითავისუფლებიხარ!

შალვას ბორკილებს შესხნიან.

წადი, ტკბილი წითელი ღვინო მომიტა.

შალვა გადის.

დაიკარგეთ აქედან, მე ერთი საქმე მაქვს გასარჩევი.

აბჯროსნები გადიან. შალვა უკან ბრუნდება კათხით ხელში. აზდა-
კი მძიმედ სვამს.

რამე ღამიდე ქვეშ.

შალვას კანონთა კრებული მთაქვს და მოსამართლის სკამზე დებს. აზდაკი
ჯდება.

მე ვიღებ!

მოსარჩლეთ, რომლებიც აქამდე შესწოთებულნი ბჭობდნენ, სახეები გაუბრ-
წყანდებათ, შევებით ამოისუნთქავენ, იღიმებათ და ერთმანეთს ეჩურჩულებით.

მზარეული ქალი. ვაიმე, ვაიმე!

სიმთონი. ჭას ნამით ვერ ამოავსებთ, — ასე იტყვიან.

ვექილები (უახლოვდებიან აზდაკს, რომელიც მოლოდინში ფეხზე
წამოდგება). ყოვლად კურიოზული საქმეა, თქვენო მოწყალეზავ. მო-
პირდაპირე მხარე ბავშვი მოიტაცა და უარს აცხადებს უკან დაბრუნებაზე.

აზდაკი (გაშლილ ხელს გაუშვებს მათ და თან გრუშესკენ იყურება).
მოშიზლავი ასულია. (ხელში ფულს იგრძნობს და კმაყოფილი სახით ჯდე-
ბა.) ვიწყებ რა სასამართლო პროცესს, ყველა თქვენგანისაგან სალასს სიმარ-
თლეს მოვითხოვ. (გრუშეს.) განსაკუთრებით შენგან.

პირველი ვექილი. დრმად პატივცემულო მოსამართლე! სახსლი,
როგორც ხალხში იცინა სოლმე თქმა, უფრო სქელია, ვიდრე წყალი. ეს ძვე-
ლი სიბრძნე...

აზდაკი. სასამართლოს სურს იკოდეს, რამდენს შეადგენს თქვენი
პონორარი?

პირველი ვექილი (გაკვირვებული). უკაცრავად, რა ბრძანეთ?
აზდაკი თავაზიანი გამომეტყველებით ცერსა და სალოკ თითს უსვამს ერთმა-
ნეთზე.

პო, აი თურმე რა! სუთასი პიასტრი, თქვენო მოწყალეზავ. პასუხს ვიძლე-
ვი სასამართლოს უჩვეულო კითხვაზე.

აზდაკი. გესმით? თურმე ნუ იტყვით, ასეთი კითხვა უჩვეულო რამ
ყოფილა! ამას იმითმე გეკითხებით, რომ თუ მეცოდინება, როგორი კარგი ვე-
ქილიცა ხართ, უფრო უკეთ მოვისმენთ.

პირველი ვექილი (თავს დაუკრავს). გმადლობთ, თქვენო მოწყა-
ლეზავ. დრმად პატივცემულო მოსამართლე, არაფერი ისე მტკიცედ არ აკავ-
შირებს ადამიანებს, როგორც სისხლით ნათესაობა. დედა და შვილი — განა
ამაზე ახლობელი კავშირი კიდევ არსებობს?! განა შეიძლება დედას მკერდი-
დან ბავშვი მოხვლიყო?! დრმად პატივცემულო მოსამართლე! დედამ ჩასა-
ხა იგი სიყვარულის უწმინდეს ექსტაზში, შემდეგ ცხრა თვე მუცლით ატარა,
ასაზრდოვა თავისი სისხლით და შვა ტანჯვით. დრმად პატივცემულო მოსა-
მართლე! არაერთგზის უნახავთ, რომ თვით ვეფხვიც კი, როდესაც ლეკვს
მოსტაცებენ, მოუსვენრად დამრწის მთებში და ისე ხდება, რომ ლანდს ემს-
გავსება. თავად ბუნებამ...

აზდაკი (აწყვეტილებს და გრუშეს მიმართავს). აბა, რა შეგიძლია უბა-
სუსო ამაზე და საერთოდ ყველაფერზე, რაც ბატონ ვექილს კიდევ დარჩა
სათქმელი?

გრუშე. ბავშვი ჩემია.

აზდაკი. მეტი არაფერი? იმედია, შეძლებ დამტკიცო, რომ ეს ასეა.
ყოველ შემთხვევაში, გირჩევნია ახ მაინც მოთხრა, რატომ მიუგანია, რომ ბავ-
შვი შენ უნდა მოგაუთუნოთ.

გრუშე. მე რაც შემიძლო და როგორც შემიძლო, ისე გამოვზადე იგი,
ალბალი გულის, ცოტაოდენ საჭმელს ყოველთვის ეშოულობდი მისთვის და

ღამეც თითქმის მუდამ ჭერქვეშ ეძინა სოლმე. რაღა არ გადაეიტანე მისი გულისთვის, რამდენ ხარჯს გაუძიელ. იმას კი არ გუყურებდი, თვითონ შენ მაძლევდა ხელს და რა არა. ფეხილობდი ჩამგეონებინა, გულისხმიერი ყოფილიყო ყველახადმი და თავიდანვე შრომა ჰყვარებოდა. ისიც ცდილობდა, რაც შეეძლო. ჯერ ხომ ძალიან პატარაა.

ვექილი. თქვენო მოწყალეზავ, საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ თვითონ ეს ასე უნდა არ მიუთითებს მასსა და ბავშვს შორის არსებულ რაიმე სისხლის-მიერ ნათესაობაზე.

აზდაკი. სასამართლო ამას მხედველობაში მიიღებს.

ვექილი. გმადლობთ, თქვენო მოწყალეზავ. ასლა ნება დართეთ თქვენ წინაშე მდებარე ქედმოსხრილ მანდილოსანს, რომელმაც მეუღლე დაკარგა უნაღო და ამჟამად ბავშვის დაკარგვის საფრთხეც ემუქრება, ორიოდვე წიტყვით მოგ-მართოთ. აბა, მოწყალეო ქალბატონო...

გუბერნატორის მეუღლე (ხმადაბლა). ყოვლად უღმრთელო სვედრი მაიძულებს, ბატონო ჩემო, მოგმართოთ თხოვნით, რომ უკან დაბრუნდეთ ჩემი საყვარელი შვილი. ძალა არ შემწევს დაგისხატოთ განძარცული დედის სულიერი წამება, შიში, უძილო ღამეები...

მეორე ვექილი (უცებ იფეთქებს). პირდაპირ გავუცხადებ, როგორც ვქცევდები ამ ქალს. უკრძალავენ ქმრის სასახლეში შესვლას, არ აძლევენ მამულიდან შემოსავალს და თანაც არხეინად ეუბნებიან: მამული მემკვიდრეს ეკუთვნისო. უბავშვოდ არაფერი არ შეუძლია, თვით თავისი ვექილების გას-ტუმრებაც კი არ შეუძლია.

პირველ ვექილს, რომელიც სასწრაფოთილია კოლეგის გამოსვლით, გაფიც-ციცებით ანიშნებს გაჩუმდით.

მეორე ვექილი. რა დასაბამია, რომ საბოლოო ჯამში საქმე აბაშვილის მამულს ესება?

პირველი ვექილი. გეთყვით, პატივცემულო ხანდრო ობოლიაქი! ჩვენ ხომ შევთანხმდით! (აზდაკს.) რასაკვირველია, სწორია, რომ იმისდა მი-სხედვით, თუ რა განაჩენს გამოიტანს სასამართლო, გადაწყდება აგრეთვე ისიც. გახდება თუ არა ჩვენი მაღალშობილი კლიენტი აბაშვილის დიხხავ დიდო მამულის მფლობელი, მაგრამ მე განგებ ვამბობ, აგრეთვე-მეტქი, ვინაიდან პირველ რიგში დგას დედის ადამიანური ტრავმაც, როგორც ეს სამართლო-ანად აღნიშნა ნათელა აბაშვილმა თავისი ამაღელვებელი სიტყვით დასაწყისში. მისეილ აბაშვილი ზემოაღნიშნული მამულის მემკვიდრეც-რომ არ ყოფი-ლიყო, იგი მაინც იქნებოდა ჩემი კლიენტის ნანატრ შვილი!

აზდაკი. ხდექ! სასამართლოდ მოსარჩლის მიერ მამულის სხენებს წმინდა ადამიანური მისწრაფებითა გამთვლელად მიიჩნევენ.

მეორე ვექილი. გმადლობთ, თქვენო მოწყალეზავ. ძვირფასო ილო შუბლაძე, ჩვენ ყოველთვის შეგვიძლია იმაზე მივუთითოთ, რომ ქალი, რომელმაც ბავშვი მისი საკუთრად, არ-წარმოადგენს მის ნამდვილ დედას! ნება მი-ბოძეთ სასამართლოს მხოლოდ შიშველი ფაქტები მოეხსენო. ბავშვი, მისე-ილ აბაშვილი, გარემოებათა საბედისწერო გადახლართვის გამო დედამ და-ტოვა გაქცევის დროს. გრუშე, ჭურჭლის მრეცხავი გოგო, სასახლეში იყო იმ აღდგომა დღეს და სახლეულთაგან ბევრმა ნახა, როგორ დახტრიალებდა ბავშვს.

მზარეული ქალი. გუბერნატორის მეუღლე კი მართო იმაზე ფიქ-რობდა, რომელი კაბები წადოთ თან.

მეორე ვექილი (წარბშეუხრელად). დაახლოებით ერთი წლის შემ-დეგ გრუშემ ბავშვიანად თავი ამოჰყო ჩრდილოეთში, მთის ერთ-ერთ სოფელ-ში, სადაც შეუღლდა...

აზდაკი. როგორ მოხვდა იმ სოფელში?

გრუშე. ფხვით ჩავედი, თქვენო მოწყალეზავ, და ბავშვი ჩემი იყო. ✓

სიმონი. მე კი მამაცარ, თქვენო მოწყალეზავ.

მზარეული ქალი. ბავშვი ჩემთან ჰყავდათ მობარებული, თქვენო მოწყალეზავ, სუთ პაასტრს მაძლევდნენ მოვლაში.

მეორე ვექილი. ეგ ჯეელი გრუშეს დანიშნულია, ღრმად პატივცე-მულო მოსამართლე, და ამის გამო მაგის ჩვენებას არ შეიძლება სასამართ-ლო დაეყრდნოს.

აზდაკი. შენ მოგთხოვდა სოფელში?

სიმონი. არა, თქვენო მოწყალეზავ, იქ ერთ გლეხზე დაიწერა ჯვარი.

აზდაკი (ხელს უქნევს გრუშეს, ახლოს მოდით). რატომ? (სიმონზე მიუთითებს.) რა, ლოვინში არ ჯანგა? სამართალე მითხარი.

გრუშე. ჩვენ შორის მანამდე არ მისულა საქმე. მე ბავშვის გამო ვა-თხოვდი. თავშესაფარი რომ ჰქონოდა. (სიმონზე მიუთითებს.) ეგ ომში იყო, თქვენო მოწყალეზავ.

აზდაკი. და ასლა ისევე შენ უნდინარ, არა?

გრუშე (ჯავრიანად). მე ასლა თავისუფალი აღარა ვარ, თქვენო მო-წყალეზავ.

სიმონი. გთხოვთ, თქმში შეიტანოთ...

აზდაკი. მაშ, ბავშვი მრუშობის შედეგად შეგეძინა. ასე გამოდის შენი ნათქვამიდან. პასუხი გაშეცე კითხვაზე: რა ბავშვია ესა? დაძინებულ ნაბიჭვა-რი, თუ კეთილშობილი ყრმა, შეძლებული ოჯახის შვილი?

(გრუშე ხმას არ იღებს.)

გ რ უ შ ე (ბრძანებული). ჩვეულებრივი ბავშვია.
ა ზ დ ა კ ი. მე გვეკითხები, თავიდანვე დახვეწილი სახის ნაკვთები პქონ-
და-მეთქი?

გ რ უ შ ე. რა ვიცო, პაჭუა ცხვირი კი პქონდა...

ა ზ დ ა კ ი. მამ, პაჭუა ცხვირი პქონდა? ასეთი პასუხი ფრიალ მნიშვნე-
ლოვნად მიმაჩნია. ჩემზე პყვებიან, რომ ერთხელ განაჩენის გამოტანის წინ
გარეთ გავედი და ვარდის ბუნქს ვყნოსავდი. ასეთი ილუქები დღესდღეობით
დიხაც საჭიროა. ასლა კმარა, მეტს აღარ გავაჭიანურებ თქვენს პროცესს,
მეყო, რაც ტყუილები მოვისმინე თქვენგან. (გრუშეს.) განსაკუთრებით კი
შენგან. წარმოდგენილი მაქვს, რაღა არ შეითოსნეთ (გრუშეს, სიმონსა და შა-
რეულ ქალს.) რათა როგორმე გავცუტურებინეთ. მე ვერაფერს გამომაბარებთ,
თაღლითები ხართ.

გ რ უ შ ე (ერთბაშად მიახლის). ეჭვიც არ მეპარება, რომ დიდხანს არ
გააჭიანურებთ საქმეს. ქრთამი სომ უკვე აიღეთ და ხსეა რაღა გენადგლებათ!

ა ზ დ ა კ ი. ენა დააყენე. რა, შენგან ავიღე?

გ რ უ შ ე (მიუხედავად იმისა, რომ მზარეული ქალი ცდილობს შეაჩე-
როს). ჩემგან რა უნდა ავიღო. რაც არაფერი გამაჩნდა!

ა ზ დ ა კ ი. სრული სიმაართლეა, თუ თქვენისთანა ჯიბეგაფსევცილების
იმედზე დავდექი, შიმშილით ამომძვრება სული. სიმაართლეს კი მოითხოვო,
მაგრამ მასთვის ფულის გადაება არ გინდათ, არა? როცა ყახაბთან მიდისართ,
მაშინ იცით, რომ ფული უნდა გადაიხადოთ, მაგრამ მოსამართლესთან კი თა-
ვი ქელესზე გვტონიათ.

ს ი მ თ ნ ი (ხმაბაღლა). ნაღბანდები ბედაურის დასაჭედად მოვიდნენ და
ცხენის ბუზმა ფესები გაუშვირათ, — ნათქვამია.

ა ზ დ ა კ ი (თავგამოდებით იღებს გათქვევას). ნესვში წაბოვნი მარგა-
ლიტი მიჩენენია მთის ნაკადულიდან ამოღებულ ქვაბო, — ნათქვამია.

ს ი მ თ ნ ი. მშვენიერი ღარი, წამო, არ გინდა ანკესით ვითევზაოთო, —
უთხრა მეთევზემ ჭიაველას.

ა ზ დ ა კ ი. ჩემი თავის ბატონი მე ვარო, თქვა ყმა და ფესი მოიჭრაო.

ს ი მ თ ნ ი. მამობრივი სიყვარულით მიყვარხართო, უთხრა მეფემ გლე-
ხებს და პრძანა უფლისწულისთვის თავი მოეკვეთათ.

ა ზ დ ა კ ი. სულელს ყველაზე დიდი მტერი საკუთარი თავი პყავსო.

ს ი მ თ ნ ი. პო, მაგრამ მუცლითმეტყველებას ცხვირი როდი აქვს!

ა ზ დ ა კ ი. ათი პიასტრით გაჯარიმებ სასამართლოს წინაშე უწმაწური
სიტყვების წარმოთქმისათვის. ამიერიდან გეცოდინებათ, რა არის სამარ-
თალი.

გ რ უ შ ე. პო, მაან სამართალი კი გაქვს აი, პირში ბურთსა გვწრი, რა-
ხან ასე მოხდენილად არ ვიცით ლაპარაკი, როგორც მაგისმა ვეჭილემა.

ა ზ დ ა კ ი. სწორედ რომ ასეა, თქვენ მეტიხმეტი შტერები ხართ და
ასია თქვენზე, როცა კისერში გითაქებენ სოლმე.

გ რ უ შ ე. პო. შენ, რასაკვირველია, გინდა ბავშვი იმას მიაკუთვნო, ვინც
ამდენად მაღალი წრის წარმომადგენელია, რომ არც კი იცის, ბავშვს საფე-
რები როგორ უნდა გამოუცვალოს. რახან ასეა, მაშინ იცოდეთ, რომ სამართ-
ლისა შენც ისევე არაფერი გავეცება, როგორც მე.

ა ზ დ ა კ ი. ამაში არის სიმაართლის ნატამალი. მე ერთი უბრალო კაცი
ვარ. მოსამართლის მოსახსამქვეშ დაგლეჯილი შარვალი მაცვია. აი, შუნ-თვი-
თონ ნახე. ყველაფერი ჭამასა და სახმელზე მესარჯება. მე მონასტრის სკო-
ლაში აღვიზარდე, ისე კი, კაცმა რომ თქვას, შენც უნდა დაგაჯარიმო ათი პი-
ასტრით სასამართლოს შეურაცხყოფისათვის. დიდი სულელი ვინმე კი ხარ,
რომ შენს წინააღმდეგ მამხედრებ, ნაცვლად იმისა, რომ თულები დამპირაწო;
უკანალი შეათამაშო და ამით შენლაში ყოფილად განმაწყო. თცი პიასტრი.

გ რ უ შ ე. თუ გინდა ოცდაათიც გასადე, მაინც გეტყვი, რასაც შენს სა-
მართალზე ვფიქრობ, შე ღვინის რუმბო, შენა! როგორ შეგიძლია ასე დაიმცი-
რო თავი და ამნაირი რამეები შელაპარაკო? როცა დედამენი გმოხადეა, განა
იფიქრებდა მაშინ, რომ ერთ დროს თითებზე სცემდი, თუ ერთ პეშე ფეტვს
მოახლელებდა ხაღმე? ნუთუ არა გრცხვნიან? ხომ სედავ, როგორ ვკანკალებ
შენ წინაშე? მაგრამ შენ მაგათ ემსახურები. ზრუნავ, რომ მაგათ სახლები არ
წაართვას ვინამე, სასლები, რომლებიც თვითონ მაგათ აქეთ მოპარული. ამა,
როდის აქეთ ეკუთვნით სახლები ბაღლინჯოებს? შენ სადარაჯოზე დგახარ,
თორემ სხვაფრივ ეგენი ვერ შეძლებდნენ ჩვენი კაცების თმში წაყვანას, შე
გამყიდველო, შენა!

ა ზ დ ა კ ი წამოდგება. სახე უბრწყინავს. სიწყნარის დასამყარებლად მოსამარ-
თლის ჩაქუჩის აკაგუნებს მაგიდაზე. მაგრამ არცთუ თავგამოდებით და ვინა-
იდან გრუშე მაინც განაგრძობს მის ლანძღვას, ჩაქუჩის კაკუნს მისი სიტყვე-
ბის რიტმს აყოლებს.

რა პატივისცემა უნდა მქონდეს შენი? უფრო მეტი არა, ვიდრე რომელი-
მე ქურდის, ან დანამომარჯვებული ყაჩაღისა. ისინიც სომ იმას სჩადიან, რაც
სურთ. შენ შეგიძლია ბავშვი წამართვა. ასიდან ოთხმოცდაცხრამეტ შემოსვე-
ვაში ეს ასეც იქნება, მაგრამ ერთი რამე იცოდეთ: შენს ადგილზე უნდა მხო-
ლოდ ბავშვების გამხრწნელნი და მეფახსენი აირჩიონ სოლმე, თუ სურთ ისი-
ნი დასაჯონ, ვინაიდან ხალხის ჯალათად ყოფნა, ჩამოსრბობაზე უარეხია.

ა ზ დ ა კ ი (ჯდება). ასლა უკვე ოცდაათი პიასტრის გადახდა მოგიწევს.
და მეტს აღარ დაგიწყებ შენთან მიძგილობას, დუქანში სომ არა ვართ. არ

მანდა მოსამართლის ღირსება შევბღალთ და თანაც შენი საქმე უკვე აღარ მაინტერესებს. სად არიან ის ორნი, გაყრა რომ უნდოდათ. (შალვას.) წადი, შემოიყვანი. ეს საქმე კი მეოთხედი საათით გადადებულია.

ბარველი ვექილი (ამასობაში შალვა გადის). ამის შემდეგ კრისტოც რომ აღარ დაძრაოთ, საქმე ჩვენს სასარგებლოდ გადაწყდება, მოწყალე ქალბატონო.

მზარეული ქალი (გრუშეს). შენ თვითონ გაიფუჭე შენი საქმე, ახლა ეგ იმათ მიაკუთვნებს ბავშვს.

გუბერნატორის მეუღლე. გოგო, ჩემი სურნელოვანი წყლის მუშა მომწოდე.

შემოდის ღრმად მოხუცებული ცოლ-ქმარი.

აზდაკი. მე ვიდე. (მოსუცხულებს ვერ გაუგიათ, რას ეუბნებათ მოსამართლე.) მე გადმომიცეს, რომ გაყრა გსურთ. რამდენი ხანია, რაც ერთად ცხოვრობთ?

დედაბერი. ორმოცი წელია, თქვენო მოწყალეზავ.

აზდაკი. მერედა, რატომ გინდათ გაიყაროთ?

ბერიკაცი. ერთმანეთი არ მოგვწონს, თქვენო მოწყალეზავ.

აზდაკი. როდის აქეთ არ მოგწონთ?

დედაბერი. იმთავითვე არ მოგვწონდა, თქვენო მოწყალეზავ.

აზდაკი. კარგი, ვიფიქრებ თქვენს სურვილზე და განაჩენსაც გამოვიტან, მაგრამ ჯერ სხვა საქმე უნდა მოვათავო.

შალვას ცოლ-ქმარი სცენის სიღრმეში მიჰყავს.

მე ბავშვი მიჭირდება. (ხელს დაუქნევს გრუშეს და დაიხრება მისკენ. კრისტოც აღარც განწყობილი.) მე დავინახე, რომ გული შეგტკივა სამართლიანობაზე, მაგრამ არა მჯერა, რომ ბავშვი შენი იყოს, და თუნდაც, ვთქვათ, შენია, ქალო, განა ამ შემთხვევაშიც არ ისურვებდი, რომ მდიდარი ყოფილიყო? მეს მაშინაც უნდა გეთქვა, ჩემი არ არისო და მეისვე გახდებოდა სასახლის მფლობელი, ეყოლებოდა მრავალი ცხენი ბაგაზე მიბმული, მრავალი მათხოველი კარზე მიმდგარი, უამრავი ჯარისკაცი დაქირავებული და მოსოფნელები ეზოს შიგნით დაყუდებულნი. ასე არ არის განა? აბა, რას იტყვი? არ გინდა შენაა მდიდარი გყავდეს?

გრუშე დუმს.

მოგსანა. ყური დაუგდეთ, რას ფიქრობდა გულჯავრიანი გრუშე! დროს, რას არ ამბობდა. (მღერის).

ოქროს წულებს ჩაიცმევდა და არ იშინებოდა. ბოროტებას ჩაიდენდა, ურცხვად შემომცინებდა.

რად მინდა რომ დღენიადაგ საწყალ სალსხა ზარავდეს, ძლიერი და არამზადა იყოს კუბოს კარამდე.

დაე, შიმშილს გაურბოდეს, დამშეულებს კი არა; წვედიადისა ეშინოდეს, სინათლისა კი არა.

აზდაკი. ვგონებ, მესმის შენი, ქალო.

გრუშე. ბავშვს ვერაფერს დავანებებ. მე გავზარდე და ჩემთან არის შერიგებული.

შალვას შემოჰყავს ბავშვი.

გუბერნატორის მეუღლე. დამონდილს ატარებს.

გრუშე. ტყუილია, არ დამაცადეს, რომ კარგი ხალათი ჩამეცმია.

გუბერნატორის მეუღლე. საღორეში აცხოვრებდა.

გრუშე (გამწარებული). მე დორი არა ვარ, მაგრამ ერთი სულიერი კი შეიძლება მართლაც იყოს. სად დატოვე შენი ბავშვი?

გუბერნატორის მეუღლე. მე შენ გაჩვენებ სიერს, შე გომბიოვ, შენა! (უნდა ეცეს გრუშეს, მაგრამ ვექილები იჭერენ.) ეგ არამზადა დაუყოვნებლივ უნდა გაწკებოლო. ახლავე უნდა გაწკებოლო!

მეორე ვექილი (პირზე ხელს აფარებს გუბერნატორის მეუღლეს). მოწყალეო ქალბატონო, სომ დაგვპირდით... თქვენო მოწყალეზავ, მოხარწლის ნერვები.

აზდაკი. მოსარჩლე და მოპასუხე! სასამართლომ მოიხმინა თქვენი საქმე და ვერ დაადგინა, რომელი თქვენგანია ამ ბავშვის ნამდვილი დედა. მე, როგორც მოსამართლე, ვაღიარებ ვარ ბავშვს დედა ამოვურჩიო. მე გამოცდა მინდა მოგიწყოთ. შალვა, აიდე ცარცის ნატეხი და აიტაცე წრე შემოსახე.

შალვა იატაკზე წრეს შემოსახავს.

მიგ ბავშვი დააყენე!

შალვა წრეში აყენებს მისეილს, რომელიც გრუშეს უღიმისა
მოსარჩლე და მობასუსევე, აქეთ-იქით დადევით წრეხაზის პირას!

გუბერნატორის მეუღლე და გრუშე მადიან წრეხაზთან.

მოჰკიდეთ ხელი ბავშვს, ცალ სელში ერთმა, მეორეში მეორემ. ნამდვილ
ტყუას ეყოფა ძალა, ბავშვი თავისკენ გათიადრის.

მეორე ვეკილი (სწრაფად). ღრმად პატივცემულო მოსამართლე,
მე პრეტესტს ვაცხადებ, რომ ბედი აბაშვილის ვრცელი მამულისა, რომელიც
ამ ბავშვს ერგება, როგორც მემკვიდრეს, ასეთ საეჭვო ორთაბრძოლაზე გავ-
სადოთ დამოკიდებული, თანაც ჩემი კლიენტი ძალის მხრივ ჩამორჩება მაგ
ქალს, რომელიც ფიზიკურ შრომას არის მიჩვეული.

აზდაკი. თქვენი კლიენტი საკმაოდ ჩატუკნულია. გასწიეთ!

გუბერნატორის მეუღლე თავისკენ გადაითრევს ბავშვს წრიდან. გრუშე კი
ხელს გაუშვებს და შეცბუნებული დგას.

პირველი ვეკილი (ულოცავს გუბერნატორის მეუღლეს). რას
ვამბობდი! აი, რას ნიშნავს სისხლით ნათესაობა!

აზდაკი (გრუშეს). რა გემართება? რატომ არ ეწეოდ?

გრუშე. ხელი ვერ მოვაღლე მაგრად. (მიიბრუნს აზდაკთან.) თქვენო
მოწველაზე, უკან მიმაქვს ყველაფერი, რაც კი თქვენს წინააღმდეგ ვთქვი,
გთხოვთ, მომიტევეთ. არ შეიძლება, რომ იქამდე მაინც ჩემთან დარჩეს ბავ-
შვი, ვიდრე ყველა სიტყვას ისწავლიდეს? ჯერ ერთი ცოტა იცის.

აზდაკი. ნუ ცდილობ ზეგავლენა მოახდინო სასამართლოზე! ხანაძ-
ლის ვედი, რომ შენ თვითონაც ოციაოდე სიტყვა თუ იცი. კარგი, თანახმა
ეი, ცდა განმეორდეს, რათა საბოლოოდ გადაწყვიტო. აბა, გასწიეთ!

ქალები ერთხელ კიდევ დგებიან წრესთან. გრუშე კვლავ ხელს უშვებს ბავშვს.

გრუშე (სასთქარკეთილი). ჩემი გაზრდილი! შუაზე ხომ არ გავ-
გდექ? არ შემოიძლია!

აზდაკი (წამოდგება). ასე და ამგვარად სასამართლომ დაადგინა, ვინც
არის ნამდვილი დედა. (გრუშეს.) მოჰკიდე ხელი შენს ბავშვსა და წაიყვანე.
კარნევე, ქალაქში ნუ დარჩები. (გუბერნატორის მეუღლეს.) შენ კი ასლავე
ვაქრო აქედან, ვიდრე ტყუილისთვის რამეს მოგისჯიდეს. აბაშვილის მამული
კი ქალაქს გადაეცეს, რათა ბავშვებისათვის ბაღი მოაწყონ, ბავშვებს სჭირ-
ებოდათ ბაღი. და მე გბრძანებ, რომ ჩემს პატივსაცემად მას „აზდაკის ბაღი“
წოდოს.

გუბერნატორის მეუღლეს ლამის გული წაუვიდეს. ადოლფანტს გაჰყავს. ვე-
ქალები მათზე ადრე წავიდნენ. გრუშე გაშვებული დგას. შალვა მას ბავშვს
მიჰგვრის.

გადაწყვიტი საშუალოდ გავიძრო მოსამართლის მოსახსნამი, ის მეტის-
მეტად მაცხუნებს. გმირად არ მომაქვს თავი, მაგრამ აგერ, იქ, მდელიზე გე-
პატივებით, ცეკვა-თამაში გაგაჩადოთ. პო, მართლა, შეჭიკჭიკებულ გუნებაზე
კინალამ დამავიწყდა. მე ხომ ჯერ გაყრის ქაღალდი უნდა დავწერო. (მოსა-
მართლის სკამს მაგიდად იყენებს და რაღაცას წერს ქაღალდის ნაგლეჯზე.
შემდეგ წასვლას აპირებს.)

იწყება საცეკვაო მუსიკა.

ილიოზში

შალვა (წაიკითხა მისი დაწერილი). კი, მაგრამ აქ სწორე არ წერია.
თქვენ ის მოსუცები კი არ გაგაყრით, არამედ გრუშე და მისი ქმარი.

აზდაკი. რათ, რა თქვი? სხვები გავყარე? ძალიან ვწუხვარ, მაგრამ
ასლა ვეღარაფერს ვერ შევცვლი. გადაწყვეტილების გაუქმება არ შეიძლება,
ამით წესრიგი დაირღვევა. ჩემს დღესასწაულზე გეპატივებით, ცეკვა-თამაში-
ხათვის, მე მგონი, კიდევ იფარგებთ. (გრუშესა და სიმონს.) თქვენგან კი ხუფ-
არმოცი პიასტრი მერგება.

სიმონი (იღებს საფულეს). ძალიან იაფია, თქვენო მოწყალეზე. დი-
დად გმადლობთ.

აზდაკი (ინახავს ფულს). ეს ფული გამომაღებია.

გრუშე. მაშინ ის სჯობია, რომ ამაღამე წავიდეთ ქალაქიდან. არა,
სახელი? (ბავშვის მხარე შეხმას აპირებს. სიმონს.) მოგწონს ეს ბიჭი?

სიმონი (მხარე შეისვამს ბავშვს). უმორჩილესად მოგახსენებ, რომ
მომწონს.

გრუშე. პოდა, ასლა გეტყვია, იმპიტომ ავიყვანე ეს ბიჭი, რომ იმ აღ-
დგომა დღეს ჩვენ დავინიშნეთ და, მაშასადამე, იგი სიყვარულის პირმოთა. მი-
ხელო, მოდი ვიცეკვოთ. (გრუშე ცეკვავს მისეილთან.)

სიმონი მხარეულ ქალს გაიწვევს და მასთან ცეკვავს. მოსუცი ცოლ-ქმარიც
იწყებენ ცეკვას. აზდაკი კი ერთ ადგილზე დგას ფიქრში ჩაძირული. მალე
მოცეკვავენი ჩამოეფარებიან. მხოლოდ ხანდახან გამოჩნდება ხოლმე მოცეკ-
ვავეთა შორის, მაგრამ სულ უფრო და უფრო იშვიათად, რადგან სცენაზე
ასალ-ასალი წყვილები შემოდიან და ცეკვავენ.

მგოსანი.

გაუჩინარდა ამ საღამოს შემდეგ აზდაკი, მეტი არავის აღარ უნახავს,
მაგრამ ქართველ ხალხს დავიწყებისთვის არ მიუცია მისი სახელი
და კიდევ დიდხანს იგონებდა იმ ოქროს ხანას,

როდესაც ჩვენში მოსამართლე იყო აზდაკი,
ხანას ხანმოკლეს, სამართლიანს ასე თუ ისე.

მოცეკვავენ იცეკვით გადიან. აზდაკი აღარ არის სცენაზე.

თქვენ კო, მსმენელნო ამა ცარცის წრის ამბავისა,
მუდამ გახსოვდეთ ეს ძველი მცნება,
რომ ყოველივე ეკუთვნოდეს უნდა ღირსეულს, ვინც იმსახურებს
ამას თავის კეთილი საქმით.
ჩვილი ბავშვები დედობრივ კალთას, რათა იზარდონ და იდღეგრძელონ,
ხოლო ურემი ყოჩად შეურმეს, რათა მგზავრობა არ ფერხდებოდეს,
და ველიც იმას, ვინაც მას მორწყავს, რათა კეთილი ნაყოფი მოგვცეს.

მ უ ს ი კ ა.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ბერტოლტ ბრეჰტი და მისი ქართველი ინტერპრეტატორები	3
სამხაროშიანი ოპერა	17
კავკასიური ცარცის წრე	101

რედაქტორი ე. ნადარეიშვილი
მხატვარი ი. გვალია
მხატვრული რედაქტორი გ. ხუციშვილი
ტექნიკური რ. კობრიძე
კორექტორი ნ. ქარუმიძე
გამომცემი ს. შაყულაშვილი

სპ 607

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 26.V.86
ქალაქის ზომა 70×90¹/₁₆
ნაბეჭდი თაბაჩი 16,4
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბაჩი 11,2
შეკვ. № 59 ტირაჟი 10.000

ფასი 1 მან 20 კაპ.

გამომცემლობა „ხელოვნება“, 1986
თბილისი, პლენანოვის 179
1986

БЕРТОЛЬТ БРЕХТ

ДВЕ ПЬЕСЫ

(На грузинском языке)

Издательство «Хеловნება»
Тбилиси, пр. Плеханова, 179
1986